BIBLIOTECA NAZ.le
152
A
63.
NAPOLI

BIBL. NAZ.
VITT. EMANUELE III
152
A
63-
NAPOLI

83
K
37

VIII. H. 16

152
a
63-64.

Digitized by Google

21. 1. 1117

Digitized by Google

P. OVIDII NASONIS OPERUM

TOMUS II.

QUI

METAMORPHOSES

COMPLECTITUR.

PETRUS BURMANNUS

ad fidem veterum exemplarium caſtigavit.

NAZIONALE DI NAPOLI

TRAJECTI BATAVORUM,

Apud GUILIELMUM VANDE WATER,

Acad. Typog. cIↄ. Iↄ. CCXIII.

Digitized by Google

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON
LIBRI XV.

Digitized by Google

NASONIS EPIGRAMMA.

Orba parente ſuo quicumque volumina tangis,
  His ſaltem veſtrâ detur in urbe locus.
Quoque magis faveas, non ſunt haec edita ab illo,
  Sed quaſi de Domini funere rapta ſui.
Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
  Emendaturus, ſi licuiſſet, erat.

METAMORPHOSEON

SERIES COMPENDIOSA.

EX

GUILIELMI CANTERI

NOVARUM LECTIONUM.

LIBRO I. CAP. XX.

Exiſtimo equidem multis, cum Ovidii Transformationes legunt, idem quod mihi ſaepe, contingere: ut perpetuam illam & nunquam interruptam narrationum tam variarum connexionem ſatis mirari nequeant: quodque in hoc Opere Poëta tam convenienter propoſito ſuo, à prima mundi origine ad ſua usque tempora, perpetuum carmen artificioſiſſime deducat. Quae quidem res ita me ſemper delectavit, ut temperare mihi tandem non potuerim, quin, Opere toto ſemel pervoluto, ordinis rationem per ſingulas fabellas conſiderarem, atque adeo totum Opus quaſi in Epitomen quandam redigerem: ut quam ex partibus ſingulis olim voluptatem ceperam, eam tunc è toto poëmate breviter ſub oculos poſito, longe pleniorem perciperem: & poëtae ingenium cum in aliis rebus multis, tum in hac praecipuè non vulgare fuiſſe deprenderem. Hujus porro voluptatis fructum ut cum aliis

etiam, nec invitis fortaſſe, communicemus; viſum eſt hoc loco Transformationes Ovidii, quam breviſſime fieri potuit excerptas, Lectori, tanquam in tabella, ſpectandas proponere: earumque methodum omnem velut digito commonſtrare. Ea autem ſic habet.

Liber I. *Principio Chaos in elementa quatuor diſtinguitur, quibus cum ſui darentur ſingulis incolae; homo ex terra & aqua creatus eſt. Secutae ſunt aetates hominum quatuor. In quarum poſtrema de Gigantum ſanguine nati ſunt homines. Qui cum eſſent impii, Juppiter, quamvis antea Lycaonem in lupum mutaſſet, generali nihilominus ſupplicio diluvium inducens, omnia in aquam convertit. Hic ſoli relinquuntur ſuperſtites, Deucalion & Pyrrha. Qui poſt redditam terram, jactis poſt terga lapidibus, humanum repararunt genus. Nam reliqua quidem animalia, ſponte ſua ex humore & calore prodierunt. Interque ea & Pytho ſerpens. Quem cum Apollo interemiſſet, Pythios ludos in rei memoriam inſtituit. In quibus victores eſculea corona donabantur. nondum enim extiterat laurus, donec in eam Daphne puella fuit converſa. Quod cum accidiſſet, tum ad patrem ejus Peneum, cum reliqui fluvii, ſive congratulandi, ſive etiam conſolandi gratia conveniſſent; ſolus deſideratus Inachus, quod de filia ſua Iöne ſollicitus eſſet, quam Juppiter poſt ſtuprum in juvencam mutarat. Ea cum ab Argo cuſtodiretur, Mercurius eum, narrata prius Nymphae Syringis in arundinem Transformatione, occidit. cujus oculi deinde à Junone in pavonem collati fuerunt. Tum Iò priſtina mulieris forma recepta, Epaphum parit.*

Lib. II. *Qui cum aliquando Phaëthonti Apollinem, ut falſum ac ſuppoſititium patrem, objeciſſet; ille currus Solaris imperium ad diem unum à patre in pignus verae ſtirpis petiit. Quo impetrato, terra ab eo tota accenditur, & inter cetera nigreſcunt Aethiopes Phaëthontem deinde fulmine percuſſum dum lugent ſorores, & una cognatus Cygnus; illae in arbores, hic in cygnum mutatur. Tum Juppiter luſtrato terrarum orbe, ac priſtino vigori reſtituto,*

tuto, in Calliſtonem incidit, eamque ſumpta Dianae forma ſtupravit. Ob id irata Juno, Calliſtonem in urſam convertit: quam poſtea Arcas filius transfixurus fuerat, niſi utrumque Juppiter inter ſidera retuliſſet. Qua de re cum apud Oceanum Juno conqueſta eſſet, in coelum relata fuit humeris pavonum, qui nuper variegati fuerant: ſicut & Corvus nuper ex albo niger erat redditus, cum Cornicis monitis, quae illi tum ſuam in cornicem, tum Nyctimenes in noctuam mutationem expucarat, non obtemperaſſet, ſed audacter Coronidis adulterium ad Apollinem detuliſſet. Ejus deinde filio, Aeſculapio, dum futura praediceret Ocyroë, in equam irâ divinâ vertitur. Tum Chiron pater, Apollinis auxilium fruſtra invocavit: quod ille jam in Elide paſtor factus, aliud ageret, neglectis bubus. Id quod Mercurio illos furandi occaſionem dedit. qui deinde, Batti, cum is ſolus eſſet furti conſcius, perfidia ſe commutando deprehenſa, in indicem lapidem eum convertit. Inde in Atticam ingreſſus, Herſe, Cecropis filia, potitur. Cui dum invidet ſoror Aglauros, in ſaxum obrigeſcit. Poſtea Juppiter, cum ipſum boves Agenoris ad litus advertere juſſiſſet, ſumpta tauri ſpecie, Europam per mare in Cretam transvexit.

L i b. III. *Hic Agenor Cadmum jubet filiam amiſſam inveſtigare. Quod dum ille facit, è dentibus draconis occiſi, in terra ſatis, enaſcuntur homines: cum quibus ille deinde Thebas condidit. Huic primum valide luctuoſa fuit nepotis Actaeonis in cervum mutati dilaceratio: quamvis Junoni grata fuerit, quae Semelen pellicem oderat. Ideoque ad ipſam ſub facie Beroës nutricis accedens, mortem illi procuravit. Paulo poſt Juppiter cum Junone diſputans, utra Venus eſſet ſuavior, Tireſiam adhibet arbitrum: quandoquidem ſexum utrumque fuerat expertus. Is lata contra Junonem ſententia, ab illa quidem viſu privatus, à Jove autem vaticinandi ſcientiam conſecutus eſt. Primum autem ejus oraculum in Narciſſo comprobatum fuit: qui cum puellas omnes, inter quas & Echo prae amoris impatientia in vocem fuerat converſa, contempſiſſet; ſui ipſius denique amore contabeſcens, in florem mutatus eſt. Pentheus*

theus tamen vatem hunc irridebat, quamquam & ipſi vera praedixerat. Nam, cum Bacchi celebrarentur Orgia, ille famulum quendam ſacrorum, poſtquam nautas in piſces fuiſſe transformatos ab eo intellexerat, in vincula conjecit: & inde à Bacchis fuit diſcerptus. id quod magnam apud omnes fidem ſacris conciliavit.

L i b. IV. *Alcithoë tamen, una cum ſororibus, conſtanter ea contemnebat. Adeo ut in feſto varias ad colum hiſtorias illae ſibi invicem narrare coeperint, partim de moris denigratis, partim de Apolline in Eurynomen verſo, ut cum Leucothöe concumberet: quamobrem Clytie zelotypa in heliotropium fuerit mutata: partim etiam de Hermaphrodito & Salmacide nympha, in unum corpus concretis. Quo facto, ſorores ipſae in veſpertiliones, earumque telae in vitem & pampinos transformatae ſunt. Hac de re cum Agave laetaretur, magnus ei dolor oblatus eſt: quando Ino & Athamas in mare per inſaniam proſiluerunt, & facti ſunt dii marini. Quos dum mulieres Thebanae pro mortuis deplorant, in ſaxa & volucres commutantur. Cadmus quoque hac calamitate commotus, relictis Thebis, in Illyriam cum uxore profectus eſt. ubi uterque anguineam formam accepit. Solus itaque reſtabat Bacchi de contemptoribus Acriſius, avus Perſei, qui Gorgonis caput amputavit. E cujus guttis in terram delapſis angues exorti ſunt: & Atlantem in montem, virgasque, poſt Andromedam liberatam, in lapides convertit. Orto deinde in nuptiis tumultu, Phineum cum ſuis, unaque Proetum & Polydecten, ſaxeos reddidit.*

L i b. V. *Tum Pallas, quae hactenus comes fuerat, ipſo relicto, in Heliconem ſe confert, ut Hypocrenen inſpiciat. Ibi narrant illi Muſae de Pyreneo, & Pieridibus in picas converſis. poſtquam, cantu de variis transformationibus inſtituto, cum ipſis contendiſſent.*

L i b. VI. *Quo exemplo mota Dea, anum ſe fecit. Itaque inito cum Arachne texendi certamine, poſtquam utrinsque tela varias transformationes repraeſentavit, ipſam in araneam mutavit. Nihil tamen hoc Nioben movit, quo minus amiſſis liberis in ſaxum obdureſceret. Quo quidem*

cognito,

cognito, vulgus Lycios ruſticos in ranas à Diana verſos, & Marſyam ab Apolline excoriatum, in memoriam revocavit. Cum vero ad conſolandos Thebanos urbes finitimae conveniſſent, ſoli defuerunt Athenienſes: quoniam à Tereo Rege infeſtabantur. Qui deinde ſtuprata Philomela, in upupam transformatus fuit: quemadmodum & Philomela in luſciniam, ac Progne in hirundinem. Quae res Pandioni ſocero intellecta, mortem attulit. Huic in regno ſucceſſit Erechtheus. è cujus filia Orithyia, Boreas Calaim procreavit & Zethen. Qui in Argonautarum numero quondam fuerunt; cum Jaſon, ſeminatis ſerpentis dentibus, è quibus homines armati prodierunt, & dracone ſopito, vellus aureum retulit.

LIB. VII. *Is poſtquam domum cum Medea rediit, Aeſoni illa juventutem reddidit. Eandemque & Peliae pollicita, praemiſſo arietis in agnum reformati ſpecimine, dolo eum occidit. Inde per varia loca multis inſignia transformationibus delata, poſt occiſos liberos, Aegeo nupſit. Contra hunc poſtea bellum movit Minos; collectis undique copiis: ut & è Paro. Quam cum Arne quondam prodidiſſet, in monedulam fuerat converſa. Aeacus verò ab Aegeo ſtetit, & ad eum Myrmidones ſuos, è formicis ortos, auxilio miſit, duce Cephalo: qui aliquando uxorem ſuam, mutata ſibi forma, in adulterium pellexerat; canemque ſuum ſimul cum vulpe in ſaxa converti viderat.*

LIB. VIII. *Minos interim Alcathoën obſidet: qua capta, Niſus in haliaetum & Scylla in cirin fuerunt tranſlati. Hinc in Cretam ille reverſus eſt, ubi Minotaurus labyrintho erat incluſus. quem cum Theſeus deinde de medio ſuſtuliſſet, cum Ariadne in patriam rediens, eam in itinere dereliquit. Hinc eam Bacchus aſſumpſit, ejusque coronam inter ſidera collocavit. Icarus vero, cum ex inſula conaretur poſt patrem evolare, ſubmerſus eſt: ejusque exſequias celebrantem patrem vidit perdix, è Talo nuper transformata. Theſeus interea cum valde celebris jam eſſet, ad aprum Calydonium, cujus interfectore ſublato, ſorores ejus in Meleagrides aves mutatae ſunt, fuit*

convocatus. Inde ad Acheloum divertitur, & Echinades inſulas conſpicit, in quas Naiades erant converſae. Quod ita fieri potuiſſe Lelex, primum Baucidis & Philemonis probat exemplo, qui in arbores fuerint commutati: ſicut & domus ipſorum in templum, ac pagus ipſe in ſtagnum. Achelous deinde Protei & Meſtrae transformationes adjicit, ac ſuas denique, quibus uſus quondam fuerat, cum ipſum premeret Hercules, gratia Deianirae.

L I B. IX. *Haec illi poſtea veſtem miſit, qua periit (poſtquam Lichas in ſcopulum fuit translatus) & in coelum traductus eſt. Tum verò Alcmena ad Iölen ſe contulit: eique Galanthidem in muſtelam, & illa viciſſim ſororem ſuam in arborem converſam narravit. Interim ſupervenit ipſis Iölaus, reparata per Heben juventute. Id quod non poſſe omnibus contingere, Juppiter Aeaci exemplo docet. Hunc fugiens Miletus, in Aſiam diſceſſit, & Byblidem procreavit atque Caunum: cujus illa amore tabefacta, in fontem periit. Quae quidem res magis mira omnibus viſa fuiſſet; niſi paulo ante Iphis, ipſo nuptiarum die, virilem ſexum accepiſſet.*

L I B. X. *His porro nuptiis qui interfuerat Hymenaeus, ad Orpheum inde ſe contulit; ſed malo omine. quandoquidem mox obiit Eurydice, & poſtea ſecundò. Cum quidem non aliter obſtupuit Orpheus, quam qui Cerbero conſpecto ſaxeus eſt effectus. Poſtea cum in monte quodam varias transformationes lyra exprimeret, accurrerunt ad eum arbores omnes, & inter ceteras pinus ex Aty, & cupreſſus è Cypariſſo mutata.*

L I B. XI. *Hinc cum Thraciae mulieres illum diſcerpſiſſent, in arbores mutatae ſunt. Tum Bacchus è Thracia receſſit, & Midae pro Sileno reſtituto auri copiam fecit. cujus cum illum poeniteret, in Pactolo lotus, arenas ejus aureas reddidit. Poſtea Phoebus pro iniquo judicio aures illi aſininas tribuit. Quo facto, Trojae moenia, humanam indutus formam, exſtruxit. Hanc urbem poſtquam cepit Hercules, Heſionem Telamoni uxorem dedit: quandoquidem Peleus jam Thetidem poſt multas ejus transformationes duxerat: & ad Ceycem poſtea profectus, Daedalionem*

nem in accipitrem, & lupum in lapidem converſum, partim intellexerat, partim ipſe viderat. Accidit deinde, ut Alcyone, marito poſt naufragium ſub Morphei figura per ſomnum conſpecto, in avem, ſicut & maritus, mutaretur. Quos in aëre volantes cum animadvertiſſent quidam, Aeſacum quondam in mergum, qui tum forte aderat, meminerunt transformatum.

LIB. XII. *Huic tum Priamus pater, tanquam mortuo, exequias fecit una cum filiis. excepto tamen Paride, qui in Graeciam profectus erat: quemque deinde perſecuti Graeci, draconem Aulide lapideum viderunt redditum. Inde Cygnus ab Achille occiſus in avem vertitur. cum invulnerabilis fuiſſet. Sic ut & Caeuis olim in Caeneum, & poſtea in avem, commutata. Quod cum narraſſet Neſtor, Periclymeni quoque transformationes adjunxit.*

LIB. XIII. *Neptunus deinde Achilli mortem procurat. De cujus armis Ajax & Ulixes poſt mortem contendunt. Ajace vero hac de cauſſa mortuo, ſanguis ejus in hyacinthum convertitur. Capta poſtea Troja, Hecuba in canem mutata eſt. Cujus fortunam cum dii omnes deplorarent, Aurora ſola Memnonem duntaxat, avem jam factum, lugebat. Aeneas autem profugus ad Anium, cujus filiae in columbas erant converſae, aliaque deinceps loca transformationibus celebrata, delatus eſt. In Latium denique ut venit, bellum cum Turno ſuſcepit.*

LIB. XIV. *Is cum per Venulum peteret auxilium à Diomede, cujus ſocii in aves fuerant mutati, repulſam paſſus eſt; redeunte Venulo per ea loca, in quibus paſtor quondam in oleaſtrum erat converſus. Poſtea naves Aeneae in praelio Nymphae fiunt. Sicut & Ardea, poſt occiſum Turnum, avis. atque Aeneas ipſe, Indiges. Succeſſerunt huic Reges alii. Quorum inter ceteros ſub Proca floruit Pomona. quam cum amaret Vertumnus, ſumpta primum anus forma, & Anaxaretes in ſaxum converſa exemplo uſurpato: deinde rurſum juvenis factus, voto potitur. Inde ſub Numitore aquae frigidae redduntur calidae. Cui qui ſucceſſit, Romulus, factus eſt Quirinus: ejusque uxor, Ora dea.*

LIB. XV. *Secutus eſt Numa: qui cum de originibus Crotonis inquireret, nigros calculos quondam in albos fuiſſe commutatos comperit. & Pythagoram de perpetuis rerum transformationibus diſputantem audivit. Mortuum deinde Numam deflens Aegeria, nec Hippolyti, qui ſuas ipſi converſiones proponebat, conſolationem admittens, in fontem liqueſcit. Id quod non minus fuit mirandum, quam quod Romuli lancea arbor, aut Cippus factus eſt cornutus. Julius Caeſar denique in ſtellam poſt mortem commutatus fuit.*

P. OVI-

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER PRIMUS.

In nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dî coeptis (nam vos mutaſtis & illas)
Adſpirate meis. primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Ante, mare, & tellus, &, quod tegit omnia, coelum,
Unus erant toto Naturae vultus in orbe,
Quem dixêre Chaos; rudis indigeſtaque moles;
Nec quidquam, niſi pondus iners; congeſtaque eodem
Non bene junctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan;
Nec nova creſcendo reparabat cornua Phoebe;
Nec circumfuſo pendebat in aëre tellus
Ponderibus librata ſuis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque fuit tellus, illic & pontus & aër:
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër. nulli ſua forma manebat.
Obſtabatque aliis aliud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.
Hanc Deus & melior litem Natura diremit.
Nam coelo terras, & terris abſcidit undas:
Et liquidum ſpiſſo ſecrevit ab aëre coelum.
Quae poſtquam evolvit, caecoque exemit acervo,
Diſſociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis & ſine pondere coeli

Emicuit, ſummâque locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aër illi levitate, locoque:
Denſior his tellus: elementaque grandia traxit;
Et preſſa eſt gravitate ſui. circumfluus humor
Ultima poſſedit, ſolidumque coërcuit orbem.
Sic ubi diſpoſitam, quisquis fuit ille Deorum,
Congeriem ſecuit, ſectamque in membra redegit;
Principio terram, ne non aequalis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffundi, rabidisque tumeſcere ventis
Juſſit, & ambitae circumdare litora terrae.
Addidit & fontes, immenſaque ſtagna, lacusque;
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:
Quae diverſa locis partim ſorbentur ab ipsâ;
In mare perveniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquae, pro ripis litora pulſant.
Juſſit & extendi campos, ſubſidere valles,
Fronde tegi ſilvas, lapidoſos ſurgere montes.
Utque duae dextrâ coelum, totidemque ſiniſtrâ
Parte ſecant Zonae, quinta eſt ardentior illis;
Sic onus iucluſum numero diſtinxit eodem
Cura Dei: totidemque plagae tellure premuntur.
Quarum quae media eſt, non eſt habitabilis aeſtu:
Nix tegit alta duas: totidem inter utramque locavit;
Temperiemque dedit, mixtâ cum frigore flammâ.
Imminet his aër. qui, quanto eſt pondere terrae
Pondus aquae levius, tanto eſt oneroſior igni.
Illic & nebulas, illic conſiſtere nubes
Juſſit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non paſſim mundi fabricator habendum
Aëra permiſit. vix nunc obſiſtitur illis,
Cum ſua quisque regant diverſo flamina tractu,
Quin lanient mundum; tanta eſt diſcordia fratrum.
Eurus ad Auroram, Nabathaeaque regna receſſit,
Perſidaque, & radiis juga ſubdita matutinis.
Veſper, & occiduo quae litora Sole tepeſcunt,
Proxima ſunt Zephyro: Scythiam Septemque trionem
Hor-

Horrifer invaſit Boreas; contraria tellus
Nubibus adſiduis, pluvioque madeſcit ab Auſtro.
Haec ſuper impoſuit liquidum, & gravitate carentem,
Aethera, nec quidquam terrenae faecis habentem.
Vix ea limitibus diſſepſerat omnia certis;
Cum, quae preſſa diu maſsâ latuere ſub illâ,
Sidera coeperunt toto effervеſcere coelo.
Neu regio foret ulla ſuis animantibus orba,
Aſtra tenent coeleſte ſolum, formaeque Deorum:
Ceſſerunt nitidis habitandae piſcibus undae:
Terra feras cepit: volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal, mentisque capacius altae
Deerat adhuc, & quod dominari in cetera poſſet.
Natus homo eſt. ſive hunc divino ſemine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, ſeductaque nuper ab alto
Aethere, cognati retinebat ſemina coeli.
Quam ſatus Iäpeto, mixtam fluvialibus undis,
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
Pronaque cum ſpectent animalia cetera terram;
Os homini ſublime dedit: coelumque tueri
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.
Sic, modo quae fuerat rudis & ſine imagine, tellus
Induit ignotas hominum converſa figuras.
  Aurea prima ſata eſt aetas, quae, vindice nullo,
Sponte ſuâ, ſine lege, fidem rectumque colebat.
Poena metusque aberant. nec verba minacia fixo
Aere legebantur: nec ſupplex turba timebant
Judicis ora ſui: ſed erant ſine judice tuti.
Nondum caeſa ſuis, peregrinum ut viſeret orbem,
Montibus, in liquidas pinus deſcenderat undas:
Nullaque mortales, praeter ſua, litora norant.
Nondum praecipites cingebant oppida foſſae:
Non tuba directi, non aeris cornua flexi,
Non galeae, non enſis, erant. ſine militis uſu
Mollia ſecurae peragebant otia mentes.
Ipſa quoque immunis, raſtroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per ſe dabat omnia tellus:

Contentique cibis, nullo cogente, creatis,
Arbuteos foetus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris haerentia mora rubetis;
Et quae deciderant patulâ Jovis arbore glandes.
Ver erat aeternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renovatus ager gravidis canebat ariſtis,
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant:
Flavaque de viridi ſtillabant ilice mella.
  Poſtquam, Saturno tenebroſa in Tartara miſſo,
Sub Jove mundus erat; ſubiit argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretioſior aere.
Juppiter antiqui contraxit tempora veris:
Perque hiemes, aeſtusque, & inaequales autumnos,
Et breve ver, ſpatiis exegit quattuor annum.
Tum primum ſiccis aër fervoribus uſtus
Canduit: & ventis glacies adſtricta pependit.
Tum primum ſubiêre domos. domus antra fuerunt,
Et denſi frutices, & vinctae cortice virgae.
Semina tum primum longis Cerealia ſulcis
Obruta ſunt, preſſique jugo gemuere juvenci.
  Tertia poſt illas ſucceſſit aënea proles,
Saevior ingeniis, & ad horrida promtior arma;
Nec ſcelerata tamen. De duro eſt ultima ferro.
Protinus irrumpit venae pejoris in aevum
Omne nefas: fugêre pudor, verumque fidesque:
In quorum ſubiere locum, fraudesque, dolique,
Inſidiaeque, & vis, & amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos
Navita: quaeque diu ſteterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis inſultavere carinae.
Communemque prius, ceu lumina Solis & auras,
Cautus humum longo ſignavit limite menſor.
Nec tantum ſegetes alimentaque debita dives
Poſcebatur humus; ſed itum eſt in viſcera terrae:
Quasque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.

Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierant: prodit bellum, quod pugnat utroque;
Sanguineâque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto. non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer à genero: fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
Lurida terribiles miſcent aconita novercae:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet Pietas: & Virgo caede madentes,
Ultima coeleſtum, terras Aſtraea reliquit.
  Neve foret terris ſecurior arduus aether;
Adfectaſſe ferunt regnum coeleſte Gigantas:
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes.
Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmine, & excuſſit ſubjecto Pelio Oſſam.
Obruta mole ſuâ cum corpora dira jacerent;
Perfuſam multo natorum ſanguine Terram
Incaluiſſe ferunt, calidumque animaſſe cruorem:
Et, ne nulla ferae ſtirpis monumenta manerent,
In faciem vertiſſe hominum. ſed & illa propago
Contemtrix Superûm, ſaevaeque avidiſſima caedis,
Et violenta fuit: ſcires è ſanguine natos.
  Quae pater ut ſummâ vidit Saturnius arce;
Ingemit: &, facto nondum vulgata recenti,
Foeda Lycaoniae referens convivia menſae,
Ingentes animo & dignas Jove concipit iras;
Conſiliumque vocat. tenuit mora nulla vocatos.
Eſt via ſublimis, coelo manifeſta ſereno:
Lactea nomen habet; candore notabilis ipſo.
Hac iter eſt Superis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum. dextrâ laevâque Deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitant diverſa locis. à fronte potentes
Coelicolae, clarique ſuos poſuere penates.
Hic locus eſt; quem, ſi verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixiſſe Palatia coeli.
Ergo ubi marmoreo Superi ſedere receſſu,
Celſior ipſe loco, ſceptroque innixus eburno,

Terrificam capitis concuſſit terque quaterque
Caeſariem; cum qua terram, mare, ſidera, movit.
Talibus inde modis ora indignantia ſolvit:
Non ego pro mundi regno magis anxius illâ
Tempeſtate fui, quâ centum quisque parabant
Injicere anguipedum captivo brachia coelo.
Nam, quamquam ferus hoſtis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex unâ pendebat origine bellum.
Nunc mihi, quâ totum Nereus circumtonat orbem,
Perdendum mortale genus. per flumina juro
Infera, ſub terras Stygio labentia luco,
Cuncta prius tentata: ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum, ne pars ſincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, ſunt ruſtica numina Nymphae,
Faunique, Satyrique, & monticolae Silvani:
Quos quoniam coeli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare ſinamus.
An ſatis, ô Superi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque, regoque,
Struxerit inſidias, notus feritate, Lycaon?
Confremuere omnes: ſtudiisque ardentibus auſum
Talia depoſcunt. ſic, cum manus impia ſaevit
Sanguine Caeſareo Romanum extinguere nomen,
Attonitum tantae ſubito terrore ruinae
Humanum genus eſt; totusque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minus pietas, Auguſte, tuorum,
Quàm fuit illa Jovi. qui poſtquam voce manuque
Murmura compreſſit; tenuere ſilentia cuncti.
Subſtitit ut clamor, preſſus gravitate regentis;
Juppiter hoc iterum ſermone ſilentia rumpit:
Ille quidem poenas (curam hanc dimittite) ſolvit;
Quod tamen admiſſum, quae ſit vindicta, docebo.
Contigerat noſtras infamia temporis aures:
Quam cupiens falſam, ſummo delabor Olympo,
Et Deus humanâ luſtro ſub imagine terras.
Longa mora eſt, quantum noxae ſit ubique repertum,
Enumerare: minor fuit ipſa infamia vero.
Maenala tranſieram, latebris horrenda ferarum,

Et

Et cum Cylleno gelidi pineta Lycei.
Arcados hinc ſedes & inhoſpita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum ſera crepuſcula noctem.
Signa dedi veniſſe Deum; vulgusque precari
Coeperat. irridet primo pia vota Lycaon.
Mox ait, Experiar, Deus hic, diſcrimine aperto,
An ſit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem ſomno nec opinâ perdere morte
Me parat. haec illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, miſſi de gente Moloſsâ
Obſidis unius jugulum mucrone reſolvit:
Atque ita ſemineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim ſubjecto torruit igni.
Quos ſimul impoſuit menſis; ego vindice flammâ
In domino dignos everti tecta Penates.
Territus ille fugit; nactusque ſilentia ruris
Exululat, fruſtraque loqui conatur: ab ipſo
Colligit os rabiem, ſolitaeque cupidine caedis
Vertitur in pecudes: & nunc quoque ſanguine gaudet.
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti.
Fit lupus, & veteris ſervat veſtigia formae.
Canities eadem eſt, eadem violentia vultu:
Idem oculi lucent: eadem feritatis imago.
Occidit una domus: ſed non domus una perire
Digna fuit. quâ terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus juraſſe putes. dent ocius omnes,
Quas meruere pati (ſic ſtat ſententia) poenas.
Dicta Jovis pars voce probant, ſtimulosque furenti
Adjiciunt. alii partes adſenſibus implent.
Eſt tamen humani generis jactura dolori
Omnibus: &, quae ſit terrae, mortalibus orbae,
Forma futura, rogant: quis ſit laturus in aras
Tura? feriſne paret populandas tradere gentes?
Talia quaerentes (ſibi enim fore cetera curae)
Rex Superûm trepidare vetat, ſobolemque priori
Diſſimilem populo promittit origine mirâ.
Jamque erat in totas ſparſurus fulmina terras;
Sed timuit, ne forte ſacer tot ab ignibus aether

Con-

Conciperet flammas, longusque ardeſceret axis.
Eſſe quoque in fatis reminiſcitur, adfore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia coeli
Ardeat; & mundi moles operoſa laboret.
Tela reponuntur, manibus fabricata Cyclopum.
Poena placet diverſa; genus mortale ſub undis
Perdere, & ex omni nimbos dimittere coelo.
Protinus Aeoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quaecumque fugant inductas flamina nubes:
Emittitque Notum. madidis Notus evolat alis;
Terribilem piceâ tectus caligine vultum.
Barba gravis nimbis; canis fluit unda capillis:
Fronte ſedent nebulae: rorant pennaeque, ſinusque.
Utque manu latâ pendentia nubila preſſit;
Fit fragor: hinc denſi funduntur ab aethere nimbi.
Nuntia Junonis, varios induta colores,
Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus adfert.
Sternuntur ſegetes, & deplorata coloni
Vota jacent; longique labor perit irritus anni.
Nec coelo contenta ſuo Jovis ira: ſed illum
Caeruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes. qui poſtquam tecta tyranni
Intravere ſui, Non eſt hortamine longo
Nunc, ait, utendum: vires effundite veſtras.
Sic opus eſt. aperite domos: ac, mole remotâ,
Fluminibus veſtris totas immittite habenas.
Juſſerat. hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et defrenato volvuntur in aequora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit: at illa
Intremuit, motuque ſinus patefecit aquarum.
Exſpatiata ruunt per apertos flumina campos;
Cumque ſatis arbuſta ſimul, pecudesque, virosque,
Tectaque, cumque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Si qua domus manſit, potuitque reſiſtere tanto
Indejecta malo; culmen tamen altior hujus
Unda tegit, preſſaeque labant ſub gurgite turres.
Jamque mare & tellus nullum diſcrimen habebant.
Omnia pontus erant. deerant quoque litora ponto.
Occu-

Occupat hic collem: cymbâ ſedet alter aduncâ,
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
Ille ſupra ſegetes, aut merſae culmina villae,
Navigat: hic ſummâ piſcem deprendit in ulmo.
Figitur in viridi (ſi Fors tulit) anchora prato:
Aut ſubjecta terunt curvae vineta carinae.
Et, modo quâ graciles gramen carpſere capellae,
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora phocae.
Mirantur ſub aquâ lucos, urbesque, domosque
Nereïdes: ſilvasque tenent delphines, & altis
Incurſant ramis, agitataque robora pulſant.
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones:
Unda vehit tigres. nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato proſunt velocia cervo.
Quaeſitisque diu terris, ubi ſidere detur,
In mare laſſatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immenſa licentia ponti,
Pulſabantque novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars undâ rapitur: quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.
Separat Aönios Actaeis Phocis ab arvis,
Terra ferax, dum terra fuit; ſed tempore in illo
Pars maris, & latus ſubitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus aſtra duobus,
Nomine Parnaſus, ſuperatque cacumine nubes.
Hic ubi Deucalion (nam cetera texerat aequor)
Cum conſorte tori parvâ rate vectus adhaeſit;
Corycidas Nymphas, & numina montis adorant,
Fatidicamque Themin, quae nunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior aequi
Vir fuit, aut illâ metuentior ulla Deorum.
Juppiter ut liquidis ſtagnare paludibus orbem,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unum,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unam;
Innocuos ambos, cultores numinis ambos;
Nubila disjecit: nimbisque Aquilone remotis,
Et coelo terras oſtendit, & aethera terris.
Nec maris ira manet. poſitoque tricuſpide telo

Mulcet aquas rector pelagi: ſupraque profundum
Exſtantem, atque humeros innato murice tectum,
Caeruleum Tritona vocat; conchaeque ſonaci
Inſpirare jubet; fluctusque & flumina ſigno
Jam revocare dato. cava buccina ſumitur illi
Tortilis, in latum quae turbine creſcit ab imo:
Buccina, quae medio concepit ut aëra ponto,
Litora voce replet, ſub utroque jacentia Phoebo.
Tum quoque, ut ora Dei madidâ rorantia barbâ
Contigit, & cecinit juſſos inflata receptus,
Omnibus audita eſt telluris & aequoris undis:
Et quibus eſt undis audita, coërcuit omnes.
Jam mare litus habet: plenos capit alveus amnes:
Flumina ſubſidunt: colles exire videntur.
Surgit humus. creſcunt loca decreſcentibus undis.
Poſtque diem longam nudata cacumina ſilvae
Oſtendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat. quem poſtquam vidit inanem,
Et deſolatas agere alta ſilentia terras,
Deucalion, lacrimis ita Pyrrham adfatur obortis:
O ſoror, ô conjux, ô femina ſola ſuperſtes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus junxit; nunc ipſa pericula jungunt:
Terrarum, quaſcumque vident occaſus & ortus,
Nos duo turba ſumus. poſſedit cetera pontus.
Nunc quoque adhuc vitae non eſt fiducia noſtrae
Certa ſatis: terrent etiamnum nubila mentem.
Quid tibi, ſi ſine me fatis erepta fuiſſes,
Nunc animi, miſeranda, foret? quo ſola timorem
Ferre modo poſſes? quo conſolante doleres?
Namque ego (crede mihi,) ſi te modo pontus haberet,
Te ſequerer, conjux: & me quoque pontus haberet.
O utinam poſſim populos reparare paternis
Artibus; atque animas formatae infundere terrae!
Nunc genus in nobis reſtat mortale duobus,
(Sic viſum Superis) hominumque exempla manemus.
Dixerat, & flebant. placuit coeleſte precari
Numen; & auxilium per ſacras quaerere ſortes.

Nu-

Nulla mora eſt; adeunt pariter Cephiſidas undas,
Ut nondum liquidas, ſic jam vada nota ſecantes.
Inde ubi libatos irroravere liquores
Veſtibus & capiti; flectunt veſtigia ſanctae
Ad delubra Deae: quorum faſtigia turpi
Squallebant muſco; ſtabantque ſine ignibus arae.
Ut templi tetigere gradus; procumbit uterque
Pronus humi, gelidoque pavens dedit oſcula ſaxo.
Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina juſtis
Victa remolleſcunt, ſi flectitur ira Deorum;
Dic, Themi, quâ generis damnum reparabile noſtri
Arte ſit: & merſis fer opem, mitiſſima, rebus.
Mota Dea eſt; ſortemque dedit: Diſcedite templo;
Et velate caput; cinctasque reſolvite veſtes:
Oſſaque poſt tergum magnae jactate parentis.
Obſtupuere diu: rumpitque ſilentia voce
Pyrrha prior; juſſisque Deae parere recuſat:
Detque ſibi veniam, pavido rogat ore: pavetque
Laedere jactatis maternas oſſibus umbras.
Interea repetunt caecis obſcura latebris
Verba datae ſortis ſecum, inter ſeque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet; &, Aut fallax, ait, eſt ſollertia nobis:
Aut pia ſunt, nullumque nefas oracula ſuadent.
Magna parens terra eſt: lapides in corpore terrae
Oſſa reor dici: jacere hos poſt terga jubemur.
Conjugis augurio quamquam Titania mota eſt;
Spes tamen in dubio eſt. adeo coeleſtibus ambo
Diffidunt monitis. ſed quid tentare nocebit?
Deſcendunt; velantque caput, tunicasque recingunt;
Et juſſos lapides ſua poſt veſtigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, niſi ſit pro teſte vetuſtas?)
Ponere duritiem coepere, ſuumque rigorem;
Mollirique morâ, mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis
Contigit, ut quaedam, ſic non manifeſta, videri
Forma poteſt hominis, ſed uti de marmore coepto
Non exacta ſatis, rudibusque ſimillima ſignis.

Quae tamen ex illis aliquo pars humida ſucco,
Et terrena fuit, verſa eſt in corporis uſum.
Quod ſolidum eſt, flectique nequit, mutatur in oſſa:
Quod modo vena fuit, ſub eodem nomine manſit.
Inque brevi ſpatio, Superorum numine, ſaxa
Miſſa viri manibus faciem traxere virilem:
Et de femineo reparata eſt femina jactu.
Inde genus durum ſumus, experiensque laborum:
Et documenta damus, quâ ſimus origine nati.
  Cetera diverſis tellus animalia formis
Sponte ſuâ peperit; poſtquam vetus humor ab igne
Percaluit Solis; coenumque, udaeque paludes
Intumuere aeſtu: fecundaque ſemina rerum,
Vivaci nutrita ſolo, ceu matris in alvo
Creverunt, faciemque aliquam cepere morando.
Sic ubi deſeruit madidos ſeptemfluus agros
Nilus, & antiquo ſua flumina reddidit alveo,
Aethereoque recens exarſit ſidere limus;
Plurima cultores verſis animalia glebis
Inveniunt, & in his quaedam modo coepta ſub ipſum
Naſcendi ſpatium: quaedam imperfecta, ſuisque
Trunca videns numeris: & eodem in corpore ſaepe
Altera pars vivit; rudis eſt pars altera tellus,
Quippe ubi temperiem ſumſere humorque calorque;
Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta duobus,
Cumque ſit ignis aquae pugnax; vapor humidus omnes
Res creat, & diſcors concordia foetibus apta eſt.
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
Solibus aethereis, almoque recanduit aeſtu;
Edidit innumeras ſpecies: partimque figuras
Rettulit antiquas; partim nova monſtra creavit.
Illa quidem nollet, ſed te quoque, maxime Python,
Tum genuit: populisque novis, incognita ſerpens,
Terror eras. tantum ſpatii de monte tenebas.
Hanc Deus arcitenens, & numquam talibus armis
Ante, niſi in damis capreisque fugacibus, uſus,
Mille gravem telis, exhauſtâ pene pharetrâ,
Perdidit, effuſo per vulnera nigra veneno.

Neve

Neve operis famam poſſit delere vetuſtas;
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia, de domitae ſerpentis nomine dictos.
His juvenum quicumque manu, pedibusve, rotâve
Vicerat; aeſculeae capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat; longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phoebus.
Primus amor Phoebi Daphne Peneïa; quem non
Fors ignara dedit, ſed ſaeva Cupidinis ira.
Delius hunc nuper, victâ ſerpente ſuperbus,
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi, laſcive puer, cum fortibus armis?
Dixerat: iſta decent humeros geſtamina noſtros;
Qui dare certa ferae, dare vulnera poſſumus hoſti.
Qui modo, peſtifero tot jugera ventre prementem,
Stravimus innumeris tumidum Pythona ſagittis.
Tu face neſcio quos eſto contentus amores
Irritare tuâ: nec laudes adſere noſtras.
Filius huic Veneris; Figat tuus omnia, Phoebe;
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta tibi, tanto minor eſt tua gloria noſtrâ.
Dixit: & eliſo percuſſis aëre pennis
Impiger umbroſâ Parnaſi conſtitit arce:
Eque ſagittiferâ promſit duo tela pharetrâ
Diverſorum operum. fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum eſt, & cuſpide fulget acutâ:
Quod fugat, obtuſum eſt; & habet ſub arundine plumbum.
Hoc Deus in Nymphâ Peneïde fixit; at illo
Laeſit Apollineas trajecta per oſſa medullas.
Protinus alter amat; fugit altera nomen amantis,
Silvarum latebris, captivarumque ferarum
Exuviis gaudens, innuptaeque aemula Phoebes.
Vitta coërcebat poſitos ſine lege capillos.
Multi illam petiere: illa averſata petentes,
Impatiens expersque viri, nemorum avia luſtrat:
Nec quid Hymen, quid Amor, quid ſint connubia, curat.
Saepe pater dixit: Generum mihi, filia, debes.
Saepe pater dixit: Debes mihi, nata, nepotes.

Illa, velut crimen, taedas exoſa jugales,
Pulchra verecundo ſuffunditur ora rubore;
Inque patris blandis haerens cervice lacertis,
Da mihi perpetuâ, genitor cariſſime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianae.
Ille quidem obſequitur: ſed te decor iſte, quod optas,
Eſſe vetat; votoque tuo tua forma repugnat.
Phoebus amat; viſaeque cupit connubia Daphnes:
Quaeque cupit, ſperat: ſuaque illum oracula fallunt.
Utque leves ſtipulae demtis adolentur ariſtis;
Ut facibus ſepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admovit, vel jam ſub luce reliquit;
Sic Deus in flammas abiit: ſic pectore toto
Uritur, & ſterilem ſperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos.
Et, Quid? ſi comantur, ait. videt igne micantes
Sideribus ſimiles, oculos. videt oſcula; quae non
Eſt vidiſſe ſatis. laudat digitosque, manusque,
Brachiaque, & nudos mediâ plus parte lacertos.
Si qua latent, meliora putat. fugit ocior aurâ
Illa levi: neque ad haec revocantis verba reſiſtit:
Nympha, precor, Penêi, mane: non inſequor hoſtis.
Nympha, mane. ſic agna lupum, ſic cerva leonem,
Sic aquilam pennâ fugiunt trepidante columbae;
Hoſtes quaeque ſuos. amor eſt mihi cauſſa ſequendi.
Me miſerum! ne prona cadas, indignave laedi
Crura ſecent ſentes; & ſim tibi cauſſa doloris.
Aſpera, qua properas, loca ſunt. moderatius, oro,
Curre, fugamque inhibe: moderatius inſequar ipſe.
Cui placeas, inquire tamen. non incola montis,
Non ego ſum paſtor: non hîc armenta, gregesve
Horridus obſervo. neſcis, temeraria, neſcis
Quem fugias: ideoque fugis. mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Pataraeaque regia ſervit.
Juppiter eſt genitor. per me, quod eritque, fuitque,
Eſtque, patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem noſtra eſt: noſtrâ tamen una ſagittâ
Certior, in vacuo quae vulnera pectore fecit.

Inventum medicina meum eſt; opiferque per orbem
Dicor; & herbarum ſubjecta potentia nobis.
Hei mihi, quod nullis amor eſt medicabilis herbis:
Nec proſunt domino, quae proſunt omnibus, artes!
Plura locuturum timido Peneïa curſu
Fugit; cumque ipſo verba imperfecta reliquit:
Tum quoque viſa decens. nudabant corpora venti,
Obviaque adverſas vibrabant flamina veſtes;
Et levis impexos retro dabat aura capillos:
Auctaque forma fugâ eſt. ſed enim non ſuſtinet ultra
Perdere blanditias juvenis Deus: utque movebat
Ipſe Amor, admiſſo ſequitur veſtigia paſſu.
Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
Vidit; & hic praedam pedibus petit, ille ſalutem.
Alter inhaeſuro ſimilis, jam jamque tenere
Sperat, & extento ſtringit veſtigia roſtro:
Alter in ambiguo eſt, an ſit deprenſus, & ipſis
Morſibus eripitur: tangentiaque ora relinquit.
Sic Deus, & virgo eſt: hic ſpe celer, illa timore.
Qui tamen inſequitur, pennis adjutus Amoris
Ocior eſt, requiemque negat: tergoque fugaci
Imminet; & crinem ſparſum cervicibus adflat.
Viribus abſumtis expalluit illa: citaeque
Victa labore fugae, ſpectans Peneïdas undas,
Fer, pater, inquit, opem; ſi flumina numen habetis.
[Qua nimium placui, tellus, aut hiſce, vel iſtam,
Quae facit ut laedar, mutando perde figuram.]
Vix prece finitâ, torpor gravis adligat artus:
Mollia cinguntur tenui praecordia libro.
In frondem crines, in ramos brachia creſcunt:
Pes, modo tam velox, pigris radicibus haeret:
Ora cacumen obit: remanet nitor unus in illa.
Hanc quoque Phoebus amat: poſitâque in ſtipite dextrâ
Sentit adhuc trepidare novo ſub cortice pectus.
Complexusque ſuis ramos, ut membra, lacertis,
Oſcula dat ligno: refugit tamen oſcula lignum.
Cui Deus, At conjux quoniam mea non potes eſſe,
Arbor eris certè, dixit, mea. ſemper habebunt

Te coma, te citharae, te noſtrae, laure, pharetrae.
Tu ducibus Latiis aderis, cum laeta triumphum
Vox canet; & longae viſent Capitolia pompae.
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos
Ante fores ſtabis; mediamque tuebere quercum.
Utque meum intonſis caput eſt juvenile capillis;
Tu quoque perpetuos ſemper gere frondis honores.
Finierat Paean. factis modo laurea ramis
Adnuit: utque caput, viſa eſt agitaſſe cacumen.
Eſt nemus Haemoniae, praerupta quod undique claudit
Silva: vocant Tempe. per quae Penëus, ab imo
Effuſus Pindo, ſpumoſis volvitur undis:
Dejectuque gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, ſummasque adſpergine ſilvas
Impluit; & ſonitu plus quàm vicina fatigat.
Haec domus, haec ſedes, haec ſunt penetralia magni
Amnis: in hoc, reſidens facto de cautibus antro,
Undis jura dabat, Nymphisque colentibus undas.
Conveniunt illuc popularia flumina primum;
Neſcia gratentur, conſolenturne parentem,
Populifer Spercheos; & irrequietus Enipeus,
Apidanusque ſenex, leniſque Amphryſos, & Aeas.
Moxque amnes alii. qui, quâ tulit impetus illos,
In mare deducunt feſſas erroribus undas.
Inachus unus abeſt: imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas: natamque miſerrimus Iö
Luget, ut amiſſam. neſcit vitâne fruatur,
An ſit apud manes. ſed quam non invenit uſquam,
Eſſe putat nusquam; atque animo pejora veretur.
Viderat à patrio redeuntem Juppiter Iö
Flumine: &, O virgo Jove digna, tuoque beatum
Neſcio quem factura toro, pete, dixerat, umbras
Altorum nemorum, (& nemorum monſtraverat umbras)
Dum calet, & medio Sol eſt altiſſimus orbe.
Quod ſi ſola times latebras intrare ferarum;
Praeſide tuta Deo nemorum ſecreta ſubibis:
Nec de plebe Deo, ſed qui coeleſtia magnâ
Sceptra manu teneo; ſed qui vaga fulmina mitto

Ne

Ne fuge me. fugiebat enim. jam paſcua Lernae,
Conſitaque arboribus Lyrcaea reliquerat arva;
Cum Deus inductâ latas caligine terras
Occuluit, tenuitque fugam, rapuitque pudorem.
Interea medios Juno deſpexit in agros:
Et noctis faciem nebulas feciſſe volucres
Sub nitido mirata die; non fluminis illas
Eſſe, nec humenti ſentit tellure remitti:
Atque ſuus conjux, ubi ſit, circumſpicit; ut quae
Deprenſi toties jam noſſet furta mariti.
Quem poſtquam coelo non repperit; Aut ego fallor,
Aut ego laedor, ait. delapſaque ab aethere ſummo
Conſtitit in terris; nebulasque recedere juſſit.
Conjugis adventum praeſenſerat, inque nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille juvencam.
Bos quoque formoſa eſt. Speciem Saturnia vaccae,
Quamquam invita, probat: nec non & cujus, & unde,
Quove ſit armento, veri quaſi neſcia, quaerit.
Juppiter è terrâ genitam mentitur, ut auctor
Deſinat inquiri. petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? crudele, ſuos addicere amores:
Non dare, ſuſpectum. pudor eſt, qui ſuadeat illinc;
Hinc diſſuadet amor. victus pudor eſſet amore:
Sed, leve ſi munus ſociae generisque torique
Vacca negaretur; poterat non vacca videri.
Pellice donatâ, non protinus exuit omnem
Diva metum; timuitque Jovem, & fuit anxia furti,
Donec Areſtoridae ſervandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat.
Inde ſuis vicibus capiebant bina quietem:
Cetera ſervabant, atque in ſtatione manebant.
Conſtiterat quocumque modo; ſpectabat ad Iö:
Ante oculos Iö, quamvis averſus, habebat.
Luce ſinit paſci: cum Sol tellure ſub altâ eſt,
Claudit, & indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arbuteis, & amarâ paſcitur herbâ:
Proque toro, terrae, non ſemper gramen habenti,
Incubat infelix; limoſaque flumina potat.

Illa etiam ſupplex Argo cum brachia vellet
Tendere; non habuit, quae brachia tenderet Argo:
Conatoque queri mugitus edidit ore:
Pertimuitque ſonos: propriâque exterrita voce eſt.
Venit & ad ripas, ubi ludere ſaepe ſolebat,
Inachidas ripas: novaque ut conſpexit in undâ
Cornua, pertimuit, ſeque externata refugit.
Naïdes ignorant, ignorat & Inachus ipſe,
Quae ſit. at illa patrem ſequitur, ſequiturque ſorores:
Et patitur tangi, ſeque admirantibus offert.
Decerptas ſenior porrexerat Inachus herbas;
Illa manus lambit, patriisque dat oſcula palmis;
Nec retinet lacrimas: &, ſi modo verba ſequantur,
Oret opem; nomenque ſuum, caſusque loquatur.
Litera pro verbis, quam pes in pulvere ducit,
Corporis indicium mutati triſte peregit.
Me miſerum! exclamat pater Inachus: inque gementis
Cornibus, & niveae pendens cervice juvencae,
Me miſerum! ingeminat. tune es quaeſita per omnes,
Nata, mihi terras? tu non inventa repertâ
Luctus eras levior. retices: nec mutua noſtris
Dicta refers. alto tantum ſuſpiria prodis
Pectore: quodque unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos taedasque parabam:
Spesque fuit generi mihi prima, ſecunda nepotum.
De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores:
Sed nocet eſſe Deum. praecluſaque janua leti
Aeternum noſtros luctus extendit in aevum.
Talia moerenti ſtellatus ſubmovet Argus,
Ereptamque patri diverſa in paſcua natam
Abſtrahit. ipſe procul montis ſublime cacumen
Occupat: unde ſedens partes ſpeculetur in omnes.
Nec Superûm rector mala tanta Phoronidos ultra
Ferre poteſt: natumque vocat; quem lucida partu
Pleïas enixa eſt: letoque det, imperat, Argum.
Parva mora eſt, alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam ſumſiſſe manu, tegimenque capillis.

Haec ubi diſpoſuit, patriâ Jove natus ab arce
Deſilit in terras. illic tegimenque removit,
Et poſuit pennas: tantummodo virga retenta eſt.
Hac agit, ut paſtor, per devia rura capellas,
Dum venit, abductas: & ſtructis cantat avenis.
Voce novâ captus cuſtos Junonius, At tu,
Quisquis es, hoc poteras mecum conſidere ſaxo,
Argus ait: neque enim pecori fecundior ullo
Herba loco eſt: aptamque vides paſtoribus umbram.
Sedit Atlantiades, & euntem multa loquendo
Detinuit ſermone diem: junctisque canendo
Vincere arundinibus ſervantia lumina tentat:
Ille tamen pugnat molles evincere ſomnos:
Et, quamvis ſopor eſt oculorum parte receptus;
Parte tamen vigilat. quaerit quoque, (namque reperta
Fiſtula nuper erat) quâ ſit ratione reperta.
  Tum Deus, Arcadiae gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naïas una fuit. Nymphae Syringa vocabant.
Non ſemel & Satyros eluſerat illa ſequentes,
Et quoſcumque Deos umbroſave ſilva, feraxve
Rus habet. Ortygiam ſtudiis, ipsâque colebat
Virginitate Deam. ritu quoque cincta Dianae
Falleret: & credi poſſet Latonia, ſi non
Corneus huic arcus, ſi non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. redeuntem colle Lyceo
Pan videt hanc, pinuque caput praecinctus acutâ,
Talia verba refert. reſtabat verba referre;
Et precibus ſpretis fugiſſe per avia Nympham;
Donec arenoſi placidum Ladonis ad amnem
Venerit: hîc illi curſum impedientibus undis,
Ut ſe mutarent, liquidas oraſſe ſorores;
Panaque, cum prenſam ſibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphae cannas tenuiſſe paluſtres:
Dumque ibi ſuſpirat, motos in arundine ventos
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemque querenti:
Arte novâ, vocisque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi concilium tecum, dixiſſe, manebit:

Atque ita diſparibus calamis compagine cerae
Inter ſe junctis nomen tenuiſſe puellae.
Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
Succubuiſſe oculos, adopertaque lumina ſomno.
Supprimit extemplo vocem: firmatque ſoporem,
Languida permulcens medicatâ lumina virgâ.
Nec mora: falcato nutantem vulnerat enſe,
Quâ collo confine caput: ſaxoque cruentum
Dejicit; & maculat praeruptam ſanguine cautem.
Arge, jaces: quodque in tot lumina lumen habebas
Exſtinctum eſt: centumque oculos nox occupat una.
Excipit hos, volucriſque ſuae Saturnia pennis
Collocat; & gemmis caudam ſtellantibus implet.
Protinus exarſit, nec tempora diſtulit irae,
Horriferamque oculis animoque objecit Erinnyn
Pellicis Argolicae, ſtimuloſque in pectora caecos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenſo reſtabas, Nile, labori.
Quem ſimul ac tetigit, poſitiſque in margine ripae
Procubuit genibus, reſupinoque ardua collo,
Quos potuit, ſolos tollens ad ſidera vultus,
Et gemitu, & lacrimis, & luctiſono mugitu
Cum Jove viſa queri eſt, finemque orare malorum.
Conjugis ille ſuae complexus colla lacertis,
Finiat ut poenas tandem, rogat: Inque futurum
Pone metus, inquit, numquam tibi cauſſa doloris
Haec erit: & Stygias jubet hoc audire paludes.
Ut lenita Dea eſt, vultus capit illa priores:
Fitque, quod ante fuit. fugiunt è corpore ſetae:
Cornua decreſcunt: fit luminis arctior orbis.
Contrahitur rictus: redeunt humerique manuſque:
Ungulaque in quinos dilapſa abſumitur ungues.
De bove nil ſupereſt, formae niſi candor, in illâ:
Officioque pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur: metuitque loqui; ne more juvencae
Mugiat: & timidè verba intermiſſa retentat.
Nunc Dea linigerâ colitur celeberrima turbâ.
Huic Epaphus magni genitus de ſemine tandem

Gre-

Creditur eſſe Jovis: perque urbes juncta parenti
Templa tenet. fuit huic animis aequalis & annis
Sole ſatus Phaëthon, quem quondam magna loquentem,
Nec ſibi cedentem, Phoeboque parente ſuperbum,
Non tulit Inachides, Matrique, ait, omnia demens
Credis; & es tumidus genitoris imagine falſi.
Erubuit Phaëthon, iramque pudore repreſſit:
Et tulit ad Clymenen Epaphi convicia matrem.
Quoque magis doleas, genetrix, ait: ille ego liber,
Ille ferox tacui. pudet haec opprobria nobis
Et dici potuiſſe, & non potuiſſe referri.
At tu, ſi modo ſum coeleſti ſtirpe creatus,
Ede notam tanti generis: meque adſere coelo.
Dixit; & implicuit materno brachia collo.
Perque ſuum, Meropiſque caput, taedaſque ſororum,
Traderet, oravit, veri ſibi ſigna parentis.
Ambiguum, Clymene precibus Phaëthontis, an irâ
Mota magis dicti ſibi criminis; utraque coelo
Brachia porrexit: ſpectanſque ad lumina Solis,
Per jubar hoc, inquit, radiis inſigne coruſcis,
Nate, tibi juro, quod nos auditque videtque;
Hoc te, quem ſpectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole ſatum. ſi ficta loquor, neget ipſe videndum
Se mihi; ſitque oculis lux iſta noviſſima noſtris.
Nec longus patrios labor eſt tibi noſſe penates:
Unde oritur, terrae domus eſt contermina noſtrae.
Si modo fert animus; gradere: & ſcitabere ab ipſo.
Emicat extemplo laetus poſt talia matris
Dicta ſuae Phaëthon, & concipit aethera mente.
Aethiopaſque ſuos, poſitoſque ſub ignibus Indos
Sidereis, tranſit, patrioſque adit impiger ortus.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER SECUNDUS.

Regia Solis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammaſque imitante pyropo:
Cujus ebur nitidum faſtigia ſumma tenebat:
Argenti bifores radiabant lumine valvae.
Materiam ſuperabat opus, nam Mulciber illic
Aequora caelarat, medias cingentia terras,
Terrarumque orbem, coelumque, quod imminet orbi.
Caeruleos habet unda Deos; Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balaenarumque prementem
Aegaeona ſuis immania terga lacertis,
Doridaque, & natas: quarum pars nare videntur,
Pars in mole ſedens virides ſiccare capillos;
Piſce vehi quaedam. facies non omnibus una,
Nec diverſa tamen: qualem decet eſſe ſororum.
Terra viros, urbeſque gerit, ſilvaſque, feraſque,
Fluminaque, & Nymphas, & cetera numina ruris.
Haec ſuper impoſita eſt coeli fulgentis imago:
Signaque ſex foribus dextris, totidemque ſiniſtris.
Quo ſimul acclivo Clymeneïa limite proles
Venit, & intravit dubitati tecta parentis;
Protinus ad patrios ſua fert veſtigia vultus:
Conſiſtitque procul. neque enim propiora ferebat
Lumina. purpureâ velatus veſte ſedebat
In ſolio Phoebus, claris lucente ſmaragdis.
A dextrâ, laevâque Dies, & Menſis, & Annus,
Seculaque, & poſitae ſpatiis aequalibus Horae:
Verque novum ſtabat, cinctum florente coronâ:
Stabat nuda Aeſtas, & ſpicea ſerta gerebat.
Stabat & Autumnus, calcatis ſordidus uvis.

Et glacialis Hiems, canos hirſuta capillos.
Inde loco medius, rerum novitate paventem
Sol oculis juvenem, quibus adſpicit omnia, vidit.
Quaeque viae tibi cauſſa? quid hac, ait, arce petiſti,
Progenies, Phaëthon, haud inficianda parenti?
Ille refert, O lux immenſi publica mundi,
Phoebe pater, ſi das hujus mihi nominis uſum,
Nec falsâ Clymene culpam ſub imagine celat;
Pignora da, genitor; per quae tua vera propago
Credar, & hunc animis errorem detrahe noſtris.
Dixerat. at genitor circum caput omne micantes
Depoſuit radios; propiusque accedere juſſit:
Amplexuque dato, Nec tu meus eſſe negari
Dignus es; & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quoque minus dubites; quodvis pete munus: ut illud
Me tribuente, feras. promiſſis teſtis adeſto
Dîs juranda palus, oculis incognita noſtris.
Vix bene deſierat: currus rogat ille paternos,
Inque diem alipedum jus & moderamen equorum.
Poenituit juraſſe patrem. qui terque quaterque
Concutiens illuſtre caput, Temeraria, dixit,
Vox mea facta tuâ eſt. utinam promiſſa liceret
Non dare! confiteor ſolum hoc tibi, nate, negarem.
Diſſuadere licet. non eſt tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëthon; & quae nec viribus iſtis
Munera conveniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non eſt mortale quod optas.
Plus etiam, quam quod Superis contingere fas ſit,
Neſcius adfectas. placeat ſibi quisque licebit;
Non tamen ignifero quisquam conſiſtere in axe
Me valet excepto. vaſti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextrâ,
Non agat hos currus. & quid Jove majus habemus?
Ardua prima via eſt: & quâ vix mane recentes
Enitantur equi: medio eſt altiſſima coelo;
Unde mare & terras ipſi mihi ſaepe videre
Fit timor, & pavidâ trepidat formidine pectus.
Ultima prona via eſt; & eget moderamine certo.

Tunc etiam, quae me ſubjectis excipit undis,
Ne ferar in praeceps, Tethys ſolet ipſa vereri.
Adde, quod adſiduâ rapitur vertigine coelum;
Sideraque alta trahit, celerique volumine torquet.
Nitor in adverſum: nec me, qui cetera, vincit
Impetus: & rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus. quid agas? poteriſne rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forſitan & lucos illic, urbesque, domosque
Concipias animo: delubraque ditia donis
Eſſe. per inſidias iter eſt, formasque ferarum.
Utque viam teneas, nulloque errore traharis;
Per tamen adverſi gradieris cornua Tauri,
Haemoniosque arcus, violentique ora Leonis,
Saevaque circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animoſos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore & naribus efflant,
In promtu regere eſt. vix me patiuntur, ut acres
Incaluere animi; cervixque repugnat habenis.
At tu, funeſti ne ſim tibi muneris auctor,
Nate, cave: dum resque ſinit, tua corrige vota.
Scilicet, ut noſtro genitum te ſanguine credas,
Pignora certa petis. do pignora certa timendo:
Et patrio pater eſſe metu probor. adſpice vultus
Ecce meos: utinamque oculos in pectora poſſes
Inſerere, & patrias intus deprendere curas!
Denique, quidquid habet dives, circumſpice, mundus:
Eque tot ac tantis coeli, terraeque, mariſque
Poſce bonis aliquid: nullam patiere repulſam.
Deprecor hoc unum; quod vero nomine poena,
Non honor eſt. poenam, Phaëthon, pro munere, poſcis.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita, dabitur (Stygias juravimus undas)
Quodcumque optaris: ſed tu ſapientius opta.
Finierat monitus. dictis tamen ille repugnat:
Propoſitumque tenet: flagratque cupidine currûs.
Ergo, quâ licuit genitor cunctatus, ad altos
De-

Deducit juvenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea ſummae
Curvatura rotae; radiorum argenteus ordo.
Per juga chryſolithi, poſitaeque ex ordine gemmae,
Clara repercuſſo reddebant lumina Phoebo.
Dumque ea magnanimus Phaëthon miratur, opusque
Perſpicit: ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena roſarum
Atria. diffugiunt ſtellae: quarum agmina cogit
Lucifer, & coeli ſtatione noviſſimus exit.
At pater ut terras, mundumque rubeſcere vidit,
Cornuaque extremae velut evaneſcere Lunae;
Jungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Juſſa Deae celeres peragunt: ignemque vomentes,
Ambroſiae ſucco ſaturos, praeſepibus altis
Quadrupedes ducunt; adduntque ſonantia frena.
Tum pater ora ſui ſacro medicamine nati
Contigit; & rapidae fecit patientia flammae.
Impoſuitque comae radios: praeſagaque luctûs
Pectore ſollicito repetens ſuſpiria, dixit:
Si potes hîc ſaltem monitis parere paternis;
Parce, puer, ſtimulis; & fortius utere loris.
Sponte ſuâ properant. labor eſt inhibere volentes:
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum eſt lato curvamine limes.
Zonarumque trium contentus fine, polumque
Effugito auſtralem, junctamque aquilonibus Arcton.
Hac ſit iter: manifeſta rotae veſtigia cernes.
Utque ferant aequos & coelum & terra calores,
Nec preme, nec ſummum molire per aethera currum.
Altius egreſſus coeleſtia tecta cremabis,
Inferius terras: medio tutiſſimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet in anguem,
Neve ſiniſterior preſſam rota ducat ad aram:
Inter utrumque tene. Fortunae cetera mando;
Quae juvet, & melius, quam tu tibi, conſulat, opto.
Dum loquor; Heſperio poſitas in litore metas
Humida nox tetigit, non eſt mora libera nobis:

Poſcimur. effulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel, ſi mutabile pectus
Eſt tibi, conſiliis, non curribus, utere noſtris:
Dum potes; & ſolidis etiamnum ſedibus adſtas;
Dumque male optatos nondum premis inſcius axes.
Quae tutus ſpectes, ſine me dare lumina terris.
Occupat ille levem juvenili corpore currum:
Statque ſuper; manibusque datas contingere habenas
Gaudet; & invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroëis, & Eöus, & Aethon,
Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusque repagula pulſant.
Quae poſtquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
Reppulit; & facta eſt immenſi copia mundi;
Corripuere viam, pedibusque per aëra motis
Obſtantes findunt nebulas, pennisque levati
Praetereunt ortos îsdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat; nec quod cognoſcere poſſent
Solis equi: ſolitâque jugum gravitate carebat.
Utque labant curvae juſto ſine pondere naves,
Perque mare, inſtabiles nimiâ levitate, feruntur;
Sic onere adſueto vacuos dat in aëra ſaltus,
Succutiturque altè, ſimilisque eſt currus inani.
Quod ſimul ac ſenſere; ruunt, tritumque relinquunt
Quadrijugi ſpatium · nec, quo prius, ordine currunt.
Ipſe pavet; nec quâ commiſſas flectat habenas,
Nec ſcit, quâ ſit iter: nec, ſi ſciat, imperet illis.
Tum primum radiis gelidi caluere Triones,
Et vetito fruſtra tentarunt aequore tingui.
Quaeque polo poſita eſt glaciali proxima ſerpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli?
Incaluit: ſumſitque novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugiſſe, Boöte;
Quamvis tardus eras, & te tua plauſtra tenebant.
Ut vero ſummo deſpexit ab aethere terras
Infelix Phaëthon, penitus penitusque jacentes;
Palluit, & ſubito genua intremuere timore:
Suntque oculis tenebrae per tantum lumen obortae.
Et

Et jam mallet equos numquam tetigiſſe paternos:
Jamque agnoſſe genus piget, & valuiſſe rogando:
Jam Meropis dici cupiens; ita fertur, ut acta
Praecipiti pinus Boreâ, cui victa remiſit
Frena ſuus rector, quam Dîs votisque reliquit.
Quid faciat? multum coeli poſt terga relictum:
Ante oculos plus eſt. animo metitur utrumque.
Et modo, quos illi fato contingere non eſt,
Proſpicit occaſus: interdum reſpicit ortus.
Quidque agat ignarus, ſtupet: & nec frena remittit,
Nec retinere valet: nec nomina novit equorum.
Sparſa quoque in vario paſſim miracula coelo,
Vaſtarumque videt trepidus ſimulacra ferarum.
Eſt locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpios; & caudâ flexisque utrimque lacertis
Porrigit in ſpatium ſignorum membra duorum.
Hunc puer ut nigri madidum ſudore veneni
Vulnera curvatâ minitantem cuſpide vidit;
Mentis inops, gelidâ formidine lora remiſit.
Quae poſtquam ſummum tetigere jacentia tergum,
Exſpatiantur equi: nulloque inhibente per auras
Ignotae regionis eunt; quâque impetus egit,
Hac ſine lege ruunt: altoque ſub aethere fixis
Incurſant ſtellis, rapiuntque per avia currum.
Et modo ſumma petunt, modo per decliva, viasque
Praecipites ſpatio terrae propiore feruntur.
Inferiusque ſuis fraternos currere Luna
Admiratur equos: ambuſtaque nubila fumant.
Corripitur flammis, ut quaeque altiſſima, tellus;
Fiſſaque agit rimas, & ſuccis aret ademtis.
Pabula caneſcunt: cum frondibus uritur arbos:
Materiamque ſuo praebet ſeges arida damno.
Parva queror. magnae pereunt cum moenibus urbes:
Cumque ſuis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt. ſilvae cum montibus ardent.
Ardet Athos, Taurusque Cilix, & Tmolus, & Oete;
Et nunc ſicca, prius celeberrima fontibus, Ide;
Virgineusque Helicon, & nondum Oeagrius Haemos.
Ardet

Ardet in immenſum geminatis ignibus Aetne,
Parnaſusque biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem Rhodope nivibus caritura, Mimasque,
Dindymaque, & Mycale, natusque ad ſacra Cithaeron.
Nec proſunt Scythiae ſua frigora: Caucaſus ardet,
Oſſaque cum Pindo, majorque ambobus Olympus:
Aëriaeque Alpes, & nubifer Apenninus.
Tunc vero Phaëthon cunctis è partibus orbem
Adſpicit accenſum: nec tantos ſuſtinet aeſtus:
Ferventesque auras, velut è fornace profundâ,
Ore trahit, currusque ſuos candeſcere ſentit.
Et neque jam cineres ejectatamque favillam
Ferre poteſt: calidoque involvitur undique fumo.
Quoque eat, aut ubi ſit, piceâ caligine tectus
Neſcit; & arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora ſumma vocato,
Aethiopum populos nigrum traxiſſe colorem.
Tum facta eſt Libye, raptis humoribus aeſtu,
Arida; tum Nymphae paſſis fonteſque lacusque
Deflevere comis. queritur Boeotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec ſortita loco diſtantes flumina ripas
Tuta manent: mediis Tanaïs fumavit in undis,
Peneosque ſenex, Theutranteusque Caïcus,
Et celer Iſmenos, cum Phocaïco Erymantho,
Arſurusque iterum Xanthus, flavusque Lycormas,
Quique recurvatis ludit Maeandros in undis;
Mygdoniusque Melas, & Taenarius Eurotas.
Arſit & Euphrates Babylonius; arſit Orontes.
Thermodonque citus, Gangesque, & Phaſis, & Iſter.
Aeſtuat Alpheos: ripae Spercheïdes ardent:
Quodque ſuo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum.
Et, quae Maeonias celebrarant carmine ripas,
Flumineae volucres medio caluere Cayſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitque caput, quod adhuc latet. oſtia ſeptem
Pulverulenta vacant ſeptem, ſine flumine valles.
Fors eadem Iſmarios Hebrum cum Strymone ſiccat,

He-

Heſperioſque amnes, Rhenum, Rhodanumque, Padumque,
Cuique fuit rerum promiſſa potentia, Thybrin.
Diſſilit omne ſolum; penetratque in Tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum conjuge Regem.
Et mare contrahitur: ſiccaeque eſt campus arenae,
Quod modo pontus erat. quoſque altum texerat aequor,
Exſiſtunt montes, & ſparſas Cycladas augent.
Ima petunt piſces: nec ſe ſuper aequora curvi
Tollere conſuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum ſummo reſupina profundo
Exanimata jacent. ipſum quoque Nerea fama eſt,
Doridaque, & Natas, tepidis latuiſſe ſub antris.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exſerere auſus erat: ter non tulit aëris aeſtus.
Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,
Inter aquas pelagi, contractos undique fontes,
Qui ſe condiderant in opacae viſcera matris;
Suſtulit omniferos collo tenus arida vultus:
Oppoſuitque manum fronti: magnoque tremore
Omnia concutiens paullum ſubſedit; & infra,
Quàm ſolet eſſe, fuit: ſiccâque ita voce locuta eſt:
Si placet hoc, meruique, quid ô tua fulmina ceſſant,
Summe Deûm? liceat periturae viribus ignis,
Igne perire tuo; clademque auctore levare.
Vix equidem fauces haec ipſa in verba reſolvo.
(Preſſerat ora vapor.) toſtos en adſpice crines?
Inque oculis tantum, tantum ſuper ora favillae.
Hoſne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
Officiique refers; quod adunci vulnera aratri,
Raſtrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia, fruges,
Humano generi, vobis quod tura miniſtro?
Sed tamen exitium fac me meruiſſe: quid undae,
Quid meruit frater? cur illi tradita ſorte
Aequora decreſcunt, & ab aethere longius abſunt?
Quod ſi nec fratris, nec te mea gratia tangit;
At coeli miſerere tui. circumſpice utrumque;
Fumat uterque polus: quos ſi vitiaverit ignis,

Atria

Atria veſtra ruent. Atlas en ipſe laborat:
Vixque ſuis humeris candentem ſuſtinet axem.
Si freta, ſi terrae pereunt, ſi regia coeli;
In chaos antiquum confundimur. eripe flammis,
Si quid adhuc ſupereſt: & rerum conſule ſummae.
Dixerat haec Tellus: neque enim tolerare vaporem
Ulterius potuit, nec dicere plura: ſuumque
Rettulit os in ſe, propioraque manibus antra.
  At pater omnipotens Superos teſtatus, & ipſum,
Qui dederat currus, niſi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi; ſummam petit arduus arcem;
Unde ſolet latis nubes inducere terris:
Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.
Sed neque, quas poſſet terris inducere, nubes
Tunc habuit: nec, quos coelo dimitteret, imbres.
Intonat: & dextrâ libratum fulmen ab aure
Miſit in aurigam: pariterque animâque rotisque
Expulit, & ſaevis compeſcuit ignibus ignes.
Conſternantur equi: & ſaltu in contraria facto
Colla jugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic frena jacent, illic temone revulſus
Axis; in hac radii fractarum parte rotarum:
Sparſaque ſunt latè laceri veſtigia currûs.
At Phaëthon, rutilos flammâ populante capillos,
Volvitur in praeceps, longoque per aëra tractu
Fertur; ut interdum de coelo ſtella ſereno,
Etſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.
Quem procul à patriâ diverſo maximus orbe
Excipit Eridanus: ſpumantiaque abluit ora.
  Naïdes Heſperiae trifidâ fumantia flammâ
Corpora dant tumulo: ſignantque hoc carmine ſaxum.
Hic ſitus eſt Phaëthon, currûs auriga paterni:
Quem ſi non tenuit, magnis tamen excidit auſis.
Nam pater obductos, luctu miſerabilis aegro,
Condiderat vultus: &, ſi modo credimus, unum
Iſſe diem ſine Sole ferunt. incendia lumen
Praebebant; aliquisque malo fuit uſus in illo.
At Clymene poſtquam dixit, quaecumque fuerunt

In tantis dicenda malis; lugubris & amens,
Et laniata ſinus totum percenſuit orbem:
Exanimesque artus primò, mox oſſa requirens,
Repperit oſſa tamen peregrinâ condita ripâ.
Incubuitque loco: nomenque in marmore lectum
Perfudit lacrimis, & aperto pectore fovit.
Nec minus Heliades fletus, &, inania morti
Munera, dant lacrimas: & caeſae pectora palmis
Non auditurum miſeras Phaëthonta querelas
Nocte dieque vocant: adſternunturque ſepulcro.
Luna quater junctis implerat cornibus orbem:
Illae more ſuo (nam morem fecerat uſus)
Plangorem dederant. è quîs Phaëthuſa ſororum
Maxima, cum vellet terrae procumbere, queſta eſt
Diriguiſſe pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie, ſubitâ radice retenta eſt.
Tertia, cum crinem manibus laniare pararet,
Avellit frondes. haec ſtipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos ſua brachia ramos.
Dumque ea mirantur; complectitur inguina cortex:
Perque gradus uterum, pectusque, humerosque, manusque
Ambit: & exſtabant tantum ora vocantia matrem.
Quid faciat mater? niſi, quo trahat impetus illam,
Huc eat, atque illuc? &, dum licet, oſcula jungat?
Non ſatis eſt. truncis avellere corpora tentat;
Et teneros manibus ramos abrumpere: at inde
Sanguineae manant, tamquam de vulnere, guttae.
Parce, precor, mater, quaecumque eſt ſaucia, clamat:
Parce, precor: noſtrum laniatur in arbore corpus.
Jamque vale. cortex in verba noviſſima venit.
  Inde fluunt lacrimae: ſtillataque ſole rigeſcunt
De ramis electra novis: quae lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit geſtanda Latinis.
  Adfuit huic monſtro proles Stheneleïa Cycnus,
Qui tibi materno quamvis à ſanguine junctus,
Mente tamen, Phaëthon, propior fuit. ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat urbes)
Imperio ripas virides, amnemque querelis

Erida-

Eridanum impleraт, ſilvamque ſororibus auctam:
Cum vox eſt tenuata viro: canaeque capillos
Diſſimulant plumae: collumque à pectore longum
Porrigitur, digitosque ligat junctura rubentes:
Penna latus veſtit; tenet os ſine acumine roſtrum:
Fit nova Cycnus avis. nec ſe coeloque, Jovique
Credit, ut injuſtè miſſi memor ignis ab illo.
Stagna petit, patulosque lacus: ignemque peroſus.
Quae colat, elegit contraria flumina flammis.
Squallidus interea genitor Phaëthontis, & expers
Ipſe ſui decoris, qualis, cum deficit orbem,
Eſſe ſolet: lucemque odit, ſeque ipſe, diemque:
Datque animum in luctus; & luctibus adjicit iram:
Officiumque negat mundo. Satis, inquit, ab aevi
Sors mea principiis fuit irrequieta: pigetque
Actorum ſine fine mihi, ſine honore, laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo eſt, omnesque Dei non poſſe fatentur;
Ipſe agat: ut ſaltem, dum noſtras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tum ſciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruiſſe necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumſtant omnia Solem
Numina: neve velit tenebras inducere rebus,
Supplice voce rogant. miſſos quoque Juppiter ignes
Excuſat, precibusque minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore paventes,
Phoebus equos: ſtimuloque domans & verbere, ſaevit:
Saevit enim, natumque objectat, & imputat illis.
At pater omnipotens ingentia moenia coeli
Circuit: &, ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat. quae poſtquam firma, ſuique
Roboris eſſe videt: terras, hominumque labores
Perſpicit. Arcadiae tamen eſt impenſior illi
Cura ſuae. fontesque, & nondum audentia labi
Flumina reſtituit. dat terrae gramina, frondes
Arboribus; laeſasque jubet revireſcere ſilvas.
Dum redit, itque frequens; in virgine Nonacrinâ
Hae-

Haeſit: & accepti caluere ſub oſſibus ignes.
Non erat hujus opus lanam mollire trahendo;
Nec poſitu variare comas. ubi fibula veſtem,
Vitta coërcuerat neglectos alba capillos,
Et modo leve manu jaculum, modo ſumpſerat arcum;
Miles erat Phoebes; nec Maenalon attigit ulla
Gratior hac Triviae. ſed nulla potentia longa eſt.
Ulterius medio ſpatium Sol altus habebat;
Cum ſubit illa nemus, quod nulla ceciderat aetas.
Exuit hîc humero pharetram, lentoſque retendit
Arcus: inque ſolo, quod texerat herba, jacebat:
Et pictam poſitâ pharetram cervice premebat.
Juppiter ut vidit feſſam, & cuſtode vacantem;
Hoc certe conjux furtum mea neſciet, inquit:
Aut ſi reſcierit; ſunt ô, ſunt jurgia tanti.
Protinus induitur faciem cultumque Dianae:
Atque ait, O comitum, virgo, pars una mearum,
In quibus es venata jugis? de ceſpite virgo
Se levat: &, Salve numen, me judice, dixit,
Audiat ipſe licet, majus Jove. ridet, & audit;
Et ſibi praeferri ſe gaudet; & oſcula jungit;
Nec moderata ſatis, nec ſic à virgine danda.
Qua venata foret ſilvâ narrare parantem
Impedit amplexu: nec ſe ſine crimine prodit.
Illa quidem contra, quantum modo femina poſſit,
(Adſpiceres utinam, Saturnia, mitior eſſes!)
Illa quidem pugnat: ſed quae ſuperare puella,
Quiſve Jovem poterat? ſuperum petit aetherà victor
Juppiter: huic odio nemus eſt, & conſcia ſilva.
Unde, pedem referens, pene eſt oblita pharetram
Tollere cum telis, &, quem ſuſpenderat, arcum.
Ecce, ſuo comitata choro Dictynna per altum
Maenalon ingrediens, & caede ſuperba ferarum,
Adſpicit hanc, viſamque vocat: clamata refugit;
Et timuit primò, ne Juppiter eſſet in illâ.
Sed poſtquam pariter Nymphas incedere vidit;
Senſit abeſſe dolos: numerumque acceſſit ad harum.
Heu quam difficile eſt, crimen non prodere vultu!

Vix oculos attollit humo: nec, ut ante ſolebat,
Juncta Deae lateri, nec toto eſt agmine prima:
Sed ſilet; & laeſi dat ſigna rubore pudoris.
Et (niſi quod virgo eſt) poterat ſentire Diana
Mille notis culpam. Nymphae ſenſiſſe feruntur.
Orbe reſurgebant Lunaria cornua nono;
Cum Dea venatrix, fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum: de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas verſabat rivus arenas.
Ut loca laudavit; ſummas pede contigit undas.
His quoque laudatis, Procul eſt, ait, arbiter omnis:
Nuda ſuperfuſis tinguamus corpora lymphis.
Parrhaſis erubuit. cunctae velamina ponunt:
Una moras quaerit. dubitanti veſtis ademta eſt:
Qua poſitâ nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitae, manibusque uterum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec ſacros pollue fontes,
Cynthia: deque ſuo juſſit ſecedere coetu.
Senſerat hoc olim magni matrona Tonantis:
Diſtuleratque graves in idonea tempora poenas.
Cauſſa morae nulla eſt: & jam puer Arcas (id ipſum
Indoluit Juno) fuerat de pellice natus.
Quo ſimul obvertit ſaevam cum lumine mentem;
Scilicet hoc unum reſtabat, adultera, dixit,
Ut fecunda fores: fieretque injuria partu
Nota: Jovisque mei teſtatum dedecus eſſet.
Haud impune feres: adimam tibi nempe figuram;
Quâ tibi, quâque places noſtro, importuna, marito.
Dixit: &, adversâ prenſis à fronte capillis,
Stravit humi pronam. tendebat brachia ſupplex:
Brachia coeperunt nigris horreſcere villis,
Curvarique manus, & aduncos creſcere in ungues,
Officioque pedum fungi: laudataque quondam
Ora Iovi, lato fieri deformia rictu.
Neve preces animos, & verba potentia flectant,
Poſſe loqui eripitur. vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen factâ quoque manſit in urſâ.

Adſiduoque ſuos gemitu teſtata dolores,
Qualeſcumque manus ad coelum & ſidera tollit:
Ingratumque Jovem, nequeat cum dicere, ſentit.
Ah quoties, ſolâ non auſa quieſcere ſilvâ,
Ante domum, quondamque ſuis erravit in agris!
Ah quoties per ſaxa canum latratibus acta eſt!
Venatrixque metu venantum territa fugit!
Saepe feris latuit viſis; oblita quid eſſet:
Urſaque conſpectos in montibus horruit urſos:
Pertimuitque lupos; quamvis pater eſſet in illis.
Ecce Lycaoniae proles ignara parenti
Arcas adeſt, ter quinque ferè natalibus actis.
Dumque feras ſequitur; dum ſaltus eligit aptos,
Nexilibusque plagis ſilvas Erymanthidas ambit;
Incidit in matrem. quae reſtitit Arcade viſo;
Et cognoſcenti ſimilis fuit. ille refûgit:
Immotosque oculos in ſe ſine fine tenentem
Neſcius extimuit: propiusque accedere aventi
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo:
Arcuit omnipotens: pariterque ipſosque nefasque
Suſtulit; & celeri raptos per inania vento
Impoſuit coelo, vicinaque ſidera fecit:
Intumuit Juno, poſtquam inter ſidera pellex
Fulſit: & ad canam deſcendit in aequora Tethyn,
Oceanumque ſenem; quorum reverentia movit
Saepe Deos: cauſſamque viae ſcitantibus infit:
Quaeritis, aethereis quare regina Deorum
Sedibus huc adſim? pro me tenet altera coelum.
Mentiar, obſcurum niſi nox cum fecerit orbem,
Nuper honoratas ſummo, mea vulnera, coelo
Videritis ſtellas illic, ubi circulus axem
Ultimus extremum, ſpatioque breviſſimus, ambit.
Eſt verò, cur quis Junonem laedere nolit,
Offenſamque tremat; quae proſim ſola nocendo?
En ego quantum egi! quam vaſta potentia noſtra eſt!
Eſſe hominem vetui: facta eſt Dea. ſic ego poenas
Sontibus impono: ſic eſt mea magna poteſtas.
Vindicet antiquam faciem, vultusque ferinos

De-

Detrahat; Argolicâ quod & ante Phoronide fecit.
Cur non & pulsâ ducat Junone, meoque
Collocet in thalamo, ſocerumque Lycaöna ſumat?
At vos ſi laeſae contemtus tangit alumnae,
Gurgite caeruleo ſeptem prohibete Triones:
Sideraque in coelo, ſtupri mercede, recepta
Pellite: ne puro tinguatur in aequore pellex.
Dî maris adnuerant. habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus aëra pictis:
Tam nuper pictis caeſo pavonibus Argo;
Quam tu nuper eras, cum candidus ante fuiſſes,
Corve loquax, ſubito nigrantes verſus in alas.
Nam fuit haec quondam niveis argentea pennis
Ales, ut aequaret totas ſine labe columbas:
Nec ſervaturis vigili Capitolia voce
Cederet anſeribus, nec amanti flumina cycno.
Lingua fuit damno: linguâ faciente loquaci,
Cui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.
Pulchrior in totâ, quam Lariſſaea Coronis,
Non fuit Haemoniâ. placuit tibi, Delphice, certè,
Dum vel caſta fuit, vel inobſervata. ſed ales
Senſit adulterium Phoebeïus: utque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter: quem garrula motis
Conſequitur pennis, ſcitetur ut omnia, cornix.
Auditâque viae cauſâ, Non utile carpis,
Inquit, iter: ne ſperne meae praeſagia linguae.
Quid fuerim, quid ſimque, vide; meritumque require:
Invenies nocuiſſe fidem. nam tempore quodam
Pallas Erichthonium, prolem ſine matre creatam,
Clauſerat Actaeo textâ de vimine ciſtâ:
Virginibusque tribus gemino de Cecrope natis
Hanc legem dederat: ſua ne ſecreta viderent.
Abdita fronde levi denſâ ſpeculabar ab ulmo,
Quid facerent. commiſſa duae ſine fraude tuentur,
Pandroſos atque Herſe. timidas vocat una ſorores
Aglauros: nodoſque manu diducit. at intus
Infantemque vident, adporrectumque draconem.

Acta

Acta Deae refero. pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutela pulſa Minervae;
Et ponar poſt noctis avem. mea poena volucres
Admonuiſſe poteſt; ne voce pericula quaerant.
At puto, non ultro, nec quidquam tale rogantem
Me petiit. ipsâ licet hoc à Paliade quaeras:
Quamvis irata eſt: non hoc irata negabit.
Nam me Phocaïcâ clarus tellure Coroneus
(Nota loquor) genuit. fueramque ego regia virgo:
Divitibusque procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nocuit. nam dum per litora lentis
Paſſibus, ut ſoleo, ſummâ ſpatiarer arenâ,
Vidit, & incaluit pelagi Deus: utque precando
Tempora cum blandis conſumſit inania verbis;
Vim parat, & ſequitur. fugio, denſumque relinquo
Litus, & in molli nequicquam laſſor arenâ.
Inde Deos, hominesque voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem. mota eſt pro virgine virgo,
Auxiliumque tulit. tendebam brachia coelo:
Brachia coeperunt levibus nigreſcere pennis.
Reiicere ex humeris veſtem molibar; at illa
Pluma erat; inque cutem radices egerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
Sed neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam: nec, ut ante, pedes retinebat arena:
Et ſummâ tollebar humo. mox acta per auras
Evehor, & data ſum comes inculpata Minervae.
Quid tamen hoc prodeſt, ſi diro facta volucris
Crimine Nyctimene noſtro ſucceſſit honori?
An, quae per totam res eſt notiſſima Lesbon,
Non audita tibi eſt? patrium temeraſſe cubile
Nyctimenen? avis illa quidem: ſed conſcia culpae
Conſpectum lucemque fugit, tenebrisque pudorem
Celat; & à cunctis expellitur aethere toto.
Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina, corvus,
Sint precor iſta malo. nos vanum ſpernimus omen.
Nec coeptum dimittit iter: dominoque jacentem
Cum juvene Haemonio vidiſſe Coronida narrat.

Laurea delapſa eſt, audito crimine amantis:
Et pariter vultuſque Deo, plectrumque, colorque
Excidit. utque animus tumidâ fervebat ab irâ;
Arma adſueta rapit; flexumque à cornibus arcum
Tendit: & illa ſuo toties cum pectore juncta
Indevitato trajecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractoque à vulnere ferro,
Candida poeniceo perfudit membra cruore:
Et dixit, Potui poenas tibi, Phoebe, dediſſe;
Sed peperiſſe prius. duo nunc moriemur in unâ.
Hactenus; & pariter vitam cum ſanguine fudit.
Corpus inane animae frigus letale ſecutum eſt.
Poenitet! heu ſerò poenae crudelis amantem:
Seque, quod audierit, quod ſic exarſerit, odit:
Odit avem, per quam crimen cauſſamque dolendi
Scire coactus erat: nervumque, arcumque, manumque
Odit; cumque manu, temeraria tela, ſagittas.
Collapſamque fovet: ſerâque ope vincere fata
Nititur; & medicas exercet inaniter artes.
Quae poſtquam fruſtra tentata, rogumque parari
Senſit, & arſuros ſupremis ignibus artus;
Tum vero gemitus (neque enim coeleſtia tingui
Ora decet lacrimis) alto de corde petitos
Edidit. haud aliter, quam cum, ſpectante juvencâ,
Lactentis vituli, dextrâ libratus ab aure,
Tempora diſcuſſit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores:
Et dedit amplexus, injuſtaque juſta peregit,
Non tulit in cineres labi ſua Phoebus eosdem
Semina: ſed natum flammis uteroque parentis
Eripuit; geminique tulit Chironis in antrum.
Sperantemque ſibi non falſae praemia linguae
Inter aves albas vetuit conſidere corvum.
Semifer interea divinae ſtirpis alumno
Laetus erat; mixtoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri: quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit

Ocy-

Ocyroën. non haec artes contenta paternas
Addidiciſſe fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo ubi fatidicos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clauſum pectore habebat;
Adſpicit infantem; Totique ſalutifer orbi
Creſce puer, dixit: tibi ſe mortalia ſaepe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademtas
Fas erit. idque ſemel Dis indignantibus auſus,
Poſſe dare hoc iterum flammâ prohiberis avitâ:
Eque Deo corpus fies exſangue: Deusque,
Qui modo corpus eras: & bis tua fata novabis.
Tu quoque, care pater, non jam mortalis, & aevis
Omnibus ut maneas, naſcendi lege creatus;
Poſſe mori cupies tum, cum cruciabere dirae
Sanguine ſerpentis, per ſaucia membra recepto.
Teque ex aeterno patientem numina mortis
Efficient; tripliceſque Deae tua fila reſolvent.
Reſtabat fatis aliquid: ſuſpirat ab imis
Pectoribus, lacrimaeque genis labuntur obortae:
Atque ita, Praevertunt, inquit, me fata; vetorque
Plura loqui; vociſque meae praecluditur uſus.
Non fuerant artes tanti, quae numinis iram
Contraxere mihi. mallem neſciſſe futura.
Jam mihi ſubduci facies humana videtur:
Jam cibus herba placet: jam latis currere campis
Impetus eſt, in equam, cognataque corpora, vertor.
Tota tamen quare? pater eſt mihi nempe biformis.
Talia dicenti pars eſt extrema querelae
Intellecta parum: confuſaque verba fuere.
Mox nec verba quidem, nec equae ſonus ille videtur;
Sed ſimulantis equam: parvoque in tempore certos
Edidit hinnitus: & brachia movit in herbas.
Tum digiti coëunt, & quinos adligat ungues
Perpetuo cornu levis ungula: creſcit & oris,
Et colli ſpatium: longae pars ultima pallae
Cauda fit. utque vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiere jubas: pariterque novata eſt
Et vox & facies, nomen quoque monſtra dedere.

Flebat, opemque tuam fruſtra Philyreïus heros,
Delphice, poſcebat. ſed nec reſcindere magni
Juſſa Jovis poteras: nec, ſi reſcindere poſſes,
Tunc aderas Elin Meſſaniaque arva colebas.
Illud erat tempus, quo te paſtoria pellis
Texit; onusque fuit baculum ſilveſtre ſiniſtrae:
Alterius, diſpar ſeptenis fiſtula cannis.
Dumque amor eſt curae, dum te tua fiſtula mulcet;
Incuſtoditae Pylios memorantur in agros
Proceſſiſſe boves. videt has Atlantide Majâ
Natus; & arte ſuâ ſilvis occultat abactas.
Senſerat hoc furtum nemo, niſi notus in illo
Rure ſenex. Battum vicinia tota vocabant.
Divitis hic ſaltus herboſaque paſcua Nelei,
Nobiliumque greges cuſtos ſervabat equarum.
Hunc timuit, blandâque manu ſeduxit: &, Eia,
Quisquis es, hoſpes, ait, ſi forte armenta requiret
Haec aliquis, vidiſſe nega. neu gratia facto
Nulla rependatur; nitidam cape praemia vaccam.
Et dedit. acceptâ voces has reddidit hoſpes:
Tutus eas. lapis iſte prius tua furta loquatur.
Et lapidem oſtendit. ſimulat Jove natus abire.
Mox redit: &, verſâ pariter cum voce figurâ,
Ruſtice, vidiſti ſi quas hoc limite, dixit,
Ire boves; fer opem: furtoque ſilentia deme.
Juncta ſuo pretium dabitur tibi femina tauro.
At ſenior, poſtquam merces geminata, Sub illis
Montibus, inquit, erunt. & erant ſub montibus illis.
Riſit Atlantiades: &, Me mihi, perfide, prodis?
Me mihi prodis? ait. perjuraque pectora vertit
In durum ſilicem; qui nunc quoque dicitur Index:
Inque nihil merito vetus eſt infamia ſaxo.
Hinc ſe ſuſtulerat paribus caducifer alis:
Munychiosque volans agros, gratamque Minervae
Deſpectabat humum, cultique arbuſta Lycei.
Illâ forte die caſtae de more puellae
Vertice ſuppoſito feſtas in Palladis arces
Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.

Inde revertentes Deus adſpicit ales: iterque
Non agit in rectum, ſed in orbem curvat eumdem.
Ut volucris viſis rapidiſſima miluus extis,
Dum timet, & denſi circumſtant ſacra miniſtri,
Flectitur in gyrum; nec longius audet abire:
Spemque ſuam motis avidus circumvolat alis.
Sic ſuper Actaeas agilis Cyllenius arces
Inclinat curſus: & easdem circinat auras.
Quanto ſplendidior, quam cetera ſidera, fulget
Lucifer; & quanto te, Lucifer, aurea Phoebe;
Tanto virginibus praeſtantior omnibus Herſe
Ibat: eratque decus pompae, comitumque ſuarum.
Obſtupuit formâ Jove natus: & aethere pendens
Non ſecus exarſit, quam cum balearica plumbum
Funda jacit. volat illud, & incandeſcit eundo:
Et quos non habuit, ſub nubibus invenit, ignes.
Vertit iter; coeloque petit diverſa relicto:
Nec ſe diſſimulat: tanta eſt fiducia formae.
Quae quamquam juſta eſt; curâ tamen adjuvat illam:
Permulcetque comas, chlamydemque, ut pendeat apte,
Collocat: ut limbus, totumque adpareat aurum:
Ut teres in dextrâ, qua ſomnos ducit & arcet,
Virga ſit: ut terſis niteant talaria plantis.
Pars ſecreta domûs ebore & teſtudine cultos
Tres habuit thalamos. quorum tu, Pandroſo, dextrum,
Aglauros laevum, medium poſſederat Herſe.
Quae tenuit laevum; venientem prima notavit
Mercurium: nomenque Dei ſcitarier auſa eſt,
Et cauſſam adventûs. cui ſic reſpondit Atlantis
Pleïonesque nepos: Ego ſum, qui juſſa per auras
Verba patris porto. pater eſt mihi Juppiter ipſe:
Nec fingam cauſſas. tu tantum fida ſorori
Eſſe velis, prolisque meae matertera dici.
Herſe cauſſa viae. faveas oramus amanti.
Adſpicit hunc oculis iſdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flavae ſecreta Minervae:
Proque miniſterio magni ſibi ponderis aurum
Poſtulat. interea tectis excedere cogit.

Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbem,
Et tanto penitus traxit ſuſpiria motu,
Ut pariter pectus, poſitamque in pectore forti
Aegida concuteret. ſubit, hanc arcana profanâ
Detexiſſe manu tum, cum ſine matre creatam
Lemnicolae ſtirpem contra data foedera vidit:
Et gratamque Deo fore jam, gratamque ſorori:
Et ditem ſumto, quod avara popoſcerit, auro.
Protinus Invidiae, nigro ſquallentia tabo,
Tecta petit. domus eſt imis in vallibus antri
Abdita, ſole carens, non ulli pervia vento;
Triſtis, & ignavi pleniſſima frigoris; & quae
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.
Huc ubi pervenit belli metuenda virago;
Conſtitit ante domum, (neque enim ſuccedere tectis
Fas habet) & poſtes extremâ cuſpide pulſat.
Concuſſae patuere fores. videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum,
Invidiam: viſâque oculos avertit. at illa
Surgit humo pigrâ: ſemeſarumque relinquit
Corpora ſerpentum: paſſuque incedit inerti.
Utque Deam vidit formâque armisque decoram;
Ingemuit: vultumque ima ad ſuſpiria duxit.
Pallor in ore ſedet: macies in corpore toto:
Nusquam recta acies: livent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua eſt ſuffuſa veneno.
Riſus abeſt; niſi quem viſi movêre dolores.
Nec fruitur ſomno, vigilacibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabeſcitque videndo,
Succeſſus hominum: carpitque & carpitur unà.
Suppliciumque ſuum eſt. quamvis tamen oderat illam,
Talibus adfata eſt breviter Tritonia dictis:
Infice tabe tuâ natarum Cecropis unam.
Sic opus eſt. Aglauros ea eſt. haud plura locuta
Fugit; & impreſſá tellurem reppulit haſtâ.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens;
Murmura parva dedit; ſucceſſurumque Minervae
Indoluit: baculumque capit, quod ſpinea totum

Digitized by Google

Vincula cingebant: adopertaque nubibus atris,
Quacumque ingreditur, florentia proterit arva,
Exuritque herbas, & ſumma cacumina carpit:
Adflatuque ſuo populos, urbesque, domosque
Polluit: & tandem Tritonida conſpicit arcem;
Ingeniis, opibusque, & feſtâ pace virentem:
Vixque tenet lacrimas; quia nil lacrimabile cernit.
Sed poſtquam thalamos intravit Cecrope natae;
Juſſa facit: pectusque manu ferrugine tinctâ
Tangit: & hamatis praecordia ſentibus implet.
Inſpiratque nocens virus: piceumque per oſſa
Diſſipat, & medio ſpargit pulmone venenum.
Neve mali ſpatium cauſſae per latius errent;
Germanam ante oculos, fortunatumque ſororis
Conjugium, pulchrâque Deum ſub imagine ponit:
Cunctaque magna facit. quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur: & anxia nocte,
Anxia luce gemit; lentâque miſerrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto ſaucia ſole:
Felicisque bonis non ſecius uritur Herſes;
Quam cum ſpinoſis ignis ſupponitur herbis;
Quae neque dant flammas, lenique tepore cremantur.
Saepe mori voluit; ne quidquam tale videret:
Saepe velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in adverſo venientem limine ſedit
Excluſura Deum. cui blandimenta, precesque,
Verbaque jactanti mitiſſima, Deſine, dixit:
Hinc ego me non ſum niſi te motura repulſo.
Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius, iſto:
Caelatasque fores virgâ patefecit. at illi
Surgere conanti partes, quascumque ſedendo
Flectimur, ignavâ nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem recto pugnat ſe attollere trunco:
Sed genuum junctura riget, frigusque per ungues
Labitur; & pallent amiſſo ſanguine venae.
Utque malum latè ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illaeſas vitiatis addere partes;
Sic letalis hiems paulatim in pectora venit:

Vitaleſque vias, & reſpiramina clauſit.
Nec conata loqui eſt; nec, ſi conata fuiſſet,
Vocis haberet iter. ſaxum jam colla tenebat;
Oraque duruerant: ſignumque exſangue ſedebat.
Nec lapis albus erat. ſua mens infecerat illam.

Has ubi verborum poenas mentiſque profanae
Cepit Atlantiades; dictas à Pallade terras
Linquit, & ingreditur jactatis aethera pennis.
Sevocat hunc genitor; nec cauſſam faſſus amoris,
Fide miniſter, ait, juſſorum nate meorum,
Pelle moram, ſolitoque celer delabere curſu:
Quaeque tuam matrem tellus à parte ſiniſtrâ
Suſpicit, (indigenae Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete: quodque procul montano gramine paſci
Armentum regale vides; ad litora verte.
Dixit: & expulſi jamdudum monte juvenci
Litora juſſa petunt, ubi magni filia regis
Ludere, virginibus Tyriis comitata, ſolebat.
Non bene conveniunt, nec in una ſede morantur,
Majeſtas & amor. ſceptri gravitate relictâ,
Ille pater rectorque Deûm; cui dextra triſulcis
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem;
Induitur faciem tauri: mixtuſque juvencis
Mugit, & in teneris formoſus obambulat herbis.
Quippe color nivis eſt; quam nec veſtigia duri
Calcavere pedis, nec ſolvit aquaticus Auſter.
Colla toris extant: armis palearia pendent:
Cornua parva quidem; ſed quae contendere poſſis
Facta manu, purâque magis perlucida gemmâ.
Nullae in fronte minae; nec formidabile lumen,
Pacem vultus habet. miratur Agenore nata.
Quod tam formoſus, quod proelia nulla minetur.
Sed, quamvis mitem, metuit contingere primò.
Mox adit: & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans: &, dum veniat ſperata voluptas,
Oſcula dat manibus. vix ah, vix cetera differt.
Et nunc adludit, viridique exſultat in herbâ:
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis.

Paullatimque metu demto, modo pectora praebet
Virgeneâ plaudenda manu; modo cornua ſertis
Impedienda novis. auſa eſt quoque regia virgo,
Neſcia quem premeret, tergo conſidere tauri.
Cum Deus à terrâ, ſiccoque à litore, ſenſim
Falſa pedum primis veſtigia ponit in undis.
Inde abit ulterius, mediique per aequora ponti
Fert praedam. pavet haec: litusque ablata relictum
Reſpicit: & dextrâ cornum tenet; altera dorſo
Impoſita eſt: tremulae ſinuantur flamine veſtes.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON
LIBER III.

Jamque Deus poſitâ fallacis imagine tauri,
Se confeſſus erat; Dictaeaque rura tenebat.
Cum pater ignarus Cadmo perquirere raptam
Imperat: & poenam, ſi non invenerit, addit
Exſilium, facto pius & ſceleratus eodem.
Orbe pererrato (quis enim deprendere poſſit
Furta Jovis?) profugus patriamque, iramque parentis
Vitat Agenorides; Phoebique oracula ſupplex
Conſulit: &, quae ſit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phoebus ait, ſolis occurret in arvis,
Nullum paſſa jugum, curvique immunis aratri.
Hac duce carpe vias, &, quâ requieverit herbâ,
Moenia fac condas: Boeotiaque illa vocato.
Vix bene Caſtalio Cadmus deſcenderat antro:
Incuſtoditam lentè videt ire juvencam,
Nullum ſervitii ſignum cervice gerentem.
Subſequitur, preſſoque legit veſtigia greſſu;
Auctoremque viae Phoebum taciturnus adorat.
Jam vada Cephiſi, Panopesque evaſerat arva:
Bos ſtetit; &, tollens ſpatioſam cornibus altis
Ad coelum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita, reſpiciens comites ſua terga ſequentes,
Procubuit, teneràque latus ſubmiſit in herbâ.
Cadmus agit grates, peregrinaeque oſcula terrae
Figit: & ignotos montes, agroſque ſalutat.
Sacra Jovi facturus erat: jubet ire miniſtros,
Et petere è vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus ſtabat, nullâ violata ſecuri.

Eſt

Eſt ſpecus in medio, virgis ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum;
Uberibus fecundus aquis. (hoc conditus antro
Martius anguis erat, criſtis praeſignis & auro.
Igne micant oculi; corpus tumet omne veneno;
Treſque vibrant linguae: triplici ſtant ordine dentes.)
Quem poſtquam Tyriâ lucum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu; demiſſaque in undas
Urna dedit ſonitum; longum caput extulit antro
Caeruleus ſerpens; horrendaque ſibila miſit.
Effluxere urnae manibus: ſanguisque relinquit
Corpus, & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, & immenſos ſaltu ſinuatur in arcus:
Ac mediâ plus parte leves erectus in auras
Deſpicit omne nemus: tantoque eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes, geminas qui ſeparat Arctos.
Nec mora: Phoenicas (ſive illi tela parabant,
Sive fugam; ſive ipſe timor prohibebat utrumque)
Occupat; hos morſu, longis complexibus illos:
Hos necat adflatos funeſti tabe veneni.
Fecerat exiguas jam Sol altiſſimus umbras:
Quae mora ſit ſociis miratur Agenore natus;
Veſtigatque viros. tegimen derepta leoni
Pellis erat: telum ſplendenti lancea ferro,
Et jaculum; teloque animus praeſtantior omni.
Ut nemus intravit, letataque corpora vidit,
Victoremque ſupra ſpatioſi corporis hoſtem
Triſtia ſanguineâ lambentem vulnera lingua;
Aut ultor veſtrae, fidiſſima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. dixit: dextrâque molarem
Suſtulit; & magnum magno conamine miſit.
Illius impulſu cum turribus ardua celſis
Moenia mota forent. ſerpens ſine vulnere manſit.
Loricaeque modo ſquamis defenſus, & atrae
Duritiâ pellis, validos cute reppulit ictus.
At non duritiâ jaculum quoque vincit eâdem;
Quod medio lentae fixum curvamine ſpinae

Conſtitit; & toto deſcendit in ilia ferro.
Ille, dolore ferox, caput in ſua terga retorſit:
Vulneraque adſpexit, fixumque haſtile momordit.
Idque, ubi vi multâ partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit. ferrum tamen oſſibus haeret.
Tum vero; poſtquam ſolitas acceſſit ad iras
Plaga recens, plenis tumuerunt guttura venis:
Spumaque peſtiferos circumfluit albida rictus:
Terraque raſa ſonat ſquamis; quique halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipſe modo immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur: interdum longâ trabe rectior exit.
Impete nunc vaſto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obſtantes proturbat pectore ſilvas.
Cedit Agenorides paullum: ſpolioque leonis
Suſtinet incurſus; inſtantiaque ora retardat
Cuſpide praetentâ. furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro: frangitque in acumine dentes.
Jamque venenifero ſanguis manare palato
Coeperat; & virides adſpergine tinxerat herbas:
Sed leve vulnus erat: quia ſe retrahebat ab ictu;
Laeſaque colla dabat retro; plagamque ſedere
Cedendo arcebat, nec longius ire ſinebat;
Donec Agenorides conjectum in gutture ferrum
Uſque ſequens preſſit: dum retro quercus eunti
Obſtitit; & fixa eſt pariter cum robore cervix.
Pondere ſerpentis curvata eſt arbor, & imae
Parte flagellari gemuit ſua robora caudae.
Dum ſpatium victor victi conſiderat hoſtis;
Vox ſubitò audita eſt: (neque erat cognoſcere promtum
Unde; ſed audita eſt) Quid, Agenore nate, peremtum
Serpentem ſpectas? & tu ſpectabere ſerpens.
Ille diu pavidus, pariter cum mente colorem
Perdiderat; gelidoque comae terrore rigebant.
Ecce viri fautrix, ſuperas delapſa per auras,
Pallas adeſt: motaeque jubet ſupponere terrae
Vipereos dentes populi incrementa futuri.
Paret: &, ut preſſo ſulcum patefecit aratro,

Spar-

Spargit humi juſſos, mortalia ſemina, dentes.
Inde (fide majus) glebae coepere moveri:
Primaque de ſulcis acies adparuit haſtae.
Tegmina mox capitum picto nutantia cono:
Mox humeri pectusque, oneratque brachia telis
Exiſtunt: creſcitque ſeges clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur feſtis aulaea theatris,
Surgere ſigna ſolent; primumque oſtendere vultum;
Cetera paullatim; placidoque educta tenore
Tota patent; imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoſte novo Cadmus capere arma parabat:
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat; nec te civilibus inſere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus enſe ferit: jaculo cadit eminus ipſe.
Hic quoque, qui leto dederat, non longius illo
Vivit, & exſpirat, modo quas acceperat, auras.
Exemploque pari furit omnis turba: ſuoque
Marte cadunt ſubiti per mutua vulnera fratres.
Jamque brevis ſpatium vitae ſortita juventus
Sanguineam trepido plangebant pectore matrem,
Quinque ſuperſtitibus: quorum fuit unus Echion.
Is ſua jecit humi, monitu Tritonidis, arma;
Fraternaeque fidem pacis petiitque, deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hoſpes;
Cum poſuit juſſam Phoebëis ſortibus urbem.
Jam ſtabant Thebae: poteras jam, Cadme, videri
Exſilio felix: ſoceri tibi Marsque Venusque
Contigerant. huc adde genus de conjuge tantâ,
Tot natos, natasque, &, pignora cara, nepotes.
Hos quoque jam juvenes. ſed, ſcilicet, ultima ſemper
Exſpectanda dies homini: dicique beatus
Ante obitum nemo ſupremaque funera debet.
Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, ſecundas
Cauſſa fuit luctûs, alienaque cornua fronti
Addita, vosque canes ſatiatae ſanguine herili.
At bene ſi quaeras; Fortunae crimen in illo,
Non ſcelus invenies. quod enim ſcelus error habebat?

Mons erat, infectus variarum caede ferarum:
Jamque dies rerum medias contraxerat umbras;
Et Sol ex aequo metâ diſtabat utrâque;
Cum juvenis placido per devia luſtra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore:
Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum:
Fortunamque dies habuit ſatis. altera lucem
Cum croceis evecta rotis Aurora reducet,
Propoſitum repetamus opus. nunc Phoebus utrâque
Diſtat idem terrâ; finditque vaporibus arva.
Siſtite opus praeſens: nodoſaque tollite lina.
Juſſa viri faciunt, intermittuntque laborem.
Vallis erat piceis & acutâ denſa cupreſſu;
Nomine Gargaphie, ſuccinctae ſacra Dianae:
Cujus in extremo eſt antrum nemorale receſſu,
Arte laboratum nullâ: ſimulaverat artem
Ingenio Natura ſuo. nam pumice vivo,
Et levibus tophis nativum duxerat arcum.
Fons ſonat à dextrâ, tenui perlucidus undâ,
Margine gramineo patulos incinctus hiatus.
Hîc Dea ſilvarum, venatu feſſa, ſolebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo poſtquam ſubiit; Nympharum tradidit uni
Armigerae jaculum, pharetramque, arcusque retentos.
Altera depoſitae ſubjecit brachia pallae.
Vincla duae pedibus demunt. nam doctior illis
Iſmenis Crocale, ſparſos per colla capillos
Colligit in nodum; quamvis erat ipſa ſolutis.
Excipiunt laticem Nepheleque, Hyaleque, Rhanisque,
Et Pſecas, & Phiale; funduntque capacibus urnis.
Dumque ibi perluitur ſolitâ Titania lymphâ;
Ecce nepos Cadmi, dilatâ parte laborum,
Per nemus ignotum non certis paſſibus errans,
Pervenit in lucum: ſic illum fata ferebant.
Qui ſimul intravit rorantia fontibus antra;
Sicut erant, viſo nudae ſua pectora Nymphae
Percuſſere viro: ſubitisque ululatibus omne
Implevere nemus: circumfuſaeque Dianam.

Cor-

Corporibus texere ſuis. tamen altior illis
Ipſa Dea eſt, colloque tenus ſupereminet omnes.
Qui color infectis adverſi Solis ab ictu
Nubibus eſſe ſolet, aut purpureae Aurorae:
Is fuit in vultu viſae ſine veſte Dianae.
Quae quamquam comitum turbâ ſtipata ſuarum;
In latus obliquum tamen adſtitit: oraque retro
Flexit: & ut vellet promptas habuiſſe ſagittas;
Quas habuit, ſic hauſit aquas: vultumque virilem
Perfudit: ſpargensque comas ultricibus undis,
Addidit haec cladis praenuntia verba futurae:
Nunc tibi me poſito viſam velamine narres,
Si poteris narrare, licet. nec plura minata,
Dat ſparſo capiti vivacis cornua cervi:
Dat ſpatium collo: ſummaſque cacuminat aures:
Cum pedibusque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus: & velat maculoſo vellere corpus.
Additus & pavor eſt. fugit Autoneïus heros:
Et ſe tam celerem curſu miratur in ipſo.
Ut vero ſolitis ſua cornua vidit in undis.
Me miſerum! dicturus erat: vox nulla ſecuta eſt.
Ingemuit; vox illa fuit; lacrimaeque per ora
Non ſua fluxerunt. mens tantum priſtina manſit.
Quid faciat? repetatne domum, regalia tecta?
An lateat ſilvis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat; videre canes: primusque Melampus,
Ichnobatesque ſagax latratu ſigna dedere;
Gnoſius Ichnobates, Spartana gente Melampus.
Inde ruunt alii rapidâ velocius aurâ.
Pamphagus, & Dorceus, & Oribaſus; Arcades omnes:
Nebrophonosque valens, & trux cum Laelape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus utilis Agre,
Hylaeusque fero nuper percuſſus ab apro,
Deque lupo concepta Nape, pecudesque ſecuta
Poemenis, & natis comitata Harpyja duobus,
Et ſubſtricta gerens Sicyonius ilia Ladon:
Et Dromas, & Canace, Sticteque, & Tigris, & Alce,
Et niveis Leucon, & villis Asbolus atris,

Prae-

Digitized by Google

Praevalidusque Lacon, & curſu fortis Aëllo,
Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lyciſce:
Et nigram medio frontem diſtinctus ab albo
Harpalos & Melaneus, hirſutaque corpore Lachne:
Et patre Dictaeo, ſed matre Laconide nati,
Labros, & Agriodos, & acutae vocis Hylactor:
Quasque referre mora eſt. ea turba cupidine praedae
Per rupes, ſcopulosque, adituque carentia ſaxa,
Qua via difficilis, quaque eſt via nulla, feruntur.
Ille fugit, per quae fuerat loca ſaepe ſecutus.
Heu famulos fugit ipſe ſuos! clamare libebat,
Actaeon ego ſum: dominum cognoſcite veſtrum.
Verba animo deſunt: reſonat latratibus aether.
Prima Melanchaetes in tergo vulnera fecit:
Proxima Theridamas; Oreſitrophus haeſit in armo.
Tardius exierant; ſed per compendia montis
Anticipata via eſt. dominum retinentibus illis
Cetera turba coït, confertque in corpore dentes.
Jam loca vulneribus deſunt. gemit ille, ſonumque,
Et, ſi non hominis, quem non tamen edere poſſit
Cervus, habet: moeſtisque replet juga nota querelis:
Et genibus ſupplex pronis, ſimilisque roganti,
Circumfert tacitos, tamquam ſua brachia, vultus.
At comites rapidum ſolitis hortatibus agmen
Ignari inſtigant, oculisque Actaeona quaerunt;
Et velut abſentem certatim Actaeona clamant.
Ad nomen caput ille refert: ut abeſſe queruntur,
Nec capere oblatae ſegnem ſpectacula praedae.
Vellet abeſſe quidem; ſed adeſt: velletque videre,
Non etiam ſentire, canum fera facta ſuorum,
Undique circumſtant: merſisque in corpore roſtris
Dilacerant falſi dominum ſub imagine cervi.
[Nec niſi finitâ per plurima vulnera vitâ
Ira pharetratae fertur ſatiata Dianae.]
Rumor in Ambiguo eſt: aliis violentior aequo
Viſa Dea eſt: alii laudant, dignamque ſeverâ
Virginitate vocant. pars invenit utraque cauſſas.
Sola Jovis conjux non tam culpetne probetne

Elo-

Eloquitur; quàm clade domus ab Agenore ductae
Gaudet: & à Tyriâ collectum pellice transfert
In generis ſocios odium. ſubit ecce priori
Cauſſa recens; gravidamque dolet de ſemine magni
Eſſe Jovis Semelen. tum linguam ad jurgia ſolvit.
Effeci quid enim toties per jurgia? dixit.
Ipſa petenda mihi eſt: ipſam, ſi maxima Juno
Rite vocor, perdam; ſi me gemmantia dextrâ
Sceptra tenere decet; ſi ſum regina, Jovisque
Et ſoror & conjux. certe ſoror. at, puto, furto eſt
Contenta: & thalami brevis eſt injuria noſtri.
Concipit; id deerat: manifeſtaque crimina pleno
Fert utero: & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Jove vult fieri. tanta eſt fiducia formae.
Fallat eam faxo: nec ſum Saturnia; ſi non
Ab Jove merſa ſuo Stygias penetrârit in undas.
Surgit ab his ſolio; fulvâque recondita nube
Limen adit Semeles. nec nubes ante removit,
Quam ſimulavit anum: poſuitque ad tempora canos:
Sulcavitque cutem rugis: & curva trementi
Membra tulit paſſu: vocem quoque fecit anilem.
Ipſaque fit Beroë, Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi, captato ſermone, diuque loquendo,
Ad nomen venere Jovis; ſuſpirat: &, Optem
Juppiter ut ſit, ait: metuo tamen omnia. multi
Nomine Divorum thalamos ſubiere pudicos.
Nec tamen eſſe Jovis ſatis eſt: det pignus amoris;
Si modo verus is eſt: quantusque, & qualis ab altâ
Junone excipitur; tantus, taliſque rogato
Det tibi complexus: ſuaque ante inſignia ſumat.
Talibus ignaram Juno Cadmeïda dictis
Formârat. rogat illa Jovem ſine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait: nullam patiere repulſam.
Quoque magis credas; Stygii quoque conſcia ſunto
Numina torrentis. timor & Deus ille Deorum.
Laeta malo, nimiumque potens, perituraque amantis
Obſequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cum foedus initis,

Da mihi te talem. voluit Deus ora loquentis
Opprimere. exierat jam vox properata ſub auras.
Ingemuit: neque enim non haec optaſſe, neque ille
Non juraſſe poteſt. ergo moeſtiſſimus altum
Aethera conſcendit; nutuque ſequentia traxit
Nubila: quîs nimbos, immixtaque fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
Qua tamen usque poteſt, vires ſibi demere tentat.
Nec, quo centimanum dejecerat igne Typhoea,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo.
Eſt aliud levius fulmen; cui dextra Cyclopum
Saevitiae, flammaeque minus, minus addidit irae:
Tela ſecunda vocant Superi. capit illa; domumque
Intrat Agenoream. corpus mortale tumultus
Non tulit aethereos; donisque jugalibus arſit.
Imperfectus adhuc infans genetricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener (ſi credere dignum)
Inſuitur femori; maternaque tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat. inde datum Nymphae Niſeïdes antris
Occuluere ſuis; lactisque alimenta dedere.
Dumque ea per terras fatali lege geruntur;
Tutaque bis geniti ſunt incunabula Bacchi:
Forte Jovem memorant, diffuſum nectare, curas
Sepoſuiſſe graves, vacuâque agitaſſe remiſſos
Cum Junone jocos: &, Major veſtra profecto eſt,
Quam quae contingat maribus, dixiſſe, voluptas.
Illa negat. placuit, quae ſit ſententia docti,
Quaerere, Tireſiae. Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi coëuntia ſilvâ
Corpora ſerpentum baculi violaverat ictu:
Deque viro factus (mirabile) femina, ſeptem
Egerat autumnos. octavo rurſus eosdem
Vidit: &, Eſt veſtrae ſi tanta potentia plagae,
Dixit, ut auctoris ſortem in contraria mutet:
Nunc quoque vos feriam. percuſſis anguibus îsdem
Forma prior rediit, genitivaque rurſus imago.
Arbiter hic igitur ſumtus de lite jocoſâ,

Dicta Jovis firmat. gravius Saturnia juſto,
Nec pro materiâ fertur doluiſſe: ſuique
Judicis aeternâ damnavit lumina nocte.
At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquam
Facta Dei feciſſe Deo) pro lumine ademto
Scire futura dedit: poenamque levavit honore.
Ille per Aönias, famâ celeberrimus, urbes
Irreprehenſa dabat populo reſponſa petenti.
Prima fide vocisque ratae tentamina ſumſit
Caerula Liriope: quam quondam flumine curvo
Implicuit; clauſaeque ſuis Cephiſos in undis
Vim tulit. enixa eſt utero pulcherrima pleno
Infantem, Nymphis jam nunc qui poſſet amari;
Narciſſumque vocat. de quo conſultus, an eſſet
Tempora maturae viſurus longa ſenectae:
Fatidicus vates, Si ſe non noverit, inquit.
Vana diu viſa eſt vox auguris. exitus illam,
Resque probat, letique genus, novitasque furoris.
Jamque ter ad quinos unum Cephiſius annum
Addiderat: poteratque puer, juvenisque videri.
Multi illum juvenes, multae cupiere puellae.
Sed fuit in tenerâ tam dira ſuperbia formâ;
Nulli illum juvenes, nullae tetigere puellae.
Adſpicit hunc, trepidos agitantem in retia cervos,
Vocalis Nymphe; quae nec reticere loquenti,
Nec prior ipſa loqui didicit, reſonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat: & tamen uſum
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat;
Reddere de multis ut verba noviſſima poſſet.
Fecerat hoc Juno. quia, cum deprendere poſſet
Sub Jove ſaepe ſuo Nymphas in monte jacentes,
Illa Deam longo prudens ſermone tenebat,
Dum fugerent Nymphae. poſtquam Saturnia ſenſit;
Hujus, ait, linguae, quâ ſum deluſa, poteſtas
Parva tibi dabitur, vocisque breviſſimus uſus.
Reque minas firmat. tamen haec in fine loquendi
Ingeminat voces: auditaque verba reportat.
Ergo ubi Narciſſum, per devia luſtra vagantem,
Vi-

Vidit, & incaluit; ſequitur veſtigia furtim.
Quoque magis ſequitur; flammâ propiore caleſcit.
Non aliter; quam cum ſummis circumlita taedis
Admotam rapiunt vivacia ſulfura flammam.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! natura repugnat;
Nec ſinit incipiat. ſed, quod ſinit, illa parata eſt
Exſpectare ſonos, ad quos ſua verba remittat.
Forte puer, comitum ſeductus ab agmine fido,
Dixerat, Ecquis adeſt? &, Adeſt, reſponderat Echo.
Hic ſtupet: utque aciem partes dividit in omnes;
Voce, Veni, clamat magnâ. vocat illa vocantem.
Reſpicit: & nullo rurſus veniente, Quid, inquit,
Me fugis? & totidem, quot dixit, verba recepit.
Perſtat: & alternae deceptus imagine vocis;
Huc coëamus, ait: nullique libentius umquam
Reſponſura ſono, Coëamus, rettulit Echo:
Et verbis favet ipſa ſuis; egreſſaque ſilvis
Ibat, ut injiceret ſperato brachia collo.
Ille fugit: fugienſque, Manus complexibus aufer:
Ante, ait, emoriar, quam ſit tibi copia noſtri.
Rettulit illa nihil, niſi, Sit tibi copia noſtri.
Spreta latet ſilvis: pudibundaque frondibus ora
Protegit: & ſolis ex illo vivit in antris.
Sed tamen haeret amor; creſcitque dolore repulſae.
Attenuant vigiles corpus miſerabile curae:
Adducitque cutem macies; & in aëra ſuccus
Corporis omnis abit. vox tantum, atque oſſa ſuperſunt.
Vox manet. oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.
[Inde latet ſilvis: nulloque in monte videtur;
Omnibus auditur. ſonus eſt, qui vivit in illâ.]
Sic hanc, ſic alias, undis aut montibus ortas,
Luſerat hic Nymphas; ſic coetus ante viriles.
Inde manus aliquis deſpectus ad aethera tollens,
Sic amet iſte, licet, ſic non potiatur amato,
Dixerat. adſenſit precibus Rhamnuſia juſtis.
Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,
Quem neque paſtores, neque paſtae monte capellae
Con-

Contigerant, aliudve pecus: quem nulla volucris,
Nec fera turbârat, nec lapſus ab arbore ramus.
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat:
Silvaque, ſole lacum paſſura tepeſcere nullo.
Hìc puer, & ſtudio venandi laſſus & aeſtu,
Procubuit; faciemque loci, fontemque ſecutus.
Dumque ſitim ſedare cupit; ſitis altera crevit.
Dumque bibit, viſae correptus imagine formae,
Rem ſine corpore amat: corpus putat eſſe, quod umbra eſt.
Adſtupet ipſe ſibi, vultuque immotus eodem
Haeret, ut è Pario formatum marmore ſignum.
Spectat humi poſitus geminum, ſua lumina, ſidus,
Et dignos Baccho, dignos & Apolline crines,
Impubesque genas, & eburnea colla, decusque
Oris, & in niveo mixtum candore ruborem;
Cunctaque miratur, quibus eſt mirabilis; ipſe
Se cupit imprudens; &, qui probat, ille probatur.
Dumque petit, petitur: pariterque incendit, & ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oſcula fonti!
In medias quoties, viſum captantia collum,
Brachia merſit aquas; nec ſe deprendit in illis!
Quid videat, neſcit; ſed, quod videt, uritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid fruſtra ſimulacra fugacia captas?
Quod petis, eſt nusquam: quod amas, avertere, perdes.
Iſta repercuſſae, quam cernis, imaginis umbra eſt.
Nil habet iſta ſui. tecumque venitque, manetque:
Tecum diſcedat; ſi tu diſcedere poſſis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abſtrahere inde poteſt. ſed opacâ fuſus in herbâ
Spectat inexpleto mendacem lumine formam:
Perque oculos perit ipſe ſuos; paullumque levatus,
Ad circumſtantes tendens ſua brachia ſilvas;
Ecquis, io ſilvae, crudelius, inquit, amavit?
Scitis enim, & multis latebra opportuna fuiſtis.
Ecquem, cum veſtrae tot agantur ſecula vitae,
Qui ſic tabuerit, longo meminiſtis in aevo?
Et placet, & video; ſed quod videoque, placetque,

Non

Non tamen invenio. tantus tenet error amantem.
Quoque magis doleam; nec nos mare ſeparat ingens,
Nec via, nec montes, nec clauſis moenia portis.
Exiguâ prohibemur aquâ. cupit ipſe teneri.
Nam quoties liquidis porreximus oſcula lymphis;
Hic toties ad me reſupino nititur ore.
Poſſe putes tangi. minimum eſt, quod amantibus obſtat.
Quisquis es, huc exi. quid me, puer unice, fallis?
Quove petitus abis? certe nec forma, nec aetas
Eſt mea, quam fugias; & amârunt me quoque Nymphae.
Spem mihi neſcio quam vultu promittis amico:
Cumque ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro:
Cum riſi, adrides. lacrimas quoque ſaepe notavi
Me lacrimante, tuas. nutu quoque ſigna remittis:
Et, quantum motu formoſi ſuſpicor oris,
Verba refers, aures non pervenientia noſtras.
In te ego ſum, ſenſi: nec me mea fallit imago.
Uror amore mei. flammas moveoque feroque.
Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum eſt. inopem me copia fecit.
O utinam noſtro ſecedere corpore poſſem!
Votum in amante novum; vellem, quod amamus, abeſſet.
Jamque dolor vires adimit: nec tempora vitae
Longa meae ſuperant: primoque extinguor in aevo.
Nec mihi mors gravis eſt, poſituro morte dolores.
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior eſſet.
Nunc duo concordes animâ moriemur in unâ.
Dixit, & ad faciem rediit male ſanus eamdem;
Et lacrimis turbavit aquas: obſcuraque moto
Reddita forma lacu eſt. quam cum vidiſſet abire;
Quo fugis? o remane; nec me, crudelis, amantem
Deſere, clamavit. liceat, quod tangere non eſt,
Adſpicere: & miſero praebere alimenta furori.
Dumque dolet, ſummâ veſtem deduxit ab orâ,
Nudaque marmoreis percuſſit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percuſſa ruborem.
Non aliter, quam poma ſolent; quae candida parte,
Parte rubent. aut ut variis ſolet uva racemis

Ducere purpureum, nondum matura, colorem.
Quae ſimul adſpexit liquefactâ rurſus in undâ;
Non tulit ulterius; ſed, ut intabeſcere flavae
Igne levi cerae, matutinaeve pruinae
Sole tepente ſolent, ſic attenuatus amore
Liquitur; & caeco paullatim carpitur igni.
Et neque jam color eſt mixto candore rubori;
Nec vigor, & vires, & quae modo viſa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
Quae tamen ut vidit, quamvis irata memorque,
Indoluit: quotiesque puer miſerabilis, Eheu,
Dixerat; haec reſonis iterabat vocibus, Eheu.
Cumque ſuos manibus percuſſerat ille lacertos,
Haec quoque reddebat ſonitum plangoris eumdem.
Ultima vox ſolitam fuit haec ſpectantis in undam,
Heu fruſtra dilecte puer! totidemque remiſit
Verba lacus: dictoque Vale, Vale inquit & Echo.
Ille caput viridi feſſum ſubmiſit in herbâ.
Lumina nox claudit, domini mirantia formam.
Tum quoque ſe, poſtquam eſt infernâ ſede receptus,
In Stygiâ ſpectabat aquâ. planxere ſorores
Naïdes: & ſectos fratri poſuere capillos.
Planxere & Dryades. plangentibus adſonat Echo:
Jamque rogum, quaſſasque faces, feretrumque parabant:
Nusquam corpus erat. croceum pro corpore florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

Cognita res meritam vati per Achaïdas urbes
Attulerat famam: nomenque erat auguris ingens.
Spernit Echionides tamen hunc, ex omnibus unus
Contemtor Superûm, Pentheus: praeſagaque ridet
Verba ſenis; tenebrasque & cladem lucis ademtae
Objicit. ille movens albentia tempora canis,
Quam felix eſſes, ſi tu quoque luminis hujus
Orbus, ait, fieres; ne Bacchia ſacra videres!
Jamque dies aderit, jamque haud procul auguror eſſe;
Quâ novus huc veniat, proles Semeleïa, Liber.
Quem niſi templorum fueris dignatus honore;
Mille lacer ſpargêre locis: & ſanguine ſilvas

Foedabis, matremque tuam, matriſque ſorores.
Evenient. neque enim dignabere numen honore:
Meque ſub his tenebris nimium vidiſſe quereris.
Talia dicentem proturbat Echione natus.
Dicta fides ſequitur; reſponſaque vatis aguntur.
Liber adeſt: feſtiſque fremunt ululatibus agri.
Turba ruunt: mixtaeque viris matreſque nuruſque,
Vulguſque, proceresque, ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor, anguigenae, proles Mavortia, veſtras
Attonuit mentes? Pentheus ait. aeraene tantum
Aere repulſa valent? & adunco tibia cornu?
Et magicae fraudes? ut quos non belliger enſis,
Non tuba terruerint, non ſtrictis agmina telis;
Femineae voces, & mota inſania vino,
Obſcaenique greges, & inania tympana vincant?
Voſne, ſenes, mirer? qui longa per aequora vecti
Hac Tyron, hac profugos poſuiſtis ſede Penates;
Nunc ſinitis ſine Marte capi? voſne, acrior aetas,
O juvenes, propiorque meae; quos arma tenere,
Non thyrſos: galeâque tegi, non fronde decebat?
Eſte, precor, memores, quâ ſitis ſtirpe creati:
Illiuſque animos, qui multos perdidit unus,
Sumite ſerpentis. pro fontibus ille lacuque
Interiit: at vos pro famâ vincite veſtrâ.
Ille dedit leto fortes: vos pellite molles,
Et patrium revocate decus. ſi fata vetabant
Stare diu Thebas; utinam tormenta virique
Moenia diruerent: ferrumque igniſque ſonarent!
Eſſemus miſeri ſine crimine: ſorsque querenda,
Non celanda foret: lacrimaeque pudore carerent.
At nunc à puero Thebae capientur inermi:
Quem neque bella juvant, nec tela, nec uſus equorum;
Sed madidus myrrhâ crinis, mollesque coronae,
Purpuraque, & pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modo vos abſiſtite) cogam
Adſumtumque patrem, commentaque ſacra fateri.
An ſatis Acriſio eſt animi, contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas;

Pen-

Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducemque
Attrahite huc vinctum. juſſis mora ſegnis abeſto.
Hunc Avus, hunc Athamas, hunc cetera turba ſuorum
Corripiunt dictis: fruſtraque inhibere laborant.
Acrior admonitu eſt; irritaturque retenta,
Et creſcit rabies: remoraminaque ipſa nocebant.
Sic ergo torrentem, quâ nil obſtabat eunti,
Lenius, & modico ſtrepitu decurrere vidi.
At, quacumque trabes obſtructaque ſaxa tenebant,
Spumeus, & fervens, & ab obice ſaevior ibat.
Ecce cruentati redeunt: &, Bacchus ubi eſſet,
Quaerenti domino, Bacchum vidiſſe negarunt.
Hunc, dixere, tamen comitem, famulumque ſacrorum
Cepimus: & tradunt manibus poſt terga ligatis,
Sacra Dei quondam Tyrrhenâ gente ſecutum.
  Adſpicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
Fecerat: &, quamquam poenae vix tempora differt,
O periture; tuâque aliis documenta dature
Morte, ait, ede tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam; morisque novi cur ſacra frequentes.
Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit, Acoetes;
Patria, Maeonia eſt: humili de plebe parentes.
Non mihi, quae duri colerent, pater, arva juvenci,
Lanigerosve greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper & ipſe fuit: linoque ſolebat &, hamo
Decipere, & calamo ſalientes ducere piſces.
Ars illi ſua cenſus erat. cum traderet artem;
Accipe, quas habeo, ſtudii ſucceſſor & heres,
Dixit, opes: moriensque mihi nihil ille reliquit,
Praeter aquas. unum hoc poſſum adpellare paternum.
Mox ego, ne ſcopulis haererem ſemper in îsdem,
Addidici regimen, dextrâ moderante, carinae
Flectere: & Oleniae ſidus pluviale capellae,
Taygetenque, Hyadasque oculis Arctonque notavi.
Ventorumque domos, & portus puppibus aptos.
Forte petens Delon, Diae telluris ad oras
Adplicor, & dextris adducor litora remis:

Doque leves ſaltus: udaeque innitor arenae.
Nox ubi conſumta eſt; Aurora rubeſcere primum
Coeperat: exſurgo, laticesque inferre recentes
Admoneo; monſtroque viam, quae ducat ad undas.
Ipſe, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Proſpicio: comitesque voco, repetoque carinam.
Adſumus en, inquit, ſociorum primus Opheltes:
Utque putat, praedam deſerto nactus in agro,
Virgineâ puerum ducit per litora formâ.
Ille, mero ſomnoque gravis, titubare videtur;
Vixque ſequi. ſpecto cultum, faciemque, gradumque:
Nil ibi, quod poſſet credi mortale, videbam.
Et ſenſi, & dixi ſociis, Quod numen in iſto
Corpore ſit dubito: ſed corpore numen in iſto eſt.
Quisquis es, ô faveas, noſtrisque laboribus adſis.
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari,
Dictys ait: quo non alius conſcendere ſummas
Ocior antennas, prenſoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus, prorae tutela, Melanthus,
Hoc probat Alcimedon: &, qui requiemque modumque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus:
Hoc omnes alii. praedae tam caeca cupido eſt.
Non tamen hanc ſacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima juris.
Inque aditu obſiſto. furit audaciſſimus omni
De numero Lycabas: qui Thuſcâ pulſus ab urbe
Exſilium, dirâ poenam pro caede, luebat.
Is mihi, dum reſto, juvenili guttura pugno
Rupit: & excuſſum miſiſſet in aequora; ſi non
Haeſiſſem, quamvis amens, in fune retentus.
Impia turba probant factum. tum denique Bacchus,
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore ſolutus
Sit ſopor, aque mero redeant in pectora ſenſus,
Quid facitis? quis clamor, ait? quâ, dicite, nautae,
Huc ope perveni? quo me deferre paratis?
Pone metum, Proreus, & quos contingere portus
Ede velis, dixit. terrâ ſiſtêre petitâ.
Naxon, ait Liber, curſus advertite veſtros.

Illa

Illa mihi domus eſt: vobis erit hoſpita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina jurant
Sic fore: meque jubent pictae dare vela carinae.
Dextera Naxos erat. dextrâ mihi lintea danti,
Quid facis, ô demens? quis te furor, inquit, Acoete,
Pro ſe quisque, tenet? laevam pete. maxima nutu
Pars mihi ſignificat; pars, quid velit, aure ſuſurrat.
Obſtupui: Capiatque alius moderamina, dixi:
Meque miniſterio ſcelerisque artisque removi.
Increpor à cunctis; totumque immurmurat agmen.
E quibus Aethalion, Te ſcilicet omnis in uno
Noſtra ſalus poſita eſt? ait. & ſubit ipſe: meumque
Explet opus: Naxoque petit diverſa relictâ.
Tum Deus illudens, tamquam modo denique fraudem
Senſerit, è puppi pontum proſpectat aduncâ.
Et flenti ſimilis, Non haec mihi litora, nautae,
Promiſiſtis, ait: non haec mihi terra rogata eſt.
Quo merui poenam facto? quae gloria veſtra eſt;
Si puerum juvenes, ſi multi fallitis unum?
Jamdudum flebam. lacrimas manus impia noſtras
Ridet: & impellit properantibus aequora remis.
Per tibi nunc ipſum (nec enim praeſentior illo
Eſt Deus) adjuro, tam me tibi vera referre,
Quam veri majora fide. ſtetit aequore puppis
Haud aliter, quam ſi ſiccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perſtant:
Velaque deducunt; geminâque ope currere tentant.
Impediunt hederae remos, nexuque recurvo
Serpunt; & gravidis diſtringunt vela corymbis.
Ipſe, racemiferis frontem circumdatus uvis,
Pampineis agitat velatam frondibus haſtam.
Quem circa tigres. ſimulacraque inania lyncum,
Pictarumque jacent fera corpora pantherarum.
Exſiluere viri; ſive hoc inſania fecit,
Sive timor: primusque Medon nigreſcere pinnis
Corpore depreſſo, & ſpinae curvamina flecti
Incipit. huic Lycabas, In quae miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti

Naris erat, ſquamamque cutis durata trahebat.
At Libys, obſtantes dum vult obvertere remos,
In ſpatium reſilire manus breve vidit; & illas
Jam non eſſe manus; jam pinnas poſſe vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit; truncoque repandus in undas
Corpore deſiluit. falcata noviſſima cauda eſt.
Qualia dividuae ſinuantur cornua Lunae.
Undique dant ſaltus: multâque adſpergine rotant:
Emerguntque iterum: redeuntque ſub aequora rurſus:
Inque chori ludunt ſpeciem: laſcivaque jactant
Corpora; & acceptum patulis mare naribus efflant.
De modo viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Reſtabam ſolus. pavidum, gelidumque trementi
Corpore, vixque meum firmat Deus, Excute, dicens,
Corde metum, Diamque tene. delatus in illam,
Accenſis aris, Baccheia ſacra frequento.
Praebuimus longis Pentheus ambagibus aures,
Inquit: ut ira morâ vires abſumere poſſet.
Praecipitem famuli rapite hunc: cruciataque diris
Corpora tormentis Stygiae demittite nocti.
Protinus abſtractus ſolidis Tyrrhenus Acoetes
Clauditur in tectis: & dum crudelia juſſae
Inſtrumenta necis, ferrumque ignisque parantur;
Sponte ſuâ patuiſſe fores, lapſasque lacertis
Sponte ſuâ, fama eſt, nullo ſolvente, catenas.
Perſtat Echionides: nec jam jubet ire, ſed ipſe
Vadit, ubi, electus facienda ad ſacra, Cithaeron
Cantibus & clarâ bacchantum voce ſonabat.
Ut fremit acer equus, cum bellicus aere canoro
Signa dedit tubicen, pugnaeque adſumit amorem:
Penthea ſic ictus longis ululatibus aether
Movit: & audito clangore recanduit ira.
Monte fere medio eſt, cingentibus ultima ſilvis,
Purus ab arboribus, ſpectabilis undique campus.
Hic oculis illum cernentem ſacra profanis
Prima videt; prima eſt inſano concita motu,
Prima ſuum miſſo violavit Penthea thyrſo

Ma-

Mater: Iö, geminae, clamavit, adeſte ſorores.
Ille aper, in noſtris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. ruit omnis in unum
Turba furens. cunctae coëunt, cunctaeque ſequuntur,
Jam trepidum, jam verba minus violenta loquentem,
Jam ſe damnantem, jam ſe peccaſſe fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit,
Autonoë: moveant animos Actaeonis umbrae.
Illa quid Actaeon neſcit; dextramque precanti
Abſtulit: Inöo lacerata eſt altera raptu.
Non habet infelix quae matri brachia tendat:
Trunca ſed oſtendens disjectis corpora membris;
Adſpice, mater ait. viſis ululavit Agave;
Collaque jactavit, movitque per aëra crinem:
Avulſumque caput digitis complexa cruentis
Clamat, Iö comites, opus haec victoria noſtrum eſt.
Non citius frondes autumno frigore tactas,
Jamque male haerentes altâ rapit arbore ventus;
Quam ſunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitae nova ſacra frequentant,
Turaque dant, ſanctasque colunt Iſmenides aras.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER IV.

At non Alcithoë Minyeïas orgia cenſet
Accipienda Dei: ſed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat eſſe Jovis: ſociasque ſorores
Impietatis habet. feſtum celebrare ſacerdos,
Immunesque operum dominas, famulasque ſuorum,
Pectora pelle tegi, crinales ſolvere vittas,
Serta comâ, manibus frondentes ſumere thyrſos,
Juſſerat: & ſaevam laeſi fore numinis iram
Vaticinatus erat. parent matresque nurusque;
Telasque, calathosque, infectaque penſa reponunt:
Turaque dant: Bacchumque vocant, Bromiumque, Lyaeumque,
Ignigenamque, ſatumque iterum, ſolumque bimatrem.
Additur his Nyſeus, indetonſusque Thyoneus,
Et cum Lenaeo genialis conſitor uvae,
Nycteliusque, Eleleusque parens, & Iacchus, & Evan:
Et quae praeterea per Grajas plurima gentes
Nomina, Liber, habes. tibi enim inconſumta juventas.
Tu puer aeternus, tu formoſiſſimus alto
Conſpiceris coelo: tibi, cum ſine cornibus adſtas,
Virgineum caput eſt: Oriens tibi victus, ad usque
Decolor extremo quâ tinguitur India Gange.
Penthea tu, venerande, bipenniferumque Lycurgum
Sacrilegos mactas: Tyrrhenaque mittis in aequor
Corpora. tu bijugum pictis inſignia frenis
Colla premis Lyncum: Bacchae Satyrique ſequuntur:
Quique ſenex ferulâ titubantes ebrius artus
Suſtinet; & pando non fortiter haeret aſello.
Quacumque ingrederis; clamor juvenilis, & una

Fe-

Femineae voces, impulſaque tympana palmis,
Concavaque aera ſonant, longoque foramine buxus.
Pacatus mitisque, rogant Iſmenides, adſis:
Juſſaque ſacra colunt. ſolae Minyeïdes intus,
Intempeſtivâ turbantes feſta Minervâ,
Aut ducunt lanas, aut ſtamina pollice verſant,
Aut haerent telae, famulasque laboribus urguent.
E quibus una levi deducens pollice filum,
Dum ceſſant aliae, commentaque ſacra frequentant,
Nos quoque, quas Pallas, melior Dea, detinet, inquit,
Utile opus manuum vario ſermone levemus:
Perque vices aliquid, quod tempora longa videri
Non ſinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primamque jubent narrare ſorores.
Illa, quid è multis referat (nam plurima norat)
Cogitat; & dubia eſt, de te, Babylonia, narret,
Derceti, quam verſâ ſquamis velantibus artus
Stagna Palaeſtini credunt celebraſſe figurâ:
An magis ut ſumtis illius filia pennis
Extremos albis in turribus egerit annos.
Naïs an ut cantu, nimiumque potentibus herbis,
Verterit in tacitos juvenilia corpora piſces:
Donec idem paſſa eſt. an, quae poma alba ferebat,
Ut nunc nigra ferat contactu ſanguinis arbor.
Haec placet: hanc, quoniam vulgaris fabula non eſt,
Talibus orſa modis, lanâ ſua fila ſequente:
 Pyramus & Thisbe, juvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit, praelata puellis,
Contiguas tenuere domos: ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxiſſe Semiramis urbem.
Notitiam, primosque gradus vicinia fecit.
Tempore crevit amor, taedae quoque jure coïſſent;
Sed vetuere patres, quod non potuere vetare.
Ex aequo captis ardebant mentibus ambo.
Conſcius omnis abeſt. nutu ſignisque loquuntur.
Quoque magis tegitur, tectus magis aeſtuat ignis.
Fiſſus erat tenui rimâ, quam duxerat olim,
Cum fieret paries domui communis utrique.

Id vitium nulli per ſecula longa notatum;
(Quid non ſentit amor?) primi ſenſiſtis amantes,
Et voci feciſtis iter: tutaeque per illud
Murmure blanditiae minimo tranſire ſolebant.
Saepe ut conſtiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc;
Inque vicem fuerat captatus anhelitus oris;
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obſtas?
Quantum erat, ut ſineres nos toto corpore jungi!
Aut hoc ſi nimium, vel ad oſcula danda pateres!
Nec ſumus ingrati. tibi nos debere fatemur,
Quod datus eſt verbis ad amicas tranſitus aures.
Talia diverſâ nequicquam ſede locuti;
Sub noctem dixere Vale: partique dedere
Oſcula quisque ſuae, non pervenientia contra.
Poſtera nocturnos Aurora removerat ignes,
Solque pruinoſas radiis ſiccaverat herbas:
Ad ſolitum coïere locum. tum murmure parvo
Multa prius queſti, ſtatuunt, ut nocte ſilenti
Fallere cuſtodes, foribusque excedere tentent.
Cumque domo exierint, urbis quoque clauſtra relinquant:
Neve ſit errandum lato ſpatiantibus arvo,
Conveniant ad buſta Nini: lateantque ſub umbrâ
Arboris. arbor ibi, niveis uberrima pomis,
Ardua morus, erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: & lux, tardè decedere viſa,
Praecipitatur aquis, & aquis nox ſurgit ab îsdem.
Callida per tenebras, verſato cardine, Thisbe
Egreditur, fallitque ſuos: adopertaque vultum
Pervenit ad tumulum; dictâque ſub arbore ſedit.
Audacem faciebat amor. venit ecce recenti
Caede leaena boum ſpumantes oblita rictus,
Depoſitura ſitim vicini fontis in undâ.
Quam procul ad Lunae radios Babylonia Thisbe
Vidit: & obſcurum trepido pede fugit in antrum.
Dumque fugit, tergo velamina lapſa relinquit.
Ut lea ſaeva ſitim multâ compeſcuit undâ,
Dum redit in ſilvas, inventos forte ſine ipſâ
Ore cruentato tenues laniavit amictus.

Se-

Serius egreſſus veſtigia vidit in alto
Pulvere certa ferae, totoque expalluit ore
Pyramus. ut vero veſtem quoque ſanguine tinctam
Repperit; Una duos nox, inquit, perdet amantes:
E quibus illa fuit longâ digniſſima vitâ;
Noſtra nocens anima eſt. ego te, miſeranda, peremi,
In loca plena metûs qui juſſi nocte venires:
Nec prior huc veni. noſtrum divellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu,
O quicumque ſub hac habitatis rupe, leones.
Sed timidi eſt optare necem. velamina Thisbes
Tollit, & ad pactae ſecum fert arboris umbram.
Utque dedit notae lacrimas, dedit oſcula veſti:
Accipe nunc, inquit, noſtri quoque ſanguinis hauſtus,
Quoque erat accinctus, demittit in ilia ferrum.
Nec mora; ferventi moriens è vulnere traxit.
Ut jacuit reſupinus humi; cruor emicat alte.
Non aliter, quam cum vitiato fiſtula plumbo
Scinditur, & tenues ſtridente foramine longè
Ejaculatur aquas; atque ictibus aëra rumpit.
Arborei foetûs adſpergine caedis in atram
Vertuntur faciem: madefactaque ſanguine radix
Poeniceo tinguit pendentia mora colore.
Ecce, metu nondum poſito, ne fallat amantem,
Illa redit: juvenemque oculis, animoque requirit:
Quantaque vitarit narrare pericula geſtit.
Utque locum, & verſam cognovit in arbore formam;
(Sic facit incertam pomi color) haeret, an haec ſit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum, retroque pedem tulit: oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit, aequoris inſtar,
Quod tremit, exiguâ cum ſummum ſtringitur aurâ.
Sed poſtquam remorata ſuos cognovit amores;
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas, amplexaque corpus amatum,
Vulnera ſupplevit lacrimis; fletumque cruori
Miſcuit: & gelidis in vultibus oſcula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi caſus ademit?

Pyrame, reſponde. tua te, cariſſime, Thisbe
Nominat. exaudi: vultusque attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos, jam morte gravatos,
Pyramus erexit, visâque recondidit illâ.
Quae poſtquam veſtemque ſuam cognovit, & enſe
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit, amorque
Perdidit, infelix. eſt & mihi fortis in unum
Hoc manus: eſt & amor. dabit hic in vulnera vires.
Perſequar exſtinctum: letique miſerrima dicar
Cauſſa, comesque tui: quique à me morte revelli
Heu ſolâ poteras, poteris nec morte revelli.
Hoc tamen amborum verbis eſtote rogati,
O multum miſeri, meus illiusque, parentes,
Ut, quos certus amor, quos hora noviſſima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu, quae ramis arbor miſerabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum;
Signa tene caedis: pullosque, & luctibus aptos
Semper habe foetus, gemini monumenta cruoris.
Dixit: & aptato pectus mucrone ſub imum
Incubuit ferro; quod adhuc à caede tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes.
Nam color in pomo eſt, ubi permaturuit, ater:
Quodque rogis ſupereſt, unâ requieſcit in urnâ.
Deſierat: mediumque fuit breve tempus; & orſa eſt
Dicere Leuconoë. vocem tenuere ſorores.
Hunc quoque, ſidereâ qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem. Solis referemus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidiſſe Deus. videt hic Deus omnia primus.
Indoluit facto: Junonigenaeque marito
Furta tori, furtique locum monſtravit. at illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. extemplo graciles ex aere catenas,
Retiaque, & laqueos, quae lumina fallere poſſint,
Elimat. non illud opus tenuiſſima vincant
Stamina, non ſummo quae pendet aranea tigno.
Utque leves tactus, momentaque parva ſequantur,
Effi-

Efficit: & lecto circumdata collocat aptè.
Ut venere torum conjux & adulter in unum;
Arte viri, vinclisque novâ ratione paratis,
In mediis ambo deprenſi amplexibus haerent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas:
Admiſitque Deos. illi jacuere ligati
Turpiter. atque aliquis de Dîs non triſtibus optet
Sic fieri turpis. Superi riſere: diuque
Haec fuit in toto notiſſima fabula coelo.
Exigit indicii memorem Cythereïa poenam:
Inque vices illum, tectos qui laeſit amores,
Laedit amore pari. quid nunc, Hyperione nate,
Forma, calorque tibi, radiataque lumina proſunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Ureris igne novo: quique omnia cernere debes,
Leucotheën ſpectas: & virgine figis in unâ,
Quos mundo debes, oculos. modo ſurgis Eöo
Temporius coelo: modo ſerius incidis undis;
Spectandique morâ brumales porrigis horas.
Deficis interdum: vitiumque in lumina mentis
Tranſit; & obſcurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunae terris propioris imago
Obſtiterit, palles. facit hunc amor iſte colorem.
Diligis hanc unam: nec te Clymeneve, Rhodosve,
Nec tenet Aeaeae genetrix pulcherrima Circes,
Quaeque tuos Clytie, quamvis deſpecta, petebat
Concubitus; ipſoque illo grave vulnus habebat
Tempore. Leucotheë multarum oblivia fecit.
Gentis odoriferae quam formoſiſſima partu
Edidit Eurynome, ſed poſtquam filia crevit,
Quam mater cunctas, tam matrem filia vincit.
Rexit Achaemenias urbes pater Orchamus: isque
Septimus à priſci numeratur origine Beli.
Axe ſub Heſperio ſunt paſcua Solis equorum:
Ambroſiam pro gramine habent. ea feſſa diurnis
Membra miniſteriis nutrit, reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes coeleſtia pabula carpunt;
Noxque vicem peragit; thalamos Deus intrat amatos

Verſus in Eurynomes faciem genetricis: & inter
Bis ſex Leucotheën famulas ad lumina cernit
Levia verſato ducentem ſtamina fuſo.
Ergo ubi, ceu mater, carae dedit oſcula natae;
Res, ait, arcana eſt: famulae, diſcedite: neve
Adripite arbitrium matri, ſecreta loquenti.
Paruerunt: thalamoque, Deus, ſine teſte relicto,
Ille ego ſum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video; per quem videt omnia tellus:
Mundi oculus. mihi, crede, places. pavet illa: metuque,
Et colus, & fuſus digitis cecidere remiſſis.
Ipſe timor decuit. nec longius ille moratus,
In veram rediit faciem, ſolitumque nitorem.
At virgo, quamvis inopino territa viſu,
Victa nitore Dei, poſitâ vim paſſa querelâ eſt.
Invidit Clytie, (neque enim moderatus in illâ
Solis amor fuerat) ſtimulataque pellicis irâ
Vulgat adulterium: diffamatumque parenti
Indicat. ille ferox immanſuetusque precantem,
Tendentemque manus ad lumina Solis, &, Ille
Vim tulit invitae, dicentem, defodit altâ
Crudus humo: tumulumque ſuper gravis addit arenae.
Diſſipat hunc radiis Hyperione natus: iterque
Dat tibi quo poſſis defoſſos promere vultus.
Nec tu jam poteras enectum pondere terrae
Tollere, Nympha, caput: corpusque exſangue jacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Poſt Phaëthonteos vidiſſe dolentius ignes.
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in vivum tentet revocare calorem.
Sed, quoniam tantis fatum conatibus obſtat,
Nectare odorato ſpargit corpusque locumque:
Multaque praequeſtus, Tanges tamen aethera, dixit.
Protinus imbutum coeleſti nectare corpus
Delicuit, terramque ſuo madefecit odore:
Virgaque per glebas ſenſim radicibus actis
Turea ſurrexit; tumulumque cacumine rupit.
At Clytien (quamvis amor excuſare dolorem,

In-

Indiciumque dolor poterat) non amplius auctor
Lucis adit: Venerisque modum ſibi fecit in illâ.
Tabuit ex illo, dementer amoribus uſa,
Nympharum impatiens; & ſub Jove, nocte dieque,
Sedit humo nudâ, nudis incomta capillis.
Perque novem luces, expers undaeque cibique,
Rore mero, lacrimisque ſuis jejunia pavit:
Nec ſe movit humo. tantum ſpectabat euntis
Ora Dei: vultusque ſuos flectebat ad illum.
Membra ferunt haeſiſſe ſolo: partemque coloris
Luridus exſangues pallor convertit in herbas.
Eſt in parte rubor: violaeque ſimillimus ora
Flos tegit. illa ſuum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad Solem: mutataque ſervat amorem.
  Dixerat: & factum mirabile ceperat aures.
Pars fieri potuiſſe negant: pars omnia veros
Poſſe Deos memorant: ſed non & Bacchus in illis.
Poſcitur Alcithoë, poſtquam ſiluere ſorores:
Quae radio ſtantis percurrens ſtamina telae,
Vulgatos taceo, dixit, paſtoris amores
Daphnidis Idaei, quem Nymphe pellicis irâ
Contulit in ſaxum. tantus dolor urit amantes.
  Nec loquor, ut quondam naturae jure novato
Ambiguus fuerit modo vir, modo femina, Scython.
  Te quoque, nunc adamas, quondam fidiſſime parvo,
Celmi, Jovi: largoque ſatos Curetas ab imbri.
  Et Crocon in parvos verſum cum Smilace flores,
Praetereo: dulcique animos novitate tenebo.
  Unde ſit infamis; quare male fortibus undis
Salmacis enervet, tactosque remolliat artus;
Diſcite. cauſſa latet: vis eſt notiſſima fontis.
Mercurio puerum divâ Cythereïde natum
Naïdes Idaeis enutrivere ſub antris.
Cujus erat facies, in quâ materque paterque
Cognoſci poſſent: nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cum primum fecit quinquennia; montes
Deſeruit patrios: Idâque altrice relictâ
Ignotis errare locis, ignota videre.

Flumina gaudebat; ſtudio minuente laborem.
Ille etiam Lycias urbes, Lyciaeque propinquos
Caras adit. videt hîc ſtagnum lucentis ad imum
Usque ſolum lymphae. non illic canna paluſtris,
Nec ſteriles ulvae, nec acutâ cuſpide junci.
Perſpicuus liquor eſt. ſtagni tamen ultima vivo
Ceſpite cinguntur, ſemperque virentibus herbis.
Nympha colit: ſed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quae ſoleat, nec quae contendere curſu;
Solaque Naïadum celeri non nota Dianae.
Saepe ſuas illi fama eſt dixiſſe ſorores:
Salmaci, vel jaculum, vel pictas ſume pharetras;
Et tua cum duris venatibus otia miſce.
Nec jaculum ſumit, nec pictas illa pharetras;
Nec ſua cum duris venatibus otia miſcet.
Sed modo fonte ſuo formoſos perluit artus:
Saepe Citoriaco deducit pectine crines;
Et quid ſe deceat, ſpectatas conſulit undas.
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu,
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Saepe legit flores. & tunc quoque forte legebat,
Cum puerum vidit: viſumque optavit habere.
Nec tamen ante adiit, etſi properabat adire,
Quam ſe compoſuit, quam circumſpexit amictus,
Et finxit vultum; & meruit formoſa videri.
Tunc ſic orſa loqui: Puer ò digniſſime credi
Eſſe Deus; ſeu tu Deus es, potes eſſe Cupido:
Sive es mortalis; qui te genuere beati:
Et frater felix, & fortunata profectò
Si qua tibi ſoror eſt, & quae dedit ubera nutrix.
Sed longè cunctis, longéque potentior illis,
Si qua tibi ſponſa eſt; ſi quam dignabere taedâ.
Haec tibi ſive aliqua eſt; mea ſit furtiva voluptas:
Seu nulla eſt; ego ſim: thalamumque ineamus eumdem.
Naïs ab his tacuit: pueri rubor ora notavit
Neſcia quid ſit amor: ſed & erubuiſſe decebat.
Hic color apricâ pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto eſt, aut ſub candore rubenti,

Cum

Cum fruſtra reſonant aera auxiliaria, Lunae.
Poſcenti Nymphae ſine fine ſororia ſaltem
Oſcula, jamque manus ad eburnea colla ferenti,
Deſinis? an fugio, tecumque, ait, iſta relinquo?
Salmacis extimuit? Locaque haec tibi libera trado,
Hoſpes, ait: ſimulatque gradu diſcedere verſo.
Tum quoque reſpiciens, fruticumque recondita ſilvâ
Delituit: flexumque genu ſubmiſit. at ille,
Ut puer, & vacuis ut inobſervatus in herbis,
Huc it; & hinc illuc: & in adludentibus undis
Summa pedum, taloque tenus veſtigia tinguit.
Nec mora; temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum vero obſtupuit; nudaeque cupidine formae
Salmacis exarſit. flagrant quoque lumina Nymphes.
Non aliter, quam cum puro nitidiſſimus orbe
Oppoſitâ ſpeculi referitur imagine Phoebus.
Vixque moram patitur: vix jam ſua gaudia differt.
Jam cupit amplecti: jam ſe male continet amens.
Ille, cavis velox adplauſo corpore palmis,
Deſilit in latices: alternaque brachia ducens
In liquidis translucet aquis: ut eburnea ſi quis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus, en meus eſt, exclamat Naïs: &, omni
Veſte procul jactâ, mediis immittitur undis:
Pugnacemque tenet: luctantiaque oſcula carpit:
Subjectatque manus, invitaque pectora tangit:
Et nunc hac juveni, nunc circumfunditur illac.
Denique nitentem contra, elabique volentem
Implicat, ut ſerpens, quam regia ſuſtinet ales;
Sublimemque rapit: pendens caput illa, pedeſque
Adligat, & caudâ ſpatiantes implicat alas.
Utve ſolent hederae longos intexere truncos:
Utque ſub aequoribus deprenſum polypus hoſtem
Continet, ex omni dimiſſis parte flagellis.
Perſtat Atlantiades; ſperataque gaudia Nymphae
Denegat. illa premit; commiſſaque corpore toto
Sicut inhaerebat, Pugnes licet, improbe, dixit,

Non

Non tamen effugies. ita Dî jubeatis, & iſtum
Nulla dies à me, nec me ſeducat ab iſto.
Vota ſuos habuere Deos. nam mixta duorum
Corpora junguntur: faciesque inducitur illis
Una. velut ſi quis conductâ cortice ramos
Creſcendo jungi, pariterque adoleſcere cernat.
Sic ubi complexu coierunt membra tenaci,
Nec duo ſunt, & forma duplex, nec femina dici,
Nec puer ut poſſint; neutrumque, & utrumque videntur:
Ergo ubi ſe liquidas, quo vir deſcenderat, undas
Semimarem feciſſe videt, mollitaque in illis
Membra; manus tendens, ſed jam non voce virili,
Hermaphroditus ait, Nato date munera veſtro,
Et pater & genetrix, amborum nomen habenti:
Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semivir: & tactis ſubito molleſcat in undis.
Motus uterque parens nati rata vota biformis
Fecit, & incerto fontem medicamine tinxit.
Finis erat dictis; & adhuc Minyeïa proles
Urguet opus, ſpernitque Deum, feſtumque profanat:
Tympana cum ſubitò non adparentia raucis
Obſtrepuere ſonis: & adunco tibia cornu,
Tinnulaque aera ſonant. redolent myrrhaeque, crocique:
Resque fide major, coepere vireſcere telae,
Inque hederae faciem pendens frondeſcere veſtis.
Pars abit in vites: & quae modo fila fuerunt,
Palmite mutantur: de ſtamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis adcommodat uvis.
Jamque dies exactus erat, tempusque ſubibat,
Quod tu nec tenebras, nec poſſis dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiae confinia noctis.
Tecta repente quati, pinguesque ardere videntur
Lampades, & rutilis collucere ignibus aedes:
Falſaque ſaevarum ſimulacra ululare ferarum.
Fumida jamdudum latitant per tecta ſorores;
Diverſaeque locis ignes ac lumina vitant.
Dumque petunt latebras; parvos membrana per artus.
Porrigitur, tenuique inducit brachia pennâ.

Nec quâ perdiderint veterem ratione figuram
Scire ſinunt tenebrae. non illas pluma levavit:
Suſtinuere tamen ſe perlucentibus alis.
Conataeque loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt; peraguntque leves ſtridore querelas.
Tectaque, non ſilvas, celebrant: lucemque peroſae
Nocte volant: ſeroque trahunt à veſpere nomen.
Tum vero totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat; magnasque novi matertera vires
Narrat ubique Dei: de totque ſororibus expers
Una doloris erat, niſi quem fecere ſorores.
Adſpicit hanc natis,thalamoque Athamantis habentem
Sublimes animos, & alumno numine, Juno;
Nec tulit: & ſecum, Potuit de pellice natus
Vertere Maeonios, pelagoque immergere, nautas,
Et laceranda ſuae nati dare viſcera matri,
Et triplices operire novis Minyeïdas alis:
Nil poterit Juno, niſi inultos flere dolores?
Idque mihi ſatis eſt? haec una potentia noſtra eſt?
Ipſe docet quid agam; (fas eſt & ab hoſte doceri)
Quidque furor valeat, Pentheâ caede ſatisque
Ac ſuper oſtendit. cur non ſtimuletur, eatque
Per cognata ſuis exempla furoribus Ino?
Eſt via declivis, funeſtâ nubila taxo:
Ducit ad infernas per muta ſilentia ſedes.
Styx nebulas exhalat iners: umbraeque recentes
Deſcendunt illac, ſimulacraque functa ſepulcris.
Pallor Hiemsque tenent latè loca ſenta: novique,
Qua ſit iter, manes, Stygiam quod ducit ad urbem,
Ignorant: ubi ſit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas undique portas
Urbs habet. utque fretum de totâ flumina terrâ,
Sic omnes animas locus accipit ille; nec ulli
Exiguus populo eſt, turbamve accedere ſentit.
Errant exſangues ſine corpore & oſſibus umbrae:
Parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni;
Pars alias artes, antiquae imitamina vitae.
Suſtinet ire illuc, coeleſti ſede relictâ,

(Tan-

(Tantum odiis iraeque dabat) Saturnia Juno.
Quo ſimul intravit, ſacroque à corpore preſſum
Ingemuit limen; tria Cerberus extulit ora:
Et tres latratus ſimul edidit. illa ſorores
Nocte vocat genitas, grave & implacabile numen.
(Carceris ante fores clauſas adamante ſedebant:
Deque ſuis atros pectebant crinibus angues.)
Quam ſimul agnorunt inter caliginis umbras;
Surrexere Deae. ſedes ſcelerata vocatur.
Viſcera praebebat Tityos lanianda; novemque
Jugeribus diſtentus erat. tibi, Tantale, nullae
Deprenduntur aquae; quaeque imminet, effugit arbos.
Aut petis, aut urgues ruiturum, Siſyphe, ſaxum.
Volvitur Ixion: & ſe ſequiturque fugitque.
Molirique ſuis letum patruelibus auſae,
Adſiduae repetunt, quas perdant, Belides undas.
Quos omnes acie poſtquam Saturnia torvâ
Vidit, & ante omnes Ixiona; rurſus ab illo
Siſyphon adſpiciens, Cur hic è fratribus, inquit,
Perpetuas patitur poenas; Athamanta ſuperbum
Regia dives habet: qui me cum conjuge ſemper
Sprevit? & exponit cauſſas odiique viaeque;
Quidque velit. quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret; & in facinus traherent Athamanta Sorores.
Imperium, promiſſa, preces confundit in unum:
Sollicitatque Deas. ſic haec Junone locutâ,
Tiſiphone canos, ut erat, turbata capillos
Movit: & obſtantes rejecit ab ore colubras.
Atque ita, Non longis opus eſt ambagibus, infit.
Facta puta, quaecumque jubes. inamabile regnum
Deſere: teque refer coeli melioris ad auras.
Laeta redit Juno: quam coelum intrare parantem
Roratis luſtravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora; Tiſiphone madefactam ſanguine ſumit
Importuna facem: fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam; tortoque incingitur angue:
Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem,
Et Pavor, & Terror, trepidoque Inſania vultu.

Li-

Limine conſtiterat: poſtes tremuiſſe feruntur
Aeolii; pallorque fores infecit acernas:
Solque locum fugit. monſtris exterrita conjux,
Territus eſt Athamas: tectoque exire parabant,
Obſtitit infelix, aditumque obſedit, Erinnys:
Nexaque vipereis diſtendens brachia nodis,
Caeſariem excuſſit. motae ſonuere colubrae.
Parsque jacens humeris; pars circum tempora lapſae
Sibila dant, ſaniemque vomunt, linguasque coruſcant.
Inde duos mediis abrumpit crinibus angues;
Peſtiferâque manu raptos immiſit. at illi
Inöosque ſinus Athamanteosque pererrant;
Inſpirantque graves animas: nec vulnera membris
Ulla ferunt. mens eſt, quae diros ſentiat ictus.
Attulerat ſecum liquidi quoque monſtra veneni,
Oris Cerberei ſpumas, & virus Echidnae;
Erroresque vagos, caecaeque oblivia mentis,
Et ſcelus, & lacrimas, rabiemque, & caedis amorem;
Omnia trita ſimul: quae ſanguine mixta recenti
Coxerat aere cavo, viridi verſata cicutâ.
Dumque pavent illi; vertit furiale venenum
Pectus in amborum: praecordiaque intima movit.
Tum face jactatâ per eumdem ſaepius orbem,
Conſequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix, juſſique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis: ſumtumque recingitur anguem.
Protinus Aeolides mediâ furibundus in aulâ
Clamat, Iö, comites, his retia tendite ſilvis:
Hic modo cum geminâ viſa eſt mihi prole leaena.
Utque ferae, ſequitur veſtigia conjugis amens:
Deque ſinu matris ridentem, & parva Learchum
Brachia tendentem, rapit, & bis terque per auras
More rotat fundae: rigidoque infantia ſaxo
Diſcutit oſſa ferox. tum denique concita mater,
(Seu dolor hoc fecit, ſeu ſparſi cauſſa veneni;)
Exululat; paſſisque fugit male ſana capillis.
Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
Evoë, Bacche, ſonat. Bacchi ſub nomine Juno

Riſit:

Riſit: &, Hos uſus praeſtet tibi, dixit, alumnus.
Imminet aequoribus ſcopulus. pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas:
Summa riget, frontemque in apertum porrigit aequor.
Occupat hunc (vires inſania fecerat) Ino:
Seque ſuper pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onusque ſuum. percuſſa recanduit unda.
At Venus immeritae neptis miſerata labores,
Sic patruo blandita ſuo eſt: O numen aquarum,
Proxima cui coelo ceſſit, Neptune, poteſtas;
Magna quidem poſco: ſed tu miſerere meorum,
Jactari quos cernis in Iönio immenſo:
Et Dîs adde tuis. aliqua & mihi gratia ponto eſt.
Si tamen in dio quondam concreta profundo
Spuma fui, Grajumque manet mihi nomen ab illâ.
Adnuit oranti Neptunus; & abſtulit illis,
Quod mortale fuit; majeſtatemque verendam
Impoſuit; nomenque ſimul faciemque novavit:
Leucotheëque Deum cum matre Palaemona dixit.
  Sidoniae comites, quantum valuere, ſecutae
Signa pedum, primo vidêre noviſſima ſaxo:
Nec dubium de morte ratae, Cadmeïda palmis
Deplanxere domum, ſciſſae cum veſte capillos.
Utque parum juſtae, nimiumque in pellice ſaevae
Invidiam fecere Deae. convicia Juno
Non tulit: &, Faciam vos ipſas maxima, dixit,
Saevitiae monumenta meae. res dicta ſecuta eſt.
Nam quae praecipue fuerat pia, Perſequar, inquit,
In freta reginam. ſaltumque datura, moveri
Haud usquam potuit: ſcopuloque adfixa cohaeſit.
Altera, dum ſolito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos ſentit riguiſſe lacertos.
Illa, manus ut forte tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in easdem porrigit undas:
Hujus, ut adreptum laniabat vertice crinem,
Duratos ſubito digitos in crine videres.
Quo quaeque in geſtu deprenditur, haeſit in illo.
Pars volucres factae; quae nunc quoque gurgite in illo

Aequora diſtringunt ſumtis Iſmenides alis.
Neſcit Agenorides natam parvumque nepotem
Aequoris eſſe Deos. luctu ſerieque malorum
Victus, & oſtentis, quae plurima viderat, exit
Conditor urbe ſuâ; tamquam Fortuna locorum,
Non ſua ſe premeret: longisque erratibus actus
Contigit Illyricos profugâ cum conjuge fines.
Jamque malis annisque graves, dum prima retractant
Fata domûs, releguntque ſuos ſermone labores;
Num ſacer ille meâ trajectus cuſpide ſerpens,
Cadmus ait, fuerit; tum, cum Sidone profectus
Vipereos ſparſi per humum, nova ſemina, dentes?
Quem ſi cura Deûm tam certâ vindicat irâ,
Ipſe precor ſerpens in longam porrigar alvum.
Dixit: &, ut ſerpens, in longam tenditur alvum;
Durataeque cuti ſquamas increſcere ſentit,
Nigraque caeruleis variari corpora guttis:
In pectusque cadit pronus: commiſſaque in unum
Paullatim tereti ſinuantur acumine crura.
Brachia jam reſtant: quae reſtant, brachia tendit;
Et lacrimis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, ô conjux, accede, miſerrima, dixit:
Dumque aliquid ſupereſt de me; me tange: manumque
Accipe, dum manus eſt; dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui: ſed lingua repente
In partes eſt fiſſa duas. nec verba volenti
Sufficiunt: quotiesque aliquos parat edere queſtus;
Sibilat. hanc illi vocem Natura relinquit.
Nuda manu feriens, exclamat, pectora, conjux,
Cadme, mane: teque his, infelix, exue monſtris.
Cadme, quid hoc? ubi pes? ubi ſunt humerique manusque?
Et color, & facies, &, dum loquor, omnia? cur non
Me quoque, coeleſtes, in eamdem vertitis anguem?
Dixerat. ille ſuae lambebat conjugis ora:
Inque ſinus caros, veluti cognoſceret, ibat;
Et dabat amplexus; adſuetaque colla petebat.
Quisquis adeſt (aderant comites) terretur. at illos
Lubrica permulcent criſtati colla dracones,

Et ſubito duo ſunt; junctoque volumine ſerpunt;
Donec in adpoſiti nemoris ſubiere latebras.
Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere laedunt:
Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.
Sed tamen ambobus verſae ſolatia formae
Magna nepos fuerat: quem debellata colebat
India: quem poſitis celebrabat Achaïa templis.
Solus Abantiades, ab origine cretus eâdem,
Acriſius ſupereſt, qui moenibus arceat urbis
Argolicae; contraque Deum ferat arma; genusque
Non putet eſſe Jovis neque enim Jovis eſſe putabat
Perſea; quem pluvio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acriſium, (tanta eſt praeſentia veri)
Tam violaſſe Deum, quam non agnôſſe nepotem,
Poenitet. impoſitus jam coelo eſt alter: at alter
Viperei referens ſpolium memorabile monſtri
Aëra carpebat tenerum ſtridentibus alis.
Cumque ſuper Libycas victor penderet arenas;
Gorgonei capitis guttae cecidere cruentae:
Quas humus exceptas varios animavit in angues.
Unde frequens illa eſt, infeſtaque, terra colubris.
Inde per immenſum ventis diſcordibus actus
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquoſae,
Fertur, & ex alto seductas aethere longè
Deſpectat terras; totumque ſupervolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
Saepe ſub occaſus, ſaepe eſt ablatus in ortus.
Jamque cadente die veritus ſe credere nocti
Conſtitit Heſperio, regnis Atlantis, in orbe;
Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
Evocet Aurorae; currus Aurora diurnos.
Hîc hominum cunctos ingenti corpore praeſtans
Japetionides Atlas fuit. ultima tellus
Rege ſub hoc, & pontus erat, qui Solis anhelis
Aequora ſubdit equis, & feſſos excipit axes.
Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Errabant: & humum vicinia nulla premebant.
Arboreae frondes, auro radiante virentes,

Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
Hoſpes, ait Perſeus illi, ſeu gloria tangit
Te generis magni: generis mihi Juppiter auctor:
Sive es mirator rerum; mirabere noſtras.
Hoſpitium requiemque peto. memor ille vetuſtae
Sortis erat: (Themis hanc dederat Parnaſia ſortem)
Tempus, Atla, veniet, tua quo ſpoliabitur auro
Arbor: & hunc praedae titulum Jove natus habebit.
Id metuens, ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Moenibus, & vaſto dederat ſervanda draconi:
Arcebatque ſuis externos finibus omnes.
Huic quoque, Vade procul, ne longè gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longè tibi Juppiter abſit.
Vimque minis addit: foribusque expellere tentat
Cunctantem, & placidis miſcentem fortia dictis.
Viribus inferior, (quis enim par eſſet Atlanti
Viribus?) At quoniam parvi tibi gratia noſtra eſt;
Accipe munus, ait. laevâque à parte Meduſae
Ipſe retroverſus ſquallentia prodidit ora.
Quantus erat, mons factus Atlas. jam barba comaeque
In ſilvas abeunt: juga ſunt humerique manusque.
Quod caput ante fuit, ſummo eſt in monte cacumen.
Oſſa lapis fiunt. tum partes auctus in omnes
Crevit in immenſum, (ſic Dî ſtatuiſtis) & omne
Cum tot ſideribus coelum requievit in illo.
Clauſerat Hippotades aeterno carcere ventos:
Admonitorque operum coelo clariſſimus alto
Lucifer ortus erat. pennis ligat ille reſumtis
Parte ab utrâque pedes; teloque adcingitur unco:
Et liquidum motis talaribus aëra findit.
Gentibus innumeris circumque infraque relictis,
Aethiopum populos, Cephëia, conſpicit, arva.
Illic immeritam maternae pendere linguae
Andromedan poenas immitis juſſerat Ammon.
Quam ſimul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades; niſi quod levis aura capillos
Moverat; & trepido manabant lumina fletu;
Marmoreum ratus eſſet opus. trahit inſcius ignes:

Et ſtupet: & viſae correptus imagine formae,
Pene ſuas quatere eſt oblitus in aëre pennas.
Ut ſtetit, O, dixit, non iſtis digna catenis,
Sed quibus inter ſe cupidi junguntur amantes;
Pande requirenti nomen terraeque tuumque;
Et cur vincla geras. primò ſilet illa: nec audet
Adpellare virum virgo: manibusque modeſtos
Celaſſet vultus; ſi non religata fuiſſet.
Lumina, quod potuit, lacrimis implevit obortis.
Saepius inſtanti, ſua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terraeque ſuumque,
Quantaque maternae fuerit fiducia formae,
Indicat. &, nondum memoratis omnibus, unda
Inſonuit: veniensque immenſo bellua ponto
Eminet; & latum ſub pectore poſſidet aequor.
Conclamat virgo: genitor lugubris, & amens
Mater adeſt; ambo miſeri, ſed juſtius illa.
Nec ſecum auxilium, ſed dignos tempore fletus,
Plangoremque ferunt: vinctoque in corpore adhaerent.
Cum ſic hoſpes ait. Lacrimarum longa manere
Tempora vos poterunt: ad opem brevis hora ferendam eſt.
Hanc ego ſi peterem Perſeus Jove natus, & illâ,
Quam clauſam implevit fecundo Juppiter auro,
Gorgonis anguicomae Perſeus ſuperator, & alis
Aethereas auſus jactatis ire per auras;
Praeferrer cunctis certe gener. addere tantis
Dotibus & meritum (faveant modo numina) tento.
Ut mea ſit, ſervata meâ virtute, paciſcor.
Accipiunt legem, (quis enim dubitaret?) & orant,
Promittuntque ſuper regnum dotale, parentes.
Ecce velut navis, praefixo concita roſtro,
Sulcat aquas, juvenum ſudantibus acta lacertis;
Sic fera, dimotis impulſu pectoris undis,
Tantum aberat ſcopulis, quantum balearica torto
Funda poteſt plumbo medii tranſmittere coeli:
Cum ſubitò juvenis, pedibus tellure repulsâ,
Arduus in nubes abiit. ut in aequore ſummo
Umbra viri viſa eſt, viſam fera ſaevit in umbram.
Ut-

Utque Jovis praepes, vacuo cum vidit in arvo
Praebentem Phoebo liventia terga draconem,
Occupat averſum: neu ſaeva retorqueat ora,
Squamigeris avidos figit cervicibus ungues.
Sic celeri fiſſum praepes per inane volatu
Terga ferae preſſit: dextroque frementis in armo
Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere laeſa gravi modo ſe ſublimis in auras
Attollit: modo ſubdit aquis: modo more ferocis
Verſat apri, quem turba canum circumſona terret.
Ille avidos morſus velocibus effugit alis:
Quâque patent, nunc terga cavis ſuper obſita conchis,
Nunc laterum coſtas, nunc quâ tenuiſſima cauda
Deſinit in piſcem, falcato verberat enſe.
Bellua poeniceo mixtos cum ſanguine fluctus
Ore vomit. maduere graves adſpergine pennae.
Nec bibulis ultra Perſeus talaribus auſus
Credere; conſpexit ſcopulum: qui vertice ſummo
Stantibus exit aquis; operitur ab aequore moto.
Nixus eo, rupiſque tenens juga prima ſiniſtrâ,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Litora cum plauſu clamor ſuperaſque Deorum
Implevere domos. gaudent, generumque ſalutant,
Auxiliumque, domûs ſervatoremque fatentur
Caſſiope, Cepheusque pater. reſoluta catenis
Incedit virgo, pretiumque & cauſſa laboris.
Ipſe manus hauſtâ victrices abluit undâ:
Anguiferumque caput, durâ ne laedat arenâ,
Mollit humum foliis: nataſque ſub aequore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Meduſae.
Virga recens, bibulâque etiamnum viva medullâ,
Vim rapuit monſtri, tactuque induruit hujus:
Percepitque novum ramis & fronde rigorem.
At pelagi Nymphae factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, & idem contingere gaudent:
Seminaque ex illis iterant jactata per undas.
Nunc quoque curaliis eadem natura remanſit,
Duritiem tacto capiant ut ab aëre; quodque

Vimen in aequore erat, fiat ſuper aequora ſaxum.
Dis tribus ille focos totidem de ceſpite ponit;
Laevum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo;
Ara Jovis media eſt. mactatur vacca Minervae,
Alipedi vitulus; taurus tibi, ſumme Deorum.
Protinus Andromedan, & tanti praemia facti
Indotata rapit. taedas Hymenaeus Amorque
Praecutiunt: largis ſatiantur odoribus ignes:
Sertaque dependent tectis: lotique, lyraeque,
Tibiaque, & cantus, animi felicia laeti
Argumenta, ſonant. reſeratis aurea valvis
Atria tota patent, pulchroque inſtructa paratu
Cephenis proceres ineunt convivia regis.
Poſtquam epulis functi generoſi munere Bacchi
Diffudere animos: cultusque habitusque locorum
Quaerit Abantiades; quaerenti protinus unus
[Narrat Lyncides, moresque, habitusque virorum.]
Quae ſimul edocuit, Nunc, ô fortiſſime, dixit,
Fare precor, Perſeu, quantâ virtute, quibusque
Artibus abſtuleris crinita draconibus ora.
Narrat Agenorides, gelido ſub Atlante jacentem
Eſſe locum, ſolidae tutum munimine molis:
Cujus in introïtu geminas habitaſſe ſorores
Phorcydas, unius partitas luminis uſum:
Id ſe ſollerti furtim, dum traditur, aſtu
Suppoſitâ cepiſſe manu: perque abdita longè,
Deviaque, & ſilvis horrentia ſaxa fragoſis
Gorgoneas tetigiſſe domos: paſſimque per agros,
Perque vias vidiſſe hominum ſimulacra, ferarumque,
In ſilicem ex ipſis viſâ converſa Meduſâ:
Se tamen horrendae clypei, quod laeva gerebat,
Aere repercuſſo formam adſpexiſſe Meduſae:
Dumque gravis ſomnus colubrasque ipſamque tenebat,
Eripuiſſe caput collo: pennisque fugacem
Pegaſon, & fratrem, matris de ſanguine natos.
Addidit & longi non falſa pericula curſus:
Quae freta, quas terras ſub ſe vidiſſet ab alto:
Et quae jactatis tetigiſſet ſidera pennis.

Ante

Ante exſpectatum tacuit tamen. excipit unus
E numero procerum, quaerens, cur ſola ſororum
Geſſerit alternis immixtos crinibus angues.
Hoſpes ait, Quoniam ſcitaris digna relatu,
Accipe quaeſiti cauſſam. clariſſima formâ,
Multorumque fuit ſpes invidioſa procorum
Illa: nec in totâ conſpectior ulla capillis
Pars fuit. inveni, qui ſe vidiſſe referret.
Hanc pelagi rector templo vitiaſſe Minervae
Dicitur. averſa eſt, & caſtos aegide vultus
Nata Jovis texit. neve hoc impune fuiſſet;
Gorgoneum turpes crinem mutavit in hydros.
Nunc quoque, ut attonitos formidine terreat hoſtes,
Pectore in adverſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER V.

Dumque ea Cephenum medio Danäeïus heros
Agmine commemorat; fremitu regalia turbae
Atria complentur: nec conjugialia feſta
Qui canat, eſt clamor; ſed qui fera nuntiet arma.
Inque repentinos convivia verſa tumultus
Adſimulare freto poſſis: quod ſaeva quietum
Ventorum rabies motis exaſperat undis.
Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
Fraxineam quatiens aeratae cuſpidis haſtam;
En, ait, en adſum praereptae conjugis ultor.
Nec mihi te pennae, nec falſum verſus in aurum
Juppiter, eripient. conanti mittere Cepheus,
Quid facis? exclamat: quae te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritisne haec gratia tantis
Redditur? hac vitam ſervatae dote rependis?
Quam tibi non Perſeus, verum ſi quaeris, ademit:
Sed grave Nereïdum numen, ſed corniger Ammon,
Sed quae viſceribus veniebat bellua ponto
Exſaturanda meis. illo tibi tempore rapta eſt,
Quo peritura fuit. niſi ſi, crudelis, id ipſum
Exigis, ut pereat: luctuque levabere noſtro.
Scilicet haud ſatis eſt, quod, te ſpectante, revincta eſt;
Et nullam quod opem patruus ſponſusve tuliſti:
Inſuper, à quoquam quod ſit ſervata, dolebis;
Praemiaque eripies? quae ſi tibi magna videntur;
Ex illis ſcopulis, ubi erant adfixa, petiſſes:
Nunc ſine, qui petiit, per quem non orba ſenectus,

Ferre,

Ferre, quod & meritis & voce eſt pactus: eumque
Non tibi, ſed certae praelatum intellige morti.
Ille nihil contra: ſed & hunc, & Perſea vultu
Alterno ſpectans, petat hunc ignorat, an illum.
Cunctatusque brevi, contortam viribus haſtam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Perſea miſit.
Ut ſtetit illa toro; ſtratis tum denique Perſeus
Exſiluit: teloque ferox inimica remiſſo
Pectora rupiſſet; niſi poſt altaria Phineus
Iſſet: & (indignum) ſcelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhoeti non irrita cuſpis adhaeſit.
Qui poſtquam cecidit, ferrumque ex oſſe revulſum eſt,
Palpitat, & poſitas adſpergit ſanguine menſas.
Tum verò indomitas ardeſcit vulgus in iras:
Telaque conjiciunt. & ſunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. ſed limine tecti
Exierat Cepheus; teſtatus jusque, fidemque,
Hoſpitiique Deos, ea, ſe prohibente, moveri.
Bellica Pallas adeſt; & protegit aegide fratrem:
Datque animos. erat Indus Athis, quem, flumine Gange
Edita, Limnate vitreis peperiſſe ſub antris
Creditur, egregius formâ: quam divite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis;
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum;
Et madidos myrrhâ curvum crinale capillos.
Ille quidem jaculo quamvis diſtantia miſſo
Figere doctus erat; ſed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perſeus
Stipite, qui mediâ poſitus fumabat in aulâ,
Perculit; & fractis confudit in oſſibus ora.
Hunc ubi laudatos jactantem in ſanguine vultus
Aſſyrius vidit Lycabas; junctiſſimus illi
Et comes, & veri non diſſimulator amoris;
Poſtquam exhalantem ſub acerbo vulnere vitam
Deploravit Athin; quos ille tetenderat, arcus
Adripit: &, Mecum tibi ſint certamina, dixit:
Nec longum pueri fato laetabere; quo plus

Invidiae, quam laudis, habes. haec omnia nondum
Dixerat: emicuit nervo penetrabile telum:
Vitatumque, tamen ſinuoſâ veſte pependit.
Vertit in hunc harpen, ſpectatam caede Meduſae,
Acriſioniades, adigitque in pectus. at ille
Jam moriens, oculis ſub nocte natantibus atrâ,
Circumſpexit Athin: ſeque adclinavit in illum:
Et tulit ad manes junctae ſolatia mortis.
Ecce Syenites, genitus Methione, Phorbas.
Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
Sanguine, quo tellus latè madefacta tepebat,
Conciderant lapſi: ſurgentibus obſtitit enſis,
Alterius coſtis, jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
Telum erat, hamato Perſeus petit enſe: ſed altis
Exſtantem ſignis, multaeque in pondere maſſae,
Ingentem manibus tollit cratera duabus;
Infregitque viro. rutilum vomit ille cruorem:
Et reſupinus humum moribundo vertice pulſat.
Inde Semiramio Polydaemona ſanguine cretum,
Caucaſiumque Abarin, Sperchionidenque Lycetum,
Intonſumque comas Elycen, Phlegiamque, Clytumque
Sternit: & adſtructos morientum calcat acervos.
Nec Phineus auſus concurrere cominus hoſti,
Intorquet jaculum: quod detulit error in Idan,
Expertem fruſtra belli, & neutra arma ſecutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, attrahor, accipe, Phineu,
Quem feciſti hoſtem; penſaque hoc vulnere vulnus.
Jamque remiſſurus tractum de corpore telum
Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.
Hîc quoque Cephenum poſt regem primus Odites
Enſe jacet Clymeni: Protenora perculit Hypſeus:
Hypſea Lyncides. fuit & grandaevus in illis
Emathion, aequi cultor, timidusque Deorum:
Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat; & inceſſit, ſceleratàque devovet arma.
Huic Chromis amplexo tremulis altaria palmis

De-

Demetit enſe caput; quod protinus incidit arae:
Atque ibi ſemanimi verba exſecrantia linguâ
Edidit, & medios animam exſpiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteasque & caeſtibus Ammon
Invicti, vinci ſi poſſent caeſtibus enſes,
Phineâ cecidere manu: Cererisque ſacerdos
Ampycus, albenti velatus tempora vittâ.
Tu quoque, Iäpetide, non hos adhibendus in uſus;
Sed qui, pacis opus, citharam cum voce moveres;
Juſſus eras celebrare dapes, feſtumque canendo.
Cui procul adſtanti, plectrumque imbelle tenenti,
Pettalus, I, ridens, Stygiis cane cetera, dixit,
Manibus: & laevo mucronem tempore figit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyrae: caſuque canit miſerabile carmen.
Non finit hunc impune ferox cecidiſſe Lycormas:
Raptaque de dextro robuſta repagula poſti
Oſſibus illidit mediae cervicis. at ille
Procubuit terrae, mactati more juvenci.
Demere tentabat laevi quoque robora poſtis
Cinyphius Pelates. tentanti dextera fixa eſt
Cuſpide Marmaridae Corythi; lignoque cohaeſit.
Haerenti latus hauſit Abas: nec corruit ille;
Sed retinente manum moriens è poſte pependit.
Sternitur & Melaneus, Perſeïa caſtra ſecutus,
Et Naſamoniaci Dorylas ditiſſimus agri;
Dives agri Dorylas: quo non poſſederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris acervos.
Hujus in obliquo miſſum ſtetit inguine ferrum:
Letifer ille locus. quem poſtquam vulneris auctor
Singultantem animam, & verſantem lumina vidit
Bactrius Halcyoneus, Hoc, quod premis, inquit, habeto
De tot agris terrae: corpusque exſangue reliquit.
Torquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
Ultor Abantiades: mediâ quae nare recepta
Cervice exacta eſt, in parteſque eminet ambas.
Dumque manum Fortuna juvat; Clytiumque, Claninque,
Matre ſatos unâ, diverſo vulnere fudit.

Nam Clytii per utrumque gravi librata lacerto
Fraxinus acta femur: jaculum Clanis ore momordit.
Occidit & Celadon Mendeſius: occidit Aſtreus,
Matre Palaeſtinâ, dubio genitore creatus.
Aethionque ſagax quondam ventura videre;
Nunc ave deceptus falsâ: regisque Thoactes
Armiger, & caeſo genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhauſto ſupereſt: namque omnibus unum
Opprimere eſt animus. conjurata undique pugnant
Agmina pro cauſsâ, meritam impugnante fidemque.
Hac pro parte ſocer fruſtra pius, & nova conjux,
Cum genetrice, favent; ululatuque atria complent.
Sed ſonus armorum ſuperat, gemituſque cadentum:
Pollutoſque ſemel multo Bellona Penates
Sanguine perfundit; renovataque proelia miſcet.
Circueunt unum Phineus, & mille ſecuti
Phinea. tela volant hibernâ grandine plura
Praeter utrumque latus, praeterque & lumen & aures.
Adplicat hinc humeros ad magnae ſaxa columnae:
Tutaque terga gerens, adverſaque in agmina verſus,
Suſtinet inſtantes. inſtabant parte ſiniſtrâ
Chaonius Molpeus, dextrâ Nabathaeus Ethemon.
Tigris ut, auditis diversâ valle duorum
Extimulata fame mugitibus armentorum,
Neſcit utro potius ruat; & ruere ardet utroque:
Sic dubius Perſeus, dextrâ laevâne feratur,
Molpea trajecti ſubmovit vulnere cruris;
Contentusque fugâ eſt. neque enim dat tempus Ethemon;
Sed furit: &, cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumſpectis exactum viribus enſem
Fregit: & extremâ percuſſae parte columnae
Lamina diſſiluit; dominique in gutture fixa eſt.
Non tamen ad letum cauſſas ſatis illa valentes
Plaga dedit. trepidum Perſeus, & inermia fruſtra
Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.
Verum ubi virtutem turbae ſuccumbere vidit,
Auxilium, Perſeus, quoniam ſic cogitis ipſi,
Dixit, ab hoſte petam; vultus avertite veſtros,
Si

Si quis amicus adeſt: & Gorgonis extulit ora.
Quaere alium, tua quem moveant miracula, dixit
Theſcelus: utque manu jaculum fatale parabat
Mittere, in hoc haeſit ſignum de marmore geſtu.
Proximus huic Ampyx animi pleniſſima magni
Pectora Lyncidae gladio petit: inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota, nec ultra.
At Nileus, qui ſe genitum ſeptemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoque flumina ſeptem
Argento partim, partim caelaverat auro,
Adſpice, ait, Perſeu, noſtrae primordia gentis:
Magna feres tacitas ſolatia mortis ad umbras,
A tanto cecidiſſe viro. pars ultima vocis
In medio ſuppreſſa ſono eſt: adapertaque velle
Ora loqui credas; nec ſunt ea pervia verbis.
Increpat hos, Vitioque animi, non crinibus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum;
Et poſternite humi juvenem magica arma moventem.
Incurſurus erat; tenuit veſtigia tellus:
Immotuſque ſilex, armataque manſit imago.
Hi tamen ex merito poenam ſubiere, ſed unus
Miles erat Perſei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conſpectâ ſaxo concrevit oborto.
Quem ratus Aſtyages etiamnum vivere, longo
Enſe ferit: ſonuit tinnitibus enſis acutis.
Dum ſtupet Aſtyages; naturam traxit eamdem:
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora eſt mediâ de plebe virorum
Dicere. bis centum reſtabant corpora pugnae:
Gorgone bis centum riguerunt corpora viſâ.
Poenitet injuſti nunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? ſimulacra videt diverſa figuris;
Agnoſcitque ſuos: & nomine quemque vocatos
Poſcit opem: credenſque parum, ſibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. avertitur; atque ita ſupplex,
Confeſſaſque manus, obliquaque brachia tendens,
Vincis, ait, Perſeu: remove fera monſtra; tuaeque
Saxificos vultus, quaecumque ea, tolle Meduſae.

Tolle, precor. non nos odium, regnive cupido
Compulit ad bellum: pro conjuge movimus arma.
Cauſſa fuit meritis melior tua, tempore noſtra.
Non ceſſiſſe piget. nihil, ô fortiſſime, praeter
Hanc animam concede mihi: tua cetera ſunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Reſpicere audenti, Quod, ait, timidiſſime Phineu,
Et poſſum tribuiſſe, & magnum munus inerti eſt,
(Pone metum) tribuam: nullo violabere ferro.
Quin etiam manſura dabo monumenta per aevum;
Inque domo ſoceri ſemper ſpectabere noſtri:
Ut mea ſe ſponſi ſoletur imagine conjux.
Dixit: & in partem Phorcynida tranſtulit illam,
Ad quam ſe trepido Phineus obverterat ore.
Tum quoque conanti ſua flectere lumina cervix
Diriguit, ſaxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultusque in marmore ſupplex,
Submiſſaeque manus, faciesque obnoxia manſit.

Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat: & immeritae vindex ultorque parentis
Adgreditur Proetum. nam fratre per arma fugato
Acriſioneas Proetus poſſederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam male ceperat, arce
Torva colubriferi ſuperavit lumina monſtri.

Te tamen, ô parvae rector, Polydecta, Seriphi,
Nec juvenis virtus, per tot ſpectata labores,
Nec mala mollierant: ſed inexorabile durus
Exerces odium: nec iniquâ finis in irâ eſt.
Detrectas etiam laudes: fictamque Meduſae
Arguis eſſe necem. Dabimus tibi pignora veri;
Parcite luminibus, Perſeus ait: oraque regis
Ore Meduſaeo ſilicem ſine ſanguine fecit.

Hactenus aurigenae comitem Tritonia fratri
Se dedit. inde cavâ circumdata nube Seriphon
Deſerit; à dextrâ Cythno Gyaroque relictis.
Quâque ſuper pontum via viſa breviſſima, Thebas;
Virgineumque Helicona petit; quo monte potita
Conſtitit; & doctas ſic eſt adfata ſorores:

Fama novi fontis noſtras pervenit ad aures;
Dura Meduſaei quem praepetis ungula rupit.
Is mihi cauſſa viae. volui mirabile monſtrum
Cernere: vidi ipſum materno ſanguine naſci.
Excipit Uranie: Quaecumque eſt cauſſa videndi
Has tibi, Diva, domos, animo gratiſſima noſtro es.
Vera tamen fama eſt: & Pegaſus hujus origo
Fontis. & ad latices deducit Pallada ſacros.
Quae mirata diu factas pedis ictibus undas,
Silvarum lucos circumſpicit antiquarum;
Antraque, & innumeris diſtinctas floribus herbas:
Felicesque vocat pariter ſtudiique locique
Mnemonidas. quam ſic adfata eſt una ſororum:
O, niſi te virtus opera ad majora tuliſſet,
In partem ventura chori Tritonia noſtri,
Vera refers; meritoque probas artesque locumque:
Et gratam ſortem, tutae modo ſimus, habemus.
Sed (vetitum eſt adeo ſceleri nihil) omnia terrent
Virgineas mentes: dirusque ante ora Pyreneus
Vertitur: & nondum me totâ mente recepi.
Daulia Threïcio Phoceaque milite rura
Ceperat ille ferox, injuſtaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnaſia. vidit euntes:
Noſtraque fallaci veneratus numina cultu;
Mnemonides; (cognôrat enim) conſiſtite, dixit:
Nec dubitate, precor, tecto grave ſidus, & imbrem
(Imber erat) vitare meo: ſubiere minores
Saepe caſas Superi. dictis & tempore motae
Adnuimusque viro, primasque intravimus aedes.
Deſierant imbres; victoque Aquilonibus Auſtro,
Fuſca repurgato fugiebant nubila coelo.
Impetus ire fuit. claudit ſua tecta Pyreneus:
Vimque parat: quam nos ſumtis effugimus alis.
Ipſe ſecuturo ſimilis ſtetit arduus arce:
Quâque via eſt vobis, erit & mihi, dixit, eâdem.
Seque jacit vecors è ſummae culmine turris:
Et cadit in vultus, diſcuſſique oſſibus oris
Tundit humum moriens, ſcelerato ſanguine tinctum.

Muſa loquebatur. pennae ſonuere per auras:
Voxque ſalutantum ramis veniebat ab altis.
Suſpicit; & linguae quaerit, tam certa loquentes,
Unde ſonent: hominemque putat Jove nata locutum.
Ales erant, numeroque novem, ſua fata querentes,
Inſtiterant ramis imitantes omnia picae.
Miranti ſic orſa Deae Dea: Nuper & iſtae
Auxerunt volucrem victae certamine turbam.
Pieros has genuit Pellaeis dives in arvis.
Paeonis Euippe mater fuit. illa potentem
Lucinam novies, novies paritura, vocavit.
Intumuit numero ſtolidarum turba ſororum:
Perque tot Haemonias, & per tot Achaïdas urbes
Huc venit: & tali committunt proelia voce:
Deſinite indoctum vanâ dulcedine vulgus
Fallere; nobiſcum, ſi qua eſt fiducia vobis,
Theſpiades certate Deae. nec voce, nec arte
Vincemur; totidemque ſumus. vel cedite victae
Fonte Meduſaeo, & Hyanteâ Aganippe:
Vel nos Emathiis ad Paeonas usque nivoſos
Cedamus campis. dirimant certamina Nymphae.
Turpe quidem contendere erat; ſed cedere viſum
Turpius. electae jurant per flumina Nymphae,
Factaque de vivo preſſere ſedilia ſaxo.
Tunc, ſine ſorte prior, quae ſe certare profeſſa eſt,
Bella canit Superûm: falſoque in honore Gigantas
Ponit, & extenuat magnorum facta Deorum,
Emiſſumque imâ de ſede Typhoëa terrae
Coelitibus feciſſe metum; cunctoſque dediſſe
Terga fugae: donec feſſos Aegyptia tellus
Ceperit, & ſeptem diſcretus in oſtia Nilus.
Huc quoque terrigenam veniſſe Typhoëa narrat,
Et ſe mentitis Superos celaſſe figuris:
Duxque gregis, dixit, fit Juppiter; unde recurvis
Nunc quoque formatus Libys eſt cum cornibus Ammon.
Delius in corvo, proles Semeleïa capro,
Fele ſoror Phoebi, niveâ Saturnia vaccâ,
Piſce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.

Hactenus ad citharam vocalia moverat ora:
Poſcimur Aonides. ſed forſitan otia non ſint;
Nec noſtris praebere vacet tibi cantibus aurem.
Ne dubita, veſtrumque mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemoriſque levi conſedit in umbrâ.
Muſa refert: Dedimus ſummam certaminis uni.
Surgit, & immiſſos hederâ collecta capillos
Calliope querulas praetentat pollice chordas:
Atque haec percuſſis ſubjungit carmina nervis.
Prima Ceres unco glebam dimovit aratro:
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris:
Prima dedit leges. Cereris ſumus omnia munus.
Illa canenda mihi eſt. utinam modo dicere poſſem
Carmina digna Deae! certè Dea carmine digna eſt.
Vaſta giganteis ingeſta eſt inſula membris
Trinacris; & magnis ſubjectum molibus urget
Aethereas auſum ſperare Typhoëa ſedes.
Nititur ille quidem, pugnatque reſurgere ſaepe:
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubjecta Peloro:
Laeva, Pachyne, tibi; Lilibaeo crura premuntur:
Degravat Aetna caput: ſub qua reſupinus arenas
Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhoeus.
Saepe remoliri luctatur pondera terrae;
Oppidaque, & magnos evolvere corpore montes.
Inde tremit tellus: & Rex pavet ipſe ſilentum,
Ne pateat, latoque ſolum retegatur hiatu;
Immiſſuſque dies trepidantes terreat umbras.
Hunc metuens cladem tenebroſâ ſede tyrannus
Exierat: curruque atrorum vectus equorum
Ambibat Siculae cautus fundamina terrae.
Poſtquam exploratum ſatis eſt loca nulla labare;
Depoſitique metus: videt hunc Erycina vagantem
Monte ſuo reſidens, natumque amplexa volucrem;
Arma, manuſque meae, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus ſuperas omnes, cape tela, Cupido,
Inque Dei pectus celeres molire ſagittas,
Cui triplicis ceſſit fortuna noviſſima regni.
Tu Superos, ipſumque Jovem, tu numina ponti

Victa domas, ipſumque, regit qui numina ponti.
Tartara quid ceſſant? cur non matriſque tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in coelo, quae jam patientia noſtra eſt,
Spernimur: ac mecum vires tenuantur Amoris.
Pallada nonne vides, jaculatricemque Dianam
Abſceſſiſſe mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiemur, erit: nam ſpes adfectat easdem.
At tu, pro ſocio ſi qua eſt mea gratia regno,
Junge Deam patruo. dixit Venus. ille pharetram
Solvit: & arbitrio matris de mille ſagittis
Unam ſepoſuit. ſed quâ nec acutior ulla,
Nec minus incerta eſt, nec quae magis audiat arcum.
Oppoſitoque genu curvavit flexile cornu:
Inque cor hamatâ percuſſit arundine Ditem.
Haud procul Hennaeis lacus eſt à moenibus altae,
Nomine Pergus, aquae. non illo plura Caÿſtros
Carmina cygnorum labentibus audit in undis.
Silva coronat aquas, cingens latus omne; ſuisque
Frondibus, ut velo, Phoebeos ſubmovet ictus.
Frigora dant rami, Tyrios humus humida flores.
Perpetuum ver eſt. quo dum Proſerpina luco
Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit;
Dumque puellari ſtudio calathosque ſinumque
Implet, & aequales certat ſuperare legendo;
Pene ſimul viſa eſt, dilectaque, raptaque Diti:
Usque adeo properatur amor. Dea territa moeſto
Et matrem, & comites, ſed matrem ſaepius, ore
Clamat. &, ut ſummâ veſtem laniârat ab orâ,
Collecti flores tunicis cecidere remiſſis.
Tantaque ſimplicitas puerilibus adfuit annis:
Haec quoque virgineum movit jactura dolorem.
Raptor agit currus: & nomine quemque vocatos
Exhortatur equos. quorum per colla jubasque
Excutit obſcurâ tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus altos, & olentia ſulfure fertur
Stagna Palicorum, ruptâ ferventia terrâ:
Et quâ Bacchiadae, bimari gens orta Corintho,

Inter inaequales poſuerunt moenia portus.
Eſt medium Cyanes, & Piſaeae Arethuſae,
Quod coït anguſtis incluſum cornibus aequor.
Hic fuit, à cujus ſtagnum quoque nomine dictum eſt,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas;
Gurgite quae medio ſummâ tenus exſtitit alvo,
Agnovitque Deum: Nec longius ibitis, inquit.
Non potes invitae Cereris gener eſſe. roganda;
Non rapienda fuit. quod ſi componere magnis
Parva mihi fas eſt; & me dilexit Anapis.
Exorata tamen, nec, ut haec, exterrita nupſi.
Dixit: &, in partes diverſas brachia tendens,
Obſtitit. haud ultra tenuit Saturnius iram:
Terribileſque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido ſceptrum regale lacerto
Condidit. icta viam tellus in Tartara fecit:
Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptamque Deam, contemtaque fontis
Jura ſui moerens, inconſolabile vulnus
Mente gerit tacitâ; lacrimiſque abſumitur omnis:
Et, quarum fuerat magnum modo numen, in illas
Extenuatur aquas. molliri membra videres:
Oſſa pati flexus: ungues poſuiſſe rigorem:
Primaque de totâ tenuiſſima quaeque liqueſcunt;
Caerulei crines, digitique, & crura, pedeſque:
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Tranſitus eſt. poſt haec tergumque, humerique, latuſque,
Pectoraque in tenues abeunt evanida rivos.
Denique pro vivo vitiatas ſanguine venas
Lympha ſubit: reſtatque nihil, quod prendere poſſis.
Interea pavidae nequicquam filia matri
Omnibus eſt terris, omni quaeſita profundo.
Illam non rutilis veniens Aurora capillis
Ceſſantem vidit, non Heſperus; illa duabus
Flammiferâ pinus manibus ſuccendit ab Aetnâ;
Perque pruinoſas tulit irrequieta tenebras.
Rurſus, ut alma dies hebetârat ſidera, natam
Solis ad occaſum, Solis quaerebat ab ortu.

Feſſa labore ſitim collegerat; oraque nulli
Colluerant fontes: cum tectam ſtramine vidit
Forte caſam; parvaſque fores pulſavit: at inde
Prodit anus; Divamque videt; lymphamque roganti,
Dulce dedit, toſtâ quod coxerat ante polentâ.
Dum bibit illa datum; duri puer oris & audax
Conſtitit ante Deam: riſitque, avidamque vocavit.
Offenſa eſt: neque adhuc epotâ parte loquentem
Cum liquido mixtâ perfudit Diva polentâ.
Combibit os maculas; &, quâ modo brachia geſſit,
Crura gerit: cauda eſt mutatis addita membris:
Inque brevem formam, ne ſit vis magna nocendi,
Contrahitur: parvâque minor menſura lacertâ eſt.
Mirantem, flentemque, & tangere monſtra parantem
Fugit anum; latebramque petit: aptumque colori
Nomen habet, variis ſtellatus corpora guttis.
Quas Dea per terras, & quas erraverit undas,
Dicere longa mora eſt. Quaerenti defuit orbis.
Sicaniam repetit. dumque omnia luſtrat eundo;
Venit & ad Cyanen: ea, ni mutata fuiſſet,
Omnia narraſſet. ſed & os & lingua volenti
Dicere non aderant: nec, quo loqueretur, habebat.
Signa tamen manifeſta dedit: notamque parenti,
Illo forte loco delapſam, gurgite ſacro
Perſephones zonam ſummis oſtendit in undis.
Quam ſimul agnovit, tamquam tum denique raptam
Sciſſet, inornatos laniavit Diva capillos:
Et repetita ſuis percuſſit pectora palmis.
Nec ſcit adhuc ubi ſit: terras tamen increpat omnes;
Ingrataſque vocat, nec frugum munere dignas.
Trinacriam ante alias, in quâ veſtigia damni
Repperit. ergo illic ſaevâ vertentia glebas
Fregit aratra manu: parilique irata colonos
Ruricolaſque boves leto dedit: arvaque juſſit
Fallere depoſitum; vitiataque ſemina fecit.
Fertilitas terrae, latum vulgata per orbem,
Caſſa jacet: primis ſegetes moriuntur in herbis:
Et modo ſol nimius, nimius modo corripit imber.

Side-

Sideraque; ventique nocent: avidaeque volucres
Semina jacta legunt: lolium, tribulique fatigant
Triticeas meſſes, & inexpugnabile gramen.
Cum caput Eleis Alpheïas extulit undis:
Rorantesque comas à fronte removit ad aures:
Atque ait: O toto quaeſitae virginis orbe,
Et frugum genetrix, immenſos ſiſte labores:
Neve tibi fidae violenta iraſcere terrae.
Terra nihil meruit: patuitque invita rapinae.
Nec ſum pro patriâ ſupplex: huc hoſpita veni.
Piſa mihi patria eſt: & ab Elide ducimus ortum.
Sicaniam peregrina colo: ſed gratior omni
Haec mihi terra ſolo eſt. hos nunc Arethuſa penates,
Hanc habeo ſedem; quam tu, mitiſſima, ſerva.
Mota loco cur ſim, tantique per aequoris undas
Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempeſtiva meis: cum tu curiſque levata,
Et vultûs melioris eris. mihi pervia tellus
Praebet iter: ſubterque imas ablata cavernas
Hîc caput attollo: deſuetaque ſidera cerno.
Ergo, dum Stygio ſub terris gurgite labor,
Viſa tua eſt oculis illic Proſerpina noſtris.
Illa quidem triſtis, nec adhuc interrita vultu;
Sed regina tamen, ſed opaci maxima mundi;
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas ſtupuit, ceu ſaxea, voces:
Attonitaeque diu ſimilis fuit. utque dolore
Pulſa gravi gravis eſt amentia; curribus auras
Exit in aethereas: ibi toto nubila vultu
Ante Jovem paſſis ſtetit invidioſa capillis.
Proque meo venio ſupplex tibi, Juppiter, inquit,
Sanguine, proque tuo. ſi nulla eſt gratia matris;
Nata patrem moveat: neu ſit tibi cura, precamur,
Vilior illius, quod noſtro eſt edita partu.
En quaeſita diu tandem mihi nata reperta eſt:
Si reperire vocas, amittere certius; aut ſi
Scire ubi ſit, reperire vocas. quod rapta, feremus;
Dummodo reddat eam. neque enim praedone marito

Filia

Filia digna tua eſt; ſi jam mea filia digna eſt.
Juppiter excepit: Commune eſt pignus onusque
Nata mihi tecum: ſed, ſi modo nomina rebus
Addere vera placet, non hoc injuria factum,
Verum amor eſt: neque erit nobis gener ille pudori.
Tu modo, Diva, velis. ut deſint cetera; quantum eſt
Eſſe Jovis fratrem! quid quod nec cetera deſunt,
Nec cedit niſi ſorte mihi? ſed tanta cupido
Si tibi diſcidii; repetat Proſerpina coelum:
Lege tamen certâ; ſi nullos contigit illic
Ore cibos. nam ſic Parcarum foedere cautum eſt.
  Dixerat. at Cereri certum eſt educere natam.
Non ita fata ſinunt. quoniam jejunia virgo
Solverat: &, cultis dum ſimplex errat in hortis,
Poeniceum curvâ decerpſerat arbore pomum:
Sumtaque pallenti ſeptem de cortice grana
Preſſerat ore ſuo. ſolusque ex omnibus illud
Viderat Aſcalaphus: quem quondam dicitur Orphne,
Inter Avernales haud ignotiſſima Nymphas,
Ex Acheronte ſuo furvis peperiſſe ſub antris.
Vidit: & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi; teſtemque profanam
Fecit avem: ſparſumque caput Phlegetontide lymphâ
In roſtrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille ſibi ablatus fulvis amicitur ab alis;
Inque caput creſcit; longosque reflectitur ungues;
Vixque movet natas per inertia brachia pennas:
Foedaque fit volucris, venturi nuntia luctûs,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.
  Hic tamen indicio poenam linguâque videri
Commeruiſſe poteſt. vobis, Acheloïdes, unde
Pluma pedesque avium, cum virginis ora geratis?
An quia, cum legeret vernos Proſerpina flores,
In comitum numero mixtae, Sirenes, eratis?
Quam poſtquam toto fruſtra quaeſiſtis in orbe;
Protinus ut veſtram ſentirent aequora curam,
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optaſtis: facilesque Deos habuiſtis, & artus

Vidiſtis veſtros ſubitis flaveſcere pennis.
Ne tamen ille canor, mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguae deperderet uſum;
Virginei vultus, & vox humana remanſit.
At medius fratriſque ſui moeſtaeque ſororis
Juppiter ex aequo volventem dividit annum.
Nunc Dea, regnorum numen commune duorum,
Cum matre eſt totidem, totidem cum conjuge menſes.
Vertitur extemplo facies, & mentis, & oris:
Nam, modo quae poterat Diti quoque moeſta videri,
Laeta Deae frons eſt: ut Sol, qui tectus aquoſis
Nubibus ante fuit, victis ubi nubibus exit.
Exigit alma Ceres, natâ ſecura repertâ,
Quae tibi cauſſa viae: cur ſis, Arethuſa, ſacer fons.
Conticuere undae: quarum Dea ſuſtulit alto
Fonte caput: virideſque manu ſiccata capillos
Fluminis Elëi veteres narravit amores.
Pars ego Nympharum, quae ſunt in Achaïde, dixit,
Una fui: nec me ſtudioſius altera ſaltus
Legit, nec poſuit ſtudioſius altera caſſes.
Sed, quamvis formae numquam mihi fama petita eſt,
Quamvis fortis eram; formoſae nomen habebam:
Nec mea me facies nimium laudata juvabat.
Quâque aliae gaudere ſolent, ego ruſtica dote
Corporis erubui; crimenque placere putavi.
Laſſa revertebar (memini) Stymphalide ſilvâ.
Aeſtus erat: magnumque labor geminaverat aeſtum.
Invenio ſine vortice aquas, ſine murmure euntes,
Perſpicuas imo; per quas numerabilis altè
Calculus omnis erat; quas tu vix ire putares.
Cana ſalicta dabant, nutritaque populus undâ,
Sponte ſua natas ripis declivibus umbras.
Acceſſi; primumque pedis veſtigia tinxi:
Poplite deinde tenus. neque eo contenta, recingor:
Molliaque impono ſalici velamina curvae:
Nudaque mergor aquis. quas dum ferioque, trahoque,
Mille modis labens, excuſſaque brachia jacto;
Neſcio quod medio ſenſi ſub gurgite murmur:

Territaque inſiſto propioris margine ripae.
Quo properas, Arethuſa? ſuis Alpheus ab undis,
Quo properas? iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram, fugio ſine veſtibus. altera veſtes
Ripa meas habuit. tanto magis inſtat, & ardet:
Et quia nuda fui, ſum viſa paratior illi.
Sic ego currebam; ſic me ferus ille premebat:
Ut fugere accipitrem pennâ trepidante columbae,
Ut ſolet accipiter trepidas agitare columbas.
Usque ſub Orchomenon, Pſophidaque, Cyllenenque,
Maenaliosque ſinus, gelidumque Erimanthon, & Elin
Currere ſuſtinui. nec me velocior ille.
Sed tolerare diu curſus ego, viribus impar,
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, per opertos arbore montes,
Saxa quoque, & rupes, & qua via nulla, cucurri.
Sol erat à tergo: vidi praecedere longam
Ante pedes umbram; niſi ſi timor illa videbat.
Sed certè ſonituque pedum terrebar; & ingens
Crinales vittas adflabat anhelitus oris.
Feſſa labore fugae, Fer opem, deprendimur, inquam,
Armigerae, Dictynna, tuae: cui ſaepe dediſti
Ferre tuos arcus, incluſaque tela pharetrâ.
Mota Dea eſt; ſpiſſisque ferens è nubibus unam
Me ſuper injecit. luſtrat caligine tectam
Amnis; & ignarus circum cava nubila quaerit.
Bisque locum, quo me Dea texerat, inſcius ambit:
Et bis, Iö Arethuſa, Iö Arethuſa, vocavit.
Quid mihi tunc animi miſerae fuit? anne quod agnae eſt,
Siqua lupos audit circum ſtabula alta frementes?
Aut lepori, qui veprè latens hoſtilia cernit
Ora canum, nullosque audet dare corpore motus?
Non tamen abſcedit: neque enim veſtigia cernit
Longius ire pedum. ſervat nubemque locumque.
Occupat obſeſſos ſudor mihi frigidus artus;
Caeruleaeque cadunt toto de corpore guttae.
Quâque pedem movi, manat lacus: èque capillis
Ros cadit: & citius, quam nunc tibi facta renarro,

In laticem mutor. ſed enim cognoſcit amatas
Amnis aquas, poſitoque viri, quod ſumſerat, ore,
Vertitur in proprias, ut ſe mihi miſceat, undas.
Delia rumpit humum. caecis ego merſa cavernis
Advehor Ortygiam: quae me, cognomine Divae
Grata meae, ſuperas eduxit prima ſub auras.
  Hac Arethuſa tenus. geminos Dea fertilis angues
Curribus admovit; freniſque coërcuit ora:
Et medium coeli terraeque per aëra vecta eſt:
Atque levem currum Tritonida miſit in arcem
Triptolemo; partimque rudi data ſemina juſſit
Spargere humo, partim poſt tempora longa recultae.
Jam ſuper Europen ſublimis, & Aſida, terras
Vectus erat juvenis; Scythicas advertitur oras.
Rex ibi Lyncus erat. regis ſubit ille penates.
Quâ veniat, cauſſamque viae, nomenque rogatus,
Et Patriam. Patria eſt clarae mihi, dixit, Athenae;
Triptolemus nomen. veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius aether.
Dona fero Cereris; latos quae ſparſa per agros
Frugiferas meſſes, alimentaque mitia reddant.
Barbarus invidit: tantique ut muneris auctor
Ipſe ſit; hoſpitio recipit: ſomnoque gravatum
Adgreditur ferro. conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit: rurſuſque per aëra miſit
Mopſopium juvenem ſacros agitare jugales.
  Finierat dictos è nobis maxima cantus.
At Nymphae viciſſe Deas, Helicona colentes,
Concordi dixere ſono. convicia victae
Cum jacerent, Quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruiſſe parum eſt, maledictaque culpae
Additis, & non eſt patientia libera nobis;
Ibimus in poenas: &, quâ vocat ira, ſequemur.
Rident Emathides, ſpernuntque minacia verba;
Conataeque loqui, & magno clamore protervas
Intentare manus, pennas exire per ungues
Adſpexere ſuos, operiri brachia plumis:
Alteraque alterius rigido concreſcere roſtro

Ora vident, volucresque novas accedere ſilvis.
Dumque volunt plangi; per brachia mota levatae
Aëre pendebant, nemorum convicia, picae.
Nunc quoque in alitibus facundia priſca remanſit,
Raucaque garrulitas, ſtudiumque immane loquendi.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER VI.

Praebuerat dictis Tritonia talibus aurem;
Carminaque Aönidum, juſtamque probaverat iram.
Tum ſecum, Laudare parum eſt; laudemur & ipſae:
Numina nec ſperni ſine poenâ noſtra ſinamus.
Maeoniaeque animum fatis intendit Arachnes:
Quam ſibi laniſicae non cedere laudibus artis
Audierat. non illa loco, nec origine gentis
Clara, ſed arte, fuit. pater huic Colophonius Idmon
Phocaïco bibulas tinguebat murice lanas.
Occiderat mater: ſed & haec de plebe, ſuoque
Aequa viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes
Quaeſierat ſtudio nomen memorabile; quamvis
Orta domo parvâ, parvis habitabat Hypaepis.
Hujus ut adſpicerent opus admirabile, ſaepe
Deſeruere ſui Nymphae vineta Tymoli:
Deſeruere ſuas Nymphae Pactolides undas.
Nec factas ſolum veſtes ſpectare juvabat;
Tum quoque, cum fierent; tantus decor adfuit arti.
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes:
Seu digitis ſubigebat opus; repetitaque longo
Vellera mollibat nebulas aequantia tractu;
Sive levi teretem verſabat pollice fuſum;
Seu pingebat acu; ſcires à Pallade doctam.
Quod tamen ipſa negat: tantâque offenſa magiſtrâ,
Certet, ait, mecum; nihil eſt quod victa recuſem.
Pallas anum ſimulat: falſoſque in tempora canos
Addit, & infirmos baculo quoque ſuſtinet artus.

Tum ſic orſa loqui: Non omnia grandior aetas,
Quae fugiamus, habet. ſeris venit uſus ab annis.
Conſilium ne ſperne meum. tibi fama petatur
Inter mortales faciendae maxima lanae.
Cede Deae: veniamque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga. veniam dabit illa roganti.
Adſpicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit;
Vixque manum retinens, confeſſaque vultibus iram,
Talibus obſcuram reſecuta eſt Pallada dictis:
Mentis inops, longâque venis confecta ſenectâ:
Et nimium vixiſſe diu nocet. audiat iſtas,
Si qua tibi nurus eſt, ſi qua eſt tibi filia, voces.
Conſilii ſatis eſt in me mihi. neve monendo
Profeciſſe putes; eadem ſententia nobis.
Cur non ipſa venit; cur haec certamina vitat?
Tum Dea, Venit, ait; formamque removit anilem;
Palladaque exhibuit. venerantur numina Nymphae.
Mygdonidesque nurus. ſola eſt non territa virgo.
Sed tamen erubuit; ſubitusque invita notavit
Ora rubor: rurſusque evanuit. ut ſolet aër
Purpureus fieri, cum primum Aurora movetur;
Et breve poſt tempus candeſcere Solis ab ictu.
Perſtat in incepto, ſtolidaeque cupidine palmae
In ſua fata ruit. neque enim Jove nata recuſat:
Nec monet ulterius: nec jam certamina differt.
Haud mora; conſiſtunt diverſis partibus ambae,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas.
Tela jugo vincta eſt· ſtamen ſecernit arundo:
Inſeritur medium radiis ſubtemen acutis;
Quod digiti expediunt, atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.
Utraque feſtinant: cinctaeque ad pectora veſtes
Brachia docta movent, ſtudio fallente laborem.
Illic & Tyrium quae purpura ſenſit aënum
Texitur, & tenues parvi diſcriminis umbrae:
Qualis ab imbre ſolet percuſſis ſolibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine coelum:
In quo diverſi niteant cum mille colores,

Tran-

Tranſitus ipſe tamen ſpectantia lumina fallit.
Usque adeo quod tangit idem eſt: tamen ultima diſtant.
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in telâ deducitur argumentum.
 Cecropiâ Pallas ſcopulum Mavortis in arce
Pingit, & antiquam de terrae nomine litem.
Bis ſex coeleſtes, medio Jove, ſedibus altis
Auguſtâ gravitate ſedent. ſua quemque Deorum
Inſcribit facies. Jovis eſt regalis imago.
Stare Deum pelagi, longoque ferire tridente
Aſpera ſaxa facit, medioque e vulnere ſaxi
Exſiluiſſe ferum; quo pignore vindicet urbem.
At ſibi dat clypeum, dat acutae cuſpidis haſtam:
Dat galeam capiti: defenditur aegide pectus.
Percuſſamque ſuâ ſimulat de cuſpide terram
Prodere cum baccis foetum canentis olivae:
Mirarique Deos. operi victoria finis.
Ut tamen exemplis intelligat aemula laudis,
Quod pretium ſperet pro tam furialibus auſis;
Quattuor in partes certamina quattuor addit,
Clara colore ſuo, brevibus diſtincta ſigillis.
Threiciam Rhodopen habet angulus unus, & Haemon;
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam;
Nomina ſummorum ſibi qui tribuêre Deorum.
 Altera Pygmaeae fatum miſerabile matris
Pars habet. hanc Juno victam certamine juſſit
Eſſe gruem; populiſque ſuis indicere bellum.
 Pingit & Antigonen, auſam contendere quondam
Cum magni conſorte Jovis; quam regia Juno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, ſumtis quin candida pennis
Ipſa ſibi plaudat crepitante ciconia roſtro.
 Qui ſupereſt ſolus Cinyram habet angulus orbum:
Iſque gradus templi, natarum membra ſuarum,
Amplectens, ſaxoque jacens, lacrimare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus eſt; operique ſuâ facit arbore finem.
 Maeonis eluſam deſignat imagine tauri

Europen: verum taurum, freta vera putares.
Ipſa videbatur terras ſpectare relictas,
Et comites clamare ſuas, tactumque vereri
Adſilientis aquae; timidasque reducere plantas.
Fecit & Aſterien aquilâ luctante teneri:
Fecit olorinis Ledan recubare ſub alis:
Addidit, ut Satyri celatus imagine pulchram
Juppiter implerit gemino Nycteïda foetu:
Amphitryon fuerit, cum te Tirynthia cepit;
Aureus ut Danaën, Aſopida luſerit igneus;
Mnemoſynen paſtor: varius Deoïda ſerpens.
Te quoque mutatum torvo, Neptune, juvenco
Virgine in Aeoliâ poſuit. tu viſus Enipeus
Gignis Aloïdas, aries Biſaltida fallis.
Et te, flava comas, frugum mitiſſima Mater,
Senſit equum; te ſenſit avem crinita colubris
Mater equi volucris: ſenſit Delphina Melantho.
Omnibus his faciemque ſuam, faciemque locorum
Reddidit. eſt illic agreſtis imagine Phoebus.
Utque modo accipitris pennas, modo terga leonis
Geſſerit: ut paſtor Macareïda luſerit Iſſen.
Liber ut Erigonen falsâ deceperit uvâ:
Ut Saturnus equo geminum Chirona crearit
Ultima pars telae, tenui circumdata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.
Non illud Pallas, non illud carpere Livor
Poſſit opus. doluit ſucceſſu flava virago:
Et rupit pictas, coeleſtia crimina, veſtes.
Utque Cytoriaco radium de monte tenebat;
Ter quater Idmoniae frontem percuſſit Arachnes.
Non tulit infelix: laqueoque animoſa ligavit
Guttura. pendentem Pallas miſerata levavit:
Atque ita, Vive quidem, pende tamen, improba, dixit:
Lexque eadem poenae, ne ſis ſecura futuri,
Dicta tuo generi, ſeriſque nepotibus eſto.
Poſt ea diſcedens ſuccis Hecateïdos herbae
Spargit. & extemplo triſti medicamine tactae
Defluxere comae; cumque his & naris & auris.

Fit-

Fitque caput minimum, totoque in corpore parva eſt.
In latere exiles digiti pro cruribus haerent.
Cetera venter habet. de quo tamen illa remittit
Stamen; & antiquas exercet aranea telas.
Lydia tota fremit: Phrygiaeque per oppida facti
Rumor it, & magnum ſermonibus occupat orbem.
Ante ſuos Niobe thalamos cognoverat illam,
Tum cum Maeoniam virgo Sipylumque colebat.
Nec tamen admonita eſt poenâ popularis Arachnes
Cedere Coelitibus, verbisque minoribus uti.
Multa dabant animos. ſed enim nec conjugis artes,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi, quamvis ea cuncta placebant,
Ut ſua progenies: & feliciſſima matrum
Dicta foret Niobe; ſi non ſibi viſa fuiſſet.
Nam ſata Tireſia, venturi praeſcia, Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Iſmenides, ite frequentes:
Et date Latonae, Latonigenisque duobus,
Cum prece tura piâ; lauroque innectite crinem.
Ore meo Latona jubet. paretur: & omnes
Thebaïdes juſſis ſua tempora frondibus ornant:
Turaque dant ſanctis, & verba precantia, flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turbâ,
Veſtibus intexto Phrygiis ſpectabilis auro:
Et, quantum ira ſinit, formoſa: movensque decoro
Cum capite immiſſos humerum per utrumque capillos
Conſtitit: utque oculos circumtulit alta ſuperbos;
Quis furor auditos, inquit, praeponere viſis
Coeleſtes? aut cur colitur Latona per aras;
Numen adhuc ſine ture meum eſt? mihi Tantalus auctor,
Cui licuit ſoli Superorum tangere menſas.
Pleïadum ſoror eſt genetrix mihi maximus Atlas
Eſt avus, athereum qui fert cervicibus axem:
Juppiter alter avus. ſocero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiae: me regia Cadmi
Sub dominâ eſt: fidibusque mei commiſſa mariti
Moenia cum populis à meque viroque reguntur.

In quamcumque domûs adverto lumina partem,
Immenſae ſpectantur opes. accedit eodem
Digna Deae facies. huc natas adjice ſeptem,
Et totidem juvenes; & mox generosque nurusque.
Quaerite nunc, habeat quam noſtra ſuperbia cauſſam:
Neſcio quoque audete ſatam Titanida Caeo
Latonam praeferre mihi; cui maxima quondam
Exiguam ſedem pariturae terra negavit.
Nec coelo, nec humo, nec aquis Dea veſtra recepta eſt.
Exul erat mundi; donec miſerata vagantem,
Hoſpita tu terris erras, ego, dixit, in undis,
Inſtabilemque locum Delos dedit. illa duobus
Facta parens: uteri pars eſt haec ſeptima noſtri.
Sum felix. quis enim neget hoc? felixque manebo.
Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
Major ſum, quam cui poſſit Fortuna nocere.
Multaque ut eripiat; multo mihi plura relinquet.
Exceſſere metum mea jam bona. fingite demi
Huic aliquid populo natorum poſſe meorum;
Non tamen ad numerum redigar ſpoliata duorum
Latonae. turbâ quo quantum diſtat ab orbâ?
Ite ſacris, properate ſacris; laurumque capillis
Ponite. deponunt; infectaque ſacra relinquunt:
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata Dea eſt: ſummoque in vertice Cynthi
Talibus eſt dictis geminâ cum prole locuta.
En ego veſtra parens, vobis animoſa creatis,
Et niſi Junoni, nulli ceſſura Dearum,
An Dea ſim, dubitor: perque omnia ſecula cultis
Arceor, ô nati, niſi vos ſuccurritis, aris.
Nec dolor hic ſolus. diro convicia facto
Tantalis adjecit: vosque eſt poſtponĕre natis
Auſa ſuis: & me (quod in ipſam recidat) orbam
Dixit; & exhibuit linguam ſcelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis:
Define, Phoebus ait, (poenae mora longa) querelas.
Dixit idem Phoebe. celerique per aëra lapſu
Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.

Planus

Planus erat, latèque patens prope moenia campus,
Adſiduis pulſatus equis; ubi turba rotarum,
Duraque mollierant ſubjectas ungula glebas.
Pars ibi de ſeptem genitis Amphione fortes
Conſcendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
Terga premunt; auroque graves moderantur habenas.
E quibus Iſmenos, qui matri ſarcina quondam
Prima ſuae fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedes curſus, ſpumantiaque ora coërcet;
Hei mihi! conclamat; medioque in pectore fixus
Tela gerit, frenisque manu moriente remiſſis
In latus à dextro paullatim defluit armo.
Proximus, audito ſonitu per inane pharetrae,
Frena dabat Sipylus: veluti cum praeſcius imbris
Nube fugit visâ, pendentiaque undique rector
Carbaſa deducit, ne quâ levis effluat aura.
Frena dabat. dantem non evitabile telum
Conſequitur: ſummâque tremens cervice ſagitta
Haeſit; & exſtabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per colla admiſſa jubasque
Volvitur; & calido tellurem ſanguine foedat.
Phaedimus infelix, & aviti nominis heres
Tantalus, ut ſolito finem impoſuere labori;
Tranſierant ad opus nitidae juvenile palaeſtrae:
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus; cum tento concita cornu,
Sicut erant juncti, trajecit utrumque ſagitta.
Ingemuere ſimul; ſimul incurvata dolore
Membra ſolo poſuere: ſimul ſuprema jacentes
Lumina versârunt; animam ſimul exhalârunt.
Adſpicit Alphenor, laniataque pectora plangens
Advolat, ut gelidos complexibus adlevet artus:
Inque pio cadit officio. nam Delius illi
Intima fatifero rumpit praecordia ferro.
Quod ſimul eductum, pars eſt pulmonis in hamis
Eruta: cumque animâ cruor eſt effuſus in auras.
At non intonſum ſimplex Damaſichthona vulnus
Adficit. ictus erat, quâ crus eſſe incipit, & quâ

Mollia nervoſus facit internodia poples.
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per jugulum pennis tenus acta ſagitta eſt.
Expulit hanc ſanguis: ſeque ejaculatus in altum
Emicat, & longè terebratâ proſilit aurâ.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Brachia ſuſtulerat: Dîque ô communiter omnes,
Dixerat, (ignarus non omnes eſſe rogandos)
Parcite. motus erat, cum jam revocabile telum
Non fuit, arcitenens. minimo tamen occidit ille
Vulnere; non altâ percuſſo corde ſagittâ.
  Fama mali, populique dolor, lacrimaeque ſuorum
Tam ſubitae matrem certam fecere ruinae,
Mirantem potuiſſe; iraſcentemque, quod auſi
Hoc eſſent Superi, quod tantum juris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum haec Niobe Niobe diſtabat ab illâ;
Quae modo Latoïs populum ſubmoverat aris,
Et mediam tulerat greſſus reſupina per urbem,
Invidioſa ſuis; at nunc miſeranda vel hoſti!
Corporibus gelidis incumbit: & ordine nullo
Oſcula diſpenſat natos ſuprema per omnes.
A quibus ad coelum liventia brachia tendens,
Paſcere, crudelis, noſtro, Latona, dolore;
Paſcere, ait; ſatiaque meo tua pectora luctu:
[Corque ferum ſatia, dixit: per funera ſeptem]
Efferor: exſulta; victrixque inimica triumpha.
Cur autem victrix? miſerae mihi plura ſuperſunt,
Quam tibi felici. poſt tot quoque funera vinco.
Dixerat; inſonuit contento nervus ab arcu:
Qui, praeter Nioben unam, conterruit omnes.
Illa malo eſt audax. ſtabant cum veſtibus atris
Ante toros fratrum demiſſo crine ſorores.
E quibus una, trahens haerentia viſcere tela,
Impoſito fratri, moribunda relanguit ore.
Altera, ſolari miſeram conata parentem,
Conticuit ſubito; duplicataque vulnere caeco eſt.

[Oraque non preſſit, niſi poſtquam ſpiritus exît.]
Haec fruſtra fugiens collabitur; illa ſorori
Immoritur: latet haec; illam trepidare videres.
Sexque datis leto, diverſaque vulnera paſſis,
Ultima reſtabat: quam toto corpore mater,
Totâ veſte tegens, Unam, minimamque relinque;
De multis minimam poſco, clamavit, & unam.
Dumque rogat; pro quâ rogat, occidit. orba reſedit
Exanimes inter natos, natasque, virumque:
Diriguitque malis. nullos movet aura capillos.
In vultu color eſt ſine ſanguine: lumina moeſtis
Stant immota genis: nihil eſt in imagine vivi.
Ipſa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, & venae deſiſtunt poſſe moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia reddere geſtus,
Nec pes ire poteſt. intra quoque viſcera ſaxum eſt.
Flet tamen, & validi circumdata turbine venti
In patriam rapta eſt. ubi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrimas etiamnum marmora manant.
  Tum vero tanti manifeſtam numinis iram,
Femina virque, timent: cultuque impenſius omnes
Magna gemelliparae venerantur numina Divae.
Utque fit, à facto propiore priora renarrant.
E quibus unus ait: Lyciae quoque fertilis agris
Haud impune Deam veteres ſprevere coloni.
Res obſcura quidem eſt ignobilitate virorum;
Mira tamen. vidi praeſens ſtagnumque locumque
Prodigio notum. nam me jam grandior aevo,
Impatiensque viae genitor deducere lectos
Juſſerat inde boves; gentisque illius eunti
Ipſe ducem dederat. cum quo dum paſcua luſtro,
Ecce lacûs medio ſacrorum nigra favillâ
Ara vetus ſtabat, tremulis circumdata cannis.
Reſtitit; & pavido, Faveas mihi, murmure dixit
Dux meus: & ſimili, Faveas, ego murmure dixi.
Naïadum, Faunine, foret tamen ara rogabam,
Indigenaene Dei; cum talia reddidit hoſpes:
Non hac, ô juvenis, montanum numen in arâ eſt.

Illa ſuam vocat hanc, cui quondam regia Juno
Orbe interdixit. quam vix erratica Delos
Orantem accepit, tum cum levis inſula nabat.
Illic, incumbens cum Palladis arbore palmae,
Edidit invitâ geminos Latona novercâ.
Hinc quoque Junonem fugiſſe puerpera fertur:
Inque ſuo portâſſe ſinu, duo numina, natos.
Jamque Chimaeriferae, cum Sol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciae, longo Dea feſſa labore,
Sidereo ſiccata ſitim collegit ab aeſtu:
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum melioris aquae proſpexit in imis
Vallibus: agreſtes illic fruticoſa legebant
Vimina cum juncis, gratamque paludibus ulvam.
Acceſſit, poſitoque genu Titania terram
Preſſit; ut hauriret gelidos potura liquores.
Ruſtica turba vetant. Dea ſic adfata vetantes:
Quid prohibetis aquis? uſus communis aquarum.
Nec Solem proprium Natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas. ad publica munera veni.
Quae tamen ut detis ſupplex peto. non ego noſtros
Abluere hîc artus, laſſataque membra parabam:
Sed relevare ſitim. caret os humore loquentis;
Et fauces arent; vixque eſt via vocis in illis.
Hauſtus aquae mihi nectar erit: vitamque fatebor
Accepiſſe ſimul. vitam dederitis in undâ.
Hi quoque vos moveant; qui noſtro brachia tendunt
Parva ſinu. & caſu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deae potuiſſent verba movere?
Hi tamen orantem perſtant prohibere: minasque,
Ni procul abſcedat, conviciaque inſuper addunt.
Nec ſatis hoc. ipſos etiam pedibusque manuque
Turbavere lacus: imoque è gurgite mollem
Huc illuc limum ſaltu movêre maligno.
Diſtulit ira ſitim. neque enim jam filia Coei
Supplicat indignis; nec dicere ſuſtinet ultra
Verba minora Deâ. tollensque ad ſidera palmas,
Aeternum ſtagno, dixit, vivatis in iſto.

Eveniunt optata Deae. juvat iſſe ſub undas;
Et modo tota cavâ ſummergere membra palude:
Nunc proferre caput; ſummo modo gurgite nare:
Saepe ſuper ripam ſtagni conſidere: ſaepe
In gelidos reſilire lacus. & nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas: pulſoque pudore,
Quamvis ſint ſub aquâ, ſub aquâ maledicere tentant.
Vox quoque jam rauca eſt; inflataque colla tumeſcunt:
Ipſaque dilatant patulos convicia rictus.
Terga caput tangunt; colla intercepta videntur.
Spina viret: venter, pars maxima corporis, albet:
Limoſoque novae ſaliunt in gurgite ranae.

Sic ubi neſcio quis Lyciâ de gente virorum
Rettulit exitium; Satyri reminiſcitur alter:
Quem Tritoniacâ Latöus arundine victum
Adfecit poenâ. Quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget: ah non eſt, clamabat, tibia tanti!
Clamanti cutis eſt ſummos derepta per artus:
Nec quidquam, niſi vulnus erat. cruor undique manat:
Detectique patent nervi: trepidaeque ſine ullâ
Pelle micant venae. ſalientia viſcera poſſis,
Et perlucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolae, ſilvarum numina, Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,
Et Nymphae flêrunt: & quisquis montibus illis
Lanigerosque greges, armentaque bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactaque terra caducas
Concepit lacrimas, ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquam, vacuas emiſit in auras.
Inde petens rapidum ripis declivibus aequor,
Marſya nomen habet, Phrygiae liquidiſſimus amnis.

Talibus extemplo redit ad praeſentia dictis
Vulgus; & extinctum cum ſtirpe Amphiona lugent.
Mater in invidiâ eſt. tamen hanc quoque dicitur unus
Flêſſe Pelops: humeroque ſuas ad pectora poſtquam
Deduxit veſtes, ebur oſtendiſſe ſiniſtro.
Concolor hic humerus, naſcendi tempore, dextro,
Corporeusque fuit. manibus mox caeſa paternis

Membra ferunt junxiſſe Deos, aliisque repertis,
Qui locus eſt juguli medius, ſummique lacerti,
Defuit. impoſitum eſt non comparentis in uſum
Partis ebur: factoque Pelops fuit integer illo.
Finitimi proceres coëunt: urbesque propinquae
Oravere ſuos ire ad ſolatia reges,
Argosque, & Sparte, Pelopeïadesque Mycenae,
Et nondum torvae Calydon inviſa Dianae,
Orchomenosque ferox, & nobilis aere Corinthos,
Meſſeneque ferax, Patraeque, humilesque Cleonae,
Et Nelea Pylos, neque adhuc Pittheïa Troezen.
Quaeque urbes aliae bimari clauduntur ab Iſthmo,
Exteriusque ſitae bimari ſpectantur ab Iſthmo.
Credere quis poſſit? ſolae ceſſatis Athenae.
Obſtitit officio bellum; ſubvectaque ponto
Barbara Mopſopios terrebant agmina muros.
Threïcius Tereus haec auxiliaribus armis
Fuderat; & clarum vincendo nomen habebat.
Quem ſibi Pandion opibusque virisque potentem,
Et genus à magno ducentem forte Gradivo,
Connubio Procnes junxit. non pronuba Juno,
Non Hymenaeus adeſt, non illi Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas:
Eumenides ſtravere torum: tectoque profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine ſedit.
Hac ave ſunt juncti Procne Tereusque; parentes
Hac ave ſunt facti. gratata eſt ſcilicet illis
Thracia: Dîsque ipſi grates egere: diemque,
Quâque data eſt claro Pandione nata tyranno,
Quâque erat ortus Itys, feſtam juſſere vocari.
Usque adeo latet utilitas. jam tempora Titan
Quinque per autumnos repetiti duxerat anni:
Cum blandita viro Procne, Si gratia, dixit,
Ulla mea eſt, vel me viſendae mitte ſorori;
Vel ſoror huc veniat. redituram tempore parvo
Promittes ſocero. magni mihi numinis inſtar
Germanam vidiſſe dabis. jubet ille carinas
In freta deduci: veloque & remige portus
Cecro-

Cecropios intrat; Piraeaque litora tangit.
Ut primum ſoceri data copia, dextraque dextrae
Jungitur; infauſto committitur omine ſermo.
Coeperat, adventûs cauſſam, mandata referre
Conjugis; & celeres miſſae ſpondere recurſus:
Ecce venit magno dives Philomela paratu;
Divitior formâ: quales audire ſolemus
Naïdas & Dryadas mediis incedere ſilvis:
Si modo des illi cultus, ſimileſque paratus.
Non ſecus exarſit conſpectâ virgine Tereus;
Quam ſi quis canis ignem ſupponat ariſtis:
Aut frondem, poſitaſque cremet foenilibus herbas.
Digna quidem facies. ſed & hunc innata libido
Exſtimulat: pronumque genus regionibus illis
In Venerem eſt. flagrat vitio gentiſque ſuoque.
Impetus eſt illi, comitum corrumpere curam,
Nutricisque fidem: nec non ingentibus ipſam
Sollicitare datis; totumque impendere regnum:
Aut rapere, & ſaevo raptam defendere bello.
Et nihil eſt, quod non effreno captus amore
Auſit: nec capiunt incluſas pectora flammas.
Jamque moras malè fert; cupidoque revertitur ore
Ad mandata Procnes; & agit ſua vota ſub illis.
Facundum faciebat amor. quotieſque rogabat
Ulterius juſto; Procnen ita velle ferebat.
Addidit & lacrimas; tamquam mandaſſet & illas:
Prô Superi, quantum mortalia pectora caecae
Noctis habent! ipſo ſceleris molimine Tereus
Creditur eſſe pius: laudemque à crimine ſumit.
Quid? quod idem Philomela cupit? patrioſque lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat viſura ſororem,
Perque ſuam, contraque ſuam, petit uſque, ſalutem.
Spectat eam Tereus; praecontrectatque videndo:
Oſculaque, & collo circumdata brachia cernens;
Omnia pro ſtimulis, facibuſque, ciboque furoris
Accipit. & quoties amplectitur illa parentem;
Eſſe parens vellet: neque enim minus impius eſſet.
Vincitur ambarum genitor prece. gaudet, agitque

Illa patri grates: & ſucceſſiſſe duabus
Id putat infelix; quod erit lugubre duabus.
Jam labor exiguus Phoebo reſtabat: equique
Pulſabant pedibus ſpatium declivis Olympi.
Regales epulae menſis, & Bacchus in auro
Ponitur. hinc placido dantur ſua corpora ſomno.
At rex Odryſius, quamvis ſeceſſit, in illâ
Aeſtuat: & repetens faciem, motusque, manusque;
Qualia vult fingit, quae nondum vidit: & ignes
Ipſe ſuos nutrit, curâ removente ſoporem.
Lux erat: &, generi dextram complexus euntis,
Pandion comitem lacrimis commendat obortis:
Hanc ego, care gener, quoniam pia cauſſa coëgit,
[Et voluere ambae, voluiſti tu quoque, Tereu,]
Do tibi: perque fidem, cognataque pectora ſupplex,
Per Superos oro, patrio tuearis amore:
Et mihi ſollicitae lenimen dulce ſenectae
Quamprimum (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoque quamprimum, (ſatis eſt procul eſſe ſororem)
Si pietas ulla eſt, ad me, Philomela, redito.
Mandabat; pariterque ſuae dabat oſcula natae:
Et lacrimae mites inter mandata cadebant.
Utque fide pignus dextras utriusque popoſcit;
Inter ſeque datas junxit; natamque nepotemque
Abſentes memori pro ſe jubet ore ſalutent:
Supremumque vale, pleno ſingultibus ore,
Vix dixit: timuitque ſuae praeſagia mentis.
At ſimul impoſita eſt pictae Philomela carinae;
Admotumque fretum remis, telluſque repulſa eſt:
Vicimus, exclamat: mecum mea vota feruntur.
[Exſultatque, & vix animo ſua gaudia differt]
Barbarus: & nusquam lumen detorquet ab illâ.
Non aliter, quam cum pedibus praedator obuncis
Depoſuit nido leporem Jovis ales in alto:
Nulla fuga eſt capto: ſpectat ſua praemia raptor.
Jamque iter effectum; jamque in ſua litora feſſis
Puppibus exierant: cum rex Pandione natam
In ſtabula alta trahit, ſilvis obſcura vetuſtis:

Ar-

Atque ibi pallentem, trepidamque, & cuncta timentem,
Et jam cum lacrimis, ubi ſit germana, rogantem,
Includit: faſſuſque nefas, & virginem, & unam
Vi ſuperat; fruſtra clamato ſaepe parente,
Saepe ſorore ſuâ, magnis ſuper omnia Divis.
Illa tremit, velut agna pavens, quae ſaucia cani
Ore excuſſa lupi, nondum ſibi tuta videtur:
Utque columba, ſuo madefactis ſanguine plumis,
Horret adhuc, avidoſque timet, quibus haeſerat, ungues.
Mox ubi mens rediit; paſſos laniata capillos,
[Lugenti ſimilis, caeſis plangore lacertis,]
Intendens palmas, Prô diris, Barbare, factis,
Prô crudelis, ait! nec te mandata parentis
Cum lacrimis movere piis, nec cura ſororis,
Nec mea virginitas, nec conjugialia jura?
Omnia turbaſti. pellex ego facta ſororis:
Tu geminus conjux. non haec mihi debita poena.
Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide, reſtet)
Eripis? atque utinam feciſſes ante nefandos
Concubitus! vacuas habuiſſem criminis umbras.
Si tamen haec Superi cernunt; ſi numina Divûm
Sunt aliquid; ſi non perierunt omnia mecum;
Quandocumque mihi poenas dabis. ipſa, pudore
Projecto, tua facta loquar. ſi copia detur,
In populos veniam: ſi ſilvis clauſa tenebor,
Implebo ſilvas, & conſcia ſaxa querelis.
Audiat haec aether, & ſi Deus ullus in illo eſt.
Talibus ira feri poſtquam commota tyranni;
Nec minor hac metus eſt: cauſâ ſtimulatus utrâque,
Quo fuit accinctus, vaginâ liberat enſem:
Arreptamque comâ, flexis poſt terga lacertis,
Vincla pati cogit. jugulum Philomela parabat;
Spemque ſuae mortis viſo conceperat enſe.
Ille indignanti, & nomen patris usque vocanti,
Luctantique loqui compreſſam forcipe linguam
Abſtulit enſe fero. radix micat ultima linguae.
Ipſa jacet, terraeque tremens immurmurat atrae.
Utque ſalire ſolet mutilatae cauda colubrae,

Palpitat, & moriens dominae veſtigia quaerit.
Hoc quoque poſt facinus (vix auſim credere) fertur
Saepe ſuâ lacerum repetiſſe libidine corpus.
Suſtinet ad Procnen poſt talia facta reverti.
Conjuge quae viſo germanam quaerit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat.
Et lacrimae fecere fidem. velamina Procne
Deripit ex humeris, auro fulgentia lato:
Induiturque atras veſtes: & inane ſepulcrum
Conſtituit: falſisque piacula manibus infert:
Et luget non ſic lugendae fata ſororis.
Signa Deus bis ſex acto luſtraverat anno.
Quid faciat Philomela? fugam cuſtodia claudit:
Structa rigent ſolido ſtabulorum moenia ſaxo:
Os mutum facti caret indice. grande dolori
Ingenium eſt: miſerisque venit ſollertia rebus.
Stamina barbaricâ ſuſpendit callida telâ:
Purpureasque notas filis intexuit albis:
Indicium ſceleris: perfectaque tradidit uni:
Utque ferat dominae geſtu rogat. ille rogata
Pertulit ad Procnen: nec ſcit quid tradat in illis.
Evolvit veſtes ſaevi matrona tyranni:
Germanaeque ſuae carmen miſerabile legit:
Et (mirum potuiſſe) ſilet. dolor ora repreſſit:
Verbaque quaerenti ſatis indignantia linguae
Defuerunt: nec flere vacat. ſed fasque nefasque
Confuſura ruit: poenaeque in imagine tota eſt.
Tempus erat, quo ſacra ſolent Triëterica Bacchi
Sithoniae celebrare nurus. nox conſcia ſacris.
Nocte ſonat Rhodope tinnitibus aeris acuti:
Nocte ſuâ eſt egreſſa domo regina: Deique
Ritibus inſtruitur; furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur: lateri cervina ſiniſtro
Vellera dependent: humero levis incubat haſta.
Concita per ſilvas, turbâ comitante ſuarum,
Terribilis Procne, furiisque agitata doloris,
Bacche, tuas ſimulat. venit ad ſtabula avia tandem:
Exululatque, Evoëque ſonat, portasque refringit:
Ger-

Germanamque rapit: raptaeque inſignia Bacchi
Induit: & vultus hederarum frondibus abdit:
Attonitamque trahens intra ſua limina ducit.
Ut ſenſit tetigiſſe domum Philomela nefandam,
Horruit infelix; totoque expalluit ore.
Nacta locum Procne, ſacrorum pignora demit,
Oraque develat miſerae pudibunda ſorori;
Amplexuque petit. ſed non attollere contra
Suſtinet haec oculos; pellex ſibi viſa ſororis:
Dejectoque in humum vultu, jurare volenti,
Teſtarique Deos, per vim ſibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. ardet, & iram
Non capit ipſa ſuam Procne: fletumque ſororis
Corripiens, Non eſt lacrimis hîc, inquit, agendum,
Sed ferro; ſed ſi quid habes, quod vincere ferrum
Poſſit. in omne nefas ego me, germana, paravi.
Aut ego, cum facibus regalia tecta cremâro,
Artificem mediis immittam Terea flammis:
Aut linguam, aut oculos, aut quae tibi membra pudorem
Abſtulerunt, ferro rapiam: aut per vulnera mille
Sontem animam expellam. magnum, quodcumque paravi.
Quid ſit, adhuc dubito. peragit dum talia Procne;
Ad matrem veniebat Itys. quid poſſit, ab illo
Admonita eſt: oculiſque tuens immitibus, Ah quam
Es ſimilis patri! dixit. nec plura locuta,
Triſte parat facinus; tacitâque exaeſtuat irâ.
Ut tamen acceſſit natus, matrique ſalutem
Attulit, & parvis adduxit colla lacertis,
Mixtaque blanditiis puerilibus oſcula junxit;
Mota quidem eſt genetrix; infractaque conſtitit ira:
Invitique oculi lacrimis maduere coactis.
Sed ſimul ex nimiâ matrem pietate labare
Senſit: ab hoc iterum eſt ad vultus verſa ſororis;
Inque vicem ſpectans ambos, Cur admovet, inquit,
Alter blanditias; raptâ ſilet altera linguâ?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa ſororem?
Cui ſis nupta vide, Pandione nata, marito.
Degeneras. ſcelus eſt pietas in conjuge Tereo.

Nec mora; traxit Ityn: veluti Gangetica cervae
Lactentem foetum per ſilvas tigris opacas.
Utque domûs altae partem tenuere remotam;
Tendentemque manus, & jam ſua fata videntem,
Eia, & jam, mater, clamantem, & colla petentem
Enſe ferit Procne, lateri quâ pectus adhaeret.
Nec vultum avertit. ſatis illi ad fata vel unum
Vulnus erat: jugulum ferro Philomela reſolvit.
Vivaque adhuc, animaeque aliquid retinentia membra
Dilaniant. pars inde cavis exſultat aënis:
Pars verubus ſtridet: manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea menſis:
Et patrii moris ſacrum mentita, quod uni
Fas ſit adire viro, comites famuloſque removit.
Inde, ſedens ſolio, Tereus, ſublimis avito,
Veſcitur: inque ſuam ſua viſcera congerit alvum.
Tantaque nox animi eſt, Ityn huc arceſſite, dixit.
Diſſimulare nequit crudelia gaudia Procne:
Jamque ſuae cupiens exſiſtere nuntia cladis;
Intus habes, quod poſcis, ait. circumſpicit ille,
Atque ubi ſit quaerit, quaerenti, iterumque vocanti,
Sicut erat ſparſis furiali caede capillis,
Proſiliit: Ityoſque caput Philomela cruentum
Miſit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Poſſe loqui, & meritis teſtari gaudia dictis.
Thracius ingenti menſas clamore repellit,
Vipereaſque ciet Stygiâ de valle ſorores:
Et modo, ſi poſſit, reſerato pectore diras
Egerere inde dapes, demerſaque viſcera geſtit:
Flet modo, ſeque vocat buſtum miſerabile nati:
Nunc ſequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares;
Pendebant pennis. quarum petit altera ſilvas:
Altera tecta ſubit. neque adhuc de pectore caedis
Effluxere notae; ſignataque ſanguine pluma eſt.
Ille dolore ſuo, poenaeque cupidine velox,
Vertitur in volucrem: cui ſtant in vertice criſtae:
Prominet immodicum pro longâ cuſpide roſtrum.

Nomen Epops volucri: facies armata videtur.
Hic dolor ante diem, longaeque extrema ſenectae
Tempora, Tartareas Pandiona miſit ad umbras.
  Sceptra loci, rerumque capit moderamen Erechtheus;
Juſtitiâ dubium, validisne potentior armis.
Quattuor ille quidem juvenes, totidemque creârat
Femineae ſortis: ſed erat par forma duarum.
E quibus Aeolides Cephalus te conjuge felix,
Procri fuit: Boreae Tereus Thracesque nocebant:
Dilectâque diu caruit Deus Orithyïâ,
Dum rogat, & precibus mavult, quam viribus, uti.
Aſt ubi blanditiis agitur nihil, horridus irâ,
Quae ſolita eſt illi, nimiumque domeſtica, vento;
Et meritò, dixit: quid enim mea tela reliqui,
Saevitiam, & vires, iramque, animosque minaces,
Admovique preces; quarum me dedecet uſus?
Apta mihi vis eſt. vi triſtia nubila pello:
Vi freta concutio, nodoſaque robora verto,
Induroque nives, & terras grandine pulſo.
Idem ego, cum fratres coelo ſum nactus aperto,
(Nam mihi campus is eſt) tanto molimine luctor;
Ut medius noſtris concurſibus intonet aether;
Exiliantque cavis eliſi nubibus ignes.
Idem ego, cum ſubii convexa foramina terrae,
Suppoſuique ferox imis mea terga cavernis;
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamos petiiſſe: ſocerque
Non orandus erat, ſed vi faciendus, Erechtheus.
Haec Boreas, aut his non inferiora locutus;
Excuſſit pennas. quarum jactatibus omnis
Afflata eſt tellus; latumque perhorruit aequor.
Pulvereamque trahens per ſumma cacumina pallam,
Verrit humum: pavidamque metu caligine tectus
Orithyian amans fulvis amplectitur alis.
Dum volat; arſerunt agitati fortius ignes.
Nec prius aërii curſus ſuppreſſit habenas,
Quam Ciconum tenuit populos, ſua moenia, raptor.
Illic & gelidi conjux Actaea tyranni,

Et genetrix facta eſt; partus enixa gemellos;
Cetera qui matris, pennas genitoris haberent.
Non tamen has unà memorant cum corpore natas:
Barbaque dum rutilis aberat ſubmiſſa capillis;
Implumes Calaïsque puer, Zethesque, fuerunt.
Mox pariter ritu pennae coepere volucrum
Cingere utrumque latus; pariter flaveſcere malae.
Ergo, ubi conceſſit tempus puerile juventae,
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo
Per mare non motum primâ petiere carinâ.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER VII.

Iamque fretum Minyae Pagaſaeâ puppe ſecabant,
Perpetuâque trahens inopem ſub nocte ſenectam
Phineus viſus erat; juvenesque Aquilone creati
Virgineas volucres miſeri ſenis ore fugârant;
Multaque perpeſſi claro ſub Iäſone, tandem
Contigerant rapidas limoſi Phaſidos undas.
Dumque adeunt regem, Phryxeaque vellera poſcunt;
Lexque datur numeris magnorum horrenda laborum;
Concipit interea validos Aeetias ignes:
Et luctata diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non poterat; Fruſtra, Medea, repugnas;
Neſcio quis Deus obſtat, ait. mirumque, niſi hoc eſt.
Aut aliquid certè ſimile huic, quod amare vocatur.
Nam cur juſſa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. cur, quem modo denique vidi,
Ne pereat, timeo? quae tanti cauſſa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix. ſi poſſem, ſanior eſſem.
Sed trahit invitam nova vis; aliudque Cupido,
Mens aliud ſuadet. video meliora, proboque:
Deteriora ſequor. quid in hoſpite, regia virgo,
Ureris? & thalamos alieni concipis orbis?
Haec quoque terra poteſt, quod ames, dare. vivat, an ille
Occidat, in Dîs eſt. vivat tamen. idque precari
Vel ſine amore licet. quid enim commiſit Iäſon?
Quam, niſi crudelem, non tangat Iäſonis aetas,

Et

Et genus, & virtus? quam non, ut cetera deſint,
Forma movere poteſt? certè mea pectora movit.
At, niſi opem tulero, taurorum adflabitur ore:
Concurretque ſuae ſegeti, tellure creatis
Hoſtibus: aut avido dabitur fera praeda draconi.
Hoc ego ſi patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum & ſcopulos geſtare in corde fatebor.
Cur non & ſpecto pereuntem? oculosque videndo
Conſcelero? cur non tauros exhortor in illum,
Terrigenasque feros, inſopitumque draconem?
Dî meliora velint. quamquam non iſta precanda,
Sed facienda mihi. prodamne ego regna parentis,
Atque ope neſcio quis ſervabitur advena noſtrâ,
Ut per me ſoſpes, ſine me, det lintea ventis,
Virque ſit alterius; poenae Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamve poteſt praeponere nobis,
Occidat ingratus. ſed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo eſt, ea gratia formae;
Ut timeam fraudem, meritique oblivia noſtri.
Et dabit ante fidem: cogamque in foedera teſtes
Eſſe Deos. quid tuta times? accingere; & omnem
Pelle moram. tibi ſe ſemper debebit Iäſon,
Te face ſollemni junget ſibi: perque Pelasgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam, fratremque, patremque, Deosque,
Et natale ſolum, ventis ablata, relinquam?
Nempe pater ſaevus, nempe eſt mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: ſtant mecum vota ſororis.
Maximus intra me Deus eſt. non magna relinquam;
Magna ſequar: titulum ſervatae pubis Achivae,
Notitiamque loci melioris, & oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultusque, artesque virorum:
Quemque ego cum rebus, quas totus poſſidet orbis,
Aeſoniden mutaſſe velim: quo conjuge felix
Et Dîs cara ferar, & vertice ſidera tangam.
Quid? quod neſcio qui mediis concurrere in undis
Dicuntur montes, ratibusque inimica Charybdis,
Nunc ſorbere fretum, nunc reddere; cinctaque ſaevis

Scylla

Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioque in Iäſonis haerens,
Per freta longa trahar. nihil illum amplexa verebor:
Aut, ſi quid metuam, metuam de conjuge ſolo.
Conjugiumne vocas, ſpecioſaque nomina culpae
Imponis, Medea, tuae? quin adſpice quantum
Adgrediare nefas: &, dum licet, effuge crimen.
Dixit: & ante oculos rectum, pietasque, pudorque
Conſtiterant: & victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perſeïdos aras:
Quas nemus umbroſum, ſecretaque ſilva tegebant.
Et jam fortis erat, pulſusque reſiderat ardor;
Cum videt Aeſoniden: extinctaque flamma revixit.
Erubuere genae; totoque recanduit ore.
Ut ſolet à ventis alimenta adſumere, quaeque
Parva ſub inductâ latuit ſcintilla favillâ,
Creſcere; & in veteres agitata reſurgere vires:
Sic jam lentus amor, jam quem languere putares.
[Ut vidit juvenem, ſpecie praeſentis inarſit.]
Et caſu, ſolito formoſior Aeſone natus
Illâ luce fuit. poſſes ignoſcere amanti.
Spectat; & in vultu, veluti nunc denique viſo,
Lumina fixa tenet: nec ſe mortalia demens
Ora videre putat: nec ſe declinat ab illo.
Ut verò coepitque loqui, dextramque prehendit
Hoſpes, & auxilium ſubmiſsâ voce rogavit;
Promiſitque torum; lacrimis ait illa profuſis:
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, ſed amor. ſervabere munere noſtro:
Servatus promiſſa dato. per ſacra triformis
Ille Deae, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem ſoceri cernentem cuncta futuri,
Eventusque ſuos, per tanta pericula jurat.
Creditus, accepit cantatas protinus herbas,
Edidicitque uſum; laetusque in caſtra receſſit.
Poſtera depulerat ſtellas Aurora micantes:
Conveniunt populi ſacrum Mavortis in arvum;
Conſiſtuntque jugis. medio Rex ipſe reſedit

Agmine purpureus, ſceptroque inſignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Aeripedes tauri: tactaeque vaporibus herbae
Ardent. utque ſolent pleni reſonare camini,
Aut ubi terrenâ ſilices fornace ſoluti
Concipiunt ignem liqüidarum adſpergine aquarum:
Pectora ſic intus clauſas volventia flammas,
Gutturaque uſta ſonant. tamen illis Aeſone natus
Obvius it. vertêre truces venientis ad ora
Terribiles vultus, praefixaque cornua ferro;
Pulvereumque ſolum pede pulſavere biſulco;
Fumificisque locum mugitibus implevere.
Diriguere metu Minyae. ſubit ille; nec ignes
Sentit anhelatos: tantum medicamina poſſunt.
Pendulaque audaci mulcet palearia dextrâ:
Suppoſitosque jugo pondus grave cogit aratri
Ducere, & inſuetum ferro proſcindere campum.
Mirantur Colchi: Minyae clamoribus implent,
Adjiciuntque animos. galeâ tum ſumit aënâ
Vipereos dentes; & aratos ſpargit in agros.
Semina mollit humus, valido praetincta veneno:
Et creſcunt, fiuntque ſati nova corpora dentes.
Utque hominis ſpeciem maternâ ſumit in alvo;
Perque ſuos intus numeros componitur infans;
Nec niſi maturus communes exit in auras:
Sic ubi viſceribus gravidae telluris imago
Effecta eſt hominis, foeto conſurgit in arvo:
Quodque magis mirum, ſimul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt praeacutae cuſpidis haſtas
In caput Haemonii juvenis torquere paratos;
Demiſere metu vultumque animumque Pelasgi.
Ipſa quoque extimuit, quae tutum fecerat illum:
Utque peti juvenem tot vidit ab hoſtibus unum,
Palluit; & ſubito ſine ſanguine frigida ſedit.
Neve parum valeant à ſe data gramina; carmen
Auxiliare canit; ſecretasque advocat artes.
Ille, gravem medios ſilicem jaculatus in hoſtes;
A ſe depulſum Martem convertit in ipſos.

Terrigenae pereunt per mutua vulnera fratres;
Civilique cadunt acie. gratantur Achivi:
Victoremque tenent; avidisque amplexibus haerent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles;
[Obſtitit incepto pudor: at complexa fuiſſes;]
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famae.
Quod licet, adfectu tacito laetaris: agisque
Carminibus grates, & Dis auctoribus horum.
Pervigilem ſupereſt herbis ſopire draconem:
Qui criſtâ linguisque tribus praeſignis, & uncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arietis aurei.
Hunc poſtquam ſparſit Lethaei gramine ſucci;
Verbaque ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quae mare turbatum, quae concita flumina ſiſtant;
Somnus in ignotos oculos ſubrepit: & auro
Heros Aeſonius potitur: ſpolioque ſuperbus,
Muneris auctorem ſecum, ſpolia altera, portans,
Victor Iölciacos tetigit cum conjuge portus.
Haemoniae matres pro gnatis dona receptis,
Grandaevique ferunt patres; congeſtaque flammâ
Tura liquefiunt, inductaque cornibus aurum
Victima vota cadit. ſed abeſt gratantibus Aeſon,
Jam propior leto, feſſusque ſenilibus annis.
Cum ſic Aeſonides: O cui debere ſalutem
Confiteor, conjux, quamquam mihi cuncta dediſti
Exceſſitque fidem meritorum ſumma tuorum;
Si tamen hoc poſſunt: quid enim non carmina poſſint?
Deme meis annis; & demtos adde parenti.
Nec tenuit lacrimas. mota eſt pietate rogantis:
Diſſimilemque animum ſubiit Aeeta relictus.
Non tamen adfectus tales confeſſa, Quod, inquit,
Excidit ore pio, conjux, ſcelus? ergo ego cuiquam
Poſſe tuae videar ſpatium tranſcribere vitae?
Nec ſinat hoc Hecate; nec tu petis aequa: ſed iſto,
Quod petis, experiar majus dare munus, Iäſon.
Arte meâ ſoceri longum tentabimus aevum,
Non annis revocare tuis. modo Diva triformis
Adjuvet; & praeſens ingentibus adnuat auſis.

Tres

Tres aberant noctes, ut cornua tota coïrent,
Efficerentque orbem. poſtquam pleniſſima fulſit,
Ac ſolidâ terras ſpectavit imagine Luna:
Egreditur tectis, veſtes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infuſa capillos:
Fertque vagos mediae per muta ſilentia noctis
Incomitata gradus. homines, volucresque, ferasque
Solverat alta quies: nullo cum murmure ſepes,
Immotaeque ſilent frondes; ſilet humidus aër.
Sidera ſola micant. ad quae ſua brachia tendens
Ter ſe convertit; ter ſumtis flumine crinem
Irroravit aquis; ternis ululatibus ora
Solvit: & in durâ ſubmiſſo poplite terrâ,
Nox, ait, arcanis fidiſſima, quaeque diurnis
Aurea cum Lunâ ſucceditis ignibus, aſtra,
Tuque triceps Hecate, quae coeptis conſcia noſtris
Adjutrixque venis, cantusque, artesque magarum,
Quaeque magas, Tellus, pollentibus inſtruis herbis;
Auraeque, & venti, montesque, amnesque, lacusque,
Dîque omnes nemorum, Dîque omnes noctis adeſte:
Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus, amnes
In fontes rediere ſuos: concuſſaque ſiſto;
Stantia concutio cantu freta; nubila pello;
Nubilaque induco: ventos abigoque vocoque:
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces:
Vivaque ſaxa, ſuâ convulſaque robora terrâ,
Et ſilvas moveo; jubeoque tremiſcere montes:
Et mugire ſolum, manesque exire ſepulcris.
Te quoque, Luna, traho, quamvis Temeſaea labores
Aera tuos minuant. currus quoque carmine noſtro
Pallet avi; pallet noſtris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetâſtis; & unco
Haud patiens oneris collum preſſiſtis aratro.
Vos ſerpentigenis in ſe fera bella dediſtis:
Cuſtodemque rudem ſomni ſopiſtis: & aurum,
Vindice decepto, Graias miſiſtis in urbes.
Nunc opus eſt ſuccis; per quos renovata ſenectus
In florem redeat, primosque recolligat annos.

Et dabitis: neque enim micuerunt ſidera fruſtra;
Nec fruſtra volucrum tractus cervice draconum
Currus adeſt. aderat demiſſus ab aethere currus.
Quo ſimul adſcendit; frenataque colla draconum
Permulſit, manibusque leves agitavit habenas;
Sublimis rapitur: ſublataque Theſſala Tempe
Deſpicit, & creteis regionibus adplicat angues:
Et quas Oſſa tulit, quas altus Pelion herbas,
Othrysque, Pindusque, & Pindo major Olympus,
Perſpicit: & placitâ partim radice revellit;
Partim ſuccidit curvamine falcis aënae.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphryſi: neque eras immunis, Enipeu:
Nec non Peneae, nec non Spercheïdes undae
Contribuêre aliquid, juncoſaque litora Boebes.
Carpit & Euboicâ vivax Anthedone gramen,
Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.
Et jam nona dies curru penniſque draconum,
Nonaque nox omnes luſtrantem viderat agros;
Cum rediit: neque erant tacti, niſi odore, dracones;
Et tamen annoſae pellem poſuere ſenectae.
Conſtitit adveniens citra limenque, foresque;
Et tantum coelo tegitur: refugitque viriles
Contactus; ſtatuitque aras è ceſpite binas,
Dexteriore Hecates, at laevâ parte Juventae.
Quas ubi verbenis, ſilvâque incinxit agreſti;
Haud procul egeſtâ ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultrosque in guttura velleris atri
Conjicit; & patulas perfundit ſanguine foſſas.
Tum ſuper invergens liquidi carcheſia Bacchi,
Aeneaque invergens tepidi carcheſia lactis;
Verba ſimul fundit, terrenaque numina poſcit:
Umbrarumque rogat raptâ cum conjuge regem,
Ne properent artus animâ fraudare ſeniles.
Quos ubi placavit precibusque & murmure longo;
Aeſonis effoetum proferri corpus ad aras
Juſſit: & in plenos reſolutum carmine ſomnos,
Exanimi ſimilem, ſtratis porrexit in herbis.

Hinc procul Aeſoniden, procul hinc jubet ire miniſtros:
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt juſſi. paſſis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras:
Multifidasque faces in foſsâ ſanguinis atrâ
Tinguit: & intinctas geminis accendit in aris.
Terque ſenem flammâ, ter aquâ, ter ſulfure luſtrat.
Interea validum poſito medicamen aëno
Fervet; & exſultat; ſpumisque tumentibus albet.
Illic Haemoniâ radices valle reſectas,
Seminaque, floresque, & ſuccos incoquit acres.
Adjicit extremo lapides Oriente petitos,
Et, quas Oceani refluum mare lavit, arenas.
Addit & exceptas Lunâ pernocte pruinas,
Et ſtrigis infames, ipſis cum carnibus, alas;
Inque virum ſoliti vultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi. nec defuit illic
Squamea Cinyphii tenuis membrana chelydri,
Vivacisque jecur cervi: quibus inſuper addit
Ora caputque novem cornicis ſecula paſſae.
His & mille aliis poſtquam ſine nomine rebus
Propoſitum inſtruxit mortari barbara munus;
Arenti ramo jampridem mitis olivae
Omnia confundit; ſummisque immiſcuit ima.
Ecce vetus calido verſatus ſtipes aëno
Fit viridis primo: nec longo tempore frondem
Induit; & ſubitò gravidis oneratur olivis.
At quacumque cavo ſpumas ejecit aëno
Ignis, & in terram guttae cecidere calentes;
Vernat humus: floresque, & mollia pabula ſurgunt.
Quod ſimul ac vidit; ſtricto Medea recludit
Enſe ſenis jugulum: veteremque exire cruorem
Paſſa, replet ſuccis. quos poſtquam combibit Aeſon
Aut ore acceptos, aut vulnere; barba comaeque
Canitie poſitâ nigrum rapuere colorem.
Pulſa fugit macies: abeunt pallorque ſitusque;
Adjectoque cavae ſupplentur ſanguine venae;
Membraque luxuriant. Aeſon miratur, & olim

Ante quater denos hunc ſe reminiſcitur annos.
Viderat ex alto tanti miracula monſtri
Liber: & admonitus juvenes nutricibus annos
Poſſe ſuis reddi; petit hoc Aeetida munus.
Neve doli ceſſent; odium cum conjuge falſum
Phaſias adſimulat: Peliaeque ad limina ſupplex
Confugit. atque illam (quoniam gravis ipſe ſenectâ)
Excipiunt natae. quas tempore callida parvo
Colchis amicitiae mendacis imagine cepit.
Dumque refert, inter meritorum maxima, demtos
Aeſonis eſſe ſitus; atque hac in parte moratur;
Spes eſt virginibus Pelia ſubjecta creatis,
Arte ſuum parili revireſcere poſſe parentem.
[Idque petunt: pretiumque jubent ſine fine paciſci.]
Illa brevi ſpatio ſilet; & dubitare videtur:
Suſpenditque animos fictâ gravitate rogantes.
Mox ubi pollicita eſt, Quo ſit fiducia major
Muneris hujus, ait: qui veſtras maximus aevo eſt
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effoetus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu:
Cujus ut Haemonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit ſanguine ferrum;
Membra ſimul pecudis, validosque venefica ſuccos
Mergit in aere cavo. minuuntur corporis artus:
Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus annos:
Et tener auditur medio balatus aëno.
Nec mora; balatum mirantibus, exſilit agnus:
Laſcivitque fugâ; lactantiaque ubera quaerit.
Obſtupuere ſatae Pelia: promiſſaque poſtquam
Exhibuere fidem; tum verò impenſius inſtant.
Ter juga Phoebus equis, in Ibero gurgite merſis,
Demſerat; & quartâ radiantia nocte micabant
Sidera; cum rapido fallax Aeetias igni
Imponit purum laticem, & ſine viribus herbas.
Jamque neci ſimilis, reſoluto corpore, regem,
Et cum rege ſuo cuſtodes ſomnus habebat,
Quem dederant cantus, magicaeque potentia linguae.

Intrârant juſſae cum Colchide limina natae:
Ambierantque torum: Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios: veteremque haurite cruorem;
Ut repleam vacuas juvenili ſanguine venas.
[In manibus veſtris vita eſt aetasque parentis.]
Si pietas ulla eſt, nec ſpes agitatis inanes;
Officium praeſtate patri: teliſque ſenectam
Exigite; & ſaniem conjecto emittite ferro.
His, ut quaeque pia eſt, hortatibus impia prima eſt:
Et ne ſit ſcelerata, facit ſcelus. haud tamen ictus
Ulla ſuos ſpectare poteſt: oculosque reflectunt;
Caecaque dant ſaevis averſae vulnera dextris.
Ille, cruore fluens, cubito tamen adlevat artus;
Semilacerque toro tentat conſurgere: & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens;
Quid facitis, gnatae? quid vos in fata parentis
Armat, ait? cecidere illis animique manusque.
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abſtulit, & calidis laniatum merſit aënis.
  Quod niſi pennatis ſerpentibus îſſet in auras;
Non exemta foret poenae, fugit alta, ſuperque
Pelion umbroſum, Philyrëia tecta, ſuperque
Othryn, & eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nympharum ſublatus in aëra pennis,
Cum gravis infuſo tellus foret obruta ponto,
Deucalioneas effugit inobrutus undas.
  Aeoliam Pitanen à laevâ parte relinquit,
Factaque de ſaxo longi ſimulacra draconis:
Idaeumque nemus: quo, nati furta, juvencum
Occuluit Liber falſi ſub imagine cervi;
Quâque pater Corythi parvâ tumulatur arenâ:
Et quos Maera novo latratu terruit agros.
Eurypylique urbem, quâ Coae cornua matres
Geſſerunt, tum cum diſcederet Herculis agmen:
  Phoebeamque Rhodon, & Iälyſios Telchinas,
Quorum oculos ipſo vitiantes omnia viſu
Juppiter exoſus, fraternis ſubdidit undis.
  Tranſit & antiquae Cartheïa moenia Ceae,

Quâ pater Alcidamas placidam de corpore natae
Miraturus erat naſci potuiſſe columbam.
Inde lacus Hyries videt, & Cycneïa Tempe,
Quae ſubitus celebravit olor. nam Phyllius illic
Imperio pueri volucreſque ferumque leonem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere juſſus
Vicerat; &, ſpreto toties iratus amore,
Praemia poſcenti taurum ſuprema negabat.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit: & alto
Deſiluit ſaxo. cuncti cecidiſſe putabant:
Factus olor niveis pendebat in aëra pennis.
At genetrix Hyrie, ſervati neſcia, flendo
Delicuit: ſtagnumque ſuo de nomine fecit.
Adjacet his Pleuron: in quâ trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Inde Calaureae Letoïdos adſpicit arva,
In volucrem verſi cum conjuge conſcia regis.
Dextera Cyllene eſt: in quâ cum matre Menephron
Concubiturus erat, ſaevarum more ferarum.
Cephiſon procul hinc deflentem fata nepotis
Reſpicit in tumidam Phocen ab Apolline verſi:
Eumelique domum lugentis in aëre natam.
Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
Contigit. hîc aevo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis.
Sed poſtquam Colchis arſit nova nupta venenis,
Flagrantemque domum regis mare vidit utrumque;
Sanguine natorum perfunditur impius enſis:
[Ultaque ſe male mater, Iäſonis effugit arma.]
Hinc Titaniacis ablata draconibus, intrat
Palladias arces: quae te, juſtiſſime Phineu,
Teque, ſenex Peripha, pariter vidêre volantes,
Innixamque novis neptem Polypemonis alis.
Excipit hanc Aegeus, facto damnandus in uno:
Nec ſatis hoſpitium eſt, thalami quoque foedere jungit.
Jamque aderat Theſeus, proles ignara parenti;
Qui virtute ſuâ bimarem pacaverat Iſthmon.
Hujus in exitium miſcet Medea, quod olim

Attulerat ſecum Scythicis aconiton ab oris.
Illud Echidneae memorant è dentibus ortum
Eſſe canis. ſpecus eſt tenebroſo caecus hiatu:
Eſt via declivis, per quam Tirynthius heros
Reſtantem, contraque diem radioſque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis,
Cerberon abſtraxit: rabidâ qui concitus irâ
Implevit pariter ternis latratibus auras:
Et ſparſit virides ſpumis albentibus agros.
Has concrêſſe putant; nactaſque alimenta feracis
Fecundique ſoli, vires cepiſſe nocendi.
Quae, quia naſcuntur durâ vivacia caute,
Agreſtes aconita vocant. ea conjugis aſtu
Ipſe parens Aegeus nato porrexit, ut hoſti.
Sumſerat ignarâ Theſeus data pocula dextrâ;
Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa ſui generis; facinuſque excuſſit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
  At genitor, quamquam laetatur ſoſpite nato;
Attonitus tantum, leti diſcrimine parvo,
Committi potuiſſe nefas, fovet ignibus aras,
Muneribuſque Deos implet: feriuntque ſecures
Colla toroſa boum, vinctorum cornua vittis.
Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxiſſe dies. agitant convivia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. te, maxime Theſeu,
Mirata eſt Marathon Cretaei ſanguine tauri:
Quodque Suis ſecurus arat Cromyona colonus,
Munus, opuſque tuum eſt. tellus Epidauria per te
Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem:
Vidit & immitem Cepheſias ora Procruſten:
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleunſin.
Occidit ille Sinis, magnis male viribus uſus;
Qui poterat curvare trabes; & agebat ab alto
Ad terram latè ſparſuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoën, Lelegeïa moenia, limes
Compoſito Scirone patet: ſparſique latronis

Terra

Terra negat ſedem, ſedem negat oſſibus unda:
Quae jactata diu fertur duraſſe vetuſtas
In ſcopulos. ſcopulis nomen Scironis inhaeret.
Si titulos annosque tuos numerare velimus;
Facta premant annos. pro te, fortiſſime, vota
Publica ſuſcipimus: Bacchi tibi ſumimus hauſtus.
Conſonat adſenſu populi, precibusque faventum
Regia: nec totâ triſtis locus ullus in urbe eſt.
Nec tamen (usque adeo nulli ſincera voluptas;
Sollicitique aliquid laetis intervenit) Aegeus
Gaudia percepit nato ſecura recepto.
Bella parat Minos: qui quamquam milite, quamquam
Claſſe valet; patriâ tamen eſt firmiſſimus irâ:
Androgeïque necem juſtis ulciſcitur armis.
Ante tamen bellum vires adquirit amicas:
Quâque potens habitus, volucri freta claſſe pererrat.
Hinc Anaphen ſibi jungit, & Aſtypaleïa regna;
Promiſſis Anaphen, regna Aſtypaleïa bello:
Hinc humilem Myconon, cretoſaque rura Cimoli,
Florentemque Cythnon, Scyron, planamque Seriphon,
Marmoreamque Paron, quâque impia prodidit arcem
Sithonis accepto, quod avara popoſcerat, auro.
Mutata eſt in avem, quae nunc quoque diligit aurum;
Nigra pedem; nigris velata monedula pennis.
At non Oliaros, Didymaeque, & Tenos, & Andros,
Et Gyaros, nitidaeque ferax Peparethos olivae,
Gnoſiacas juvere rates: latere inde ſiniſtro
Oenopiam Minos petit, Aeacideïa regna.
Oenopiam veteres appellavere: ſed ipſe
Aeacus Aeginan genetricis nomine dixit.
Turba ruit, tantaeque virum cognoſcere famae
Expetit. occurrunt illi Telamonque, minorque
Quam Telamon, Peleus, & proles tertia Phocus.
Ipſe quoque egreditur, tardus gravitate ſenili,
Aeacus; & quae ſit veniendi cauſſa requirit.
Admonitus patrii luctus ſuſpirat, & illi
Dicta refert rector populorum talia centum:
Arma juves oro pro gnato ſumta; piaeque

Pars ſis militiae. tumulo ſolatia poſco.
Huic Aſopiades, Petis irrita, dixit, & urbi
Haud facienda meae: neque enim conjunctior ulla
Cecropidis hac eſt tellus. ea foedera nobis.
Triſtis abit, Stabuntque tibi tua foedera magno,
Dixit: & utilius bellum putat eſſe minari,
Quam gerere, atque ſuas ibi praeconſumere vires.
Claſſis ab Oenopiis etiamnum Lyctia muris
Spectari poterat; cum pleno concita velo
Attica puppis adeſt, in portusque intrat amicos:
Quae Cephalum, patriaeque ſimul mandata ferebat.
Aeacidae longo juvenes poſt tempore viſum
Agnovere tamen Cephalum; dextraſque dedere:
Inque patris duxere domum. ſpectabilis heros,
Et veteris retinens etiamnum pignora formae,
Ingreditur; ramumque tenens popularis olivae:
A dextrâ laevâque duos aetate minores
Major habet, Clyton & Buten, Pallante creatos.
Poſtquam congreſſus primi ſua verba tulerunt;
Cecropidum Cephalus peragit mandata, rogatque
Auxilium; foedusque refert, & jura parentum:
Imperiumque peti totius Achaïdos addit.
Sic ubi mandatam juvit facundia cauſſam;
Aeacus in capulo ſceptri nitente ſiniſtrâ,
Ne petite auxilium, ſed ſumite, dixit, Athenae.
Nec dubiè vires, quas haec habet inſula, veſtras
Ducite, & omnis eat rerum ſtatus iſte mearum.
Robora non deſunt: ſuperat mihi miles, & hoſti.
Gratia Dîs; felix & inexcuſabile tempus.
Immo ita ſit, Cephalus, creſcat tua civibus opto
Res, ait. adveniens equidem modo gaudia cepi;
Cum tam pulchra mihi, tam par aetate juventus
Obvia proceſſit. multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi veſtrâ prius urbe receptus.
Aeacus ingemuit; triſtique ita voce locutus:
Flebile principium melior fortuna ſequetur.
Hanc utinam poſſem vobis memorare! ſine ullo
Ordine nunc repetam. neu longâ ambage morer vos;

Oſſa

Oſſa ciniſque jacent, memori quos mente requiris.
Et quota pars illi rerum periere mearum!
Dira lues irâ populis Junonis iniquae
Incidit, exoſae dictas à pellice terras.
Dum viſum mortale malum, tantaeque latebat
Cauſſa nocens cladis; pugnatum eſt arte medendi.
Exitium ſuperabat opem; quae victa jacebat.
Principio coelum ſpiſſa caligine terras
Preſſit; & ignavos incluſit nubibus aeſtus.
Dumque quater junctis implevit cornibus orbem
Luna; quater plenum tenuata retexuit orbem,
Letiferis calidi ſpirarunt flatibus Auſtri.
Conſtat & in fontes vitium veniſſe, lacusque;
Milliaque incultos ſerpentum multa per agros
Erraſſe; atque ſuis fluvios temeraſſe venenis.
Strage canum primâ, volucrumque, oviumque, boumque,
Inque feris ſubiti deprenſa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros; medioque recumbere ſulco.
Lanigeris gregibus, balatus dantibus aegros,
Sponte ſuâ lanaeque cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnaeque in pulvere famae,
Degenerat palmas; veterumque oblitus honorum,
Ad praeſepe gemit, leto moriturus inerti.
Non aper iraſci meminit; non fidere curſu
Cerva; nec armentis incurrere fortibus urſi,
Omnia languor habet. ſilvisque, agrisque, viisque
Corpora foeda jacent. vitiantur odoribus aurae.
Mira loquor. non illa canes, avidaeque volucres,
Non cani tetigere lupi: dilapſa liqueſcunt;
Afflatuque nocent; & agunt contagia latè.
Pervenit ad miſeros damno graviore colonos
Peſtis, & in magnae dominatur moenibus urbis.
Viſcera torrentur primo: flammaeque latentis
Indicium rubor eſt, & ductus anhelitus aegrè.
Aſpera lingua tumet; trepidisque arentia venis
Ora patent: auraeque graves captantur hiatu.
Non ſtratum, non ulla pati velamina poſſunt:

Dura ſed in terrâ ponunt praecordia: nec fit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore fervet.
Nec moderator adeſt: inque ipſos ſaeva medentes
Erumpit clades; obſuntque auctoribus artes.
Quo propior quisque eſt, ſervitque fidelius aegro;
In partem leti citius venit. utque ſalutis
Spes abiit; finemque vident in funere morbi;
Indulgent animis: & nulla, quid utile, cura eſt:
Utile enim nihil eſt. paſſim, poſitoque pudore,
Fontibus, & fluviis, puteisque capacibus haerent:
Nec prius eſt exſtincta ſitis, quam vita, bibendo.
Inde graves multi nequeunt conſurgere; & ipſis
Immoriuntur aquis: alius tamen haurit & illas.
Tantaque ſunt miſeris inviſi taedia lecti;
Proſiliunt: aut, ſi prohibent conſiſtere vires,
Corpora devolvunt in humum, fugiuntque penates
Quisque ſuos: ſua cuique domus funeſta videtur.
Et quia cauſſa latet, locus eſt in crimine. notis
Semanimes errare viis, dum ſtare valebant,
Adſpiceres; flentes alios, terraeque jacentes;
Laſſaque verſantes ſupremo lumina motu.
[Membraque pendentis tendunt ad ſidera coeli,
Hîc, illic ubi mors deprenderat, exhalantes.]
Quid mihi tunc animi fuit? an, quod debuit eſſe,
Ut vitam odiſſem, & cuperem pars eſſe meorum?
Quo ſe cumque acies oculorum flexerat; illic
Vulgus erat ſtratum. veluti cum putria motis
Poma cadunt ramis, agitatâque ilice glandes.
Templa vides contra, gradibus ſublimia longis:
Juppiter illa tenet. quis non altaribus illis
Irrita tura tulit? quoties pro conjuge conjux,
Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
Non exoratis animam finivit in aris:
Inque manu turis pars inconſumta reperta eſt!
Admoti quoties templis, dum vota ſacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum,
Haud exſpectato ciderunt vulnere tauri!
Ipſe ego ſacra Jovi pro me, patriâque, tribusque
Cum

Cum facerem natis, mugitus victima diros
Edidit: & ſubito collapſa ſine ictibus ullis
Exiguo tinxit ſubjectos ſanguine cultros.
Fibra quoque aegra notas veri, monitusque Deorum
Prodiderat. triſtes penetrant ad viſcera morbi.
Ante ſacros vidi projecta cadavera poſtes:
Ante ipſas, quo mors foret invidioſior, aras.
Pars animam laqueo claudunt; mortisque timorem
Morte fugant: ultróque vocant venientia fata.
Corpora miſſa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portae.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos. & jam reverentia nulla eſt:
Deque rogis pugnant: alienisque ignibus ardent.
Qui lacriment, deſunt: indefletaeque vagantur
Natarum matrumque animae, juvenumque ſenumque.
Nec locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.
  Attonitus tanto miſerarum turbine rerum,
Juppiter ô, dixi, ſi te non falſa loquuntur
Dicta, ſub amplexus Aeginae Aſopidos iſſe:
Nec te, magne pater, noſtri pudet eſſe parentem;
Aut mihi redde meos: aut me quoque conde ſepulcro.
Ille notam fulgore dedit, tonitruque ſecundo.
Accipio, ſintque iſta precor felicia mentis
Signa tuae, dixi: quod das mihi, pigneror, omen.
Forte fuit juxta patulis rariſſima ramis,
Sacra Jovi, quercus de ſemine Dodonaeo.
Hic nos frugilegas adſpeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugoſoque ſuum ſervantes cortice callem.
Dum numerum miror, Totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da cives: & inania moenia reple.
Intremuit, ramisque ſonum ſine flamine motis
Alta dedit quercus. pavido mihi membra timore
Horruerant, ſtabantque comae. tamen oſcula terrae,
Roboribusque dedi: nec me ſperare fatebar;
Sperabam tamen: atque animo mea vota fovebam.
Nox ſubit: & curis exercita corpora ſomnus

Occupat. ante oculos eadem mihi quercus adeſſe,
Et ramos totidem, totidemque animalia ramis
Ferre ſuis viſa eſt; parilique tremiſcere motu:
Graniferumque agmen ſubjectis ſpargere in arvis.
Creſcere quod ſubito, & majus majusque videri,
Ac ſe tollere humo: rectoque adſiſtere trunco;
Et maciem numerumque pedum, nigrumque colorem
Ponere; & humanam membris inducere formam.
Somnus abit. damno vigilans mea viſa; queror que
In Superis opis eſſe nihil. at in aedibus ingens
Murmur erat: vocesque hominum exaudire videbar,
Jam mihi deſuetas. dum ſuſpicor has quoque ſomni;
Ecce venit Telamon properus: foribusque recluſis,
Speque fideque, pater, dixit, majora videbis.
Egredere. egredior; qualesque in imagine ſomni
Viſus eram vidiſſe viros; ex ordine tales
Adſpicio, agnoſcoque. adeunt; regemque ſalutant.
Vota Jovi ſolvo, populisque recentibus urbem
Partior, & vacuos priſcis cultoribus agros;
Myrmidonasque voco: nec origine nomina fraudo.
Corpora vidiſti. mores, quos ante gerebant,
Nunc quoque habent; parcumque genus, patiensque laborum,
Quaeſitique tenax, & qui quaeſita reſervent.
Hi te ad bella, pares annis animisque, ſequentur;
Cum primum, qui te feliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Auſtros.
Talibus atque aliis longum ſermonibus illi
Implevere diem. lucis pars ultima menſae
Eſt data, nox ſomnis. jubar aureus extulerat Sol:
Flabat adhuc Eurus; redituraque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante ſati, cui grandior aetas,
Ad regem Cephalus, ſimul & Pallante creati
Conveniunt. ſed adhuc regem ſopor altus habebat.
Excipit Aeacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon, fraterque, viros ad bella legebant.
Phocus in interius ſpatium pulchrosque receſſus
Cecropidas ducit; cum quîs ſimul ipſe reſedit:

Adſpicit Aeoliden ignotâ ex arbore factum
Ferre manu jaculum; cujus fuit aurea cuſpis.
Pauca prius mediis ſermonibus ille locutus,
Sum nemorum ſtudioſus, ait, caediſque ferinae:
Quâ tamen è ſilvâ teneas haſtile reciſum,
Jamdudum dubito: certè, ſi fraxinus eſſet,
Fulva colore foret: ſi cornus; nodus ineſſet,
Unde ſit ignoro: ſed non formoſius iſto
Viderunt oculi telum jaculabile noſtri.
Excipit Actaeis è fratribus alter: &, Uſum
Majorem ſpecie mirabere, dixit, in iſto.
Conſequitur, quodcumque petit: Fortunaque miſſum
Non regit; & revolat, nullo referente, cruentum.
Tum verò juvenis Nereïus omnia quaerit:
Cur ſit, & unde datum; quis tanti muneris auctor.
Quae petit, ille refert, ſed, quae narrare pudori eſt,
Quâ tulerit mercede, ſilet: tactuſque dolore
Conjugis amiſſae, lacrimis ita fatur obortis:
Hoc me, nate Deâ, (quis poſſit credere?) telum
Flere facit, facietque diu; ſi vivere nobis
Fata diu dederint. hoc me cum conjuge carâ
Perdidit. hoc utinam caruiſſem munere ſemper!
Procris erat (ſi forte magis pervenit ad aures
Orithyïa tuas) raptae ſoror Orithyïae.
Si faciem moreſque velis conferre duarum;
Dignior ipſa rapi. pater hanc mihi junxit Erechtheus:
Hanc mihi junxit Amor. felix dicebar, eramque:
(Non ita Dîs viſum eſt) ac nunc quoque forſitan eſſem.
Alter agebatur poſt ſacra jugalia menſis;
Cum me, cornigeris tendentem retia cervis,
Vertice de ſummo ſemper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulſis Aurora tenebris:
Invitumque rapit. liceat mihi vera referre
Pace Deae, quod ſit roſeo ſpectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis; ego Procrin amabam:
Pectore Procris erat, Procris mihi ſemper in ore.

Sacra tori, coïtusque novos, thalamosque recentes;
Primaque deſerti referebam foedera lecti.
Mota Dea eſt: &, Siſte tuas, ingrate, querelas;
Procrin habe, dixit. quod ſi mea provida mens eſt;
Non habuiſſe voles. meque illi irata remiſit.
Dum redeo, mecumque Deae memorata retracto;
Eſſe metus coepit, ne jura jugalia conjux
Non bene ſervaſſet. faciesque aetasque jubebant
Credere adulterium: prohibebant credere mores.
Sed tamen abſueram: ſed & haec erat, unde redibam,
Criminis exemplum: ſed cuncta timemus amantes.
Quaerere, quo doleam, ſtudeo; donisque pudicam
Sollicitare fidem. favet huic Aurora timori:
Immutatque meam (videor ſenſiſſe) figuram.
Palladias ineo, non cognoſcendus, Athenas:
Ingrediorque domum. culpâ domus ipſa carebat;
Caſtaque ſigna dabat: dominoque erat anxia rapto.
Vix aditu per mille dolos ad Erechtida facto;
Ut vidi, obſtupui: meditataque pene reliqui
Tentamenta fide: male me, quin vera faterer,
Continui; male quin, ut oportuit, oſcula ferrem.
Triſtis erat: ſed nulla tamen formoſior illâ
Eſſe poteſt triſti; deſiderioque calebat
Conjugis abrepti. tu collige, qualis in illâ,
Phoce, decor fuerit; quam ſic dolor ipſe decebat.
Quid referam, quoties tentamina noſtra pudici
Reppulerint mores? quoties, Ego, dixerit, uni
Servor, ubicumque eſt: uni mea gaudia ſervo?
Cui non iſta fide ſatis experientia ſano
Magna foret? non ſum contentus; & in mea pugno
Vulnera; dum cenſus dare me pro nocte paciſcor.
Muneraque augendo tandem dubitare coëgi.
Exclamo: Male tectus ego en, male pactus adulter
Verus eram conjux: me, perfida, teſte teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore
Inſidioſa malo cum conjuge limina fugit:
Offenſâque mei genus omne peroſa virorum

Montibus errabat, ſtudiis operata Dianae.
Tum mihi deſerto violentior ignis ad oſſa
Pervenit: orabam veniam; & peccaſſe fatebar.
Et potuiſſe datis ſimili ſuccumbere culpae
Me quoque muneribus; ſi munera tanta darentur.
Hoc mihi confeſſo, laeſum prius ulta pudorem,
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi praeterea, tamquam ſe parva dediſſet
Dona, canem munus: quem cum ſua traderet illi
Cynthia, Currendo ſuperabit, dixerat, omnes.
Dat ſimul & jaculum; manibus quod (cernis) habemus.
  Muneris alterius quae ſit fortuna requiris?
Accipe. mirandi novitate movebere facti.
  Carmina Laïades non intellecta priorum
Solverat ingeniis; & praecipitata jacebat,
Immemor ambagum, vates obſcura, ſuarum.
Scilicet alma Themis non talia linquit inulta.
Protinus Aoniis immittitur altera Thebis
Peſtis; & exitio multi pecorumque ſuoque
Rurigenae pavere feram. vicina juventus
Venimus; & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox ſuperabat retia ſaltu:
Summaque tranſibat poſitarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quas illa ſequentes
Effugit, & volucri non ſegnius alite ludit.
Poſcor & ipſe meum conſenſu Laelapa magno.
Muneris hoc nomen. jamdudum vincula pugnat
Exuere ipſe ſibi, colloque morantia tendit.
Vix bene miſſus erat, nec jam poteramus, ubi eſſet,
Scire. pedum calidus veſtigia pulvis habebat.
Ipſe oculis ereptus erat. non ocior illo
Haſta, nec excuſſae contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medii ſubjectis imminet arvis:
Tollor eò, capioque novi ſpectacula curſûs:
Quo modo deprendi, modo ſe ſubducere ab ipſo
Vulnere viſa fera eſt. nec limite callida recto,

In ſpatiumve fugit; ſed decipit ora ſequentis:
Et redit in gyrum, ne ſit ſuus impetus hoſti.
Imminet hic, ſequiturque parem: ſimilisque tenenti
Non tenet, & vacuos exercet in aëra morſus.
Ad jaculi vertebar opem: quod dextera librat
Dum mea; dum digitos amentis indere tento;
Lumina deflexi: revocataque rurſus eodem
Retuleram, medio (mirum) duo marmora campo
Adſpicio; fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambo certamine curſûs
Eſſe Deus voluit; ſi quis Deus adfuit illis.
Hactenus: & tacuit. Jaculo quod crimen in ipſo?
Phocus ait. jaculi ſic crimina reddidit ille.
Gaudia principium noſtri ſint, Phoce, doloris.
Illa prius referam. juvat ô meminiſſe beati
Temporis, Aeacida, quo primos rite per annos
Conjuge eram felix; felix erat illa marito.
Mutua cura duos, & amor ſocialis habebat.
Nec Jovis illa meo thalamos praeferret amori:
Nec me quae caperet, non ſi Venus ipſa veniret,
Ulla erat. aequales urebant pectora flammae.
Sole ferè radiis feriente cacumina primis,
Venatum in ſilvas juveniliter ire ſolebam:
Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres
Ire canes, nec lina ſequi nodoſa ſinebam.
Tutus eram jaculo. ſed cum ſatiata ferinae
Dextera caedis erat; repetebam frigus, & umbras,
Et, quae de gelidis halabat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in aeſtu:
Auram exſpectabam: requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare ſolebam:
Meque juves, intresque ſinus, gratiſſima, noſtros:
Utque facis, relevare velis, quibus urimur, aeſtus.
Forſitan addiderim (ſic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: &, Tu mihi magna voluptas,
Dicere ſim ſolitus: tu me reficisque fovesque:
Tu facis, ut ſilvas, ut amem loca ſola: meoque

Spi-

Spiritus iſte tuus ſemper captatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam praebuit aurem
Neſcio quis: nomenque aurae tam ſaepe vocatum
Eſſe putans Nymphae, Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius auctor
Procrin adit: linguâque refert audita ſuſurrâ.
Credula res amor eſt. ſubito collapſa dolore,
Ut ſibi narratur, cecidit: longoque refecta
Tempore; ſe miſeram, ſe fati dixit iniqui:
Deque fide queſta eſt: & crimine concita vano,
Quod nihil eſt, metuit; metuit ſine corpore nomen:
Et dolet infelix veluti de pellice verâ.
Saepe tamen dubitat; ſperatque miſerrima falli:
Indicioque fidem negat; &, niſi viderit ipſa,
Damnatura ſui non eſt delicta mariti.
Poſtera depulerant Aurorae lumina noctem;
Egredior, ſilvasque peto: victorque per herbas,
Aura veni, dixi, noſtroque medere labori.
Et ſubitò gemitus inter mea verba videbar
Neſcio quos audiſſe. Veni, tamen, optima, dixi.
Fronde levem rurſus ſtrepitum faciente caducâ,
Sum ratus eſſe feram: telumque volatile miſi.
Procris erat: medioque tenens in pectore vulnus,
Hei mihi! conclamat. vox eſt ubi cognita fidae
Conjugis; ad vocem praeceps amensque cucurri.
Semanimem, & ſparſas foedantem ſanguine veſtes,
Et ſua (me miſerum!) de vulnere dona trahentem
Invenio: corpusque meo mihi carius ulnis
Sontibus attollo: ſciſsâque à pectore veſte
Vulnera ſaeva ligo: conorque inhibere cruorem:
Neu me morte ſuâ ſceleratum deſerat, oro.
Viribus illa carens, & jam moribunda, coëgit
Haec ſe pauca loqui: Per noſtri foedera lecti,
Perque Deos ſupplex oro, ſuperosque, meosque;
Per ſi quid merui de te bene; perque manentem
Nunc quoque, cum pereo, cauſſam mihi mortis, amorem;
Ne thalamis Auram patiare innubere noſtris.

Dixit:

Dixit: & errorem tum denique nominis eſſe
Et ſenſi, & docui. ſed quid docuiſſe juvabat?
Labitur; & parvae fugiunt cum ſanguine vires.
Dumque aliquid ſpectare poteſt; me ſpectat: & in me
Infelicem animam noſtroque exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori ſecura videtur.
Flentibus haec lacrimans heros memorabat; & ecce
Aeacus ingreditur duplici cum prole, novoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER VIII.

Jam nitidum retegente diem, noctiſque fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus; & humida ſurgunt
Nubila. dant placidi curſum redeuntibus Auſtri
Aeacidis, Cephaloque, quibus feliciter acti
Ante exſpectatum portus tenuere petitos.
Interea Minos Lelegeïa litora vaſtat:
Praetentatque ſui vires Mavortis in urbe
Alcathoi, quam Niſus habet; cui ſplendidus oſtro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhaerebat, magni fiducia regni.
Sexta reſurgebant orientis cornua Phoebes:
Et pendebat adhuc belli Fortuna; diuque
Inter utrumque volat dubiis Victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris:
In quibus auratam proles Letoïa fertur
Depoſuiſſe lyram: ſaxo ſonus ejus inhaeſit.
Saepe illuc ſolita eſt adſcendere filia Niſi;
Et petere exiguo reſonantia ſaxa lapillo,
Tum cum pax eſſet. bello quoque ſaepe ſolebat
Spectare ex illâ rigidi certamina Martis.
Jamque morâ belli procerum quoque nomina norat,
Armaque, equoſque, habituſque, Cydoneaſque pharetras.
Noverat ante alios faciem ducis Europaei;
Plus etiam, quam noſſe ſat eſt. hac judice, Minos,
Seu caput abdiderat criſtatâ caſſide pennis,
In galeâ formoſus erat: ſeu ſumſerat auro

Ful-

Fulgentem clypeum, clypeum ſumſiſſe decebat.
Torſerat adductis haſtilia lenta lacertis;
Laudabat virgo junctam cum viribus artem.
Impoſito patulos calamo ſinuaverat arcus:
Sic Phoebum ſumtis jurabat ſtare ſagittis.
Cum verò faciem demto nudaverat aere,
Purpureusque albi ſtratis inſignia pictis
Terga premebat equi, ſpumantiaque ora regebat:
Vix ſua, vix ſanae virgo Niſeïa compos
Mentis erat. felix jaculum, quod tangeret ille,
Quaeque manu premeret, felicia frena vocabat.
Impetus eſt illi, (liceat modo) ferre per agmen
Virgineos hoſtile gradus: eſt impetus illi,
Turribus è ſummis in Gnoſia mittere corpus
Caſtra; vel aeratas hoſti recludere portas:
Vel ſi quid Minos aliud velit. utque ſedebat
Candida Dictaei ſpectans tentoria regis;
Laeter, ait, doleamne geri lacrimabile bellum,
In dubio eſt. doleo quod Minos hoſtis amanti eſt.
Sed niſi bella forent, numquid mihi cognitus eſſet?
Me tamen acceptâ poterat deponere bellum
Obſide: me comitem, me pacis pignus habere.
Si, quae te peperit, talis, pulcherrime rerum,
Qualis es ipſe, fuit; merito Deus arſit in illa.
O ego ter felix; ſi pennis lapſa per auras
Gnoſiaci poſſim caſtris inſiſtere regis:
Faſſaque me, flammasque meas, quâ dote, rogarem,
Vellet emi! tantum patrias ne poſceret arces.
Nam pereant potius ſperata cubilia; quam ſim
Proditione potens. quamvis ſaepe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Juſta facit certè pro nato bella peremto:
In cauſsâque valet. cauſſamque tuentibus armis,
Ut puto, vincemur. qui ſi manet exitus urbem;
Cur ſuus haec illi reſerabit moenia Mavors,
Et non noſter amor? melius ſine caede, morâque,
Impensâque ſui poterit ſuperare cruoris.
Quàm metuo certè, ne quis tua pectora, Minos,

Vul-

Vulneret imprudens! quis enim tam dirus, ut in te
Dirigere immitem, niſi neſcius, audeat haſtam?
Coepta placent, & ſtat ſententia tradere mecum
Dotalem patriam; finemque imponere bello.
Verùm velle parum eſt. aditus cuſtodia ſervat:
Clauſtraque portarum genitor tenet. hunc ego ſolum
Infelix timeo: ſolus mea vota moratur.
Di facerent, ſine patre forem! ſibi quiſque profecto
Fit Deus. ignavis precibus Fortuna repugnat.
Altera jamdudum ſuccenſa Cupidine tanto
Perdere gauderet, quodcumque obſtaret amori.
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Per gladios auſim. neque in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus eſt: opus eſt mihi crine paterno.
Illa mihi eſt auro pretioſior: illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem.
Talia dicenti, curarum maxima nutrix
Nox intervenit; tenebriſque audacia crevit.
Prima quies aderat; quâ curis feſſa diurnis
Pectora ſomnus habet. thalamos taciturna paternos
Intrat: & (heu facinus!) fatali nata parentem
Crine ſuum ſpoliat: praedâque potita nefandâ
Fert ſecum ſpolium ſceleris; progreſſaque portâ
Per medios hoſtes (meritis fiducia tanta eſt)
Pervenit ad regem: quem ſic adfata paventem:
Suaſit amor facinus. proles ego regia Niſi
Scylla, tibi trado patrioſque meoſque Penates.
Praemia nulla peto, niſi te. cape pignus amoris
Purpureum crinem. nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput. ſceleratque dextrâ
Munera porrexit. Minos porrecta refugit.
Turbatusque novi reſpondit imagine facti:
Dî te ſubmoveant, ô noſtri infamia ſecli,
Orbe ſuo: telluſque tibi pontuſque negentur.
Certè ego non patiar Jovis incunabula Creten,
Quae meus eſt orbis, tantum contingere monſtrum,
Dixit: &, ut leges captis juſtiſſimus auctor
Hoſtibus impoſuit, claſſis retinacula ſolvi

Juſſit;

Juſſit; & aeratas impelli remige puppes.
Scylla, freto poſtquam deductas nare carinas,
Nec praeſtare ducem ſceleris ſibi praemia vidit;
Conſumtis precibus violentam tranſit in iram:
Intendensque manus, paſſis furibunda capillis,
Quo fugis, exclamat, meritorum auctore relictâ,
O patriae praelate meae, praelate parenti?
Quo fugis, immitis? cujus victoria noſtrum
Et ſcelus, & meritum eſt. nec te data munera, nec te
Noſter movit amor; nec quod ſpes omnis in unum
Te mea congeſta eſt? nam quo deſerta revertar?
In patriam? ſuperata jacet. ſed finge manere:
Proditione meâ clauſa eſt mihi. patris ad ora?
Quae tibi donavi. cives odere merentem:
Finitimi exemplum metuunt. obſtruximus orbem
Terrarum, nobis ut Crete ſola pateret.
Hac quoque ſi prohibes, ſi nos, ingrate, relinquis,
Non genetrix Europa tibi, ſed inhoſpita Syrtis,
Armeniaeve tigres, Auſtrove agitata Charybdis.
Nec Jove tu natus: nec mater imagine tauri
Ducta tua eſt. generis falſa eſt ea fabula veſtri.
Et ferus, & captus nullius amore juvencae
Qui te progenuit, taurus fuit. exige poenas;
Niſe pater. gaudete malis modo prodita noſtris
Moenia: nam fateor, merui; & ſum digna perire.
Me tamen ex illis aliquis, quos impia laeſi,
Me perimat. cur, qui viciſti crimine noſtro,
Inſequeris crimen? ſcelus hoc patriaeque patrique;
Officium tibi ſit. te verè conjuge digna eſt,
Quae torvum ligno decepit adultera taurum;
Diſſortemque utero foetum tulit. ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt; ídemque tuas, ingrate, carinas?
Jam jam Paſiphaën non eſt mirabile taurum
Praepoſuiſſe tibi: tu plus feritatis habebas.
Me miſeram! properare juvat: divulſaque remis
Unda ſonat. mecum ſimul ah! mea terra recedit.
Nil agis, ô fruſtra meritorum oblite meorum.
In-

Inſequar invitum: puppimque amplexa recurvam,
Per freta longa trahar. vix dixerat; inſilit undas;
[Conſequiturque rates, faciente Cupidine vires.]
Gnoſiacaeque haeret comes invidioſa carinae.
Quam pater ut vidit, (nam jam pendebat in auras,
Et modo factus erat fulvis Halyaeëtos alis)
Ibat, ut haerentem roſtro laniaret adunco.
Illa metu puppim dimittit: at aura cadentem
Suſtinuiſſe levis, ne tangeret aequora, viſa eſt.
Pluma fuit. plumis in avem mutata vocatur
Ciris: & à tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.
Vota Jovi Minos taurorum corpora centum
Solvit, ut egreſſus ratibus Curetida terram
Contigit; & ſpoliis decorata eſt regia fixis.
Creverat opprobrium generis: foedumque patebat
Matris adulterium monſtri novitate biformis.
Deſtinat hunc Minos thalamis removere pudorem;
Multiplicique domo, caecisque includere tectis.
Daedalus, ingenio fabrae celeberrimus artis,
Ponit opus: turbatque notas, & lumina flexum
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecus ac liquidus Phrygiis Maeandros in arvis
Ludit; & ambiguo lapſu refluitque fluitque:
Occurrensque ſibi venturas adſpicit undas:
Et nunc ad fontes, nunc in mare verſus apertum,
Incertas exercet aquas. ita Daedalus implet
Innumeras errore vias: vixque ipſe reverti
Ad limen potuit; tanta eſt fallacia tecti.
Quo poſtquam tauri geminam juveniſque figuram
Clauſit; & Actaeo bis paſtum ſanguine monſtrum
Tertia ſors annis domuit repetita novenis;
Utque ope virgineâ, nullis iterata priorum,
Janua difficilis filo eſt inventa relecto;
Protinus Aegides, raptâ Minoïde, Dian
Vela dedit: comitemque ſuam crudelis in illo
Litore deſeruit. deſertae, & multa querenti,
Amplexus & opem Liber tulit. utque perenni
Sidere clara foret, ſumtam de fronte coronam

Immi-

Immiſit coelo. tenues volat illa per auras:
Dumque volat; gemmae ſubitos vertuntur in ignes:
Conſiſtuntque loco, ſpecie remanente Coronae,
Qui medius nixique genu eſt, anguemque tenentis.
Daedalus interea Creten, longumque peroſus
Exſilium, tractusque ſoli natalis amore;
Clauſus erat pelago. Terras licet, inquit, & undas
Obſtruat: at coelum certè patet. ibimus illac.
Omnia poſſideat; non poſſidet aëra Minos.
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes:
Naturamque novat. nam ponit in ordine pennas,
A minimâ coeptas, longam breviore ſequenti:
Ut clivo creviſſe putes. ſic ruſtica quondam
Fiſtula diſparibus paullatim ſurgit avenis.
Tum lino medias, & ceris adligat imas.
Atque ita compoſitas parvo curvamine flectit;
Ut veras imitentur aves. puer Icarus unà
Stabat: &, ignarus ſua ſe tractare perîcla,
Ore renidenti, modo quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modo pollice ceram
Mollibat; luſuque ſuo mirabile patris
Impediebat opus. poſtquam manus ultima coeptis
Impoſita eſt; geminas opifex libravit in alas
Ipſe ſuum corpus: motâque pependit in aurâ.
Inſtruit & natum: Medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo. ne, ſi demiſſior ibis,
Unda gravet pennas; ſi celſior, ignis adurat.
Inter utrumque vola. nec te ſpectare Boöten,
Aut Helicen jubeo, ſtrictumve Orionis enſem.
Me duce, carpe viam. pariter praecepta volandi
Tradit; & ignotas humeris adcommodat alas.
Inter opus monitusque genae maduere ſeniles:
Et patriae tremuere manus. dedit oſcula nato
Non iterum repetenda ſuo: penniſque levatus
Ante volat; comitique timet. velut ales, ab alto
Quae teneram prolem producit in aëra nido.
Hortaturque ſequi; damnoſasque erudit artes:
Et movet ipſe ſuas, & nati reſpicit alas.

Hos aliquis, tremulâ dum captat arundine piſces,
Aut paſtor baculo, ſtivâve innixus arator,
Vidit; & obſtupuit: quique aethera carpere poſſent,
Credidit eſſe Deos. & jam Junonia laevâ
Parte Samos fuerant, Delosque, Parosque relictae:
Dextra Lebynthos erant, fecundaque melle Calymne.
Cum puer audaci coepit gaudere volatu;
Deſeruitque ducem: coelique cupidine tractus
Altius egit iter. rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.
Tabuerant cerae: nudos quatit ille lacertos:
Remigioque carens non ullas percipit auras.
Oraque caeruleâ, patrium clamantia nomen,
Excipiuntur aquâ: quae nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec jam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? quâ te regione requiram?
Icare, dicebat: pennas adſpexit in undis,
Devovitque ſuas artes; corpusque ſepulcro
Condidit, & tellus à nomine dicta ſepulti.

Hunc miſeri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramosâ proſpexit ab ilice perdix:
Et plauſit pennis: teſtataque gaudia cantu eſt;
Unica tunc volucris; nec viſa prioribus annis,
Factaque nuper avis, longum tibi, Daedale, crimen.
Namque huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
Progeniem germana ſuam, natalibus actis
Bis puerum ſenis, animi ad praecepta rapacis.
Ille etiam medio ſpinas in piſce notatas
Traxit in exemplum: ferroque incidit acuto
Perpetuos dentes; & ſerrae repperit uſum.
Primus & ex uno duo ferrea brachia nodo
Vinxit; ut, aequali ſpatio diſtantibus illis,
Altera pars ſtaret; pars altera duceret orbem.
Daedalus invidit; ſacrâque ex arce Minervae
Praecipitem mittit, lapſum mentitus. at illum,
Quae favet ingeniis, excepit Pallas: avemque
Reddidit. & medio velavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis in alas,

Inque pedes abiït. nomen, quod & ante, remanſit.
Non tamen haec altè volucris ſua corpora tollit,
Nec facit in ramis, altoque cacumine, nidos;
Propter humum volitat: ponitque in ſepibus ova:
Antiquique memor metuit ſublimia casûs.

Jamque fatigatum tellus Aetnaea tenebat
Daedalon: & ſumtis pro ſupplice Cocalus armis
Mitis habebatur. jam lamentabile Athenae
Pendere deſierant Theſeâ laude tributum.
Templa coronantur:. bellatricemque Minervam
Cum Jove Dîsque vocant aliis: quos ſanguine voto,
Muneribusque datis, & acerris turis adorant.
Sparſerat Argolicas nomen vaga Fama per urbes
Theſeos: & populi, quos dives Achaïa cepit,
Hujus opem magnis imploravere periclis:
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Sollicitâ ſupplex petiit prece. cauſſa petendi
Sus erat, infeſtae famulus vindexque Dianae.
Oenea namque ferunt, pleni ſucceſſibus anni,
Primitias, frugem Cereri, ſua vina Lyaeo,
Palladios flavae latices libaſſe Minervae.
Coeptus ab agricolis Superos pervenit ad omnes
Invidioſus honos: ſolas ſine ture relictas
Praeteritae ceſſaſſe ferunt Letoïdos aras.
Tangit & ira Deos. At non impune feremus;
Quaeque inhonoratae, non & dicemur inultae;
Inquit: & Oeneos ultorem ſpreta per agros
Miſit aprum: quanto majores herbida tauros
Non habet Epiros: ſed habent Sicula arva minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget ardua cervix;
[Et ſetae denſis ſimiles haſtilibus horrent:]
Stantque velut vallum, vel ut alta haſtilia ſetae.
Fervida cum rauco latos ſtridore per armos
Spuma fluit: dentes aequantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit: frondes adflatibus ardent.
Is modo creſcenti ſegetes proculcat in herbâ:
Nunc matura metit fleturi vota coloni:
Et Cererem in ſpicis intercipit. area fruſtra,

Et fruſtra exſpectant promiſſas horrea meſſes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite foetus,
Baccaque cum ramis ſemper frondentis olivae.
Saevit & in pecudes. non has paſtorve canesve,
Non armenta truces poſſunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec ſe, niſi moenibus urbis,
Eſſe putant tutos: donec Meleagros, & unà
Lecta manus juvenum coïere cupidine laudis.
Tyndaridae gemini, ſpectatus caeſtibus alter,
Alter equo; primaeque ratis molitor Iäſon,
Et cum Pirithoo felix concordia Theſeus,
Et duo Theſtiadae, prolesque Aphareïa Lynceus,
Et velox Idas; & jam non femina Caeneus,
Leucippusque ferox, jaculoque inſignis Acaſtus,
Hippothoosque, Dryasque, & cretus Amyntore Phoenix,
Actoridaeque pares, & miſſus ab Elide Phyleus.
Nec Telamon aberat, magnive creator Achillis:
Cumque Pheretiade & Hyanteo Iölao
Impiger Eurytion, & curſu invictus Echion,
Naryciusque Lelex, Panopeusque, Hyleusque, feroxque
Hippaſus, & primis etiamnum Neſtor in armis.
Et quos Hippocoon antiquis miſit Amyclis;
Penelopesque ſocer, cum Parrhaſio Ancaeo,
Ampycidesque ſagax, & adhuc à conjuge tutus
Oeclides, nemorisque decus Tegeaea Lycei.
Raſilis huic ſummam mordebat fibula veſtem;
Crinis erat ſimplex, nodum collectus in unum:
Ex humero pendens reſonabat eburnea laevo
Telorum cuſtos: arcum quoque laeva tenebat.
Talis erat cultus: facies, quam dicere verè
Virgineam in puero, puerilem in virgine poſſes.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit, renuente Deo: flammasque latentes
Hauſit, &, O felix, ſi quem dignabitur, inquit,
Iſta virum! nec plura ſinunt tempusque pudorque
Dicere: majus opus magni certaminis urguet.
Silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat aetas,
Incipit à plano: devexaque proſpicit arva.

Quo poſtquam venere viri; pars retia tendunt:
Vincula pars adimunt canibus: pars preſſa ſequuntur
Signa pedum: cupiuntque ſuum reperire periclum.
Concava vallis erat: quâ ſe demittere rivi
Adſuêrint pluvialis aquae. tenet ima lacunae
Lenta ſalix, ulvaeque leves, juncique paluſtres,
Viminaque, & longâ parvae ſub arundine cannae.
Hinc aper excitus medios violentus in hoſtes
Fertur, ut excuſſis eliſi nubibus ignes.
Sternitur incurſu nemus: & propulſa fragorem
Silva dat. exclamant juvenes: praetentaque forti
Tela tenent dextrâ, lato vibrantia ferro.
Ille ruit; ſpargitque canes, ut quisque ruenti
Obſtat: & obliquo latrantes diſſipat ictu.
Cuſpis Echionio primùm contorta lacerto
Vana fuit: truncoque dedit leve vulnus acerno.
Proxima, ſi nimiis mittentis viribus uſa
Non foret, in tergo viſa eſt haeſura petito:
Longius ît: auctor teli Pagaſaeus Iäſon.
Phoebe, ait Ampycides, ſi te coluique, coloque;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Quâ potuit, precibus Deus adnuit. ictus ab illo,
Sed ſine vulnere, aper: ferrum Diana volanti
Abſtulerat jaculo: lignum ſine acumine venit.
Ira feri mota eſt: nec fulmine lenius arſit:
Lux micat ex oculis, ſpiratque è pectore flamma.
Utque volat moles, adducto concita nervo,
Cum petit aut muros, aut plenas milite turres;
In juvenes vaſto ſic impete vulnificus ſus
Fertur: & Eupalamon Pelagonaque, dextra tuentes
Cornua, proſternit. ſocii rapuere jacentes.
At non letiferos effugit Enaeſimus ictus,
Hippocoonte ſatus. trepidantem, & terga parantem
Vertere, ſucciſo liquerunt poplite nervi.
Forſitan & Pylius citra Trojana perîſſet
Tempora: ſed ſumto poſitâ conamine ab haſtâ,
Arboris inſiluit, quae ſtabat proxima, ramis:
Deſpexitque, loco tutus, quem fugerat, hoſtem.

Denti-

Dentibus ille ferox in querno ſtipite tritis,
Imminet exitio, firendensque recentibus armis
Othriadae magni roſtro femur hauſit adunco.
At gemini, nondum coeleſtia ſidera, fratres,
Ambo conſpicui nive candidioribus albâ
Vectabantur equis: ambo vibrata per auras
Haſtarum tremulo quatiebant ſpicula motu.
Vulnera feciſſent; niſi ſetiger inter opacas
Nec jaculis, iſſet, nec equo loca pervia, ſilvas.
Perſequitur Telamon: ſtudioque incautus eundi,
Pronus ab arboreâ cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus; celerem Tegeaea ſagittam
Impoſuit nervo, ſinuatoque expulit arcu.
Fixa ſub aure feri ſummum deſtringit arundo
Corpus: & exiguo rubefecit ſanguine ſetas.
Nec tamen illa ſui ſucceſſu laetior ictûs,
Quam Meleagros erat. primus vidiſſe putatur;
Et primus ſociis viſum oſtendiſſe cruorem:
Et, Meritum, dixiſſe, feres virtutis honorem.
Erubuere viri: ſeque exhortantur; & addunt
Cum clamore animos: jaciuntque ſine ordine tela.
Turba nocet jactis: &, quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra ſua fata bipennifer Arcas,
Diſcite femineis quid tela virilia praeſtent,
O juvenes, operique meo concedite, dixit.
Ipſa ſuis licet hunc Latonia protegat armis;
Hunc tamen invitâ perimet mea dextra Dianâ.
Talia magniloquo tumidûs memoraverat ore:
Ancipitemque manu tollens utrâque ſecurim,
Inſtiterat digitis, primos ſuſpenſus in artus,
Occupat audacem: quâque eſt via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.
Concidit Ancaeus: glomerataque ſanguine multo
Viſcera, lapſa fluunt: madefactaque terra cruore eſt.
Ibat in adverſum, proles Ixionis, hoſtem
Pirithous, validâ quatiens venabula dextrâ.
Cui procul Aegides, O me mihi carior, inquit,
Pars animae conſiſte meae: licet eminus eſſe

Fortibus: Ancaeo nocuit temeraria virtus.
Dixit: & aeratâ torſit grave cuſpide cornum:
Quo bene librato, votique potente futuro,
Obſtitit eſculeâ frondoſus ab arbore ramus.
Miſit & Aeſonides jaculum: quod caſus ab illo
Vertit in immeriti fatum latrantis, &, inter
Ilia conjectum, tellure per ilia fixum eſt.
At manus Oenidae variat: miſſiſque duabus,
Haſta prior terrâ, medio ſtetit altera tergo,
Nec mora: dum ſaevit, dum corpora verſat in orbem;
Stridentemque novo ſpumam cum ſanguine fundit:
Vulneris auctor adeſt: hoſtemque irritat ad iram:
Splendidaque adverſos venabula condit in armos.
Gaudia teſtantur ſocii clamore ſecundo;
Victricemque petunt dextrae conjungere dextram:
Immanemque ferum, multâ tellure jacentem,
Mirantes ſpectant: neque adhuc contingere tutum
Eſſe putant: ſed tela tamen ſua quiſque cruentant.
Ipſe pede impoſito caput exitiabile preſſit:
Atque ita, Sume mei ſpolium, Nonacria, juris,
Dixit: & in partem veniat mihi gloria tecum,
Protinus exuvias, rigidis horrentia ſetis
Terga, dat, & magnis inſignia dentibus ora.
Illi laetitiae eſt cum munere muneris auctor.
Invidêre alii; totoque erat agmine murmur.
E quibus, ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe, femina, noſtros,
Theſtiadae clamant: neu te fiducia formae
Decipiat; longéque tuo ſit captus amore
Auctor. & huic adimunt munus, jus muneris illi.
Non tulit; & tumidâ frendens Mavortius irâ,
Diſcite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum diſtent. hauſitque nefando
Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
Ulciſci fratrem, fraternaque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidumque priori
Caede recalfecit conſorti ſanguine telum.

Dona

Dona Deûm templis, nato victore, ferebat,
Cum videt extinctos fratres, Althaea, referri.
Quae, plangore dato, moeſtis ululatibus urbem
Implet: & auratas mutavit veſtibus atris.
At ſimul eſt auctor necis editus; excidit omnis
Luctus: & à lacrimis in poenae verſus amorem eſt.
Stipes erat: quem, cum partus enixa jaceret
Theſtias, in flammam triplices poſuere ſorores:
Staminaque impreſſo fatalia pollice nentes;
Tempora, dixerunt, eadem lignoque tibique,
O modo nate, damus. quo poſtquam carmine dicto
Exceſſere Deae; flagrantem mater ab igne
Eripuit torrem: ſparſitque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis:
Servatusque tuos, juvenis, ſervaverat annos.
Protulit hunc genetrix, taedasque in fragmina poni
Imperat: & poſitis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Coepta quater tenuit. pugnant materque ſororque,
In diverſa trahunt unum duo nomina pectus.
Saepe metu ſceleris pallebant ora futuri:
Saepe ſuum fervens oculis dabat ira ruborem.
Et modo neſcio quid ſimilis crudele minanti
Vultus erat; modo quem miſereri credere poſſes.
Cumque ferus lacrimas animi ſiccaverat ardor;
Inveniebantur lacrimae tamen. utque carina,
Quam ventus, ventoque rapit contrarius aeſtus,
Vim geminam ſentit, paretque incerta duobus:
Theſtias haud aliter dubiis affectibus errat,
Inque vicem ponit, poſitamque reſuſcitat iram.
Incipit eſſe tamen melior germana parente:
Et, conſanguineas ut ſanguine leniat umbras,
Impietate pia eſt. nam poſtquam peſtifer ignis
Convaluit; Rogus iſte cremet mea viſcera, dixit.
Utque manu dirâ lignum fatale tenebat;
Ante ſepulcrales infelix adſtitit aras:
Poenarumque Deae triplices, furialibus, inquit,
Eumenides, ſacris vultus advertite veſtros.

Ulciſcor, facioque nefas. mors morte pianda eſt:
In ſcelus addendum ſcelus eſt, in funera funus.
Per cöacervatos pereat domus impia luctus.
An felix Oeneus nato victore fruetur:
Theſtius orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modo fraterni manes, animaeque recentes,
Officium ſentite meum: magnoque paratas
Accipite inferias, uteri mala pignora noſtri.
Hei mihi! quo rapior? fratres ignoſcite matri.
Deficiunt ad coepta manus. meruiſſe fatemur
Illum, cur pereat: mortis mihi diſplicet auctor.
Ergo impune feret; vivusque, & victor, & ipſo
Succeſſu tumidus regnum Calydonis habebit?
Vos, cinis exiguus, gelidaeque jacebitis umbrae?
Haud equidem patiar. pereat ſceleratus: & ille
Spemque patris, regnique trahat, patriaeque ruinam.
Mens ubi materna eſt? ubi nunc pia vota parentum?
Et, quos ſuſtinui, bis menſum quinque labores?
O utinam primis arſiſſes ignibus infans:
Idque ego paſſa forem! vixiſti munere noſtro:
Nunc merito moriere tuo. cape praemia facti:
Biſque datam, primùm partu, mox ſtipite rapto,
Redde animam: vel me fraternis adde ſepulcris.
Et cupio, & nequeo. quid agam? modo vulnera fratrum
Ante oculos mihi ſunt, & tantae cladis imago:
Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.
Me miſeram! male vincetis: ſed vincite, fratres:
Dummodo, quae dedero vobis ſolatia, vosque
Ipſa ſequar. dixit; dextrâque averſa trementi
Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit, aut viſus gemitus eſt ille dediſſe
Stipes: & invitis correptus ab ignibus arſit.
Inſcius, atque abſens flammâ Meleagros in illâ
Uritur: & caecis torreri viſcera ſentit
Ignibus: at magnos ſuperat virtute dolores,
Quod tamen ignavo cadat, & ſine ſanguine leto,
Moeret: & Ancaei felicia vulnera dicit.
Grandaevumque patrem, fratremque, piasque ſor ores

Cum gemitu, ſociamque tori vocat ore ſupremo;
Forſitan & matrem. creſcunt ignisque dolorque;
Langueſcuntque iterum. ſimul eſt extinctus uterque,
Inque leves abiit paullatim ſpiritus auras:
Alta jacet Calydon. lugent juvenesque ſenesque:
Vulgusque, proceresque gemunt: ſciſſaeque capillos
Planguntur matres Calydonides Eveninae.
Pulvere canitiem genitor vultusque ſeniles
Foedat humi fuſus; ſpatioſumque increpat aevum.
Nam de matre manus, diri ſibi conſcia facti,
Exegit poenas, acto per viſcera ferro.
Non mihi ſi centum Deus ora ſonantia, linguae
Ingeniumque capax, totumque Helicona dediſſet;
Triſtia perſequerer miſerarum dicta ſororum.
Immemores decoris liventia pectora tundunt:
Dumque manet corpus, corpus refoventque foventque:
Oſcula dant ipſi, poſito dant oſcula lecto.
Poſt cinerem, cineres hauſtos ad pectora preſſant:
Adfuſaeque jacent tumulo: ſignataque ſaxa
Nomine complexae, lacrimas in nomine fundunt.
Quas, Parthaöniae tandem Letoïa clade
Exſatiata domûs, praeter Gorgenque, nurumque
Nobilis Alcmenae, natis in corpore pennis
Adlevat; & longas per brachia porrigit alas:
Corneaque ora facit; verſasque per aëra mittit.
  Interea Theſeus ſociati parte laboris
Functus, Erechtheas Tritonidos ibat ad arces.
Clauſit iter, fecitque moras Achelöus eunti,
Imbre tumens. Succede meis, ait, inclyte, tectis,
Cecropida; nec te committe rapacibus undis.
Ferre trabes ſolidas, obliquaque volvere magno
Murmure ſaxa ſolent. vidi contermina ripae
Cum gregibus ſtabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus eſſe.
Multa quoque hic torrens, nivibus de monte ſolutis,
Corpora turbineo juvenilia vortice merſit.
Tutior eſt requies; ſolito dum flumina currant
Limite; dum tenues capiat ſuus alveus undas.

Adnuit Aegides: Utarque, Acheloë, domoque,
Conſilioque tuo, reſpondit: & uſus utroque eſt.
Pumice multicavo, nec levibus atria tophis
Structa ſubit. molli tellus erat humida muſco.
Summa lacunabant alterno murice conchae.
Jamque duas lucis partes Hyperione menſo,
Diſcubuere toris Theſeus comitesque laborum:
Hac Ixionides, illâ Troezenius heros
Parte Lelex, raris jam ſparſus tempora canis.
Quosque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, laetiſſimus hoſpite tanto.
Protinus adpoſitas, nudae veſtigia, Nymphae
Inſtruxere epulis menſas: dapibusque remotis
In gemmâ poſuere merum. tum maximus heros
Aequora proſpiciens oculis ſubjecta, Quis, inquit,
Ille locus? digitoque oſtendit: &, Inſula nomen
Quod gerat illa, doce. quamquam non una videtur.
Amnis ad haec, Non eſt, inquit, quod cernimus, unum.
Quinque jacent terrae: ſpatium diſcrimina fallit.
Quoque minus ſpretae factum mirere Dianae;
Naïdes hae fuerant: quae cum bis quinque juvencos
Mactaſſent; ruriſque Deos ad ſacra vocaſſent;
Immemores noſtri feſtas duxere choreas.
Intumui: quantusque feror, cum plurimus, umquam;
Tantus eram: pariterque animis immanis & undis
A ſilvis ſilvas, & ab arvis arva revelli.
Cumque loco Nymphas, memores tum denique noſtri,
In freta provolvi. fluctus noſterque marisque
Continuam diduxit humum; partesque reſolvit
In totidem, mediis quot cernis Echinadas undis.
Ut tamen ipſe vides, procul, en procul una receſſit
Inſula grata mihi. Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectae nomen ademi.
Quod pater Hippodamas aegrè tulit: inque profundum
Propulit è ſcopulo pariturae corpora natae.
Excepi; nantemque ferens, O proxima coelo
Regna vagae, dixi, ſortite, Tridentifer, undae,
In quo deſinimus, quo ſacri currimus amnes,

[Huc

[Huc ades, atque audi placidus, Neptune, precantem.]
Huic ego, quam porto, nocui. ſi mitis, & aequus,
Si pater, Hippodamas, aut ſi minus impius eſſet;
Debuit illius miſereri; ignoſcere nobis.
Adfer opem; merſaeque precor feritate paternâ
Da, Neptune, locum: vel ſit locus ipſa, licebit.
Hanc quoque complectar. movit caput aequoreus rex:
Concuſſitque ſuis omnes adſenſibus undas.
Extimuit Nymphe: nabat tamen. ipſe natantis
Pectora tangebam trepido ſalientia motu:
Dumque ea contrecto, totum dureſcere ſenſi
Corpus; & inductâ condi praecordia terrâ.
[Dum loquor, amplexa eſt artus nova terra natantes,
Et gravis increvit mutatis inſula membris.]
Amnis ab his tacuit. factum mirabile cunctos
Moverat. irridet credentes: utque Deorum
Spretor erat, mentisque ferox Ixiöne natus;
Ficta refers, nimiumque putas, Acheloë, potentes
Eſſe Deos, dixit; ſi dant adimuntque figuras.
Obſtupuere omnes; nec talia dicta probârunt:
Ante omnesque Lelex, animo maturus & aevo,
Sic ait: immenſa eſt, finemque potentia coeli
Non habet: & quidquid Superi voluere, peractum eſt.
Quoque minus dubites; tiliae contermina quercus
Collibus eſt Phrygiis, modico circumdata muro.
Ipſe locum vidi: nam me Pelopeïa Pittheus
Miſit in arva, ſuo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc ſtagnum; tellus habitabilis olim;
Nunc celebres mergis, fulicisque paluſtribus undae.
Juppiter huc, ſpecie mortali, cumque parente
Venit Atlantiades poſitis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemque petentes:
Mille domos clauſere ſerae. tamen una recepit,
Parva quidem, ſtipulis & cannâ tecta paluſtri:
Sed pia Baucis anus, parilique aetate Philemon
Illâ ſunt annis juncti juvenilibus; illâ
Conſenuere casâ: paupertatemque fatendo
Effecere levem, nec iniquâ mente ferendam.

Nec refert, dominos illic, famuloſne requiras;
Tota domus, duo ſunt: îdem parentque jubentque.
Ergo ubi Coelicolae parvos tetigere penates;
Submiſſoque humiles intrârunt vertice poſtes;
Membra ſenex poſito juſſit relevare ſedili;
Quo ſuperinjecit textum rude ſedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit: & ignes
Suſcitat heſternos; foliiſque & cortice ſicco
Nutrit; & ad flammas animâ producit anili:
Multifidasque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, & minuit, parvoque admovit aëno.
Quodque ſuus conjux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis. furcâ levat ille bicorni
Sordida terga ſuis, nigro pendentia tigno:
Servatoque diu reſecat de tergore partem
Exiguam; ſectamque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt ſermonibus horas:
Sentirique moram prohibent. erat alveus illic
Fagineus, curvâ clavo ſuſpenſus ab anſâ:
Is tepidis impletur aquis; artusque fovendos
Accipit. in medio torus eſt de mollibus ulvis
Impoſitus lecto, ſpondâ pedibusque ſalignis.
Veſtibus hunc velant, quas non niſi tempore feſto
Sternere conſuêrant: ſed & haec vilisque vetusque
Veſtis erat, lecto non indignanda ſaligno.
Adcubuere Dei. menſam ſuccincta tremensque
Ponit anus. menſae ſed erat pes tertius impar:
Teſta parem fecit. quae poſtquam ſubdita clivum
Suſtulit; aequatam mentae terſere virentes.
Ponitur hîc bicolor ſincerae bacca Minervae,
Conditaque in liquidâ corna autumnalia faece,
Intubaque, & radix, & lactis maſſa coacti;
Ovaque, non acri leviter verſata favillâ;
Omnia fictilibus. poſt haec caelatus eâdem
Siſtitur argillâ crater; fabricataque fago
Pocula, quâ cava ſunt flaventibus illita ceris.
Parva mora eſt; epulasque foci miſere calentes:
Nec longae rurſus referuntur vina ſenectae;

Dant-

Dantque locum menſis paullum ſeducta ſecundis,
Hîc nux, hîc mixta eſt rugoſis carica palmis,
Prunaque, & in patulis redolentia mala caniſtris,
Et de purpureis collectae vitibus uvae.
Candidus in medio favus eſt. ſuper omnia vultus
Acceſſere boni: nec iners pauperque voluntas.
Interea, quoties hauſtum cratera repleri
Sponte ſuâ, per ſeque vident ſuccreſcere vina,
Attoniti novitate pavent, manibusque ſupinis
Concipiunt Baucisque preces, timidusque Philemon:
Et veniam dapibus, nullisque paratibus orant.
Unicus anſer erat, minimae cuſtodia villae:
Quem Dîs hoſpitibus domini mactare parabant:
Ille celer pennâ tardos aetate fatigat;
Eluditque diu: tandemque eſt viſus ad ipſos
Confugiſſe Deos. Superi vetuere necari;
Dîque ſumus; meritasque luet vicinia poenas
Impia, dixerunt. vobis immunibus hujus
Eſſe mali dabitur: modo veſtra relinquite tecta;
Ac noſtros comitate gradus; & in ardua montis
Ite ſimul. parent ambo, baculisque levati
Nituntur longo veſtigia ponere clivo.
Tantum aberant ſummo; quantum ſemel ire ſagitta
Miſſa poteſt: flexere oculos, & merſa palude
Cetera proſpiciunt: tantum ſua tecta manere.
Dumque ea mirantur; dum deflent fata ſuorum:
Illa vetus dominis etiam caſa parva duobus,
Vertitur in templum: furcas ſubiere columnae:
Stramina flaveſcunt; adopertaque marmore tellus,
Caelataeque fores, aurataque tecta videntur.
Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juſte ſenex, & femina conjuge juſto
Digna, quid optetis. cum Baucide pauca locutus,
Conſilium Superis aperit commune Philemon:
Eſſe ſacerdotes, delubraque veſtra tueri
Poſcimus: & quoniam concordes egimus annos;
Auferat hora duos eadem: nec conjugis umquam
Buſta meae videam; neu ſim tumulandus ab illâ.

Vota fides ſequitur. templi tutela fuere;
Donec vita data eſt. annis aevoque ſoluti
Ante gradus ſacros cum ſtarent forte, locique
Inciperent caſus; frondere Philemona Baucis,
Baucida conſpexit ſenior frondere Philemon.
Jamque ſuper gelidos creſcente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta; Valeque,
O conjux, dixere ſimul, ſimul abdita texit
Ora frutex. Oſtendit adhuc Tyaneïus illic
Incola de geminâ vicinos arbore truncos.
Haec mihi non vani (neque erat cur fallere vellent)
Narravere ſenes. equidem pendentia vidi
Serta ſuper ramos: ponenſque recentia, dixi,
Cura pii Dîs ſunt, &, qui coluere, coluntur.
Deſierat: cunctosque & res & moverat auctor:
Theſea praecipuè: quem facta audire volentem
Mira Deûm, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus adloquitur: Sunt, ô fortiſſime, quorum
Forma ſemel mota eſt, & in hoc renovamine manſit.
Sunt, quibus in plures jus eſt tranſire figuras:
Ut tibi, complexi terram maris incola, Proteu.
Nam modo te juvenem, modo te videre leonem.
Nunc violentus aper, nunc, quam tetigiſſe timerent,
Anguis eras: modo te faciebant cornua taurum.
Saepe lapis poteras, arbor quoque ſaepe videri.
Interdum; faciem liquidarum imitatus aquarum,
Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.
Nec minus Autolyci conjux, Eriſichthone nata,
Juris habet. pater hujus erat, qui numina Divûm
Sperneret; & nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violaſſe ſecuri
Dicitur; & lucos ferro temeraſſe vetuſtos.
Stabat in his ingens annoſo robore quercus;
Una nemus: vittae mediam, memoreſque tabellae,
Sertaque cingebant, voti argumenta potentis.
Saepe ſub hac Dryades feſtas duxere choreas:
Saepe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci
Circuiere modum; menſuraque roboris ulnas
Quin-

Quinque ter implebat. nec non & cetera tanto
Silva ſub hac, ſilvâ quanto jacet herba ſub omni.
Non tamen idcirco ferrum Triopeïus illâ
Abſtinuit; famulosque jubet ſuccidere ſacrum
Robur: & ut juſſos cunctari vidit, ab uno
Edidit haec raptâ ſceleratus verba ſecuri:
Non dilecta Deae ſolum, ſed & ipſa licebit
Sit Dea, jam tanget frondente cacumine terram.
Dixit; &, obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumque dedit Deoïa quercus:
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Coepere; ac longi pallorem ducere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus;
Haud aliter fluxit, diſcuſsâ cortice, ſanguis;
Quam ſolet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abruptâ cruor è cervice profuſus.
Obſtupuere omnes: aliquisque ex omnibus audet
Deterrere nefas, ſaevamque inhibere bipennim.
Adſpicit hunc, Mentisque piae cape praemia, dixit
Theſſalus: inque virum convertit ab arbore ferrum:
Detruncatque caput; repetitaque robora caedit:
Editus è medio ſonus eſt cum robore talis:
Nympha ſub hoc ego ſum, Cereri gratiſſima, ligno:
Quae tibi factorum poenas inſtare tuorum
Vaticinor moriens, noſtri ſolatia leti.
Perſequitur ſcelus ille ſuum: labefactaque tandem
Ictibus innumeris, adductaque funibus arbor
Corruit, & multam proſtravit pondere ſilvam.
Attonitae Dryades damno nemorisque ſuoque,
Omnes germanae, Cererem cum veſtibus atris
Moerentes adeunt; poenamque Eriſichthonis orant.
Adnuit his: capitisque ſui pulcherrima motu
Concuſſit gravidis oneratos meſſibus agros:
Moliturque genus poenae miſerabile, ſi non
Ille ſuis eſſet nulli miſerabilis actis,
Peſtiferâ lacerare Fame. quae quatenus ipſi
Non adeunda Deae, (neque enim Cereremque Famemque
Fata coire ſinunt) montani numinis unam

Tali-

Talibus agreſtem compellat, Oreada, dictis:
Eſt locus extremis Scythiae glacialis in oris,
Triſte ſolum, ſterilis, ſine fruge, ſine arbore tellus;
Frigus iners illic habitant, Pallorque, Tremorque,
Et jejuna Fames: ea ſe in praecordia condat
Sacrilegi ſcelerata, jube. nec copia rerum
Vincat eam; ſuperetque meas certamine vires.
Neve viae ſpatium te terreat; accipe currus:
Accipe, quos frenis altè moderere, dracones.
Et dedit. illa dato ſubvecta per aëra curru
Devenit in Scythiam: rigidique cacumine montis
(Caucaſon adpellant) ſerpentum colla levavit:
Quaeſitamque Famem lapidoſo vidit in agro,
Unguibus, & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis; cava lumina: pallor in ore:
Labra incana ſitu: ſcabrae rubigine fauces:
Dura cutis, per quam ſpectari viſcera poſſent:
Oſſa ſub incurvis exſtabant arida lumbis:
Ventris erat pro ventre locus. pendere putares
Pectus, & à ſpinae tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque rigebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.
Hanc procul ut vidit (neque enim eſt accedere juxta
Auſa) refert mandata Deae; paullumque morata,
Quamquam aberat longè, quamquam modo venerat illuc,
Viſa tamen ſenſiſſe Famem; retroque dracones
Egit in Haemoniam, verſis ſublimis habenis.
Dicta Fames Cereris (quamvis contraria ſemper
Illius eſt operi) peragit; perque aëra vento
Ad juſſam delata domum eſt: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altoque ſopore ſolutum
(Noctis erat tempus) geminis amplectitur alis:
Seque viro inſpirat, faucesque, & pectus & ora
Adflat; & in vacuis ſpargit jejunia venis.
Functaque mandato fecundum deſerit orbem;
Inque domos inopes adſueta revertitur arva.
Lenis adhuc ſomnus placidis Eriſichthona pennis
Mulcebat. petit ille dapes ſub imagine ſomni:

Oraque vana movet, dentemque in dente fatigat;
Exercetque cibo deluſum gutture inani:
Proque epulis tenues nequicquam devorat auras.
Ut verò eſt expulſa quies; furit ardor edendi:
Perque avidas fauces, immenſaque viſcera regnat.
Nec mora: quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poſcit; & adpoſitis queritur jejunia menſis:
Inque epulis epulas quaerit. quodque urbibus eſſe,
Quodque ſatis populo poterat; non ſufficit uni.
Pluſque cupit, quo plura ſuam demittit in alvum.
Utque fretum recipit de totâ flumina terrâ,
Nec ſatiatur aquis, peregrinoſque ebibit amnes;
Utque rapax ignis non umquam alimenta recuſat;
Innumeraſque faces cremat; &, quo copia major
Eſt data, plura petit; turbâque voracior ipsâ eſt:
Sic epulas omnes Eriſiehthonis ora profani
Accipiunt, poſcuntque ſimul. cibus omnis in illo
Cauſſa cibi eſt: ſemperque locus fit inanis edendo.
Jamque fame patrias altique voragine ventris,
Attenuârat opes. ſed inattenuata manebat
Tum quoque, dira fames; implacataeque vigebat
Flamma gulae. tandem, demiſſo in viſcera cenſu,
Filia reſtabat, non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops. dominum generoſa recuſat:
Et vicina ſuas tendens ſuper aequora palmas,
Eripe me domino, qui raptae praemia nobis
Virginitatis hábes, ait. (haec Neptunus habebat.)
Qui prece non ſpretâ, quamvis modo viſa ſequenti
Eſſet hero; formamque novat; vultumque virilem
Induit, & cultus piſcem capientibus aptos.
Hanc dominus ſpectans, O qui pendentia parvo
Aera cibo celas, moderator arundinis, inquit,
Sic mare compoſitum, ſic ſit tibi piſcis in undâ
Credulus, & nullos, niſi fixus, ſentiat hamos:
Quae modo cum vili turbatis veſte capillis
Litore in hoc ſteterat, (nam ſtantem in litore vidi)
Dic ubi ſit: neque enim veſtigia longius exſtant.
Illa Dei munus bene cedere ſentit: & à ſe

Se quaeri gaudens, his eſt reſecuta rogantem:
Quiſquis es, ignoſcas; in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi; ſtudioque operatus inhaeſi.
Quoque minus dubites, ſic has Deus aequoris artes
Adjuvet, ut nemo jamdudum litore in iſto,
(Me tamen excepto) nec femina conſtitit ulla.
Credidit; & verſo dominus pede preſſit arenam;
Eluſusque abiit. illi ſua reddita forma eſt.
Aſt ubi habere ſuam transformia corpora ſentit,
Saepe pater dominis Triopeïda vendit. at illa
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat:
Praebebatque avido non juſta alimenta parenti.
Vis tamen illa mali poſtquam conſumſerat omnem
Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo;
Ipſe ſuos artus lacero divellere morſu
Coepit: & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi ſaepe novandi
Corporis, ô juvenes, numero finita poteſtas.
Nam modo, quod nunc ſum, videor: modo flector in anguem:
Armenti modo dux vires in cornua ſumo.
Cornua, dum potui. nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipſe vides. gemitus ſua verba ſecuti.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER IX.

Quae gemitûs, truncaeque Deo Neptunius heros
Cauſſa rogat frontis: cum ſic Calydonius amnis
Coepit, inornatos redimitus arundine crines:
Triſte petis munus. quis enim ſua proelia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine. nec tam
Turpe fuit vinci, quam contendiſſe decorum eſt:
Magnaque dat nobis tantus ſolatia victor.
Nomine ſi qua ſuo tandem pervenit ad aures
Deïanira tuas; quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit ſpes invidioſa procorum.
Cum quibus ut ſoceri domus eſt intrata petiti;
Accipe me generum, dixi, Parthaöne nate.
Dixit & Alcides. alii ceſſere duobus.
Ille Jovem ſocerum dare ſe, famamque laborum,
Et ſuperata ſuae referebat juſſa novercae.
Contra ego: (turpe Deum mortali cedere duxi:
Nondum erat ille Deus) Regem me cernis aquarum,
Curſibus obliquis intra tua regna fluentum:
Nec gener externis hoſpes tibi miſſus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum.
Tantùm ne noceat, quod me nec regia Juno
Odit, & omnis abeſt juſſorum poena laborum.
Nam quod te jactas Alcmenâ matre creatum;
Juppiter aut falſus pater eſt, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis. elige, fictum
Eſſe Jovem malis, an te per dedecus ortum.

Talia

Talia dicentem jamdudum lumine torvo
Spectat; & accenſae non fortiter imperat irae,
Verbaque tot reddit: Melior mihi dextera linguâ.
Dummodo pugnando ſuperem; tu vince loquendo.
Congrediturque ferox. puduit modo magna locutum
Cedere. rejeci viridem de corpore veſtem;
Brachiaque oppoſui: tenuique à pectore varas
In ſtatione manus; & pugnae membra paravi.
Ille cavis hauſto ſpargit me pulvere palmis;
Inque vicem fulvae jactu flaveſcit arenae.
Et modo cervicem, modo crura micantia captat;
Aut captare putes: omnique à parte laceſſit.
Me mea defendit gravitas; fruſtraque petebar.
Haud ſecus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant: manet illa; ſuoque eſt pondere tuta.
Digredimur paullum: rurſumque ad bella coïmus;
Inque gradu ſtetimus, certi non cedere; eratque
Cum pede pes junctus: totoque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter fortes vidi concurrere tauros,
Cum pretium pugnae, toto nitidiſſima ſaltu,
Expetitur conjux. ſpectant armenta, paventque
Neſcia quem maneat tanti victoria regni.
Ter ſine profectu voluit nitentia contra
Rejicere Alcides à ſe mea pectora: quartò
Exuit amplexus, adductaque brachia ſolvit:
Impulſumque manu (certum mihi vera fateri)
Protinus avertit: tergoque oneroſus inhaeſit.
Si qua fides, (neque enim fictâ mihi gloria voce
Quaeritur) impoſito preſſus mihi monte videbar.
Vix tamen exſerui ſudore fluentia multo
Brachia; vix ſolvi duros à corpore nexus.
Inſtat anhelanti; prohibetque reſumere vires:
Et cervice meâ potitur. tum denique tellus
Preſſa genu noſtro eſt; & arenas ore momordi.
Inferior virtute meas devertor ad artes;
Elaborque viro, longum formatus in anguem.
Qui poſtquam flexos ſinuavi corpus in orbes;

Cum-

Cumque fero movi linguam ſtridore biſulcam;
Riſit, & illudens noſtras Tyrinthius artes;
Cunarum labor eſt angues ſuperare mearum,
Dixit: &, ut vincas alios, Acheloë, dracones;
Pars quota Lernaeae ſerpens eris unus Echidnae?
Vulneribus fecunda ſuis erat illa: nec ullum
De centum numero caput eſt impune reciſum;
Quin gemino cervix herede valentior eſſet.
Hanc ego ramoſam natis è caede colubris,
Creſcentemque malo, domui; domitamque peremi.
Quid fore te credas, ſolum qui verſus in anguem
Arma aliena moves? quem forma precaria celat?
Dixerat: & ſummo digitorum vincula collo
Injicit. angebar, ceu guttura forcipe preſſus:
Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto reſtabat tertia tauri
Forma trucis; tauro mutatus membra rebello.
Induit ille toris à laevâ parte lacertos;
Admiſſumque trahens ſequitur: deprenſaque durâ
Cornua figit humo; meque altâ ſternit arenâ.
Nec ſatis id fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit; truncâque à fronte revellit.
Naides hoc, pomis & odoro flore repletum,
Sacrârunt; diveſque meo bona Copia cornu eſt.
Dixerat: at Nymphe ritu ſuccincta Dianae
Una miniſtrarum, fuſis utrimque capillis,
Inceſſit, totumque tulit praedivite cornu
Autumnum, & menſas, felicia poma, ſecundas.
Lux ſubit: &, primo feriente cacumina Sole,
Diſcedunt juvenes. neque enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapſus, motaeque reſidant,
Opperiuntur, aquae. vultus Achelöus agreſtes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit jactura decoris;
Cetera ſoſpes erat. capitis quoque, fronde ſalignâ,
Aut ſuper impoſitâ celatur arundine, damnum.
At te, Neſſe ferox, ejuſdem virginis ardor
Perdiderat, volucri trajectum terga ſagittâ.

Nam-

Namque, novâ repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Eveni rapidas Jove natus ad undas.
Uberius ſolito nimbis hiemalibus auctus,
Vorticibusque frequens erat, atque impervius amnis.
Intrepidum pro ſe, curam de conjuge agentem
Neſſus adit, membrisque valens, ſcitusque vadorum;
Officioque meo ripâ ſiſtetur in illâ
Haec, ait, Alcide: tu viribus utere nando.
[Pallentemque metu, fluviumque, ipſumque timentem]
Tradidit Aönius pavidam Calydonida Neſſo.
Mox, ut erat, pharetrâque gravis, ſpolioque leonis,
(Nam clavam, & curvos trans ripam miſerat arcus)
Quandoquidem coepi, ſuperentur flumina, dixit.
Nec dubitat; nec quâ ſit clementiſſimus amnis
Quaerit: & obſequio deferri ſpernit aquarum.
Jamque tenens ripam, miſſos cum tolleret arcus,
Conjugis agnovit vocem: Neſſoque parante
Fallere depoſitum, Quo te fiducia, clamat,
Vana pedum, violente, rapit? tibi, Neſſe biformis,
Dicimus. exaudi: nec res intercipe noſtras.
Si te nulla mei reverentia movit; at orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equinâ.
Vulnere, non pedibus te conſequar. ultima dicta
Re probat: & miſsâ fugientia terga ſagittâ
Trajicit. exſtabat ferrum de pectore aduncum.
Quod ſimul evulſum eſt, ſanguis per utrumque foramen
Emicuit, mixtus Lernaei tabe veneni.
Excipit hunc Neſſus. Neque enim moriemur inulti,
Secum ait: & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptae, velut irritamen amoris.
Longa fuit medii mora temporis: actaque magni
Herculis implêrant terras, odiumque novercae.
Victor ab Oechaliâ Cenaeo ſacra parabat
Vota Jovi, cum Fama loquax praeceſſit ad aures,
Deïanira tuas, (quae veris addere falſa
Gaudet, & è minimâ ſua per mendacia creſcit)
Amphitryoniaden Iöles ardore teneri.

Credit amans: Veneriſque novae perterrita famâ
Indulſit primò lacrimis; flendoque dolorem
Diffudit miſeranda ſuum: mox deinde, Quid autem
Flemus, ait? pellex lacrimis laetabitur iſtis:
Quae quoniam adventat, properandum, aliquidque novandum eſt,
Dum licet; & nondum thalamos tenet altera noſtros.
Conquerar, an ſileam? repetam Calydona, morerne?
Excedam tectis? an, ſi nihil amplius, obſtem?
Quid ſi, me, Meleagre, tuam memor eſſe ſororem,
Forte paro facinus; quantumque injuria poſſit,
Femineuſque dolor, jugulatâ pellice teſtor?
Incurſus animus varios habet. omnibus illi
Praetulit imbutam Neſſeo ſanguine veſtem
Mittere; quae vires defecto reddat amori.
Ignaroque Lichae, quid tradat neſcia, luctus
Ipſa ſuos tradit: blandiſque miſerrima verbis
Dona det illa viro, mandat. capit inſcius heros:
Induiturque humeris Lernaeae virus Echidnae.
Tura dabat primis, & verba precantia, flammis;
Vinaque marmoreas paterâ fundebat in aras:
Incaluit vis illa mali; reſolutaque flammis
Herculeos abiit, late diffuſa, per artus.
Dum potuit, ſolitâ gemitum virtute repreſſit.
Victa malis poſtquam patientia, reppulit aras;
Implevitque ſuis nemoroſum vocibus Oeten.
Nec mora; letiferam conatur ſcindere veſtem:
Quâ trahitur; trahit illa cutem; foedumque relatu,
Aut haeret membris fruſtra tentata revelli;
Aut laceros artus, & grandia detegit oſſa.
Ipſe cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, ſtridit; coquiturque ardente veneno.
Nec modus eſt: ſorbent avidae praecordia flammae:
Coeruleuſque fluit toto de corpore ſudor:
Ambuſtique ſonant nervi: caecâque medullis
Tabe liquefactis, tendens ad ſidera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia, paſcere noſtris:
Paſcere; & hanc peſtem ſpecta, crudelis, ab alto:

Con-

Corque ferum ſatia. vel ſi miſerandus & hoſti;
(Hoſtis enim tibi ſum) diris cruciatibus aegram,
Inviſamque animam, natamque laboribus, aufer.
Mors mihi munus erit · decet haec dare dona novercam.
Ergo ego foedantem peregrino templa cruore
Buſirin domui? ſaevoque alimenta parentis
Antaeo eripui? nec me paſtoris Iberi
Forma triplex; nec forma triplex tua, Cerbere, movit?
Voſne manus validi preſſiſtis cornua tauri?
Veſtrum opus Elis habet, veſtrum Stymphalides undae,
Partheniumque nemus? veſtrâ virtute relatus
Thermodontiaco caelatus baltheus auro,
Pomaque ab inſomni male cuſtodita dracone?
Nec mihi Centauri potuere reſiſtere, nec mî
Arcadiae vaſtator aper? nec profuit Hydrae
Creſcere per damnum., geminasque reſumere vires?
Quid? cum Thracas equos humano ſanguine pingues,
Plenaque corporibus laceris praeſepia vidi,
Viſaque dejeci, dominumque ipſosque peremi?
His eliſa jacet moles Nemeaea lacertis?
Hac coelum cervice tuli? defeſſa jubendo eſt
Saeva Jovis conjux: ego ſum indefeſſus agendo.
Sed nova peſtis adeſt: cui nec virtute reſiſti,
Nec telis armisve poteſt. pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes paſcitur artus.
At valet Euryſtheus, & ſunt, qui credere poſſint
Eſſe Deos? dixit. perque altum ſaucius Oeten
Haud aliter graditur, quam ſi venabula tigris
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Saepe illum gemitus edentem, ſaepe frementem,
Saepe retentantem totas infringere veſtes,
Sternentemque trabes; iraſcentemque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia coelo.
Ecce Lichan trepidum, & latitantem rupe cavatâ
Adſpicit: utque dolor rabiem collegerat omnem;
Tune, Licha, dixit, feralia dona tuliſti?
Tune meae necis auctor eris? tremit ille, pavetque
Pallidus; & timidè verba excuſantia dicit.

Dicen-

Dicentem, genibusque manus adhibere parantem,
Corripit Alcides; & terque quaterque rotatum
Mittit in Euboïcas, tormento fortius, undas.
Ille per aërias pendens induruit auras.
Utque ferunt imbres gelidis concreſcere ventis;
Inde nives fieri; nivibus quoque molle rotatis
Adſtringi, & ſpiſsâ glomerari grandine corpus;
Sic illum validis actum per inane lacertis,
Exſanguemque metu, nec quidquam humoris habentem,
In rigidas verſum ſilices prior edidit aetas.
Nunc quoque in Euboïco ſcopulus brevis emicat altè
Gurgite; & humanae ſervat veſtigia formae.
Quem, quaſi ſenſurum, nautae calcare verentur,
Adpellantque Lichan. at tu, Jovis inclyta proles,
Arboribus caeſis, quas ardua geſſerat Oete,
Inque pyram ſtructis, arcus, pharetramque capacem,
Regnaque viſuras iterum Trojana ſagittas,
Ferre jubes Paeante ſatum: quo flamma miniſtro
Subdita. dumque avidis comprenditur ignibus agger;
Congeriem ſilvae Nemeaeo vellere ſummam
Sternis: & impoſitâ clavae cervice recumbis,
Haud alio vultu, quam ſi conviva jaceres,
Inter plena meri redimitus pocula ſertis.
Jamque valens, & in omne latus diffuſa ſonabat,
Securosque artus, contemtoremque petebat
Flamma ſuum. timuere Dei pro vindice terrae.
Quos ita (ſenſit enim) laeto Saturnius ore
Juppiter adloquitur: Noſtra eſt timor iſte voluptas,
O Superi: totoque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectorque paterque:
Et mea progenies veſtro quoque tuta favore eſt.
Nam quamquam ipſius datur hoc immanibus actis;
Obligor ipſe tamen. ſed enim, ne pectora vano
Fida metu paveant, Oetaeas ſpernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes,
Nec niſi maternâ Vulcanum parte potentem
Sentiet. aeternum eſt, à me quod traxit, & expers,
Atque immune necis, nullâque domabile flammâ.

Idque ego defunctum terrâ coeleſtibus oris
Accipiam, cunctiſque meum laetabile factum
Dîs fore confido. ſi quis tamen Hercule, ſi quis
Forte Deo doliturus erit, data praemia nolet:
Sed meruiſſe dari ſciet; invitusque probabit.
Adſenſere Dei. conjux quoque regia viſa eſt
Cetera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tuliſſe Jovis; ſeque indoluiſſe notatam.
Interea, quodcumque fuit populabile flammae,
Mulciber abſtulerat; nec cognoſcenda remanſit
Herculis effigies; nec quidquam ab origine ductum
Matris habet: tantumque Jovis veſtigia ſervat.
Utque novus ſerpens, poſitâ cum pelle ſenectâ,
Luxuriare ſolet, ſquamâque virere recenti;
Sic, ubi mortales Tirynthius exuit artus;
Parte ſui meliore viget; majorque videri
Coepit; & auguſtâ fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens, inter cava nubila raptum,
Quadrijugo curru radiantibus intulit aſtris.
Senſit Atlas pondus. neque adhuc Stheneleïus iras
Solverat Euryſtheus; odiumque in prole paternum
Exercebat atrox, at longis anxia curis
Argolis Alcmene, queſtus ubi ponat aniles,
Cui referat nati teſtatos orbe labores,
Cuive ſuos caſus, Iölen habet. Herculis illam
Imperiis, thalamoque, animoque receperat Hyllus:
Implêratque uterum generoſo germine. cui ſic
Incipit Alcmene: Faveant tibi numina ſaltem;
Corripiantque moras, tum cum matura vocabis
Praepoſitam timidis parientibus Ilithyiam;
Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit.
Namque laboriferi cum jam natalis adeſſet
Herculis, & decimum premeretur ſidere ſignum:
Tendebat gravitas uterum mihi: quodque ferebam,
Tantum erat, ut poſſes auctorem dicere tecti
Ponderis eſſe Jovem. nec jam tolerare labores
Ulterius poteram: quin nunc quoque frigidus artus,
Dum loquor, horror habet; parsque eſt meminiſſe doloris.

Septem

Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Feſſa malis, tendensque ad coelum brachia, magno
Lucinam, Nixosque pares, clamore vocabam.
Illa quidem vênit, ſed praecorrupta, meumque
Quae donare caput Junoni vellet iniquae.
Utque meos audit gemitus; ſubſedit in illâ
Ante fores arâ: dextroque à poplite laevum
Preſſa genu, digitis inter ſe pectine junctis,
Suſtinuit nixus. tacitâ quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio convicia demens
Vana Jovi: cupioque mori; moturaque duras
Verba queror ſilices. matres Cadmeïdes adſunt;
Votaque ſuſcipiunt; exhortanturque dolentem.
Una miniſtrarum, mediâ de plebe, Galanthis,
Flava comas, aderat, faciendis ſtrenua juſſis;
Officiis dilecta ſuis. ea ſenſit iniquâ
Neſcio quid Junone geri: dumque exit, & intrat
Saepe fores; Divam reſidentem vidit in arâ;
Brachiaque in genibus digitis connexa tenentem:
Et, Quaecumque es, ait, dominae gratare; levata eſt
Argolis Alcmene: potiturque puerpera voto.
Exſiluit, junctasque manus patefacta remiſit
Diva potens uteri. vinclis levor ipſa remiſſis.
Numine decepto riſiſſe Galanthida fama eſt.
Ridentem, prenſamque ipſis Dea ſaeva capillis
Traxit, & è terrâ corpus relevare volentem
Arcuit: inque pedes mutavit brachia primos,
Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amiſere ſuum: forma eſt diverſa priori.
Quae, quia mendaci parientem juverat ore,
Ore parit: noſtrasque domos, ut & ante, frequentat.
Dixit: &, admonitu veteris commota miniſtrae,
Ingemuit; quam ſic nurus eſt adfata gementem:
Te tamen, ô genetrix, alienae ſanguine veſtro
Rapta movet facies. quid ſi tibi mira ſororis
Fata meae referam? quamquam lacrimaeque dolorque
Impediunt, prohibentque loqui. fuit unica matri

(Me pater ex aliâ genuit) notiſſima formâ
Oechalidum Dryope: quam virginitate carentem,
Vimque Dei paſſam, Delphos Delonque tenentis,
Excipit Andraemon; & habetur conjuge felix.
Eſt lacus, acclivi devexo margine formam
Litoris efficiens: ſummum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope fatorum neſcia; quoque
Indignere magis, Nymphis latura coronas.
Inque ſinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus: tepidique ope lactis alebat.
Haud procul à ſtagno, Tyrios imitata colores,
In ſpem baccarum florebat aquatica lotos.
Carpſerat hinc Dryope, quos obleƈtamina nato
Porrigeret, flores: & idem factura videbar;
Namque aderam. vidi guttas è flore cruentas
Decidere; & tremulo ramos horrore moveri.
Scilicet, ut referunt tardi nunc denique agreſtes,
Lotis in hanc Nymphe, fugiens obſcaena Priapi,
Contulerat verſos, ſervato nomine, vultus.
  Neſcierat ſoror hoc; quae cum perterrita retro
Ire, & adoratis vellet diſcedere Nymphis;
Haeſerunt radice pedes. convellere pugnat:
Nec quidquam, niſi ſumma, movet. ſuccreſcit ab imo,
Totaque paullatim lentus premit inguina cortex.
Ut vidit; conata manu laniare capillos,
Fronde manum implevit: frondes caput omne tenebant.
At puer Amphiſſos (namque hoc avus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigeſcere ſentit
Ubera: nec ſequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis; opemque
Non poteram tibi ferre, ſoror: quantumque valebam,
Creſcentem truncum ramoſque amplexa, morabar:
Et (fateor) volui ſub eodem cortice condi.
Ecce vir Andraemon, genitorque miſerrimus, adſunt:
Et quaerunt Dryopen: Dryopen quaerentibus illis
Oſtendi loton. tepido dant oſcula ligno:
Adfuſique ſuae radicibus arboris haerent.
Nil niſi jam faciem, quod non foret arbor, habebas,
Cara

Cara ſoror. lacrimae miſero de corpore factis
Irrorant foliis: ac, dum licet, oraque praeſtant
Vocis iter, tales effundit in aëra queſtus:
Si qua fides miſeris, hoc me per numina juro
Non meruiſſe nefas. patior ſine crimine poenam.
Viximus innocuae: ſi mentior, arida perdam,
Quas habeo, frondes; & caeſa ſecuribus urar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis;
Et date nutrici: noſtrâque ſub arbore ſaepe
Lac facitote bibat; noſtrâque ſub arbore ludat.
Cumque loqui poterit, matrem facitote ſalutet.
Et triſtis dicat: Latet hoc ſub ſtipite mater.
Stagna tamen timeat; nec carpat ab arbore flores:
Et frutices omnes corpus putet eſſe Dearum.
Care, vale, conjux, & tu germana, paterque.
Quîs ſi quâ eſt pietas, ab acutae vulnere falcis,
A pecoris morſu frondes defendite noſtràs.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non eſt,
Erigite huc artus, & ad oſcula noſtra venite,
Dum tangi poſſum, parvumque attollite natum.
Plura loqui nequeo. nam jam per candida mollis
Colla liber ſerpit: ſummoque cacumine condor.
Ex oculis removete manus. ſine munere veſtro
Contegat inductus morientia lumina cortex.
Deſierant ſimul ora loqui, ſimul eſſe: diuque
Corpore mutato rami caluere recentes.
Dumque refert Iöle fatum miſerabile, dumque
Eurytidos lacrimas admoto pollice ſiccat
Alcmene, flet & ipſa tamen: compeſcuit omnem
Res nova triſtitiam. nam limine conſtitit alto
Pène puer, dubiâque tegens lanugine malas
Ora, reformatus primos Iölaus in annos.
  Hoc illi dederat Junonia muneris Hebe,
Victa viri precibus. quae cum jurare pararet
Dona tributuram poſthac ſe talia nulli;
Non eſt paſſa Themis. Nam jam diſcordia Thebae
Bella movent, dixit, Capaneusque niſi ab Jove vinci
Haud poterit: ibuntque pares in vulnera fratres:

Seductâque ſuos manes tellure videbit
Vivus adhuc vates: ultusque parente parentem
Natus, erit facto pius & ſceleratus eodem:
Attonitusque malis, exul mentisque domûsque,
Vultibus Eumenidum, matrisque agitabitur umbris;
Donec eum conjux fatale popoſcerit aurum:
Cognatumque latus Phegeïus hauſerit enſis.
Tum demum magno petet hos Acheloïa ſupplex
Ab Jove Callirhoë natis infantibus annos.
Juppiter his motus, privignae dona nurûsque
Praecipiet, facietque viros impubibus annis.
Haec ubi faticano venturi praeſcia dixit
Ore Themis; vario Superi ſermone fremebant:
Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat. queritur veteres Pallantias annos
Conjugis eſſe ſui: queritur caneſcere mitis
Iaſiona Ceres: repetitum Mulciber aevum
Poſcit Erichthonio. Venerem quoque cura futuri
Tangit, & Anchiſae renovare paciſcitur annos.
Cui ſtudeat, Deus omnis habet: creſcitque favore
Turbida ſeditio; donec ſua Juppiter ora
Solvit: &, O, noſtri ſi qua eſt reverentia; dixit,
Quo ruitis? tantumne ſibi quis poſſe videtur,
Fata quoque ut ſuperet? fatis Iölaus in annos,
Quos egit, rediit: fatis revireſcere debent
Callirhoë geniti; non ambitione, nec armis.
Vos etiam; quoque hoc animo meliore feratis,
Me quoque, fata regunt: quae ſi mutare valerem,
Nec noſtrum ſeri curvarent Aeacon anni:
Perpetuumque aevi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoë meo: qui propter amara ſenectae
Pondera deſpicitur; nec, quo prius, ordine regnat.
Dicta Jovis movêre Deos. nec ſuſtinet ullus
(Cum videant feſſos Rhadamanthon & Aeacon annis,
Et Minoa) queri. qui, dum fuit integer aevi,
Terruerat magnas, ipſo quoque nomine, gentes.
Tunc erat invalidus; Deïonidenque juventae
Robore Miletum, Phoeboque parente ſuperbum,

Per-

Pertimuit: credensque ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patriis arcere penatibus auſus.
Sponte fugis, Milete, tuâ; celerique carinâ
Aegaeas metiris aquas; & in Aſide terrâ
Moenia conſtituis, poſitoris habentia nomen.
Hîc tibi, dum ſequitur patriae curvamina ripae,
Filia Maeandri, toties redeuntis eodem,
Cognita Cyanëe, praeſtanti corpora formâ,
Byblida cum Cauno prolem eſt enixa gemellam.
Byblis in exemplo eſt, ut ament conceſſa puellae:
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non ſoror ut fratrem, nec quâ debebat, amavit.
Illa quidem primo nullos intelligit ignes:
Nec peccare putat, quod ſaepius oſcula jungat:
Quod ſua fraterno circumdet brachia collo:
Mendacique diu pietatis fallitur umbrâ.
Paullatim declinat amor; viſuraque fratrem
Culta venit; nimiumque cupit formoſa videri:
Et, ſi qua eſt illic formoſior, invidet illi.
Sed nondum manifeſta ſibi eſt; nullumque ſub illo
Igne facit votum; verumtamen aeſtuat intus.
Jam dominum adpellat: jam nomina ſanguinis odit:
Byblida jam mavult, quam ſe vocet ille ſororem.
Spes tamen obſcaenas animo demittere non eſt
Auſa ſuo vigilans. placidâ reſoluta quiete
Saepe videt, quod amat. viſa eſt quoque jungere fratri
Corpus; & erubuit, quamvis ſopita jacebat.
Somnus abit: ſilet illa diu; repetitque quietis
Ipſa ſuae ſpeciem; dubiâque ita mente profatur:
Me miſeram! tacitae quid vult ſibi noctis imago?
Quam nolim rata ſit, cur haec ego ſomnia vidi?
Ille quidem eſt oculis quamvis formoſus iniquis:
Et placet, & poſſum, ſi non ſit frater, amare:
Et me dignus erat. verum nocet eſſe ſororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem;
Saepe licet ſimili redeat ſub imagine ſomnus.
Teſtis abeſt ſomno; nec abeſt imitata voluptas.
Prô Venus, & tenerâ volucer cum matre Cupido,

Gaudia quanta tuli! quam me manifeſta libido
Contigit! ut jacui totis reſoluta medullis!
Ut meminiſſe juvat! quamvis brevis illa voluptas,
Noxque fuit praeceps, & coeptis invida noſtris.
O ego, ſi liceat mutato nomine jungi,
Quam bene, Caune, tuo poteram nurus eſſe parenti!
Quam bene, Caune, meo poteras gener eſſe parenti!
Omnia, Dî facerent, eſſent communia nobis;
Praeter avos. tu me vellem generoſior eſſes.
Neſcio quam facies igitur, pulcherrime, matrem:
At mihi, quae male ſum, quos tu, ſortita parentes,
Nil niſi frater eris. quod obeſt, id habebimus unum.
Quid mihi ſignificant ergo mea viſa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & ſomnia pondus?
Dî melius! Dî nempe ſuas habuere ſorores.
Sic Saturnus Opim, junctam ſibi ſanguine, duxit,
Oceanus Tethyn, Junonem rector Olympi.
Sunt Superis ſua jura. quid ad coeleſtia ritus
Exigere humanos; diverſaque foedera tento?
Aut noſtro vetitus de corde fugabitur ardor:
Aut, hoc ſi nequeo, peream precor ante; toroque
Mortua componar: poſitaeque det oſcula frater.
Et tamen arbitrium quaerit res iſta duorum.
Finge placere mihi: ſcelus eſſe videbitur illi.
At non Aeolidae thalamos timuere ſororum.
Unde ſed hos novi? cur haec exempla paravi?
Quo feror? obſcaenae procul hinc diſcedite flammae:
Nec, niſi quâ fas eſt germanae, frater ametur.
Si tamen ipſe mei captus prior eſſet amore,
Forſitan illius poſſem indulgere furori.
Ergo ego, quem fueram non rejectura petentem,
Ipſa petam? poterisne loqui? poterisne fateri?
Coget amor; potero. vel, ſi pudor ora tenebit,
Litera celatos arcana fatebitur ignes.
Haec placet, haec dubiam vincit ſententia mentem.
In latus erigitur, cubitoque innixa ſiniſtro,
Viderit: inſanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi! quò labor? quem mens mea concipit ignem?

Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum; vacuam tenet altera ceram.
Incipit; & dubitat: ſcribit; damnatque tabellas:
Et notat; & delet· mutat; culpatque, probatque:
Inque vicem ſumtas ponit, poſitasque reſumit.
Quid velit, ignorat: quidquid factura videtur,
Diſplicet. in vultu eſt audacia mixta pudori.
Scripta Soror fuerat: viſum eſt delere Sororem,
Verbaque correctis incidere talia ceris:
Quam, niſi tu dederis, non eſt habitura ſalutem,
Hanc tibi mittit amans. pudet ah, pudet edere nomen!
Et, ſi quid cupiam, quaeris; ſine nomine vellem
Poſſet agi mea cauſſa meo: nec cognita Byblis
Ante forem, quam ſpes votorum certa fuiſſet.
Eſſe quidem laeſi poterant tibi pectoris index,
Et color, & macies, & vultus, & humida ſaepe
Lumina, nec cauſsâ ſuſpiria mota patenti;
Et crebri amplexus; & quae, ſi forte notaſti,
Oſcula ſentiri non eſſe ſororia poſſent.
Ipſa tamen, quamvis animo grave vulnus habebam,
Quamvis intus erat furor igneus, omnia feci,
(Sunt mihi Dî teſtes) ut tandem ſanior eſſem:
Pugnavique diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix; & plus, quam ferre puellam
Poſſe putes, ego dura tuli. ſuperata fateri
Cogor, opemque tuam timidis expoſcere votis.
Tu ſervare potes, tu perdere ſolus amantem.
Elige utrum facias. non hoc inimica precatur:
Sed quae, cum tibi ſit junctiſſima, junctior eſſe
Expetit; & vinclo tecum propiore ligari.
Jura ſenes nôrint: & quid liceatque, nefasque,
Fasque ſit, inquirant; legumque examina ſervent:
Conveniens Venus eſt annis temeraria noſtris.
Quid liceat, neſcimus adhuc: & cuncta licere
Credimus: & ſequimur magnorum exempla Deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reverentia famae,
Aut timor impedient; tantum abſit cauſſa timendi.
Dulcia fraterno ſub nomine furta tegemus.

Eſt mihi libertas tecum ſecreta loquendi.
Et damus amplexus; & jungimus oſcula coram.
Quantum eſt, quod deſit! miſerere fatentis amorem,
Et non faſſurae, niſi cogeret ultimus ardor:
[Neve merere, meo ſubſcribi cauſſa ſepulcro.]
Talia nequicquam perarantem plena reliquit
Cera manum: ſummuſque in margine verſus adhaeſit.
Protinus impreſsâ ſignat ſua crimina gemmâ;
Quam tinxit lacrimis; linguam defecerat humor.
Deque ſuis unum famulis pudibunda vocavit:
Et pavidum blandita, Fer has, fidiſſime, noſtro,
Dixit, & adjecit poſt longo tempore, fratri.
Cum daret; elapſae manibus cecidere tabellae.
Omine turbata eſt: miſit tamen. apta miniſter
Tempora nactus adit; traditque latentia verba.
Attonitus ſubitâ juvenis Maeandrius irâ,
Projicit acceptas, lectâ ſibi parte, tabellas:
Vixque manus retinens trepidantis ab ore miniſtri,
Dum licet, ô vetitae ſcelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, ſi noſtrùm tua fata pudorem
Non traherent ſecum, poenas mihi morte dediſſes.
Ille fugit pavidus: dominaeque ferocia Cauni
Dicta refert. palles auditâ, Bybli, repulsâ:
Et pavet obſeſſum glaciali frigore pectus.
Mens tamen ut rediit; pariter rediere furores:
Linguaque vix tales icto dedit aëre voces:
Et merito; quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium feci? quid, quae celanda fuerunt,
Tam cito commiſi properatis verba tabellis?
Ante erat ambiguis animi ſententia dictis
Praetentanda mihi. ne non ſequeretur euntem,
Parte aliquâ veli, qualis foret aura, notare
Debueram; tutòque mari decurrere: quae nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Auferor in ſcopulos igitur, ſubmerſaque toto
Obruor Oceano: neque habent mea vela recurſus.
Quid quod & ominibus certis prohibebar amori
Indulgere meo, tum cum mihi ferre jubenti

Ex-

Excidit, & fecit ſpes noſtras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? deus ipſe monebat;
Signaque certa dabat: ſi non male ſana fuiſſem.
Et tamen ipſa loqui, nec me committere cerae
Debueram, praeſenſque meos aperire furores.
Vidiſſet lacrimas: vultus vidiſſet amantis.
Plura loqui poteram, quam quae cepere tabellae.
Invito potui circumdare brachia collo:
Amplectique pedes: adfuſaque poſcere vitam:
Et, ſi rejicerer, potui moritura videri.
Omnia feciſſem, quorum ſi ſingula duram
Flectere non poterant, potuiſſent omnia, mentem.
Forſitan & miſſi ſit quaedam culpa miniſtri.
Non adiit apte: non legit idonea, credo,
Tempora: nec petiit horamque animumque vacantem.
Haec nocuere mihi. neque enim de tigride natus;
Nec rigidas ſilices, ſolidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit: nec lac bibit ille leaenae.
Vincetur. repetendus erit. nec taedia coepti
Ulla mei capiam; dum ſpiritus iſte manebit.
Nam primum (ſi fata mihi revocare liceret)
Non coepiſſe fuit: coepta expugnare, ſecundum eſt.
Quippe nec ille poteſt (ut jam mea vota relinquam)
Non tamen auſorum ſemper memor eſſe meorum.
Et, quia deſierim, leviter voluiſſe videbor:
Aut etiam tentaſſe illum, inſidiiſque petiîſſe.
Vel certè non hoc, qui plurimus urit, & uſſit
Pectora noſtra, Deo, ſed victa libidine credar.
Denique jam nequeo nil commiſiſſe nefandum.
Et ſcripſi, & petii: temerata eſt noſtra voluntas,
Ut nihil adjiciam, non poſſum innoxia dici.
Quod ſupereſt, multum eſt in vota, in crimina parvum.
Dixit: & (incertae tanta eſt diſcordia mentis)
Cum pigeat tentaſſe, libet tentare: modumque
Exit; & infelix committit ſaepe repelli.
Mox ubi finis abeſt; patriam fugit ille, nefaſque:
Inque peregrinâ ponit nova moenia terrâ.

Tum vero moeſtam totâ Miletida mente
Defeciſſe ferunt. tum vero à pectore veſtem
Deripuit; Planxitque ſuos furibunda lacertos
Jamque palam eſt demens; inconceſſamque fatetur
Spem Veneris. ſine quâ patriam, inviſosque penates
Deſerit; & profugi ſequitur veſtigia fratris.
Utque tuo motae, proles Semeleïa, thyrſo
Iſmariae celebrant repetita triennia Bacchae;
Byblida non aliter latos ululaſſe per agros
Bubaſides vidêre nurus: quibus illa relictis
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamque pererrat.
Jam Cragon, & Lymiren, Xanthique reliquerat undas,
Quoque Chimaera jugo mediis in partibus ignem,
Pectus & ora leae, caudam ſerpentis habebat.
Deficiunt ſilvae: cum tu laſſata ſequendo
Procidis; &, durâ poſitis tellure capillis,
Bybli taces; frondesque tuo premis ore caducas.
Saepe etiam Nymphae teneris Lelegeïdes ulnis
Tollere conantur: ſaepe, ut moderetur amori,
Praecipiunt; ſurdaeque adhibent ſolatia menti.
Muta jacet: viridesque ſuis terit unguibus herbas
Byblis: & humectat lacrimarum gramina rivo.
Naïdas his venam, quae numquam areſcere poſſet,
Suppoſuiſſe ferunt. quid enim dare majus habebant?
Protinus, ut ſecto piceae de cortice guttae,
Utve tenax gravidâ manat tellure bitumen;
Utve ſub adventum ſpirantis lene Favonî
Sole remolleſcit, quae frigore conſtitit unda,
Sic lacrimis conſumta ſuis Phoebeïa Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominae; nigrâque ſub ilice manat.
Fama novi centum Cretaeas forſitan urbes
Implêſſet monſtri; ſi non miracula nuper
Iphide mutatâ Crete propiora tuliſſet.
Proxima Gnoſiaco nam quondam Phaeſtia regno
Progenuit tellus, ignoto nomine Ligdum;
Ingenuâ de plebe virum. nec cenſus in illo
Nobilitate ſuâ major: ſed vita fidesque

In-

Inculpata fuit. gravidae qui conjugis aures
Vocibus his movit; cum jam prope partus adeſſet:
Quae voveam duo ſunt: minimo ut relevere labore;
Utque marem parias. oneroſior altera ſors eſt:
Et vires fortuna negat. quod abominor, ergo
Edita forte tuo fuerit ſi femina partu;
(Invitus mando: pietas, ignoſce) necetur.
Dixerat: & lacrimis vultum lavere profuſis,
Tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur.
Sed tamen usque ſuum vanis Telethuſa maritum
Sollicitat precibus; ne ſpem ſibi ponat in arcto.
Certa ſua eſt Ligdo ſententia. jamque ferendo
Vix erat illi gravem maturo pondere ventrem;
Cum medio noctis ſpatio, ſub imagine ſomni,
Inachis ante torum, pompâ comitata ſuorum,
Aut ſtetit, aut viſa eſt. inerant lunaria fronti
Cornua, cum ſpicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus; cum quâ latrator Anubis,
Sanctaque Bubaſtis, variusque coloribus Apis:
Quique premit vocem, digitoque ſilentia ſuadet;
Siſtraque erant, numquamque ſatis quaeſitus Oſiris,
Plenaque ſomniferi ſerpens peregrina veneni.
Cum, velut excuſſam ſomno, & manifeſta videntem.
Sic adfata Dea eſt: Pars, ô Telethuſa, mearum,
Pone graves curas; mandataque falle mariti.
Nec dubita, cum te partu Lucina levârit,
Tollere quidquid erit. Dea ſum auxiliaris, opemque
Exorata fero. nec te coluiſſe quereris
Ingratum numen. monuit, thalamoque receſſit.
Laeta thoro ſurgit, puraſque ad ſidera ſupplex
Creſſa manus tollens, rata ſint ſua viſa precatur.
Ut dolor increvit; ſeque ipſum pondus in auras
Expulit, & nata eſt ignaro femina patri;
Juſſit ali mater, puerum mentita; fidemque
Res habuit: neque erat facti niſi conſcia nutrix.
Vota pater ſolvit, nomenque imponit avitum.
Iphis avus fuerat. gaviſa eſt nomine mater,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo.

Imperceptа piâ mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam ſive puellae,
Sive dares puero, fieret formoſus uterque.
Tertius interea decimo ſucceſſerat annus;
Cum pater, Iphi, tibi flavam deſpondet Iänthen:
Inter Phaeſtiadas quae laudatiſſima formae
Dote fuit virgo, Dictaeo nata Teleſte.
Par aetas, par forma fuit: primasque magiſtris
Accepere artes, elementa aetatis, ab îsdem.
Hinc amor ambarum tetigit rude pectus: & aequum
Vulnus utrique tulit. ſed erat fiducia diſpar.
Conjugii pactaeque exſpectat tempora taedae,
Quamque virum putat eſſe, ſuum fore credit Iänthe.
Iphis amat, quâ poſſe frui deſperat, & auget
Hoc ipſum flammas: ardetque in virgine virgo.
Vixque tenens lacrimas, Quis me manet exitus, inquit,
Cognita quam nulli, quam prodigioſa, novaeque
Cura tenet Veneris? ſi Dî mihi parcere vellent:
[Perdere debuerant: ſi non & perdere vellent;]
Naturale malum ſaltem & de more dediſſent.
Nec vaccam vaccae, nec equas amor urit equarum.
Urit oves aries: ſequitur ſua femina cervum.
Sic & aves coëunt; interque animalia cuncta
Femina femineo correpta cupidine nulla eſt.
Vellem nulla forem. ne non tamen omnia Crete
Monſtra ferat; taurum dilexit filia Solis,
Femina nempe marem. meus eſt furioſior illo,
Si verum profitemur, amor. tamen illa ſecuta eſt
Spem Veneris: tamen illa dolis, & imagine vaccae,
Paſſa bovem eſt: & erat, qui deciperetur, adulter.
Huc licet è toto ſollertia confluat orbe,
Ipſe licet revolet ceratis Daedalus alis;
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Iänthe?
Quin animum firmas, teque ipſa recolligis, Iphi:
Conſiliique inopes & ſtultos excutis ignes?
Quid ſis nata vide: (niſi te quoque decipis ipſam)
Et pete quod fas eſt; & ama, quod femina debes.

[Spes eſt quae capiat: ſpes eſt quae paſcat amorem.]
Hanc tibi res adimit: non te cuſtodia caro
Arcet ab amplexu, nec cauti cura magiſtri.
Non patris aſperitas, non ſe negat ipſa roganti.
Nec tamen eſt potiunda tibi: nec, ut omnia fiant,
Eſſe potes felix; ut Dîque hominesque laborent.
Nunc quoque votorum pars una eſt vana meorum:
Dîque mihi faciles, quidquid valuere, dederunt.
Quodque ego, vult genitor, vult ipſa, ſocerque futurus:
At non vult Natura: potentior omnibus iſtis;
Quae mihi ſola nocet. venit ecce optabile tempus:
Luxque jugalis adeſt: ut jam mea fiat Iänthe;
Nec mihi continget. mediis ſitiemus in undis.
Pronuba quid Juno, quid ad haec, Hymenaee, venitis
Sacra; quibus qui ducat abeſt, ubi nubimus ambae?
Preſſit ab his vocem. nec lenius altera virgo
Aeſtuat: utque celer venias, Hymenaee, precatur.
Quod petit haec, Telethuſa timens, modo tempora differt:
Nunc ficto languore moram trahit. omina ſaepe,
Viſaque cauſſatur. ſed jam conſumſerat omnem
Materiam ficti: dilataque tempora taedae
Inſtiterant; unusque dies reſtabat: at illa
Crinalem capiti vittam nataeque ſibique
Detrahit: & paſſis aram complexa capillis,
Iſi, Paraetonium, Mareoticaque arva, Pharonque
Quae colis, & ſeptem digeſtum in cornua Nilum;
Fer, precor, inquit, opem: noſtroque medere timori.
Te Dea: te quondam, tuaque haec inſignia vidi:
Cunctaque cognovi; comitesque, facesque, ſonumque
Siſtrorum: memorique animo tua juſſa notavi.
Quod videt haec lucem, quod non ego punior ipſa;
Conſilium, monitumque tuum eſt. miſerere duarum,
Auxilioque juva. lacrimae ſunt verba ſecutae.
Viſa Dea eſt moviſſe ſuas (& moverat) aras.
Et templi tremuere fores, imitataque Lunam
Cornua fulſerunt; crepuitque ſonabile ſiſtrum.
Non ſecura quidem, fauſto tamen omine laeta
Mater abit templo. ſequitur comes Iphis euntem,
Quàm

Quàm ſolita eſt, majore gradu: nec candor in ore
Permanet; & vires augentur; & acrior ipſe eſt
Vultus: & incomtis brevior menſura capillis.
Pluſque vigoris adeſt, habuit quam femina. jam, quae
Femina nuper eras, puer es. date munera templis:
Nec timidâ gaudete fide. dant munera templis.
Addunt & titulum: titulus breve carmen habebat:
Dona puer ſolvit, quae femina voverat, Iphis.
Poſtera lux radiis latum patefecerat orbem;
Cum Venus, & Juno, ſociosque Hymenaeus ad ignes
Conveniunt: potiturque ſuâ puer Iphis Iänthe.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER X.

Inde per immenſum croceo velatus amictu
Aëra digreditur, Ciconumque Hymenaeus ad oras
Tendit; & Orpheâ nequicquam voce rogatur
Adfuit ille quidem: ſed nec ſollemnia verba,
Nec laetos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrimoſo ſtridula fumo,
Uſque fuit, nulloſque invênit motibus ignes.
Exitus auſpicio gravior: nam nupta, per herbas
Dum nova Naïadum turbâ comitata vagatur,
Decidit, in talum ſerpentis dente recepto.
Quam ſatis ad ſuperas poſtquam Rhodopeïus auras
Deflevit vates; ne non tentaret & umbras,
Ad Styga Taenariâ eſt auſus deſcendere portâ.
Perque leves populos, ſimulacraque functa ſepulcris,
Perſephonen adiit, inamoenaque regna tenentem
Umbrarum dominum: pulſiſque ad carmina nervis
Sic ait: O poſiti ſub terrâ numina mundi,
In quem recidimus quidquid mortale creamur;
Si licet, &, falſi poſitis ambagibus oris,
Vera loqui ſinitis, non huc, ut opaca viderem
Tartara, deſcendi; nec uti villoſa colubris
Terna Meduſaei vincirem guttura monſtri.
Cauſſa viae conjux: in quam calcata venenum
Vipera diffudit; creſcenteſque abſtulit annos.
Poſſe pati volui: nec me tentaſſe negabo.
Vicit Amor. ſuperâ Deus hic bene notus in orâ eſt.

An ſit & hîc, dubito: ſed & hîc tamen auguror eſſe.
Famaque ſi veterem non eſt mentita rapinam,
Vos quoque junxit Amor. per ego haec loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vaſtique ſilentia regni,
Eurydices, oro, properata retexite fila.
Omnia debemur vobis: paullumque morati;
Serius aut citius ſedem properamus ad unam.
Tendimus huc omnes, haec eſt domus ultima: vosque
Humani generis longiſſima regna tenetis.
Haec quoque, cum juſtos matura peregerit annos,
Juris erit veſtri. pro munere poſcimus uſum.
Quod ſi fata negant veniam pro conjuge, certum eſt
Nolle redire mihi. leto gaudete duorum.
Talia dicentem, nervosque ad verba moventem,
Exſangues flebant animae. nec Tantalus undam
Captavit refugam: ſtupuitque Ixionis orbis.
Nec carpſere jecur volucres: urnisque vacârunt
Belides: inque tuo ſediſti, Siſyphe, ſaxo.
Tum primum lacrimis victarum carmine fama eſt
Eumenidum maduiſſe genas: nec regia conjux
Suſtinet oranti, nec qui regit ima, negare:
Eurydicenque vocant. umbras erat illa recentes
Inter: & inceſſit paſſu de vulnere tardo.
Hanc ſimul, & legem Rhodopëius accipit heros,
Ne flectat retro ſua lumina; donec Avernas
Exierit valles: aut irrita dona futura.
Carpitur acclivus per muta ſilentia trames,
Arduus, obſcurus, caligine denſus opacâ.
Nec procul abſuerunt telluris margine ſummae.
Hic, ne deficeret, metuens, avidusque videndi,
Flexit amans oculos: & protinus illa relapſa eſt.
Brachiaque intendens, prendique & prendere certans,
Nil niſi cedentes infelix adripit auras.
Jamque iterum moriens non eſt de conjuge quidquam
Queſta ſuo: quid enim niſi ſe quereretur amatam?
Supremumque vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit: revolutaque rurſus eodem eſt.
Non aliter ſtupuit geminâ nece conjugis Orpheus;

Quam

Quam tria qui timidus, medio portante catenas,
Colla canis vidit: quem non pavor ante reliquit,
Quam natura prior, ſaxo per corpus oborto:
Quique in ſe crimen traxit; voluitque videri
Olenos eſſe nocens: tuque ô confiſa figurae,
Infelix Lethaea, tuae; junctiſſima quondam
Pectora, nunc lapides, quos humida ſuſtinet Ide.
Orantem, fruſtraque iterum tranſire volentem,
Portitor arcuerat. ſeptem tamen ille diebus
Squallidus in ripâ, Cereris ſine munere, ſedit.
Cura, dolorque animi, lacrimaeque alimenta fuere.
Eſſe Deos Erebi crudeles queſtus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulſumque Aquilonibus Haemon.
Tertius aequoreis incluſum Piſcibus annum
Finierat Titan: omnemque refugerat Orpheus
Femineam Venerem; ſeu quod male ceſſerat illi;
Sive fidem dederat. multas tamen ardor habebat
Jungere ſe vati: multae doluere repulſae.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares: citraque juventam
Aetatis breve ver, & primos carpere flores.
Collis erat, collemque ſuper planiſſima campi
Area: quam viridem faciebant graminis herbae.
Umbra loco deerat. quâ poſtquam parte reſedit
Dîs genitus vates, & fila ſonantia movit;
Umbra loco venit. non Chaonis abfuit arbos,
Non nemus Heliadum, non frontibus eſculus altis,
Nec tiliae molles, nec fagus, & innuba laurus.
Et coryli fragiles, & fraxinus utilis haſtis,
Enodisque abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar,
Amnicolaeque ſimul ſalices, & aquatica lotos,
Perpetuóque virens buxus, tenuesque myricae,
Et bicolor myrtus, & baccis caerula tinus:
Vos quoque flexipedes hederae veniſtis, & unà
Pampineae vites, & amictae vitibus ulmi:
Ornique, & piceae, pomoque onerata rubenti
Arbutus, & lentae, victoris praemia, palmae:

Et

Et ſuccincta comas, hirſutaque vertice pinus?
Grata Deûm matri. ſiquidem Cybeleïus Attis
Exuit hac hominem; truncoque induruit illo.
Adſuit huic turbae, metas imitata, cupreſſus,
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcus.
Namque ſacer Nymphis, Carthaea tenentibus arva,
Ingens cervus erat: latéque patentibus altas
Ipſe ſuo capiti praebebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro: demiſſaque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla ſuper frontem parvis argentea loris
Vincta movebatur: parilesque ex aere nitebant,
Auribus in geminis, circum cava tempora, baccae.
Isque metu vacuus, naturalique pavore
Depoſito, celebrare domos, mulcendaque colla
Quamlibet ignotis manibus praebere ſolebat.
Sed tamen ante alios, Ceae pulcherrime gentis,
Gratus erat, Cypariſſe, tibi. tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undam:
Tu modo texebas varios per cornua flores:
Nunc, eques in tergo reſidens, huc latus & illuc
Mollia purpureis frenabas ora capiſtris.
Aeſtus erat, mediusque dies: Solisque vapore
Concava litorei fervebant brachia Cancri.
Feſſus in herboſâ poſuit ſua corpora terrâ
Cervus: & arboreâ ducebat frigus ab umbrâ.
Hunc puer imprudens jaculo Cypariſſus acuto
Fixit: &, ut ſaevo morientem vulnere vidit,
Velle mori ſtatuit. quae non ſolatia Phoebus
Dixit? & ut leviter, pro materiâque doleret,
Admonuit. gemit ille tamen: munusque ſupremum
Hoc petit à Superis; ut tempore lugeat omni.
Jamque, per immenſos egeſto ſanguine fletus,
In viridem verti coeperunt membra colorem;
Et modo, qui niveâ pendebant fronte capilli,
Horrida caeſaries fieri: ſumtoque rigore
Sidereum gracili ſpectare cacumine coelum.

In-

Ingemuit, triſtisque Deus, Lugebere nobis,
Lugebisque alios, aderisque dolentibus, inquit.
Tale nemus vates contraxerat: inque ferarum
Concilio medius, turbae volucrumque ſedebat,
Ut ſatis impulſas tentavit pollice chordas;
Et ſenſit varios, quamvis diverſa ſonarent,
Concordare modos; hoc vocem carmine rupit:
Ab Jove, Muſa parens, (cedunt Jovis omnia regno)
Carmina noſtra move. Jovis eſt mihi ſaepe poteſtas
Dicta prius. cecini plectro graviore Gigantas,
Sparſaque Phlegraeis victricia fulmina campis.
Nunc opus eſt leviore lyrâ: puerosque canamus
Dilectos Superis; inconceſſisque puellas
Ignibus attonitas meruiſſe libidine poenam.
Rex Superûm Phrygii quondam Ganymedis amore
Arſit: & inventum eſt aliquid, quod Juppiter eſſe,
Quam quod erat, mallet. nullâ tamen alite verti
Dignatur; niſi quae poſſit ſua fulmina ferre.
Nec mora: percuſſo mendacibus aëre pennis,
Abripit Iliaden. qui nunc quoque pocula miſcet,
Invitâque Jovi nectar Junone miniſtrat.
Te quoque, Amyclide, poſuiſſet in aethere Phoebus;
Triſtia ſi ſpatium ponendi fata dediſſent.
Quâ licet, aeternus tamen es: quotiesque repellit
Ver hiemem, Piſcique Aries ſuccedit aquoſo;
Tu toties oreris: viridique in ceſpite vernas.
Te meus ante alios genitor dilexit: & orbe
In medio poſiti caruerunt praeſide Delphi;
Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
Sparten; nec citharae, nec ſunt in honore ſagittae:
Immemor ipſe ſui non retia ferre recuſat;
Non tenuiſſe canes; non per juga montis iniqui
Iſſe comes: longâque alit adſuetudine flammas.
Jamque ferè medius Titan venientis, & actae
Noctis erat, ſpatioque pari diſtabat utrimque;
Corpora veſte levant, & ſucco pinguis olivi
Splendeſcunt, latique ineunt certamina diſci.
Quem prius aërias libratum Phoebus in auras

Miſit,

Miſit, & oppoſitas disjecit pondere nubes,
Recidit in ſolidam longo poſt tempore terram
Pondus: & exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actusque cupidine ludi,
Tollere Taenarides orbem properabat: at illum
Dura repercuſſo ſubjecit ab aëre tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos. expalluit aequè,
Ac puer, ipſe Deus: collapſosque excipit artus:
Et modo te refovet: modo triſtia vulnera ſiccat:
Nunc animam admotis fugientem ſuſtinet herbis.
Nil proſunt artes. erat immedicabile vulnus.
Ut ſi quis violas, riguove papaver in horto,
Liliaque infringat, fulvis haerentia virgis;
Marcida demittant ſubito caput illa gravatum;
Nec ſe ſuſtineant; ſpectentque cacumine terram.
Sic vultus moriens jacet; & defecta vigore
Ipſa ſibi eſt oneri cervix; humeroque recumbit.
Laberis, Oebalide, primâ fraudate juventâ,
Phoebus ait: videoque tuum, mea crimina, vulnus.
Tu dolor es, facinusque meum. mea dextera leto
Inſcribenda tuo eſt. ego ſum tibi funeris auctor.
Quae mea culpa tamen? niſi ſi luſiſſe, vocari
Culpa poteſt. niſi culpa poteſt, & amaſſe, vocari;
Atque utinam pro te vitam, tecumve liceret
Reddere! ſed quoniam fatali lege tenemur;
Semper eris mecum, memorique haerebis in ore.
Te lyra, pulſa manu, te carmina noſtra ſonabunt:
Flosque novus ſcripto gemitus imitabere noſtros.
Tempus & illud erit; quo ſe fortiſſimus heros
Addat in hunc florem; folioque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fuſus humi ſignaverat herbam,
Deſinit eſſe cruor: Tyrioque nitentior oſtro
Flos oritur; formamque capit, quam lilia: ſi non
Purpureus color huic, argenteus eſſet in illis.
Non ſatis hoc Phoebo eſt, (is enim fuit auctor honoris)
Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit: & ai ai
Flos habet inſcriptum: funeſtaque litera ducta eſt.

Nec

Nec genuiſſe pudet Sparten Hyacinthon: honorque
Durat in hoc aevi, celebrandaque more priorum
Annua praelatâ redeunt Hyacinthia pompâ.
  At ſi forte roges fecundam Amathunta metalli,
An genuiſſe velit Propoetidas, abnuat aeque,
Atque illos, gemino quondam quibus aſpera cornu
Frons erat; unde etiam nomen traxere Ceraſtae.
Ante fores horum ſtabat Jovis Hoſpitis ara,
Lugubris ſceleris: quam ſi quis ſanguine tinctam
Advena vidiſſet; mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathuſiacasve bidentes:
Hoſpes erat caeſus. ſacris offenſa nefandis,
Ipſa ſuas urbes, Ophiuſiaque arva parabat
Deſerere alma Venus. Sed quid loca grata, quid urbes
Peccavere meae? quod crimen, dixit, in illis?
Exſilio poenam potius gens impia pendat,
Vel nece; vel ſi quid medium mortisque fugaeque.
Idque quid eſſe poteſt, niſi verſae poena figurae?
Dum dubitat, quo mutet eos; ad cornua vultum
Flexit: & admonita eſt haec illis poſſe relinqui:
Grandiaque in torvos transformat membra juvencos.
  Sunt tamen obſcaenae Venerem Propoetides auſae
Eſſe negare Deam: pro quo ſua, numinis irâ,
Corpora cum formâ primae vulgaſſe feruntur.
Utque pudor ceſſit, ſanguisque induruit oris,
In rigidum parvo ſilicem diſcrimine verſae.
  Quas quia Pygmalion aevum per crimen agentes
Viderat, offenſus vitiis, quae plurima menti
Femineae Natura dedit, ſine conjuge caelebs
Vivebat: thalamique diu conſorte carebat.
Interea niveum mirâ feliciter arte
Sculpit ebur; formamque dedit, quâ femina naſci
Nulla poteſt: operisque ſui concepit amorem.
Virginis eſt verae facies; quam vivere credas:
Et, ſi non obſtet reverentia, velle moveri.
Ars adeo latet arte ſuâ. miratur, & haurit
Pectore Pygmalion ſimulati corporis ignes.
Saepe manus operi tentantes admovet, an ſit

Cor-

Corpus, an illud ebur: nec ebur tamen eſſe fatetur.
Oſcula dat, reddique putat: loquiturque, tenetque:
Et credit tactis digitos inſidere membris:
Et metuit, preſſos veniat ne livor in artus.
Et modo blanditias adhibet: modo grata puellis
Munera fert illi conchas, teretesque lapillos,
Et parvas volucres, & flores mille colorum,
Liliaque, pictasque pilas, & ab arbore lapſas
Heliadum lacrimas. ornat quoque veſtibus artus:
Dat digitis gemmas; longoque monilia collo.
Aure leves baccae, redimicula pectora pendent.
Cuncta decent: nec nuda minus formoſa videtur.
Collocat hanc ſtratis, conchâ Sidonide tinctis:
Adpellatque tori ſociam: adclinataque colla
Mollibus in plumis, tamquam ſenſura, reponit.
Feſta dies Veneri, totâ celeberrima Cypro,
Venerat: & pandis inductae cornibus aurum
Conciderant ictae niveâ cervice juvencae;
Turaque fumabant: cum munere functus ad aras
Conſtitit; & timidè, Si Dî dare cuncta poteſtis;
Sit conjux opto, (non auſus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion) ſimilis mea, dixit, eburneae.
Senſit, ut ipſa ſuis aderat Venus aurea feſtis,
Vota quid illa velint: & amici numinis omen.
Flamma ter accenſa eſt; apicemque per aëra duxit.
Ut rediit; ſimulacra ſuae petit ille puellae:
Incumbensque toro dedit oſcula. viſa tepere eſt.
Admovet os iterum: manibus quoque pectora tentat.
Tentatum molleſcit ebur: poſitoque rigore
Subſidit digitis, ceditque: ut Hymettia ſole
Cera remolleſcit, tractataque pollice multas
Flectitur in facies, ipſoque fit utilis uſu.
Dum ſtupet; & timidè gaudet; fallique veretur;
Rurſus amans, rurſusque manu ſua vota retractat.
Corpus erat: ſaliunt tentatae pollice venae.
Tum vero Paphius pleniſſima concipit heros
Verba; quibus Veneri grates agat: oraque tandem
Ore ſuo non falſa premit; dataque oſcula virgo

Sen-

Senſit; & erubuit: timidumque ad lumina lumen
Attollens; pariter cum coelo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adeſt dea. jamque coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphon genuit: de quo tenet inſula nomen.
Editus hac ille eſt, qui, ſi ſine prole fuiſſet,
Inter felices Cinyras potuiſſet haberi.
Dira canam. natae procul hinc, procul eſte parentes:
Aut, mea ſi veſtras mulcebunt carmina mentes,
Deſit in hac mihi parte fides; nec credite factum:
Vel, ſi credetis, facti quoque credite poenam.
Si tamen admiſſum ſinit hoc Natura videri;
Gentibus Iſmariis, & noſtro gratulor orbi:
Gratulor huic terrae, quod abeſt regionibus illis,
Quae tantum genuere nefas. ſit dives amomo,
Cinnamaque: coſtumque ſuam, ſudataque ligno
Tura ferat, floresque alios Panchaïa tellus;
Dum ferat & Myrrham. tanti nova non fuit arbos.
Ipſe negat nocuiſſe tibi ſua tela Cupido,
Myrrha: facesque ſuas à crimine vindicat iſto.
Stipite te Stygio, tumidisque adflavit Echidnis,
E tribus una ſoror. ſcelus eſt odiſſe parentem:
Hic amor eſt odio majus ſcelus. undique lecti
Te cupiunt proceres; totoque Oriente juventus
Ad thalami certamen adeſt. ex omnibus unum
Elige, Myrrha, tibi; dum ne ſit in omnibus unus.
Illa quidem ſentit; foedoque repugnat amori:
Et ſecum, Quo mente feror? quid molior? inquit.
Dî, precor, & Pietas, ſacrataque jura parentum,
Hoc prohibete nefas: ſcelerique reſiſtite tanto;
Si tamen hoc ſcelus eſt. ſed enim damnare negatur
Hanc Venerem pietas: coëuntque animalia nullo
Cetera dilectu. nec habetur turpe juvencae
Ferre patrem tergo: fit equo ſua filia conjux;
Quasque creavit, init pecudes, caper: ipſaque cujus
Semine concepta eſt, ex illo concipit ales.
Felices, quibus iſta licent! humana malignas
Cura dedit leges: & quod Natura remittit,

Invida jura negant. gentes tamen eſſe feruntur,
In quibus & nato genetrix, & nata parenti
Jungitur; & pietas geminato creſcit amore.
Me miſeram, quod non naſci mihi contigit illic,
Fortunâque loci laedor! quid in iſta revolvor?
Spes interdictae diſcedite. dignus amari
Ille, ſed ut pater, eſt. ergo ſi filia magni
Non eſſem Cinyrae; Cinyrae concumbere poſſem.
Nunc quia tam meus eſt, non eſt meus; ipſaque damno
Eſt mihi proximitas. aliena potentior eſſem.
Ire libet procul hinc, patriosque relinquere fines,
Dum ſcelus effugiam. retinet malus error amantem;
Ut praeſens ſpectem Cinyran; tangamque, loquarque,
Oſculaque admoveam, ſi nil conceditur ultra.
Ultra autem ſperare aliquid potes, impia virgo?
Nec, quot confundas & jura & nomina, ſentis?
Tune eris & matris pellex, & adultera patris?
Tune ſoror gnati, genetrixque vocabere fratris?
Nec metues atro crinitas angue ſorores,
Quae, facibus ſaevis oculos atque ora petentes,
Noxia corda vident? at tu, dum corpore non es
Paſſa, nefas animo ne concipe: neve potentis
Concubitu vetito Naturae pollue foedus.
Velle puta: res ipſa vetat. pius ille, memorque
Juris. & ô vellem ſimilis furor eſſet in illo!
Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit, ſcitatur ab ipsâ,
Nominibus dictis, cujus velit eſſe mariti.
Illa ſilet primò: patriisque in vultibus haerens,
Aeſtuat: & tepido ſuffundit lumina rore.
Virginei Cinyras haec credens eſſe timoris,
Flere vetat; ſiccatque genas; atque oſcula jungit.
Myrrha datis nimium gaudet: conſultaque, qualem
Optet habere virum; Similem tibi, dixit. at ille
Non intellectam vocem collaudat; &, Eſto
Tam pia ſemper, ait. pietatis nomine dicto
Demiſit vultus, ſceleris ſibi conſcia, virgo.
Noctis erat medium, curasque, & pectora ſomnus

Sol-

Solverat. at virgo Cinyreïa pervigil igni
Carpitur indomito; furioſaque vota retractat.
Et modo deſperat; modo vult tentare; pudetque,
Et cupit; &, quod agat, non invenit. utque ſecuri
Saucia trabs ingens, ubi plaga noviſſima reſtat,
Quo cadat, in dubio eſt; omnique à parte timetur.
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illuc; momentaque ſumit utroque.
Nec modus, aut requies, niſi mors, reperitur amoris.
Mors placet. erigitur: laqueoque innectere fauces
Deſtinat: &, zonâ ſummo de poſte revinctâ,
Care vale Cinyra, cauſſamque intellige mortis,
Dixit: & aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Perveniſſe ferunt, limen ſervantis alumnae.
Surgit anus, reſeratque fores: mortisque paratae
Inſtrumenta videns, ſpatio conclamat eodem,
Seque ferit, ſcinditque ſinus, ereptaque collo
Vincula dilaniat. tum denique flere vacavit;
Tum dare complexus, laqueique requirere cauſſam.
Muta ſilet virgo, terramque immota tuetur:
Et deprenſa dolet tardae conamina mortis.
Inſtat anus; canosque ſuos, & inania nudans
Ubera, per cunas alimentaque prima precatur,
Ut ſibi committat, quidquid dolet. illa rogantem
Averſata gemit. certa eſt exquirere nutrix:
Nec ſolam ſpondere fidem. Dic, inquit, opemque
Me ſine ferre tibi. non eſt mea pigra ſenectus.
Seu furor eſt; habeo quae carmine ſanet, & herbis.
Sive aliquis nocuit; magico luſtrabere ritu.
Sive eſt ira Deûm, ſacris placabilis ira.
Quid rear ulterius? certe fortuna domusque
Soſpes, & in curſu eſt: vivunt genetrixque, paterque.
Myrrha, patre audito, ſuſpiria duxit ab imo
Pectore. nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas: aliquemque tamen praeſentit amorem.
Propoſitique tenax, quodcumque ſit, orat, ut ipſi
Indicet: & gremio lacrimantem tollit anili;

Atque ita complectens infirmis colla lacertis,
Senſimus, inquit; amas: & in hoc mea (pone timorem)
Sedulitas erit apta tibi: nec ſentiet umquam
Hoc pater. exſiluit gremio furibunda, torumque
Ore premens, Diſcede, precor; miſeroque pudori
Parce, ait. inſtanti, Diſcede, aut deſine, dixit,
Quaerere quid doleam. ſcelus eſt, quod ſcire laboras.
Horret anus; tremulasque manus annisque metuque
Tendit: & ante pedes ſupplex procumbit alumnae.
Et modo blanditur; modo, ſi non conſcia fiat,
Terret: & indicium laquei, coeptaeque minatur,
Mortis: & officium commiſſo ſpondet amori.
Extulit illa caput, lacrimisque implevit obortis
Pectora nutricis: conataque ſaepe fateri,
Saepe tenet vocem: pudibundaque veſtibus ora
Texit: &, O, dixit, felicem conjuge matrem!
Hactenus: & gemuit. gelidos nutricis in artus,
Oſſaque (ſenſit enim) penetrat tremor: albaque toto
Vertice canities rigidis ſtetit hirta capillis.
Multaque, ut excuteret diros, ſi poſſet, amores,
Addidit. at virgo ſcit ſe non falſa moneri,
Certa mori tamen eſt; ſi non potiatur amato.
Vive, ait haec; potiere tuo; non auſa, parente,
Dicere, conticuit: promiſſaque numine firmat.
Feſta piae Cereris celebrabant annua matres
Illa, quibus niveâ velatae corpora veſte
Primitias frugum dant, ſpicea ſerta, ſuarum:
Perque novem noctes Venerem, tactusque viriles
In vetitis numerant. turbâ Cenchreis in illâ
Regis abeſt conjux: arcanaque ſacra frequentat.
Ergo legitimâ vacuus dum conjuge lectus;
Nacta gravem vino Cinyran male ſedula nutrix,
Nomine mentito, veros exponit amores:
Et faciem laudat. quaeſitis virginis annis,
Par, ait, eſt Myrrhae. quam poſtquam adducere juſſa eſt,
Utque domum rediit; Gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus. infelix non toto corpore ſentit
Laetitiam virgo; praeſagaque pectora moerent,

Sed

Sed tamen & gaudet. tanta eſt diſcordia mentis.
Tempus erat, quo cuncta ſilent; interque Triones
Flexerat obliquo plauſtrum temone Boötes.
Ad facinus venit illa ſuum. fugit aurea coelo
Luna: tegunt nigrae latitantia ſidera nubes;
Nox caret igne ſuo. primos tegis, Icare, vultus;
Erigoneque pio ſacrata parentis amore.
Ter pedis offenſi ſigno eſt revocata: ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen: & tenebrae minuunt, noxque atra pudorem.
Nutricisque manum laevâ tenet; altera motu
Caecum iter explorat. thalami jam limina tangit;
Jamque fores aperit; jam ducitur intus: at illi
Poplite ſucciduo genua intremuere; fugitque
Et color, & ſanguis: animusque relinquit euntem.
Quoque ſuo propior ſceleri, magis horret, & auſi
Poenitet; & vellet non cognita poſſe reverti.
Cunctantem longaeva manu deducit: & alto
Admotam lecto cum traderet, Accipe, dixit;
Iſta tua eſt, Cinyra. devotaque corpora junxit.
Accipit obſcaeno genitor ſua viſcera lecto;
Virgineosque metus levat; hortaturque timentem.
Forſitan aetatis quoque nomine, Filia, dicat:
Dicat & illa, Pater; ſceleri ne nomina deſint.
Plena patris thalamis excedit: & impia diro
Semina fert utero; conceptaque crimina portat.
Poſtera nox facinus geminat. nec finis in illâ eſt.
Cum tandem Cinyras, avidus cognoſcere amantem
Poſt tot concubitus, illato lumine vidit
Et ſcelus, & natam. verbisque dolore retentis,
Pendenti nitidum vaginâ deripit enſem.
Myrrha fugit, tenebris & caecae munere noctis
Intercepta neci: latosque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchaeaque rura relinquit.
Perque novem erravit redeuntis cornua Lunae;
Cum tandem terrâ requievit feſſa Sabaeâ.
Vixque uteri portabat onus. tum neſcia voti,
Atque inter mortisque metus, & taedia vitae,

Eſt tales exorſa preces: O ſi qua patetis
Numina confeſſis; merui, nec triſte recuſo
Supplicium. ſed, ne violem vivosque ſuperſtes,
Mortuaque exſtinctos, ambobus pellite regnis:
Mutataeque mihi vitamque necemque negate.
Numen confeſſis aliquod patet. ultima certe
Vota ſuos habuere Deos: nam crura loquentis
Terra ſupervenit; ruptosque obliqua per ungues
Porrigitur radix, longi firmamina trunci:
Oſſaque robur agunt. mediâque manente medullâ
Sanguis it in ſuccos; in magnos brachia ramos;
In parvos digiti: duratur cortice pellis.
Jamque gravem creſcens uterum perſtrinxerat arbor;
Pectoraque obruerat; collumque operire parabat;
Non tulit illa moram: venientique obvia ligno
Subſedit: merſitque ſuos in cortice vultus.
Quae, quamquam amiſit veteres cum corpore ſenſus,
Flet tamen: & tepidae manant ex arbore guttae.
Eſt honor & lacrimis: ſtillataque cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nullique tacebitur aevo.
  At male conceptus ſub robore creverat infans:
Quaerebatque viam; quâ ſe, genetrice relictâ,
Exſereret. mediâ gravidus tumet arbore venter.
Tendit onus matrem: nec habent ſua verba dolores:
Nec Lucina poteſt parientis voce vocari.
Nitenti tamen eſt ſimilis; curvataque crebros
Dat gemitus arbor: lacrimisque cadentibus humet.
Conſtitit ad ramos mitis Lucina dolentes:
Admovitque manus: & verba puerpera dixit.
Arbor agit rimas; & fiſsâ cortice vivum
Reddit onus; vagitque puer: quem mollibus herbis
Naïdes impoſitum lacrimis unxère parentis.
Laudaret faciem Livor quoque. qualia namque
Corpora nudorum tabulâ pinguntur Amorum,
Talis erat. ſed, ne faciat diſcrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occultè, fallitque volatilis aetas:
Et nihil eſt annis velocius. ille ſorore
Natus

Natus avoque ſuo, qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus; modo formoſiſſimus infans;
Jam juvenis, jam vir, jam ſe formoſior ipſo eſt:
Jam placet & Veneri, matriſque ulciſcitur ignes.
Namque pharetratus dum dat puer oſcula matri,
Inſcius exſtanti deſtrinxit arundine pectus.
Laeſa manu natum Dea reppulit, altius actum
Vulnus erat ſpecie: primoque fefellerat ipſam.
Capta viri formâ non jam Cytheroïa curat
Litora: non alto repetit Paphon aequore cinctam,
Piſcoſamque Cnidon, gravidamve Amathunta metalli.
Abſtinet & coelo: coelo praefertur Adonis.
Hunc tenet: huic comes eſt: adſuetaque ſemper in umbrâ
Indulgere ſibi, formamque augere colendo,
Per juga, per ſilvas, dumoſaque ſaxa vagatur
Nuda genu, veſtem ritu ſuccincta Dianae;
Hortaturque canes; tutaeque animalia praedae,
Aut pronos lepores, aut celſum in cornua cervum,
Aut agitat damas: à fortibus abſtinet apris.
Raptoreſque lupos, armatoſque unguibus urſos
Vitat, & armenti ſaturatos caede leones.
Te quoque, ut hos timeas, (ſi quid prodeſſe monendo
Poſſit,) Adoni, monet. Fortiſque fugacibus eſto,
Inquit: in audaces non eſt audacia tuta.
Parce meo, juvenis, temerarius eſſe periclo;
Neve feras, quibus arma dedit Natura, laceſſe:
Stet mihi ne magno tua gloria. non movet aetas,
Nec facies, nec quae Venerem movêre, leones,
Setigeroſque ſues, oculoſque, animoſque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri:
Impetus eſt fulvis, & vaſta leonibus ira:
Inviſumque mihi genus eſt. Quae cauſſa, roganti,
Dicam, ait; & veteris monſtrum mirabere culpae.
Sed labor inſolitus jam me laſſavit: & ecce
Opportuna ſuâ blanditur populus umbrâ:
Datque torum ceſpes. libet hac requieſcere tecum,
Et requievit, humo: preſſitque & gramen, & ipſum.
Inque ſinu juvenis poſitâ cervice renidens

Sic ait: ac mediis interſerit oſcula verbis.
Forſitan audieris aliquam certamine curſûs
Veloces ſuperaſſe viros. non fabula rumor
Ille fuit: ſuperabat enim. nec dicere poſſes,
Laude pedum, formaene bono praeſtantior eſſet.
Scitanti Deus huic de conjuge, Conjuge, dixit,
Nil opus eſt, Atalanta, tibi. fuge conjugis uſum.
Nec tamen effugies: teque ipsâ viva carebis.
Territa ſorte Dei per opacas innuba ſilvas
Vivit: & inſtantem turbam violenta procorum
Conditione fugat: Nec ſum potiunda, niſi, inquit,
Victa prius curſu. pedibus contendite mecum.
Praemia veloci conjux thalamique dabuntur;
Mors pretium tardis. ea lex certaminis eſto.
Illa quidem immitis: ſed (tanta potentia formae eſt)
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes curſûs ſpectator iniqui:
Et, Petitur cuiquam per tanta pericula conjux?
Dixerat: ac nimios juvenum damnârat amores.
Ut faciem, & poſito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, ſi femina fias;
Obſtupuit: tollensque manus, Ignoſcite, dixit,
Quos modo culpavi: nondum mihi praemia nota,
Quae peteretis, erant. laudando concipit ignem;
Et, ne quis juvenum currat velocius, optat,
Invidiâque timet. Sed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.
Audentes Deus ipſe juvat. dum talia ſecum
Exigit Hippomenes: paſſu volat alite virgo.
Quae quamquam Scythicâ non ſecius ire ſagittâ
Aönio viſa eſt juveni; tamen ille decorem
Miratur magis: & curſus facit ipſe decorem.
Aura refert oblata citis talaria plantis:
Tergaque jactantur crines per eburnea, quaeque
Poplitibus ſuberant picto genualia limbo:
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat. haud aliter, quam cum ſuper atria velum
Candida purpureum ſimulatas inficit umbras.

Dum

Dum notat haec hoſpes; decurſa noviſſima meta eſt:
Et tegitur feſtâ victrix Atalanta coronâ.
Dant gemitum victi, penduntque ex foedere poenas.
Non tamen eventu juvenum deterritus horum
Conſtitit in medio; vultuque in virgine fixo,
Quid facilem titulum ſuperando quaeris inertes;
Mecum confer, ait, ſeu me fortuna potentem
Fecerit; à tanto non indignabere vinci.
Namque mihi genitor Megareus, Oncheſtius illi;
Eſt Neptunus avus: pronepos ego regis aquarum:
Nec virtus citra genus eſt. ſeu vincar, habebis
Hippomene victo magnum & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schoeneïa vultu
Adſpicit; & dubitat, ſuperari an vincere malit.
Atque ita, Quis Deus hunc formoſis, inquit, iniquus
Perdere vult? caraeque jubet diſcrimine vitae
Conjugium petere hoc? non ſum, me judice, tanti.
Nec formâ tangor. poteram tamen hac quoque tangi.
Quid? quod adhuc puer eſt. non me movet ipſe, ſed aetas.
Quid? quod ineſt virtus, & mens interrita leti?
Quid? quod ab aequoreâ numeratur origine quartus?
Quid? quod amat, tantique putat connubia noſtra,
Ut pereat; ſi me Fors illi dura negârit?
Dum licet, hoſpes, abi; thalamoſque relinque cruentos.
Conjugium crudele meum eſt. tibi nubere nulla
Nolet: & optari potes à ſapiente puellâ.
Cur tamen eſt mihi cura tui, tot jam ante peremtis?
Viderit: intereat: quoniam tot caede procorum
Admonitus non eſt; agiturque in taedia vitae.
Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignamque necem pretium patietur amoris?
Non erit invidiae victoria noſtra ferendae.
Sed non culpa mea eſt. utinam deſiſtere velles!
Aut quoniam es demens, utinam velocior eſſes!
At quam virgineus puerili vultus in ore eſt!
Ah, miſer Hippomene, nollem tibi viſa fuiſſem!
Vivere dignus eras. quod ſi felicior eſſem;
Nec mihi conjugium fata importuna negarent;

Unus eras, cum quo ſociare cubilia poſſem.
Dixerat: utque rudis, primoque Cupidine tacta.
Quid facit ignorans, amat, & non ſentit amorem.
Jam ſolitos poſcunt curſus populusque paterque;
Cum me ſollicitâ proles Neptunia voce
Invocat Hippomenes. Cythereïa comprecor; auſis
Adſit, ait, noſtris; &, quos dedit, adjuvet ignes.
Detulit aura preces ad me non in ida blandas;
Motaque ſum, fateor. nec opis mora longa dabatur.
Eſt ager, indigenae Tamaſeum nomine dicunt;
Telluris Cypriae pars optima: quem mihi priſci
Sacravere ſenes: templisque accedere dotem
Hanc juſſere meis. medio nitet arbor in arvo;
Fulva comam, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria forte meâ veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu: nullique videnda, niſi ipſi:
Hippomenen adii; docuique, quis uſus in illis.
Signa tubae dederant; cum carcere pronus uterque
Emicat, & ſummam celeri pede libat arenam.
Poſſe putes illos ſicco freta radere paſſu,
Et ſegetis canae ſtantes percurrere ariſtas.
Adjiciunt animos juveni clamorque, favorque,
Verbaque dicentum, Nunc, nunc incumbere tempus,
Hippomene: propera. nunc viribus utere totis.
Pelle moram: vinces. dubium Megareïus heros
Gaudeat, an virgo magis his Schoeneïa dictis.
O quoties, cum jam poſſet tranſire, morata eſt;
Spectatosque diu vultus invita reliquit!
Aridus è laſſo veniebat anhelitus ore:
Metaque erat longè. tum denique de tribus unum
Foetibus arboreis proles Neptunia miſit.
Obſtupuit virgo; nitidique cupidine pomi
Declinat curſus; aurumque volubile tollit.
Praeterit Hippomenes. reſonant ſpectacula plauſu.
Illa moram celeri, ceſſataque tempora, curſu
Corrigit: atque iterum juvenem poſt terga relinquit.
Et rurſus pomi jactu remorata ſecundi,
Conſequitur, tranſitque virum. pars ultima curſûs

Reſta-

Reſtabat: Nunc, inquit, ades, Dea muneris auctor:
Inque latus campi, quo tardius illa rediret,
Jecit ab obliquo nitidum juveniliter aurum.
An peteret, virgo viſa eſt dubitare: coëgi
Tollere; & adjeci ſublato pondera malo:
Impediique oneris pariter gravitate moráque.
Neve meus ſermo curſu ſit tardior illo;
Praeterita eſt virgo: duxit ſua praemia victor.
Dignane, cui grates ageret, cui turis honorem
Ferret, Adoni, fui? nec grates immemor egit:
Nec mihi tura dedit. ſubitam convertor in iram:
Contemnique dolens, ne ſim ſpernenda futuris,
Exemplo caveo: meque ipſam exhortor in ambos.
Templa Deûm Matri, quae quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemoroſis abdita ſilvis,
Tranſibant: & iter longum requieſcere ſuaſit.
Illic concubitûs intempeſtiva cupido
Occupat Hippomenen, à numine concita noſtro.
Luminis exigui fuerat prope templa receſſus,
Speluncae ſimilis, nativo pumice tectus;
Religione ſacer priſcâ: quo multa ſacerdos
Lignea contulerat veterum ſimulacra Deorum.
Hunc init; & vetito temerat ſacraria probro.
Sacra retorſerunt oculos: turritaque Mater,
An Stygiâ fontes, dubitavit, mergeret undâ.
Poena levis viſa eſt. ergo modo levia fulvae
Colla jubae velant: digiti curvantur in ungues:
Ex humeris armi fiunt: in pectora totum
Pondus abit: ſummae caudâ verruntur arenae.
Iram vultus habet: pro verbis murmura reddunt:
Pro thalamis celebrant ſilvas: aliiſque timendi
Dente premunt domito Cybeleïa frena leones.
Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum,
Quae non terga fugae, ſed pugnae pectora praebent,
Effuge: ne virtus tua ſit damnoſa duobus.
  Illa quidem monuit: junctiſque per aëra cygnis
Carpit iter: ſed ſtat monitis contraria virtus.
Forte ſuem latebris, veſtigia certa ſecuti,

Excivere canes; ſilviſque exire parantem
Fixerat obliquo juvenis Cinyreïus ictu.
Protinus excuſſit pando venabula roſtro,
Sanguine tincta ſuo: trepidumque, & tuta petentem
Trux aper inſequitur: totoſque ſub inguine dentes
Abdidit; & fulvâ moribundum ſtravit arenâ.
Vecta levi curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longe gemitum morientis: & albas
Flexit aves illuc. utque aethere vidit ab alto
Exanimem, inque ſuo jactantem ſanguine corpus;
Deſiluit: pariterque ſinus, pariterque capillos
Rupit; & indignis percuſſit pectora palmis.
Queſtaque cum fatis, At non tamen omnia veſtri
Juris erunt, inquit. luctùs monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaque mortis imago
Annua plangoris peraget ſimulamina noſtri.
At cruor in florem mutabitur. an tibi quondam
Femineos artus in olentes vertere menthas,
Perſephone, licuit? nobis Cinyreïus heros
Invidiae mutatus erit? ſic fata, cruorem
Nectare odorato ſpargit: qui tactus ab illo
Intumuit; ſic, ut pluvio perlucida coelo
Surgere bulla ſolet. nec plenâ longior horâ,
Facta mora eſt; cum flos è ſanguine concolor ortus.
Qualem, quae lento celant ſub cortice granum,
Punica ferre ſolent: brevis eſt tamen uſus in illo.
Namque malè haerentem, & nimiâ levitate caducum
Excutiunt idem, qui praeſtant nomina, venti.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XI.

Carmine dum tali ſilvas, animosque ferarum
Threïcius vates, & ſaxa ſequentia ducit;
Ecce nurus Ciconum, tectae lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea, percuſſis ſociantem carmina nervis.
E quibus una, levem jactato crine per auram,
En, ait, en hic eſt noſtri contemtor: & haſtam
Vatis Apollinei vocalia miſit in ora.
Quae foliis praeſuta notam ſine vulnere fecit.
Alterius telum lapis eſt: qui miſſus, in ipſo
Aëre concentu victus vocisque lyraeque eſt;
Ac veluti ſupplex pro tam furialibus auſis,
Ante pedes jacuit. ſed enim temeraria creſcunt
Bella: modusque abiit: inſanaque regnat Erynnis.
Cunctaque tela forent cantu mollita: ſed ingens
Clamor, & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque, plauſusque, & Bacchei ululatus
Obſtrepuere ſono citharae. tum denique ſaxa
Non exauditi rubuerunt ſanguine vatis.
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguesque, agmenque ferarum,
Maenades Orphei titulum rapuere theatri:
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris:
Et coëunt, ut aves; ſi quando luce vagantem
Noctis avem cernunt: ſtructoque utrimque theatro
Ceu matutinâ cervus periturus arenâ,
Praeda canum eſt: vatemque petunt; & fronde virenti

Conjiciunt thyrſos, non haec in munera factos.
Hae glebas, illae dereptos arbore ramos,
Pars torquent ſilices. neu deſint tela furori;
Forte boves preſſo ſubigebant vomere terram:
Nec procul hinc, multo fructum ſudore parantes,
Dura lacertoſi fodiebant arva coloni.
Agmine qui viſo fugiunt, operiſque relinquunt
Arma ſui: vacuoſque jacent diſperſa per agros
Sarculaque, raſtrique graves, longique ligones.
Quae poſtquam rapuere ferae, cornuque minaci
Divellêre boves; ad vatis fata recurrunt:
Tendentemque manus, & in illo tempore primùm
Irrita dicentem, nec quidquam voce moventem,
Sacrilegae perimunt. perque os (prô Juppiter!) illud,
Auditum ſaxis, intellectumque ferarum
Senſibus, in ventos anima exhalata receſſit.
Te moeſtae volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidae ſilices, tua carmina ſaepe ſecutae
Fleverunt ſilvae: poſitis te frondibus arbos,
Tonſa comam, luxit: lacrimis quoque flumina dicunt
Increviſſe ſuis: obſcuraque carbaſa pullo
Naïdes & Dryades, paſſoſque habuere capillos.
Membra jacent diverſa locis. caput, Hebre, lyramque
Excipis; & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis: reſpondent flebile ripae.
Jamque mare invectae flumen populare relinquunt;
Et Methymnaeae potiuntur litore Lesbi.
Hic ferus expoſitum peregrinis anguis arenis
Os petit. & ſparſos ſtillanti rore capillos.
Tandem Phoebus adeſt; morſuſque inferre parantem
Arcet; & in lapidem rictus ſerpentis apertos
Congelat; & patulos (ut erant) indurat hiatus.
Umbra ſubit terras: &, quae loca viderat ante,
Cuncta recognoſcit. quaerenſque per arva piorum
Invenit Eurydicen, cupidiſque amplectitur ulnis.
Hic modo conjunctis ſpatiantur paſſibus ambo:
Nunc praecedentem ſequitur: nunc praevius anteit:

Eury-

Eurydicenque ſuam jam tutò reſpicit Orpheus.
  Non impune tamen ſcelus hoc ſinit eſſe Lyaeus,
Amiſſoque dolens ſacrorum vate ſuorum,
Protinus in ſilvis matres Edonidas omnes,
Quae fecere nefas, tortâ radice ligavit.
Quippe pedum digitos, in quantum quaeque ſecuta eſt,
Traxit: & in ſolidam detruſit acumine terram.
Utque ſuum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commiſit volucris, ſenſitque teneri;
Plangitur; ac trepidans adſtringit vincula motu:
Sic, ut quaeque ſolo defixa cohaeſerat harum,
Exſternata fugam fruſtra tentabat. at illam
Lenta tenet radix, exſultantemque coërcet.
Dumque ubi ſunt digiti, dum pes ubi quaerit, & ungues,
Adſpicit in teretes lignum ſuccedere ſuras.
Et conata femur moerenti plangere dextrâ;
Robora percuſſit. pectus quoque robora fiunt:
Robora ſunt humeri. porrectaque brachia veros
Eſſe putes ramos; & non fallare putando.
Nec ſatis hoc Baccho eſt. ipſos quoque deſerit agros:
Cumque choro meliore, ſui vineta Tymoli,
Pactolonque petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec caris erat invidioſus arenis.
Hunc adſueta cohors Satyri, Bacchaeque frequentant:
At Silenus abeſt. titubantem annisque meroque
Ruricolae cepere Phryges: vinctumque coronis
Ad regem traxere Midan: cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat, cum Cecropio Eumolpo.
Qui ſimul agnovit ſocium comitemque ſacrorum,
Hoſpitis adventu feſtum genialiter egit
Per bis quinque dies, & junctas ordine noctes.
Et jam ſtellarum ſublime coëgerat agmen
Lucifer undecimus, Lydos cum laetus in agros
Rex venit; & juveni Silenum reddit alumno.
Huic Deus optandi gratum, ſed inutile, fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille malè uſurus donis, ait, Effice, quidquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.

Ad-

Adnuit optatis: nocituraque munera ſolvit
Liber; at indoluit, quod non meliora petiſſet.
Laetus abit; gaudetque malo Berecynthius heros:
Pollicitamque fidem tangendo ſingula tentat.
Vixque ſibi credens, non altâ fronde virentem
Ilice detraxit virgam: virga aurea facta eſt.
Tollit humo ſaxum: ſaxum quoque palluit auro.
Contigit & glebam: contactu gleba potenti
Maſſa fit. arentes Cereris decerpſit ariſtas:
Aurea meſſis erat. demtum tenet arbore pomum:
Heſperidas donaſſe putes. ſi poſtibus altis
Admovit digitos; poſtes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Unda fluens palmis Danaën eludere poſſet.
Vix ſpes ipſe ſuas animo capit, aurea fingens
Omnia. gaudenti menſas poſuere miniſtri,
Exſtructas dapibus, nec toſtae frugis egentes.
Tum verò, ſive ille ſuâ Cerealia dextrâ
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant.
Sive dapes avido convellere dente parabat,
Lamina fulva dapes admoto dente nitebant.
Miſcuerat puris auctorem muneris undis,
Fuſile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, diveſque, miſerque
Effugere optat opes: &, quae modo voverat, odit.
Copia nulla famem relevat: ſitis arida guttur
Urit, & inviſo meritus torquetur ab auro.
Ad coelumque manus, & ſplendida brachia tollens,
Da veniam, Lenaee pater; peccavimus, inquit:
Sed miſerere, precor, ſpecioſoque eripe damno.
Mite Deûm numen Bacchus peccaſſe fatentem
Reſtituit, pactamque fidem, data munera, ſolvit.
Neve male optato maneas circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem;
Perque jugum montis labentibus obvius undis
Carpe viam; donec venias ad fluminis ortus.
Spumiferoque tuum fonti, quâ plurimus exit,
Subde caput: corpuſque ſimul, ſimul elue crimen.

Rex

Rex juſſae ſuccedit aquae. vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore ceſſit in amnem.
Nunc quoque jam veteris percepto ſemine venae
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.
Ille, peroſus opes, ſilvas & rura colebat,
Panaque montanis habitantem ſemper in antris.
Pingue ſed ingenium manſit: nociturаque, ut ante,
Rurſus erant domino ſtolidae praecordia mentis.
Nam, freta proſpiciens, latè riget arduus alto
Tmolus in adſcenſu: clivoque extentus utroque,
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypaepis.
Pan ibi dum teneris jactat ſua carmina Nymphis,
Et leve cceratâ modulatur arundine carmen;
Auſus Apollineos prae ſe contemnere cantus,
Judice ſub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte ſuo ſenior judex conſedit; & aures
Liberat arboribus. quercu coma caerula tantùm
Cingitur; & pendent circum cava tempora glandes.
Iſque Deum pecoris ſpectans, In judice, dixit
Nulla mora eſt. calamis agreſtibus inſonat ille:
Barbaricoque Midan (aderat nam forte canenti)
Carmine delinit. poſt hunc ſacer ora retorſit
Tmolus ad os Phoebi: vultum ſua ſilva ſecuta eſt.
Ille caput flavum lauro Parnaſide vinctus
Verrit humum, Tyrio ſaturatâ murice pallâ:
Inſtructamque fidem gemmis & dentibus Indis
Suſtinet à laevâ: tenuit manus altera plectrum.
Artificis ſtatus ipſe fuit. tum ſtamina docto
Pollice ſollicitat: quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharae ſubmittere cannas.
Judicium ſanctique placet ſententia montis
Omnibus. arguitur tamen, atque injuſta vocatur
Unius ſermone Midae. nec Delius aures
Humanam ſtolidas patitur retinere figuram;
Sed trahit in ſpatium, villiſque albentibus implet;
Inſtabileſque imo facit; & dat poſſe moveri.
Cetera ſunt hominis. partem damnatur in unam:
Induiturque aures lentè gradientis aſelli.

Ille

Ille quidem celat, turpique onerata pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed, ſolitus longos ferro reſecare capillos,
Viderat hoc famulus. qui, cum nec prodere viſum
Dedecus auderet, cupiens efferre ſub auras,
Nec poſſet reticere tamen, ſecedit; humumque
Effodit: &, domini quales adſpexerit aures,
Voce refert parvâ; terraeque immurmurat hauſtae.
Indiciumque ſuae vocis tellure regeſtâ
Obruit; & ſcrobibus tacitus diſcedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi ſurgere lucus
Coepit: &, ut primùm pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam. leni nam motus ab Auſtro
Obruta verba refert; dominique coarguit aures.
  Ultus abit Tmolo, liquidumque per aëra vectus
Anguſtum citra pontum Nepheleïdos Helles
Laomedonteis Letoïus adſtitit arvis.
Dextera Sigaei, Rhoetaei laeva profundi
Ara Panomphaeo vetus eſt ſacrata Tonanti.
Inde novae primùm moliri moenia Trojae
Laomedonta videt: ſuſceptaque magna labore
Creſcere difficili; nec opes expoſcere parvas.
Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam; Phrygioque tyranno
Aedificant muros, pacto pro moenibus auro.
Stabat opus: pretium rex inficiatur; & addit
Perfidiae cumulum falſis perjuria verbis.
Non impune feres, rector maris inquit: & omnes
Inclinavit aquas ad avarae litora Trojae.
Inque freti formam terras convertit; opesque
Abſtulit agricolis; & fluctibus obruit arva.
Poena neque haec ſatis eſt: Regis quoque filia monſtro
Poſcitur aequoreo. quam dura ad ſaxa revinctam
Vindicat Alcides: promiſſaque munera, dictos
Poſcit equos: tantique operis mercede negatâ,
Bis perjura capit ſuperatae moenia Trojae.
Nec, pars militiae, Telamon, ſine honore receſſit:
Heſioneque datâ potitur. nam conjuge Peleus

Clarus

Clarus erat Divâ. nec avi magis ille ſuperbit
Nomine, quam ſoceri. ſiquidem Jovis eſſe nepoti
Contigit haud uni: conjux Dea contigit uni.
  Namque ſenex Thetidi Proteus, Dea, dixerat, undae,
Concipe: mater eris juveni, qui fortibus actis
Acta patris vincet; majorque vocabitur illo.
Ergo, ne quidquam mundus Jove majus haberet,
Quamvis haud tepidos ſub pectore ſenſerat ignes
Juppiter aequoreae Thetidis connubia vitat:
In ſuaque Aeaciden ſuccedere vota nepotem
Juſſit; & amplexus in virginis ire marinae.
Eſt ſinus Haemoniae curvos falcatus in arcus:
Brachia procurrunt. ubi, ſi foret altior unda,
Portus erat: ſummis inductum eſt aequor arenis.
Litus habet ſolidum, quod nec veſtigia ſervet;
Nec remoretur iter; nec opertum pendeat algâ.
Myrtea ſilva ſubeſt, bicoloribus obſita baccis.
Eſt ſpecus in medio; naturâ factus, an arte,
Ambiguum; magis arte tamen: quo ſaepe venire
Frenato delphine ſedens, Theti nuda, ſolebas.
Illic te Peleus, ut ſomno vincta jacebas,
Occupat: & quoniam precibus tentata repugnas;
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quod niſi veniſſes, variatis ſaepe figuris,
Ad ſolitas artes; auſo foret ille potitus.
Sed modo tu volucris; (volucrem tamen ille tenebat)
Nunc gravis arbor eras: haerebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculoſae tigridis: illâ
Territus Aeacides à corpore brachia ſolvit.
Inde Deos pelagi, vino ſuper aequora fuſo,
Et pecoris fibris, & fumo turis adorat.
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Aeacida, dixit, thalamis potiere petitis.
Tu modo, cum gelido ſopita quieſcet in antro,
Ignaram laqueis vincloque innecte tenaci.
Nec te decipiat centum mentita figuras:
Sed preme quidquid erit: dum, quod fuit ante, reformet.
Dixerat haec Proteus: & condidit aequore vultum;

Admiſitque ſuos in verba noviſſima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Heſperium temone fretum: cum pulchra relicto
Nereïs ingreditur conſueta cubilia ponto.
Vix bene virgineos Peleus invaſerat artus;
Illa novat formas: donec ſua membra teneri
Sentit: & in partes diverſas brachia tendit.
Tum demum ingemuit: Neque, ait, ſine numine vincis:
Exhibita eſtque Thetis. confeſſam amplectitur heros,
Et potitur votis; ingentique implet Achille.
  Felix & nato, felix & conjuge Peleus;
Et cui, ſi demas jugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. fraterno ſanguine ſontem,
Expulſumque domo patriâ Trachinia tellus
Accipit. hîc regnum ſine vi, ſine caede, tenebat
Lucifero genitore ſatus, patriumque nitorem
Ore ferens Cëyx; illo qui tempore moeſtus,
Diſſimiliſque ſui, fratrem lugebat ademtum.
Quo poſtquam Aeacides feſſus curâque viâque
Venit; & intravit paucis comitantibus urbem;
Quosque greges pecorum, quae ſecum armenta trahebat,
Haud procul à muris ſub opacâ valle reliquit;
Copia cum facta eſt adeundi prima tyranni;
Velamenta manu praetendens ſupplice, qui ſit,
Quoque ſatus, memorat, tantùm ſua crimina celat.
Mentitusque fugae cauſſam, petit urbe, vel agro
Se juvet. hunc contra placido Trachinius ore
Talibus adloquitur: Mediae quoque commoda plebi
Noſtra patent, Peleu; nec inhoſpita regna tenemus.
Adjicis huic animo momenta potentia, clarum
Nomen, avumque Jovem. nec tempora perde precando:
Quod petis, omne feres. tuaque haec pro parte videto,
Qualiacumque vides. utinam meliora videres!
Et flebat. moveat quae tantos cauſſa dolores,
Peleusque comitesque rogant. quibus ille profatur:
Forſitan hanc volucrem, rapto quae vivit, & omnes
Terret aves, ſemper pennas habuiſſe putetis.
[Vir fuit: & tanta eſt animi conſtantia, quantum]

Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus,
Nomine Daedalion; illo genitore creatus
Qui vocat Auroram, coeloque noviſſimus exit.
Culta mihi pax eſt, pacis mihi cura tenendae,
Conjugiique fuit: fratri fera bella placebant.
[Illius virtus reges, genteſque ſubegit:
Quae nunc Thisbeas agitat mutata columbas.]
Nata erat huic Chione: quae dotatiſſima formâ
Mille procis placuit, bis ſeptem nubilis annis.
Forte révertentes Phoebus, Maiâque creatus,
Ille ſuis Delphis, hic vertice Cyllenaeo,
Vidêre hanc pariter, pariter traxere calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo;
Non tulit ille moras: virgâque movente ſoporem
Virginis os tangit. tactû jacet illa potenti:
Vimque Dei patitur. Nox coelum ſparſerat aſtris;
Phoebus anum ſimulat; praeceptaque gaudia ſumit.
Ut ſua maturus complevit tempora venter;
Alipedis de ſtirpe Dei, verſuta propago,
Naſcitur Autolycus, furtum ingenioſus ad omne:
Qui facere adſuêrat, patriae non degener artis,
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Naſcitur è Phoebo (namque eſt enixa gemellos)
Carmine vocali clarus, citharâque Philammon.
Quid peperiſſe duos, & Dîs placuiſſe duobus;
Et forti genitore, & progenitore Tonanti
Eſſe ſatam prodeſt? an obeſt quoque gloria multis?
Obfuit huic certè. quae ſe praeferre Dianae
Suſtinuit; faciemque Deae culpavit. at illi
Ira ferox mota eſt: Factiſque placebimus, inquit.
Nec mora; curvavit cornu: nervoque ſagittam
Impulit; & meritam trajecit arundine linguam.
Lingua tacet: nec vox tentataque verba ſequuntur:
Conantemque loqui cum ſanguine vita reliquit.
Quem (miſera ô pietas!) ego tum patruoque dolorem
Corde tuli, fratrique pio ſolatia dixi.
Quae pater haud aliter, quam cautes murmura ponti,
Accipit; & natam delamentatur ademtam.

Ut verò ardentem vidit: quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulſus
Concita membra fugae mandat: ſimilisque juvenco
Spicula crabronum preſsâ cervice gerenti,
Quâ via nulla, ruit. jam tum mihi currere viſus
Plus homine eſt: alasque pedes ſumſiſſe putares.
[Effugit ergo omnes; veloxque cupidine leti]
Vertice Parnaſi potitur. miſeratus Apollo,
Cum ſe Daedalion ſaxo miſiſſet ab alto,
Fecit avem, & ſubitis pendentem ſuſtulit alis;
Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc accipiter, nullis ſatis aequus, in omnes
Saevit aves; aliisque dolens fit cauſſa dolendi.
  Quae dum Lucifero genitus miracula narrat
De conſorte ſuo; curſu feſtinus anhelo
Advolat armenti cuſtos Phoceus Anetor.
Heu Peleu, Peleu, magnae tibi nuntius adſum
Cladis, ait! quodcumque ferat, jubet edere Peleus:
Pendet, & ipſe metu trepidat Trachinius heros.
Ille refert: Feſſos ad litora curva juvencos
Adpuleram, medio cum Sol altiſſimus orbe
Tantum reſpiceret, quantum ſupereſſe videret.
Parsque boum fulvis genua inclinârat arenis,
Latarumque jacens campum ſpectabat aquarum:
Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc:
Nant alii, celſoque exſtant ſuper aequora collo.
Templa mari ſubſunt, nec marmore clara, nec auro;
Sed trabibus denſis, lucoque umbroſa vetuſto.
Nereïdes Nereusque tenent. hos navita, templi
Edidit eſſe Deos, dum retia litore ſiccat.
Juncta palus huic eſt, denſis obſeſſa ſalictis,
Quam reſtagnantis fecit maris unda paludem.
Inde, fragore gravi ſtrepitans, loca proxima terret,
Bellua vaſta, lupus. ulvisque paluſtribus exit,
Oblitus & ſpumis, & ſpiſſo ſanguine rictus
Fulmineos; rubrâ ſuffuſus lumina flammâ.
Qui, quamquam ſaevit pariter rabieque fameque,

Acrior eſt rabie. neque enim jejunia curat
Caede boum, diramque famem ſatiare, ſed omne
Vulnerat armentum, ſternitque hoſtiliter omne.
Pars quoque de nobis funeſto ſaucia morſu,
Dum defenſamus, leto eſt data. ſanguine litus
Undaque prima rubent, demugitaeque paludes.
Sed mora damnoſa eſt, nec res dubitare remittit:
Dum ſupereſt aliquid, cuncti coëamus, & arma,
Arma capeſſamus, conjunctaque tela feramus.
Dixerat agreſtis. nec Pelea damna movebant:
Sed, memor admiſſi, Nereïda colligit orbam
Damna ſui inferias exſtincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentaque ſumere tela
Rex jubet Oetaeus; cum quîs ſimul ipſe parabat
Ire. ſed Halcyone conjux excita tumultu
Proſilit, &, nondum totos ornata capillos,
Disjicit hos ipſos: colloque infuſa mariti,
Mittat ut auxilium ſine ſe, verbisque precatur
Et lacrimis; animasque duas ut ſervet in unâ.
Aeacides illi, Pulchros, Regina, piosque
Pone metus: plena eſt promiſſi gratia veſtri.
Non placet arma mihi contra nova monſtra moveri.
Numen adorandum pelagi eſt. erat ardua turris?
Arce focus ſummâ; feſſis loca grata carinis.
Adſcendunt illuc, ſtratosque in litore tauros
Cum gemitu adſpiciunt, vaſtatoremque cruento
Ore ferum, longos infectum ſanguine villos.
Inde manus tendens in aperti litora ponti,
Caeruleam Peleus Pſamathen, ut finiat iram,
Orat; opemque ferat. nec vocibus illa rogantis
Flectitur Aeacidae. Thetis hanc pro conjuge ſupplex
Accepit veniam. ſed enim irrevocatus ab acri
Caede lupus perſtat, dulcedine ſanguinis aſper;
Donec inhaerentem lacerae cervice juvencae
Marmore mutavit. corpus, praeterque colorem
Omnia ſervavit: lapidis color indicat, illum
Jam non eſſe lupum, jam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum conſiſtere Pelea terrâ

Fata ſinunt: Magnetas adit vagus exſul, & illic
Sumit ab Haemonio purgamina caedis Acaſto.
Interea fratriſque ſui, fratremque ſecutis
Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,
Conſulat ut ſacras, hominum obleꝺamina, ſortes,
Ad Clarium parat ire Deum: nam templa profanus
Invia cum Phlegyis faciebant Delphica Phorbas.
Conſilii tamen ante ſui, fidiſſima, certam
Te facit, Halcyone. cui protinus intima frigus
Oſſa receperunt; buxoque ſimillimus ora
Pallor obit: lacrimiſque genae madere profuſis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit:
Singultuque pias interrumpente querelas,
Quae mea culpa tuam, dixit, cariſſime, mentem
Vertit? ubi eſt, quae cura mei prius eſſe ſolebat?
Jam potes Halcyone ſecurus abeſſe relictâ.
Jam via longa placet. jam ſum tibi carior abſens.
At (puto) per terras iter eſt, tantumque dolebo;
Non etiam metuam; curaeque timore carebunt.
Aequora me terrent; & ponti triſtis imago.
Et laceras nuper tabulas in litore vidi;
Et ſaepe in tumulis ſine corpore nomina legi.
Neve tuum fallax animum fiducia tangat;
Quod ſocer Hippotades tibi ſit; qui carcere fortes
Contineat ventos; &, cum velit, aequora placet.
Cum ſemel emiſſi tenuerunt aequora venti;
Nil illis vetitum eſt; incommendataque tellus
Omnis, & omne fretum. coeli quoque nubila vexant;
Excutiuntque feris rutilos concurſibus ignes.
Quo magis hos novi, (nam novi, & ſaepe paternâ
Parva domo vidi) magis hoc reor eſſe timendos.
Quod tua ſi flecti precibus ſententia nullis,
Care, poteſt, conjux; nimiumque es certus eundi;
Me quoque tolle ſimul. certè jactabimur unà:
Nec, niſi quae patiar, metuam: pariterque feremus
Quidquid erit: pariter ſuper aequora lata feremur.
Talibus Aeolidos dictis lacrimiſque movetur
Sidereus conjux; neque enim minor ignis in ipſo eſt.

Sed neque propoſitos pelagi dimittere curſus,
Nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli:
Multaque reſpondit, timidum ſolantia pectus.
Nec tamen idcirco cauſſam probat, addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo ſolo flexit amantem:
Longa quidem nobis omnis mora: ſed tibi juro
Per patrios ignes (ſi me modo fata remittent)
Ante reverſurum, quam Luna bis impleat orbem.
His ubi promiſſis ſpes eſt admota recursûs;
Protinus eductam navalibus aequore tingui,
Aptarique ſuis pinum jubet armamentis.
Quâ rurſus viſâ, veluti praeſaga futuri,
Horruit Halcyone: lacrimasque emiſit obortas:
Amplexusque dedit: triſtique miſerrima tandem
Ore, Vale, dixit: collapſaque corpore tota eſt.
Aſt juvenes, quaerente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
Aequalique ictu ſcindunt freta. ſuſtulit illa
Humentes oculos; ſtantemque in puppe recurvâ,
Concuſſâque manu dantem ſibi ſigna maritum
Prima videt: redditque notas. ubi terra receſſit
Longius, atque oculi nequeunt cognoſcere vultus;
Dum licet, inſequitur fugientem lumine pinum.
Haec quoque ut haud poterat, ſpatio ſubmota, videri;
Vela tamen ſpectat ſummo fluitantia malo.
Ut nec vela videt; vacuum petit anxia lectum:
Seque toro ponit. renovat lectusque locusque
Halcyonae lacrimas: & quae pars, admonet, abſit.
Portubus exierant; & moverat aura rudentes?
Obvertit lateri pendentes navita remos:
Cornuaque in ſummâ locat arbore; totaque malo
Carbaſa deducit; venientesque accipit auras.
Aut minus, aut certè medium non amplius aequor
Puppe ſecabatur; longéque erat utraque tellus?
Cum mare ſub noctem tumidis albeſcere coepit
Fluctibus; & praeceps ſpirare valentius Eurus.
Ardua, jamdudum, demittite cornua, rector
Clamat; & antennis totum ſubnectite velum.

Hic jubet; impediunt adverſae juſſa procellae;
Nec ſinit audiri vocem fragor aequoris ullam.
Sponte tamen properant alii ſubducere remos,
Pars munire latus; pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus: aequorque refundit in aequor:
Hic rapit antennas. quae dum ſine lege geruntur;
Aſpera creſcit hiems; omnique è parte feroces
Bella gerunt venti; fretaque indignantia miſcent.
Ipſe pavet; nec ſe, qui ſit ſtatus, ipſe fatetur
Scire ratis rector; nec quid jubeatve, vetetve:
Tanta mali moles, totâque potentior arte eſt.
Quippe ſonant clamore viri, ſtridore rudentes,
Undarum incurſu gravis unda, tonitribus aether.
Fluctibus erigitur, coelumque aequare videtur
Pontus; & inductas adſpergine tinguere nubes.
Et modo, cum fulvas ex imo verrit arenas,
Concolor eſt illis; Stygiâ modo nigrior undâ:
Sternitur interdum, ſpumiſque ſonantibus albet.
Ipſa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis:
Et modo ſublimis, veluti de vertice montis,
Deſpicere in valles, imumque Acheronta videtur:
Nunc, ubi demiſſam curvum circumſtetit aequor,
Suſpicere inferno ſummum de gurgite coelum.
Saepe dat ingentem fluctu latus ictu fragorem:
Nec levius pulſata ſonat, quam ferreus olim
Cum laceras aries baliſtave concutit arces.
Utque ſolent, ſumtis in curſu viribus, ire
Pectore in arma feri, praetentaque tela leones;
Sic ubi ſe ventis admiſerat unda coortis,
Ibat in arma ratis; multoque erat altior illis.
Jamque labant cunei, ſpoliataque tegmine cerae
Rima patet; praebetque viam letalibus undis.
Ecce cadunt largi reſolutis nubibus imbres:
Inque fretum credas totum deſcendere coelum:
Inque plagas coeli tumefactum adſcendere pontum.
Vela madent nimbis; & cum coeleſtibus undis
Aequoreae miſcentur aquae. caret ignibus aether;
Caecaque nox premitur tenebris hiemiſque ſuiſque.

Diſcu-

Diſcutiunt tamen has, praebentque micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardeſcunt ignibus undae.
Dat quoque jam ſaltus intra cava texta carinae
Fluctus: &, ut miles, numero praeſtantior omni,
Cum ſaepe adſiluit defenſae moenibus urbis,
Spe potitur tandem; laudisque accenſus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat unus.
Sic ubi pulsârunt acres latera ardua fluctus;
Vaſtius inſurgens decimae ruit impetus undae:
Nec priùs abſiſtit feſſam oppugnare carinam,
Quàm velut in captae deſcendat moenia navis.
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum;
Pars maris intus erat. trepidant haud ſegnius omnes;
Quàm ſolet urbs, aliis murum fodientibus extra,
Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars: animique cadunt: totidemque videntur,
Quot veniant fluctus, ruere atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrimas; ſtupet hic: vocat ille beatos,
Funera quos maneant: hic votis numen adorat:
Brachiaque ad coelum, quod non videt, irrita tollens
Poſcit opem: ſubeunt illi fratresque parensque;
Huic cum pignoribus domus, & quod cuique relictum eſt.
Halcyone Cëyca movet: Cëycis in ore
Nulla niſi Halcyone eſt: &, cum deſideret unam,
Gaudet abeſſe tamen. patriae quoque vellet ad oras
Reſpicere, inque domum ſupremos vertere vultus.
Verùm ubi ſit neſcit. tantâ vertigine pontus
Fervet: & inductâ piceis è nubibus umbrâ
Omne latet coelum: duplicataque noctis imago eſt.
Frangitur incurſu nimboſi turbinis arbos:
Frangitur. & regimen: ſpoliisque animoſa ſuperſtans
Unda, velut victrix, ſinuatas deſpicit undas.
Nec levius, quam ſi quis Athon, Pindumve, revulſos
Sede ſuâ, totos in apertum everterit aequor,
Praecipitata ruit: pariterque & pondere & ictu
Mergit in ima ratem. cum quâ pars magna virorum
Gurgite preſſa gravi, neque in aëra reddita, fato
Functa ſuo eſt. alii partes & membra carinae

Trunca tenent. tenet ipſe manu, quâ ſceptra ſolebat,
Fragmina navigii Ceÿx: ſocerumque patremque
Invocat (heu!) fruſtra. ſed plurima nantis in ore
Halcyone conjux. illam meminitque refertque:
Illius ante oculos ut agant ſua corpora fluctus,
Optat; & exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat; abſentem, quoties ſinit hiſcere fluctus,
Nominat Halcyonen, ipſisque immurmurat undis.
Ecce ſuper medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur: & ruptâ merſum caput obruit undâ.
Lucifer obſcurus, nec quem cognoſcere poſſes,
Illâ nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
Non licuit, denſis texit ſua nubibus ora.
Aeolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & jam, quas induat ille,
Feſtinat veſtes; jam quas, ubi venerit ille,
Ipſa gerat: reditusque ſibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem Superis pia tura ferebat:
Ante tamen cunctos Junonis templa colebat:
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
Utque foret ſoſpes conjux ſuus, utque rediret,
Optabat; nullamque ſibi praeferret. at illi
Hoc de tot votis poterat contingere ſolum.
At Dea non ultra pro functo morte rogari
Suſtinet; utque manus funeſtas arceat aris;
Iri, meae, dixit, fidiſſima nuntia vocis,
Viſe ſoporiferam Somni velociter aulam:
Extinctique jube Ceÿcis imagine mittat
Somnia ad Halcyonen, veros narrantia caſus.
Dixerat. induitur velamina mille colorum
Iris, & arquato coelum curvamine ſignans
Tecta petit juſſi ſub rupe latentia regis.
Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni:
Quo numquam radiis oriens, mediusve, cadensve
Phoebus adire poteſt. nebulae caligine mixtae
Exhalantur humo: dubiaeque crepuſcula lucis.
Non vigil ales ibi criſtati cantibus oris

Evo-

Evocat Auroram: nec voce ſilentia rumpunt
Sollicitive canes, canibusve ſagacior anſer.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanaeve ſonum reddunt convicia linguae.
Muta quies habitat. ſaxo tamen exit ab imo
Rivus aquae Lethes: per quem cum murmure labens
Invitat ſomnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fecunda papavera florent,
Innumeraeque herbae: quarum de lacte ſoporem
Nox legit, & ſpargit per opacas humida terras.
Janua, quae verſo ſtridorem cardine reddat,
Nulla domo totâ; cuſtos in limine nullus.
At medio torus eſt, hebeno ſublimis in atrâ,
Plumeus, atricolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipſe Deus, membris languore ſolutis.
Hunc circa paſſim, varias imitantia formas,
Somnia vana jacent totidem, quot meſſis ariſtas,
Silva gerit frondes, ejectas litus arenas.
Quo ſimul intravit, manibusque obſtantia virgo
Somnia dimovit; veſtis fulgore reluxit
Sacra domus: tardâque Deus gravitate jacentes
Vix oculos tollens; iterumque iterumque relabens,
Summaque percutiens nutanti pectora mento,
Excuſſit tandem ſibi ſe: cubitoque levatus,
Quid veniat (cognôrat enim) ſcitatur. at illa:
Somne, quies rerum, placidiſſime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit; qui corda diurnis
Feſſa miniſteriis mulces, reparasque labori;
Somnia, quae veras aequent imitamine formas,
Herculeâ Trachine jube, ſub imagine regis,
Halcyonen adeant; ſimulacraque naufraga fingant.
Imperat hoc Juno. poſtquam mandata peregit
Iris, abit. neque enim ulterius tolerare vaporis
Vim poterat. labique ut Somnum ſenſit in artus;
Effugit; & remeat per quos modo venerat arcus.
At pater è populo natorum mille ſuorum
Excitat artificem, ſimulatoremque figurae,
Morphea. non illo juſſos ſollertius alter.

Exprimit inceſſus, vultumque ſonumque loquendi.
Adjicit & veſtes, & conſuetiſſima cuique
Verba. ſed hic ſolos homines imitatur: at alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore ſerpens:
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. eſt etiam diverſae tertius artis
Phantaſos. ille in humum, ſaxumque, undamque, trabemque,
Quaeque vacant animâ, feliciter omnia tranſit.
Regibus hi, ducibusque ſuos oſtendere vultus
Nocte ſolent: populos alii plebemque pererrant.
Praeterit hos ſenior: cunctisque è fratribus unum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit: & rurſus molli languore ſolutum
Depoſuitque caput, ſtratoque recondidit alto.
Ille volat, nullos ſtrepitus facientibus alis,
Per tenebras: intraque morae breve tempus in urbem
Pervenit Haemoniam: poſitisque è corpore pennis
In faciem Cëycis abit: formâque ſub illâ
Luridus, exangui ſimilis, ſine veſtibus ullis,
Conjugis ante torum miſerae ſtetit. uda videtur
Barba viri, madidisque gravis fluere unda capillis.
Tum lecto incumbens, fletu ſuper ora refuſo,
Haec ait: Agnoſcis Cëyca, miſerrima conjux?
An mea mutata eſt facies nece? reſpice; noſces:
Inveniesque tuo pro conjuge conjugis umbram.
Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.
Occidimus. falſae tibi me promittere noli.
Nubilus Aegaeo deprendit in aequore navim
Auſter, & ingenti jactatam flamine ſolvit:
Oraque noſtra, tuum fruſtra clamantia nomen,
Implêrunt fluctus. non haec tibi nuntiat auctor
Ambiguus: non iſta vagis rumoribus audis.
Ipſe ego fata tibi praeſens mea naufragus edo.
Surge, age: da lacrimas; lugubriaque indue: nec me
Indeploratum ſub inania Tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus; quam conjugis illa
Crederet eſſe ſui. fletus quoque fundere veros

Viſus erat: geſtumque manus Ceÿcis habebant.
[Ingemit Halcyone lacrimans, motatque lacertos
Per ſomnum: corpusque petens ampleƈtitur auras:
Exclamatque, Mane. quo te rapis? ibimus unà.]
Voce ſui, ſpecieque viri, turbata ſoporem
Excutit: & primò ſi ſit circumſpicit illic,
Qui modo viſus erat. nam moti voce miniſtri
Intulerant lumen. poſtquam non invenit usquam;
Percutit ora manu: laniatque à peƈtore veſtes:
Peƈtoraque ipſa ferit. nec crinem ſolvere curat;
Scindit: & altrici, quae luƈtûs cauſa, roganti,
Nulla eſt Halcyone, nulla eſt, ait: occidit unà
Cum Ceÿce ſuo. ſolantia tollite verba.
Naufragus interiit. vidi, agnovique; manusque
Ad diſcedentem, cupiens retinere, tetendi.
Umbra fugit: ſed & umbra tamen manifeſta, virique
Vera mei. non ille quidem, ſi quaeris, habebat
Adſuctos vultus: nec, quo prius ore, nitebat.
Pallentem, nudumque, & adhuc humente capillo
Infelix vidi. ſtetit hoc miſerabilis ipſo
Ecce loco: & quaerit, veſtigia ſi qua ſuperſint.
Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam;
Et ne, me fugiens, ventos ſequerere rogabam?
At certè vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoque duxiſſes. tecum fuit utile, tecum
Ire mihi. neque enim de vitae tempore quidquam
Non ſimul egiſſem: nec mors diſcreta fuiſſet.
Nunc abſens pereo, jaƈtor nunc fluƈtibus abſens:
Et, ſine me, me pontus habet. crudelior ipſo
Sit mihi mens pelago: ſi vitam ducere nitar
Longius; & tanto pugnem ſupereſſe dolori.
Sed neque pugnabo: nec te, miſerande, relinquam:
Et tibi nunc ſaltem veniam comes. inque ſepulcro,
Si non urna, tamen junget nos litera: ſi non
Oſſibus oſſa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet; verboque intervenit omni
Plangor: & attonito gemitus è corde trahuntur.
Mane erat: egreditur teƈtis ad litus: & illum

Moeſta locum repetit, de quo ſpectârat euntem.
Dumque, Moratus ibi; dumque, Hîc retinacula ſolvit,
Hoc mihi diſcedens dedit oſcula litore, dicit,
[Dumque notata oculis reminiſcitur acta, fretumque]
Proſpicit; in liquidâ, ſpatio diſtante, tuetur
Neſcio quid, quaſi corpus, aquâ; primoque, quid illud
Eſſet, erat dubium. poſtquam paullo adpulit unda;
Et, quamvis aberat, corpus tamen eſſe liquebat;
Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota eſt
Et, tamquam ignoto lacrimam daret, Heu miſer, inquit,
Quisquis es, & ſi qua eſt conjux tibi! fluctibus actum
Fit propius corpus. quod quo magis illa tuetur,
Hoc minus, & minus eſt amens ſua. jamque propinquae
Admotum terrae, jam quod cognoſcere poſſet,
Cernit: erat conjux. Ille eſt, exclamat: & unà
Ora, comas, veſtem lacerat: tendensque trementes
Ad Ceyca manus, Sic, ô cariſſime conjux,
Sic ad me, miſerande, redis? ait. adjacet undis
Facta manu moles: quae primas aequoris iras
Frangit; & incurſus quae praedelaſſat aquarum.
Inſilit huc: mirumque fuit potuiſſe; volabat:
Percutiensque levem modo natis aëra pennis,
Stringebat ſummas ales miſerabilis undas.
Dumque volat; moeſto ſimilem, plenumque querelae
Ora dedere ſonum, tenui crepitantia roſtro.
[Ut verò tetigit mutum & ſine ſanguine corpus;
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oſcula roſtro.]
Senſerit hoc Ceÿx, an vultum motibus undae
Tollere ſit viſus, populus dubitabat: at ille
Senſerat. & tandem, Superis miſerantibus, ambo
Alite mutantur. fatis obnoxius îsdem
Tunc quoque manſit amor, nec conjugiale ſolutum
Foedus in alitibus. coëunt, fiuntque parentes:
Perque dies placidos, hiberno tempore, ſeptem
Incubat Halcyone pendentibus aequore nidis.
Tum via tuta maris: ventos cuſtodit, & arcet
Aeolus egreſſu: praeſtatque nepotibus aequor.

Hos

Hos aliquis ſenior circum freta lata volantes
Spectat: & ad finem ſervatos laudat amores.
Proximus, aut idem, ſi fors tulit, Hic quoque, dixit,
Quem mare carpentem, ſubſtrictaque crura gerentem,
Adſpicis, (oſtendens ſpatioſum guttura mergum)
Regia progenies, &, ſi deſcendere ad ipſum
Ordine perpetuo quaeris, ſunt hujus origo
Ilus, & Aſſaracus, raptusque Jovi Ganymedes,
Laomedonque ſenex, Priamusque noviſſima Trojae
Tempora ſortitus. frater fuit Hectoris iſte:
Qui, niſi ſenſiſſet primâ nova fata juventâ,
Forſitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamvis eſt illum proles enixa Dymantis.
Aeſacon umbroſâ furtim peperiſſe ſub Idâ
Fertur Alexirhoë, Granico nata bicorni.
Oderat hic urbes: nitidâque remotus ab aulâ
Secretos montes, & inambitioſa colebat
Rura: nec Iliacos coetus, niſi rarus, adibat.
Non agreſte tamen, nec inexpugnabile Amori
Pectus habens, ſilvas captatam ſaepe per omnes
Adſpicit Heſperien patriâ Cebrenida ripâ,
Injectos humeris ſiccantem ſole capillos.
Viſa fugit Nymphe: veluti perterrita fulvum
Cerva lupum, longéque lacu deprenſa relicto
Accipitrem fluvialis anas. quam Troïus heros
Inſequitur: celeremque metu celer urguet amore.
Ecce latens herbâ coluber fugientis adunco
Dente pedem ſtringit: virusque in corpore linquit.
Cum vita ſuppreſſa fuga eſt. amplectitur amens
Exanimem: clamatque, Piget, piget eſſe ſecutum:
Sed non hoc timui: nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miſeram nos te duo. vulnus ab angue,
A me cauſſa data eſt. ego ſim ſceleratior illo,
Ni tibi morte meâ mortis ſolatia mittam,
Dixit: & è ſcopulo, quem rauca ſubederat unda,
Se dedit in pontum. Tethys miſerata cadentem
Molliter excepit: nantemque per aequora pennis
Texit; & optatae non eſt data copia mortis.

Indignatur amans invitum vivere cogi,
Obſtarique animae, miſerâ de ſede volenti
Exire. utque novas humeris adſumſerat alas,
Subvolat: atque iterum corpus ſuper aequora mittit.
Pluma levat caſus. furit Aeſacos: inque profundum
Pronus abit, letique viam ſine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum,
Longa manet cervix: caput eſt à corpore longè.
Aequor amat: nomenque manet, quia mergitur, illi.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XII.

Neſcius adſumtis Priamus pater Aeſacon alis
Vivere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis praeſentia triſti:
Poſtmodo qui raptâ longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam: conjurataeque ſequuntur
Mille rates, gentiſque ſimul commune Pelasgae.
Nec dilata foret vindicta; niſi aequora ſaevi
Invia feciſſent venti; Boeotaque tellus
Aulide piſcoſâ puppes tenuiſſet ituras.
Hîc patrio de more Jovi cum ſacra paraſſent;
Ut vetus accenſis incanduit ignibus ara;
Serpere caeruleum Danaï videre draconem
In platanum: coeptis quae ſtabat proxima ſacris.
Nidus erat volucrum bis quattuor arbore ſummâ:
Quas ſimul, & matrem circùm ſua damna volantem,
Corripuit ſerpens; avidâque recondidit alvo.
Obſtupuere omnes. at veri providus augur
Theſtorides, Vincemus, ait: gaudete, Pelasgi:
Troja cadet; ſed erit noſtri mora longa laboris.
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille, ut erat, virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis: & ſervat ſerpentis imagine ſaxum.
Permanet Aöniis Nereus violentus in undis:
Bellaque non transfert: & ſunt, qui parcere Trojae
Neptunum credant; quia moenia fecerit urbi.
At non Theſtorides. nec enim neſcitve, tacetve

Sanguine virgineo placandam virginis iram
Eſſe Deae. poſtquam pietatem publica cauſſa,
Rexque patrem vicit; caſtumque datura cruorem
Flentibus ante aram ſtetit Iphigenia miniſtris;
Victa Dea eſt: nubemque oculis objecit; & inter
Officium turbamque ſacri, vocesque precantum,
Suppoſitâ fertur mutaſſe Mycenida cervâ.
Ergo ubi, quâ decuit, lenita eſt caede Diana;
Et pariter Phoebes, pariter maris ira receſſit:
Accipiunt ventos à tergo mille carinae:
Multaque perpeſſae Phrygiâ potiuntur arenâ.
  Orbe locus medio eſt inter terrasque, fretumque,
Coeleſtesque plagas, triplicis confinia mundi;
Unde, quod eſt usquam, quamvis regionibus abſit,
Inſpicitur; penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, ſummâque domum ſibi legit in arce:
Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis incluſit limina portis.
Nocte dieque patent. tota eſt ex aere ſonanti:
Tota fremit: vocesque refert: iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullâque ſilentia parte.
Nec tamen eſt clamor, ſed parvae murmura vocis:
Qualia de pelagi, ſi quis procul audiat, undis
Eſſe ſolent: qualemve ſonum, cum Juppiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenent: veniunt leve vulgus, euntque.
Mixtaque cum veris paſſim commenta vagantur
Millia rumorum: confuſaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent ſermonibus aures:
Hi narrata ferunt aliò: menſuraque ficti
Creſcit; & auditis aliquid novus adjicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Laetitia eſt, conſternatique Timores,
Seditioque repens, dubioque auctore Suſurri.
Ipſa quid in coelo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure, videt, totumque inquirit in orbem.
  Fecerat haec notum, Grajas cum milite forti
Adventare rates; neque inexſpectatus in armis

Hoſtis

Hoſtis adeſt. prohibent aditu, litusque tuentur
Troës: & Hectoreâ primus fataliter haſtâ,
Proteſilaë, cadis: commiſſaque proelia magno
Stant Danaïs: fortisque animae nece cognitus Hector.
Nec Phryges exiguo, quid Achaïa dextera poſſet,
Sanguine ſenſerunt. & jam Sigaea rubebant
Litora: jam leto, proles Neptunia, Cygnus
Mille viros dederat. jam curru inſtabat Achilles:
Troaque Peliacae ſternebat cuſpidis ictu
Agmina: perque acies aut Cygnum aut Hectora quaerens;
Congreditur Cygno: decimum dilatus in annum
Hector erat. tum colla jugo candentia preſſos
Exhortatus equos, currum direxit in hoſtem:
Concutiensque ſuis vibrantia tela lacertis,
Quisquis es, ô juvenis, ſolatia mortis habeto,
Dixit, ab Haemonio quod ſis jugulatus Achille.
Hactenus Aeacides. vocem gravis haſta ſecuta eſt.
Sed quamquam certâ nullus fuit error in haſtâ;
Nil tamen emiſſi profecit acumine ferri:
Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu;
Nate Deâ, (nam te famâ praenovimus) inquit
Ille, quid à nobis vulnus miraris abeſſe?
(Mirabatur enim.) non haec, quam cernis, equinis
Fulva jubis caſſis, neque onus cava parma ſiniſtrae
Auxilio mihi ſunt: decor eſt quaeſitus ab iſtis.
Mars quoque ob hoc capere arma ſolet. removebitur omne
Tegminis officium; tamen indeſtrictus abibo,
Eſt aliquid, non eſſe ſatum Nereïde, ſed qui
Nereaque, & natas, & totum temperet aequor.
Dixit: & haeſurum clypei curvamine telum
Miſit in Aeaciden: quod & aes, & proxima rupit
Terga novena boum: decimo tamen orbe moratum
Excutit hoc heros: rurſusque trementia forti
Tela manu torſit: rurſus ſine vulnere corpus,
Sincerumque fuit, nec tertia cuſpis apertum,
Et ſe praebentem valuit deſtringere Cygnum.
Haud ſecus exarſit, quam Circo taurus aperto,

Cum ſua terribili petit irritamina cornu
Poeniceas veſtes, eluſaque vulnera ſentit.
Num tamen exciderit ferrum conſiderat haſtae.
Haerebat ligno. Manus eſt mea debilis ergo;
Quasque, ait, ante habuit vires effudit in uno.
Nam certè valuit, vel cum Lyrneſia primus
Moenia disjeci; vel cum Tenedonque, ſuoque
Eëtioneas implevi ſanguine Thebas.
Vel cum purpureus populari caede Căycus
Fluxit; opusque meae bis ſenſit Telephus haſtae.
Hîc quoque tot caeſis, quorum per litus acervos
Et feci, &c, video, valuit mea dextra, valetque.
Dixit: & ante actis veluti male crederet, haſtam
Miſit in adverſum Lyciâ de plebe Menoeten:
Loricamque ſimul, ſubjectaque pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo vertice terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum:
Atque ait; Haec manus eſt, haec, quâ modo vicimus, haſta.
Utar in hunc iſdem: ſit in hoc precor exitus idem. (
Sic fatus, Cygnumque petit, nec fraxinus errat;
Inque humero ſonuit non evitata ſiniſtro.
Inde, velut muro ſolidâve à caute, repulſa eſt.
Quâ tamen ictus erat, ſignatum ſanguine Cygnum
Viderat, & fruſtra fuerat gaviſus, Achilles.
Vulnus erat nullum: ſanguis fuit ille Menoetae.
Tum verò praeceps, curru fremebundus ab alto,
Deſilit: & nitido ſecurum cominus hoſtem
Enſe petens, parmam gladio, galeamque cavari
Cernit, & in duro laedi quoque corpore ferrum.
Haud tulit ulterius: clypeoque adverſa reducto
Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulſat.
Cedentique ſequens inſtat: turbatque, ruitque.
Attonitoque negat requiem. pavor occupat illum,
Ante oculosque natant tenebrae: retroque ferenti
Averſos paſſus medio lapis obſtitit arvo.
Quem ſuper impulſum reſupino pectore Cygnum
Vi multâ vertit, terraeque adflixit Achilles.
Tum, clypeo genibusque premens praecordia duris,

Vin-

Vincla trahit galeae. quae preſſo ſubdita mento
Elidunt fauces; & reſpiramen iterque
Eripiunt animae. victum ſpoliare parabat:
Arma relicta videt. corpus Deus aequoris albam
Contulit in volucrem; cujus modo nomen habebat.
  Hic labor, haec requiem multorum pugna dierum
Attulit: & poſitis pars utraque ſubſtitit armis.
Dumque vigil Phrygios ſervat cuſtodia muros;
Et vigil Argolicas ſervat cuſtodia foſſas:
Feſta dies aderat; quâ Cygni victor Achilles
Pallada vittatae placabat ſanguine vaccae.
Cujus ut impoſuit proſecta calentibus aris;
Et Dîs acceptus penetravit in aethera nidor;
Sacra tulere ſuam: pars eſt data cetera menſis.
Diſcubuere toris proceres; & corpora toſtâ
Carne replent: vinoque levant curasque ſitimque.
Non illos citharae, non illos carmina vocum,
Longave multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem ſermone trahunt: virtusque loquendi
Materia eſt. pugnam referunt hoſtisque ſuamque.
Inque vices adita atque exhauſta pericula ſaepe
Commemorare juvat. quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
Proxima praecipue domito victoria Cygno
In ſermone fuit. viſum mirabile cunctis;
Quod juveni corpus nullo penetrabile telo,
Invictumque ad vulnera erat, ferrumque terebat.)
Hoc ipſum Aeacides, hoc mirabantur Achivi.
Cum ſic Neſtor ait: Veſtro fuit unicus aevo
Contemtor ferri, nulloque forabilis ictu
Cygnus. at ipſe olim patientem vulnera mille,
Corpore non laeſo, Perrhaebum Caenea vidi:
Caenea Perrhaebum; qui factis inclytus Othryn
Incoluit: quoque id mirum magis eſſet in illo;
Femina natus erat. monſtri novitate moventur,
Quisquis adeſt: narretque rogant. quos inter Achilles,
Dic age, (nam cunctis eadem eſt audire voluntas)
O facunde ſenex, aevi prudentia noſtri;

Quis

Quis fuerit Caeneus, cur in contraria verſus;
Quâ tibi militiâ, cujus certamine pugnae
Cognitus; à quo ſit victus: ſi victus ab ullo eſt.
Tum ſenior: Quamvis obſtet mihi tarda vetuſtas;
Multaque me fugiant, primis ſpectata ſub annis;
Plura tamen memini: nec, quae magis haereat illâ,
Pectore res noſtro eſt, inter bellique domique
Acta tot, ac ſi quem potuit ſpatioſa ſenectus
Spectatorem operum multorum reddere; vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur aetas.
Clara decore fuit proles Elateïa Caenis,
Theſſalidum virgo pulcherrima; perque propinquas
Perque tuas urbes*(tibi enim popularis, Achille)
Multorum fruſtra votis optata procorum.
Tentaſſet Peleus thalamos quoque forſitan illos;
Sed jam aut contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promiſſa, tuae. nec Caenis in ullos
Denupſit thalamos: ſecretaque litora carpens
Aequorei vim paſſa Dei eſt. ita Fama ferebat.
Atque novae Veneris Neptunus gaudia cepit;
Sint tua vota licet, dixit, ſecura repulſae;
Elige quid voveas. eadem hoc quoque Fama ferebat.
Magnum, Caenis ait, facit haec injuria votum
Tale pati nil poſſe mihi. da femina ne ſim:
Omnia praeſtiteris. graviore noviſſima dixit
Verba ſono: poteratque viri vox illa videri:
Sicut erat. nam jam voto Deus aequoris alti
Adnuerat: dederatque ſuper; ne ſaucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere poſſet.
Munere laetus abit: ſtudiiſque virilibus aevum
Exigit Atracides, Peneïaque arva pererrat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:
Nubigenasque feros, poſitis ex ordine menſis,
Arboribus tecto diſcumbere juſſerat antro.
Haemonii proceres aderant; aderamus & ipſi:
Feſtaque confusâ reſonabat regia turbâ,
Ecce canunt Hymenaeon: & ignibus atria fumant:
Cinctaque adeſt virgo matrum nuruumque catervâ,

Prae-

Praeſignis facie. felicem diximus illâ
Conjuge Pirithoum: quod pene fefellimus omen.
Nam tibi, ſaevorum ſaeviſſime Centaurorum
Euryte, quam vino pectus, tam virgine viſâ
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus everſae turbant convivia menſae:
Raptaturque comis per vim nova nupta prehenſis.
Eurytus Hippodamen, alii, quam quiſque probârant,
Aut poterant, rapiunt: captaeque erat urbis imago.
Femineo clamore ſonat domus. ocius omnes
Surgimus: & primus, Quae te vecordia, Theſeus,
Euryte, pulſat, ait; qui, me vivente, laceſſas
Pirithoum, violesque duos ignarus in uno?
Neve ea magnanimus fruſtra memoraverit heros;
Submovet inſtantes: raptamque furentibus aufert.
Ille nihil contra: neque enim defendere verbis
Talia facta poteſt: ſed vindicis ora protervis
Inſequitur manibus, generoſaque pectora pulſat.
Forte fuit juxta, ſignis exſtantibus aſper,
Antiquus crater, quem vaſtum vaſtior ipſe
Suſtulit Aegides; adverſaque miſit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque merumque,
Vulnere & ore vomens, madidâ reſupinus arenâ
Calcitrat. ardeſcunt germanâ caede bimembres:
Certatimque omnes uno ore, Arma, arma, loquuntur.
Vina dabant animos: & primâ pocula pugnâ
Miſſa volant, fragilesque cadi, curvique lebetes:
Res epulis quondam, nunc bello & caedibus, aptae,
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit ſpoliare ſuis; & primus ab aede
Lampadibus denſum rapuit funale coruſcis:
Elatumque altè, veluti qui candida tauri
Rumpere ſacrificâ molitur colla ſecuri;
Illiſit fronti Lapithae Celadontis: & oſſa
Non agnoſcendo confuſa reliquit in ore.
Exſiluere oculi; disjectisque oſſibus oris
Acta retro naris, medioque infixa palato eſt.
Hunc pede convulſo menſae Pellaeus acernae

Stravit.

Stravit humi Belates, disjecto in pectora mento:
Cumque atro mixtos ſputantem ſanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
Proximus ut ſteterat, ſpectans altaria vultu
Fumida terribili, cur non, ait, utimur iſtis?
Cumque ſuis Gryneus immanem ſuſtulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen:
Depreſſitque duos, Brotean, & Orion. Orio
Mater erat Mycale: quam deduxiſſe canendo
Saepe reluctanti conſtabat cornua Lunae.
Non impune feres, teli modo copia detur,
Dixerat Exadius. telique habet inſtar, in altâ
Quae fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur huic duplici Gryneus in lumina ramo:
Eruiturque oculos. quorum pars cornibus haeret:
Pars fluit in barbam; concretaque ſanguine pendet.
Ecce rapit mediis flagrantem Rhoetus ab aris
Primitium torrem: dextrâque a parte Charaxi
Tempora perfringit, fulvo protecta capillo.
Correpti rapidâ, veluti ſeges arida, flammâ
Arſerunt crines: & vulnere ſanguis inuſtus
Terribilem ſtridore ſonum dedit; ut dare ferrum
Igne rubens plerumque ſolet, quod forcipe curvâ
Cum faber eduxit, lacubus demittit. at illud
Stridet: & in trepidâ ſubmerſum ſibilat undâ.
Saucius hirſutis avidum de crinibus ignem
Excutit; inque humeros limen tellure revulſum
Tollit, onus plauſtri: quod ne permittat in hoſtem,
Ipſa facit gravitas. ſocium quoque ſaxea moles
Oppreſſit ſpatio ſtantem propiore Cometem:
Gaudia nec retinet Rhoetus. Sic comprecor, inquit,
Cetera ſit fortis caſtrorum turba tuorum;
Semicremoque novat repetitum ſtipite vulnus:
Terque quaterque gravi juncturas verticis ictu
Rupit: & in liquido ſederunt oſſa cerebro.
Victor ad Evagrum, Corythumque, Dryantaque tranſit.
E quibus ut primâ tectus lanugine malas
Procubuit Corythus; Puero quae gloria fuſo

Parta

Parta tibi eſt? Evagros ait. nec dicere Rhoetus
Plura ſinit: rutilasque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perque os in pectora, flammas.
Te quoque, ſaeve Drya, circum caput igne rotato
Inſequitur: ſed non in te quoque conſtitit idem
Exitus, adſiduae ſucceſſu caedis ovantem,
Quâ juncta eſt humero cervix, ſude figis obuſtâ.
Ingemuit, duroque ſudem vix oſſe revellit
Rhoetus; & ipſe ſuo madefactus ſanguine fugit.
Fugit & Orneus, Lycabasque, & ſaucius armo
Dexteriore Medon, & cum Piſenore Thaumas:
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros, accepto nunc vulnere tardius ibat:
Et Pholus, & Melaneus, & Abas praedator aprorum:
Quique ſuis fruſtra bellum diſſuaſerat augur
Aſtylos. ille etiam metuenti vulnera Neſſo,
Ne fuge; ad Herculeos, inquit, ſervaberis arcus.
At non Eurynomus Lycidasque, & Areos & Imbreus
Effugêre necem: quos omnes dextra Dryantis
Perculit adverſos. adverſum tu quoque, quamvis
Terga fugae dederas, vulnus, Crenaee, tuliſti.
Nam grave reſpiciens inter duo lumina ferrum,
Quâ naris fronti committitur, accipis, imae.
In tanto fremitu, ductis ſine fine jacebat
Sopitus vinis, & inexperrectus Aphidas:
Languentique manu carcheſia mixta tenebat,
Fuſus in Oſſaeae villoſis pellibus urſae.
Quem procul ut vidit fruſtra nulla arma moventem,
Inſerit amento digitos, Miſcendaque, dixit,
Cum Styge vina bibes, Phorbas. nec plura moratus
In juvenem torſit jaculum: ferrataque collo
Fraxinus, ut caſu jacuit reſupinus, adacta eſt.
Mors caruit ſenſu: plenoque è gutture fluxit
Inque toros, inque ipſa niger carcheſia ſanguis.
Vidi ego Petraeum, conantem evellere terrâ
Glandiferam quercum: quam dum complexibus ambit,
Et quatit huc illuc, labefactaque robora jactat,
Lancea Pirithoi, coſtis immiſſa Petraei,

Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi virtute Lycum cecidiſſe ferebant:
Pirithoi cecidiſſe Chromin. ſed uterque minorem
Victori titulum, quam Dictys Helopsque, dederunt.
Fixus Helops jaculo, quod pervia tempora fecit;
Et miſſum à dextrâ laevam penetravit in aurem.
Dictys, ab ancipiti delapſus acumine montis,
Dum fugit inſtantem trepidans Ixione natum,
Decidit in praeceps: & pondere corporis ornum
Ingentem fregit; ſuaque induit ilia fractae.
Ultor adeſt Aphareus: ſaxumque è monte revulſum
Mittere conatur. conantem ſtipite querno
Occupat Aegides; cubitique ingentia frangit
Oſſa: nec ulterius dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat: tergoque Bianoris alti
Inſilit, haud ſolito quemquam portare, niſi ipſum:
Oppoſuitque genu coſtis: prenſamque ſiniſtrâ
Caeſariem retinens, vultum minitantiaque ora
Robore nodoſo, praeduraque tempora, fregit.
Robore Nedymnum, jaculatoremque Lycotan
Sternit, & immiſsâ protectum pectora barbâ
Hippaſon, & ſummis exſtantem Riphea ſilvis;
Tereaque, Haemoniis qui prenſos montibus urſos
Ferre domum vivos, indignantesque ſolebat.
Haud tulit utentem pugnae ſucceſſibus ultra
Theſea Demoleon: ſolidoque revellere dumo
Annoſam pinum magno molimine tentat.
Quod quia non potuit; praefractam miſit in hoſtem.
Sed procul à telo Theſeus veniente receſſit,
Pallados admonitu. (credi ſic ipſe volebat)
Non tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
Abſcidit jugulo pectusque, humerumque ſiniſtrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille:
Quem Dolopum rector, bello ſuperatus, Amyntor
Aeacidae dederat, pacis pignusque, fidemque.
Hunc procul ut foedo disjectum vulnere Peleus
Vidit, At inferias, juvenum gratiſſime Crantor,
Accipe, ait. validoque in Demoleonta lacerto

Fraxi-

Fraxineam miſit, mentis quoque viribus, haſtam.
Quae laterum cratem perrumpit: & oſſibus haerens
Intremuit. trahit ille manu ſine cuſpide lignum:
Id quoque vix ſequitur. cuſpis pulmone retenta eſt.
Ipſe dolor vires animo dabat. aeger in hoſtem
Erigitur: pedibusque virum proculcat equinis.
Excipit ille ictus galeâ clypeoque ſonantes.
Defenſatque humeros: praetentaque ſuſtinet arma:
Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
Ante tamen leto dederat Phlegraeon, & Hylen
Eminus: Hiphinoum collato Marte, Claninque.
Additur his Dorylas: qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, ſaevique vicem praeſtantia teli
Cornua vara boum, multo rubefacta cruore.
Huic ego, nam vires animus dabat, Adſpice, dixi,
Quantum concedant noſtro tua cornua ferro:
Et jaculum torſi. quod cum vitare nequiret,
Oppoſuit dextram paſſurae vulnera fronti.
Adfixa eſt cum fronte manus. fit clamor: at illum
Haerentem Peleus, & acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit enſe ſub alvum.
Proſiluit, terrâque ferox ſua viſcera traxit:
Tractaque calcavit: calcataque rupit: & illis
Crura quoque impediit; & inani concidit alvo.
Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,
Si modo naturae formam concedimus illi.
Barba erat incipiens: barbae color aureus: aureaque
Ex humeris medios coma deſcendebat in armos.
Gratus in ore vigor: cervix, humerique, manusque,
Pectoraque artificum laudatis proxima ſignis;
Et quâ parte viri eſt: nec equi mendoſa ſub illâ
Deteriorque viro facies. da colla, caputque:
Caſtore dignus erit. ſic tergum ſeſſile, ſic ſtant
Pectora celſa toris: totus pice nigrior atrâ.
Candida cauda tamen: color eſt quoque cruribus albus.
Multae illum petiere ſuâ de gente; ſed una
Abſtulit Hylonome: quâ nulla nitentior inter
Semiferos altis habitavit femina ſilvis.

Haec

Haec & blanditiis, & amando, & amare fatendo
Cyllaron una tenet. cultus quoque quantus in illis
Eſſe poteſt membris; ut ſit coma pectine levis:
Ut modo rore maris, modo ſe violâve rosâve
Implicet: interdum candentia lilia geſtet:
Bisque die lapſis Pagaſaeae vertice ſilvae
Fontibus ora lavet: bis flumine corpora tinguat.
Nec, niſi quae deceant, electarumque ferarum,
Aut humero, aut lateri praetendat vellera laevo.
Par amor eſt illis: errant in montibus unà:
Antra ſimul ſubeunt, & tum Lapitheïa tecta
Intrârant pariter; pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto eſt: jaculum de parte ſiniſtrâ
Venit; & inferius, quàm collo pectora ſubſunt,
Cyllare, te fixit: parvo cor vulnere laeſum
Corpore cum toto, poſt tela educta, refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus:
Impoſitâque manu vulnus fovet; oraque ad ora
Admovet: atque animae fugienti obſiſtere tentat.
Ut videt exſtinctum: dictis, quae clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo, quod inhaeſerat illi,
Incubuit: moriensque ſuum complexa maritum eſt.
Ante oculos ſtat & ille meos: qui ſena leonum
Vinxerat inter ſe connexis vellera nodis
Phaeocomes, hominemque ſimul protectus equumque.
Codice qui miſſo, quem vix juga bina moverent
Juncta, Phonoleniden à ſummo vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latiſſima: perque os,
Perque cavas nares, oculosque, auresque cerebrum
Molle fluit. veluti concretum vimine querno
Lac ſolet; utve liquor rari ſub pondere cribri
Manat; & exprimitur per denſa foramina ſpiſſus.
Aſt ego, dum parat hunc armis nudare jacentem,
(Scit tuus hoc genitor) gladium ſpoliantis in ima
Ilia demiſi. Chthonius quoque Teleboasque
Enſe jacent noſtro. ramum prior ille bifurcum
Geſſerat; hic jaculum. jaculo mihi vulnera fecit.
Signa vides: adparet adhuc vetus, ecce, cicatrix.

Tunc

Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti:
Tunc poteram magni, ſi non ſuperare, morari
Hectoris arma meis. illo ſed tempore nullus,
Aut puer, Hector erat, nunc me mea deficit aetas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti;
Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Oëcli
Fixit in adverſo cornum ſine cuſpide vultu.
Vecte Pelethronium Macareus in pectus adacto
Stravit Erygdupum. memini & venabula condi
Inguine, Neſſeis manibus conjecta, Cymeli.
Nec tu credideris tantum ceciniſſe futura
Ampyciden Mopſum. Mopſo jaculante biformis
Occubuit, fruſtraque loqui tentavit, Odites,
Ad mentum linguâ, mentoque ad guttura fixo.
Quinque neci Caeneus dederat, Stiphelumque, Bromumque,
Antimachumque, Helimumque, ſecuriferumque Pyracmon.
Vulnera non memini: numerum, nomenque notavi.
Provolat Emathii ſpoliis armatus Haleſi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latreus
Maximus. huic aetas inter juvenemque, ſenemque,
Vis juvenilis erat. variabant tempora cani.
Qui clypeo, galeâque, Macedoniâque ſariſsâ
Conſpicuus, faciemque obverſus in agmen utrumque;
Armaque concuſſit, certumque equitavit in orbem:
Verbaque tot fudit vacuas animoſus in auras:
Et te, Caeni, feram? nam tu mihi femina ſemper,
Tu mihi Caenis eris. nec te natalis origo
Comminuit? mentemque ſubit, quo praemia facto,
Quâque viri falſam ſpeciem mercede parâris?
Vel quid nata vide, vel quid ſis paſſa: columque,
I, cape cum calathis; & ſtamina pollice torque:
Bella relinque viris. jactanti talia Caeneus
Extentum curſu miſsâ latus eruit haſtâ,
Quâ vir equo commiſſus erat. furit ille dolore:
Nudaque Phyllei juvenis ferit ora ſariſsâ.
Non ſecus haec reſilit, quam tecti à culmine grando:

Aut

Aut ſi quis parvo feriat cava tympana ſaxo.
Cominus adgreditur; laterique recondere duro
Luctatur gladium. gladio loca pervia non ſunt.
Haud tamen effugies: medio jugulaberis enſe,
Quandoquidem mucro eſt hebes, inquit; & in latus enſem
Obliquat: longâque amplectitur ilia dextrâ.
Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icti:
Fractaque diſſiluit percuſſo lamina collo.
Ut ſatis illaeſos miranti praebuit artus;
Nunc age, ait Caeneus, noſtro tua corpora ferro
Tentemus. capuloque tenus demiſit in armos
Enſem fatiferum: coecamque in viſcera movit,
Verſavitque manum: vulnuſque in vulnere fecit.
Ecce ruunt vaſto rabidi de more bimembres:
Telaque in hunc omnes unum mittuntque, feruntque.
Tela retuſa cadunt. manet imperfoſſus ab omni,
Inque cruentatus Caeneus Elateïus ictu.
Fecerat attonitos nova res. Heu dedecus ingens!
Monychus exclamat: populus ſuperamur ab uno,
Vixque viro. quamquam ille vir eſt: nos ſegnibus actis,
Quod fuit ille, ſumus. quid membra immania proſunt?
Quid geminae vires? quid, quod fortiſſima rerum
In nobis natura duplex animalia junxit?
Nec nos matre Deâ, nec nos Ixione natos
Eſſe reor; qui tantus erat, Junonis ut altae
Spem caperet. nos ſemimari ſuperamur ab hoſte.
Saxa, trabesque ſuper, totosque involvite montes:
Vivacemque animam miſſis elidite ſilvis.
Silva premat fauces: & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & inſani dejectam viribus Auſtri
Forte trabem nactus, validum conjecit in hoſtem.
Exemplumque fuit: parvoque in tempore nudus
Arboris Othrys erat: nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo, ſub pondere Caeneus
Aeſtuat arboreo: congeſtaque robora duris
Fert humeris. ſed enim poſtquam ſuper ora caputque
Crevit onus; neque habet, quas ducat, ſpiritus auras;

De-

Deficit interdum: modo ſe ſuper aëra fruſtra
Tollere conatur, jactaſque evolvere ſilvas.
Interdumque movet. veluti, quam cernimus ecce,
Ardua ſi terrae quatiatur motibus Ide.
Exitus in dubio eſt. alii ſub inania corpus
Tartara detruſum ſilvarum mole ferebant.
Abnuit Ampycides: medioque ex aggere fulvis
Vidit avem pennis liquidas exire ſub auras:
Quae mihi tunc primum, tunc eſt conſpecta ſupremum.
Hanc ubi luſtrantem leni ſua caſtra volatu
Mopſus, & ingenti circum clangore ſonantem
Adſpexit, pariterque oculis animoque ſecutus;
O ſalve, dixit, Lapithaeae gloria gentis
Maxima, vir quondam, ſed nunc avis unica, Caeneu.
Credita res auctore ſuo eſt. dolor addidit iram:
Oppreſſumque aegrè tulimus tot ab hoſtibus unum.
Nec prius abſtitimus ferrum exercere cruore;
Quam data pars leto, partem fuga noxque removit.
  Haec inter Lapithas, & ſemihomines Centauros
Proelia Tlepolemus, Pylio referente, dolorem
Praeteriti Alcidae tacito non pertulit ore:
Atque ait; Herculeae mirum eſt oblivia laudis
Acta tibi, ſenior. certè mihi ſaepe referre
Nubigenas domitos à ſe pater ipſe ſolebat.
Triſtis ad haec Pylius: Quid me meminiſſe malorum
Cogis; & obductos annis reſcindere luctus?
Inque tuum genitorem odium, offenſaſque fateri?
Ille quidem majora fide (Dî!) geſſit; & orbem
Implevit meritis; quod mallem poſſe negari:
Sed neque Deïphobum, nec Polydamanta, nec ipſum
Hectora laudamus. quis enim laudaverit hoſtem?
Ille tuus genitor Meſſenia moenia quondam
Stravit: & immeritas urbes, Elinque Pylonque,
Diruit: inque meos ferrum flammamque penates
Impulit. utque alios taceam, quos ille peremit;
Bis ſex Nelidae fuimus, conſpecta juventus:
Bis ſex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
Viribus. atque alios vinci potuiſſe ferendum eſt.

Mira Periclymeni mors eſt: cui poſſe figuras
Sumere quas vellet, rurſusque reponere ſumtas
Neptunus dederat, Nelei ſanguinis auctor.
Hic, ubi nequicquam eſt formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris: quae fulmina curvis
Ferre ſolet pedibus, divûm gratiſſima Regi.
Viribus uſus avis, pennis roſtroque redunco,
Hamatisque viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in hunc nimium certos Tirynthius arcus:
Atque inter nubes ſublimia membra ferentem,
Pendentemque ferit, lateri quâ jungitur ala.
Nec grave vulnus erat: ſed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motumque negant viresque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: & quâ levis haeſerat alae,
Corporis adfixi preſſa eſt gravitate ſagitta:
Perque latus ſummum jugulo eſt exacta ſiniſtro.
Num videor debere tui praeconia rebus
Herculis, ô Rhodiae ductor pulcherrime claſſis?
Ne tamen ulterius, quam fortia facta ſilendo,
Ulciſcar fratres, ſolida eſt mihi gratia tecum.
Haec poſtquam dulci Neleïus edidit ore;
A ſermone ſenis, repetito munere Bacchi,
Surrexere toris. nox eſt data cetera ſomno.
At Deus, aequoreas qui cuſpide temperat undas,
In volucrem corpus nati Sthenelëida verſum
Mente dolet patriâ: ſaevumque peroſus Achillen
Exercet memores, plus quam civiliter, iras.
Jamque ferè tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonſum compellat Smynthea dictis:
O mihi de fratris longe gratiſſime natis,
Irrita qui mecum poſuiſti moenia Trojae;
Ecquid, ut has jam jam caſuras adſpicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia caeſa doles? ecquid (ne perſequar omnes)
Hectoris umbra ſubit, circum ſua Pergama tracti?
Cum tamen ille ferox, belloque cruentior ipſo,
Vivit adhuc, operis noſtri populator, Achilles.

Det

Det mihi ſe: faxo, triplici quid cuſpide poſſim,
Sentiat. at quoniam concurrere cominus hoſti
Non datur; occultâ necopinum perde ſagittâ.
Adnuit: atque animo pariter patruoque ſuoque
Delius indulgens, nebulâ velatus in agmen
Pervenit Iliacum; mediâque in caede virorum
Rara per ignotos ſpargentem cernit Achivos
Tela Parin: faſſusque Deum, Quid ſpicula perdis
Sanguine plebis? ait. ſi qua eſt tibi cura tuorum;
Vertere in Aeaciden, caeſosque ulciſcere fratres.
Dixit: & oſtendens ſternentem Troïa ferro
Corpora Peliden, arcus obvertit in illum:
Certaque letiferâ direxit ſpicula dextrâ.
Quod Priamus gaudere ſenex poſt Hectora poſſet,
Hoc fuit. ille igitur tantorum victor Achille,
Vinceris à timido Graiae raptore maritae?
At ſi femineo fuerat tibi Marte cadendum;
Thermodontiacâ malles cecidiſſe bipenni.
Jam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelasgi
Nominis, Aeacides, caput inſuperabile bello,
Arſerat; armârat Deus idem, idemque cremârat.
Jam cinis eſt, & de tam magno reſtat Achille
Neſcio quid, parvam quod non bene compleat urnam.
At vivit, totum quae gloria compleat orbem.
Haec illi menſura viro reſpondet: & hac eſt
Par ſibi Pelides; nec inania Tartara ſentit.
Ipſe etiam, ut cujus fuerit cognoſcere poſſis,
Bella movet clypeus: deque armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oïleos Ajax,
Non minor Atrides, non regno major & aevo
Poſcere, non alii: ſoli Telamone creato,
Laërtaque fuit tantae fiducia laudis.
A ſe Tantalides onus invidiamque removit:
Argolicosque duces mediis conſidere caſtris
Juſſit: & arbitrium litis trajecit in omnes.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XIII.

Conſedere duces: &, vulgi ſtante coronâ,
Surgit ad hos clypei dominus ſeptemplicis Ajax.
Utque erat impatiens irae, Sigeïa torvo
Litora reſpexit, claſſemque in litore, vultu:
Intendensque manus, Agimus, prô Juppiter, inquit,
Ante rates cauſſam; & mecum confertur Ulixes!
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis:
Quas ego ſuſtinui; quas hac a claſſe fugavi.
Tutius eſt fictis igitur contendere verbis,
Quam pugnare manu. ſed nec mihi dicere promtum;
Nec facere eſt iſti. quantumque ego marte feroci,
Quantum acie valeo, tantum valet iſte loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,
Eſſe reor: vidiſtis enim. ſua narret Ulixes;
Quae ſine teſte gerit, quorum nox conſcia ſola eſt.
Praemia magna peti fateor: ſed demit honorem
Aemulus. Ajaci non eſt tenuiſſe ſuperbum,
Sit licet hoc ingens, quidquid ſperavit Ulixes.
Iſte tulit pretium jam nunc certaminis hujus;
Quo cum victus erit, mecum certaſſe feretur.
Atque ego, ſi virtus in me dubitabilis eſſet,
Nobilitate potens eſſem, Telamone creatus:
Moenia qui forti Trojana ſub Hercule cepit:
Litoraque intravit Pagaſaeâ Colcha carinâ.
Aeacus huic pater eſt: qui jura ſilentibus illic
Reddit, ubi Aeoliden ſaxum grave Siſyphon urget.
Aeacon agnoſcit ſummus, prolemque fatetur

Juppi-

Juppiter eſſe ſuam. ſic ab Jove tertius Ajax.
Nec tamen haec ſeries in cauſsâ proſit, Achivi;
Si mihi cum magno non eſt communis Achille.
Frater erat: fraterna peto. quid ſanguine cretus
Siſyphio, furtisque, & fraude ſimillimus illi;
Inſerit Aeacidis alienae nomina gentis?
An quod in arma prior, nulloque ſub indice veni,
Arma neganda mihi? potiorque videbitur ille,
Ultima qui cepit; detrectavitque furore
Militiam ficto: donec ſollertior iſto,
Sed ſibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitataque traxit in arma?
Optima nunc ſumat, qui ſumere noluit ulla.
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus qui nos ad prima pericula, ſimus.
Atque utinam aut verus furor ille, aut creditus, eſſet;
Nec comes hic Phrygias umquam veniſſet ad arces
Hortator ſcelerum! non te, Poeantia proles,
Expoſitum Lemnos noſtro cum crimine haberet.
Qui nunc (ut memorant) ſilveſtribus abditus antris
Saxa moves gemitu: Laërtiadaeque precaris,
Quae meruit: quae (ſi Dî ſunt) non vana preceris.
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,
(Heu!) pars una ducum, quo ſucceſſore ſagittae
Herculis utuntur, fractus morboque fameque,
Velaturque aliturque avibus; volucresque petendo
Debita Trojanis exercet ſpicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulixen.
Mallet & infelix Palamedes eſſe relictus.
Viveret; aut certè letum ſine crimine haberet.
Quem male convicti nimium memor iſte furoris
Prodere rem Danaam finxit: fictumque probavit
Crimen. & oſtendit, quod jam praefoderat, aurum.
Ergo aut exſilio vires ſubduxit Achivis,
Aut nece. ſic pugnat, ſic eſt metuendus, Ulixes.
Qui, licet eloquio fidum quoque Neſtora vincat,
Haud tamen efficiet, deſertum ut Neſtora crimen
Eſſe rear nullum. qui, cum imploraret Ulixen

Vulnere tardus equi, feſſusque ſenilibus annis,
Proditus à ſocio eſt. non haec mihi crimina fingi
Scit bene Tydides: qui nomine ſaepe vocatum
Corripuit; trepidoque fugam exprobravit amico.
Adſpiciunt oculis Superi mortalia juſtis.
En eget auxilio, qui non tulit: utque reliquit,
Sic linquendus erat. legem ſibi dixerat ipſe.
Conclamat ſocios. adſum; videoque trementem,
Pallentemque metu, ac trepidantem morte futurâ.
Oppoſui molem clypei; texique jacentem;
Servavique animam (minimum eſt hîc laudis) inertem.
Si perſtas certare, locum redeamus in illum:
Redde hoſtem, vulnusque tuum, ſolitumque timorem:
Poſt clypeumque late: & mecum contende ſub illo.
At poſtquam eripui; cui ſtandi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector adeſt: ſecumque Deos in proelia ducit.
Quâque ruit, non tu tantùm terreris, Ulixe;
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego, ſanguineae ſucceſſu caedis ovantem,
Cominus ingenti reſupinum pondere fudi.
Hunc ego poſcentem, cum quo concurreret, unus
Suſtinui; ſortemque meam voviſtis, Achivi:
Et veſtrae valuere preces. ſi quaeritis hujus
Fortunam pugnae; non ſum ſuperatus ab illo.
Ecce ferunt Troës ferrumque, ignemque, Jovemque
In Danaas claſſes. ubi nunc facundus Ulixes?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem veſtri reditûs. date tot pro navibus arma.
Quod ſi vera licet mihi dicere; quaeritur iſtis,
Quam mihi, major honos: conjunctaque gloria noſtra eſt.
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rheſum, imbellemque Dolona,
Priamidenque Helenum raptâ cum Pallade captum.
Luce nihil geſtum, nihil eſt Diomede remoto:
Si ſemel iſta datis meritis tam vilibus arma;
Dividite: & major pars ſit Diomedis in illis.
Quo tamen haec Ithaco? qui clam, qui ſemper inermis
Rem

Rem gerit; & furtis incautum decipit hoſtem?
Ipſe nitor galeae, claro radiantis ab auro,
Inſidias prodet, manifeſtabitque latentem.
Sed neque Dulichius ſub Achillis caſſide vertex
Pondera tanta feret. nec non oneroſa gravisque
Pelias eſſe poteſt imbellibus haſta lacertis.
Nec clypeus, vaſti caelatus imagine mundi,
Conveniet timidae, nataeque ad furta ſiniſtrae.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi ſi populi donaverit error Achivi;
Cur ſpolieris, erit; non, cur metuaris ab hoſte.
Et fuga (quâ ſolâ cunctos, timidiſſime, vincis)
Tarda futura tibi eſt, geſtamina tanta trahenti.
Adde, quod iſte tuus, tam rarò proelia paſſus,
Integer eſt clypeus. noſtro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus eſt ſucceſſor habendus.
Denique, quid verbis opus eſt? ſpectemur agendo:
Arma viri fortis medios mittantur in hoſtes?
Inde jubete peti: & referentem ornate relatis.
  Finierat Telamone ſatus; vulgique ſecutum
Ultima murmur erat: donec Laërtius heros
Adſtitit: atque oculos, paullum tellure moratos,
Suſtulit ad proceres; exſpectatoque reſolvit
Ora ſono: neque abeſt facundis gratia dictis.
Si mea cum veſtris valuiſſent vota, Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis heres:
Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille.
Quem quoniam non aequa mihi, vobisque, negârunt
Fata; (manuque ſimul veluti lacrimantia terſit
Lumina) quis magno melius ſuccedat Achilli;
Quam per quem magnus Danaïs ſucceſſit Achilles?
Huic modo ne proſit, quod, ut eſt, hebes eſſe videtur.
Neve mihi noceat, quod vobis ſemper, Achivi,
Profuit ingenium: meaque haec facundia, ſi qua eſt,
Quae nunc pro domino, pro vobis ſaepe locuta eſt,
Invidiâ careat: bona nec ſua quisque recuſet.
Nam genus, & proavos, & quae non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco. ſed enim, quia rettulit Ajax

Eſſe Jovis pronepos, noſtri quoque ſanguinis auctor
Juppiter eſt: totidemque gradus diſtamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater eſt, Arceſius illi,
Juppiter huic: neque in his quiſquam damnatus & exſul.
Eſt quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus eſt in utroque parente.
Sed neque materno quod ſum generoſior ortu,
Nec mihi quod pater eſt fraterni ſanguinis inſons,
Propoſita arma peto: meritis expendite cauſſam.
Dummodo quod fratres Telamon Peleusque fuerunt,
Ajacis meritum non ſit: nec ſanguinis ordo,
Sed virtutis honos ſpoliis quaeratur in iſtis.
Aut ſi proximitas, primusque requiritur heres;
Eſt genitor Peleus, eſt Pyrrhus filius illi.
Quis locus Ajaci? Phthiam Scyronve ferantur.
Nec minus eſt iſto Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen? num ſperat, ut auferat arma?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur;
Plura quidem feci, quam quae comprendere dictis
In promtu mihi ſit. rerum tamen ordine ducar.
Praeſcia venturi genetrix Nereïa leti
Diſſimulat cultu natum. deceperat omnes,
In quibus Ajacem, ſumtae fallacia veſtis.
Arma ego femineis, animum motura virilem,
Mercibus inſerui. neque adhuc projecerat heros
Virgineos habitus. cum parmam haſtamque tenenti,
Nate Deâ, dixi; tibi ſe peritura reſervant
Pergama. quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injecique manum; fortemque ad fortia miſi.
Ergo opera illius mea ſunt. ego Telephon haſtâ
Pugnantem domui: victum orantemque refeci.
Quod Thebae cecidere, meum eſt. me credite Lesbon,
Me Tenedon, Chryſenque, & Cyllan, Apollinis urbes,
Et Syron cepiſſe. meâ concuſſa putate
Procubuiſſe ſolo Lyrneſia moenia dextrâ.
Utque alias taceam; qui ſaevum perdere poſſet
Hectora, nempe dedi. per me jacet inclytus Hector.
Illis haec armis, quibus eſt inventus Achilles,

Arma

Arma peto. vivo dederam, poſt fata repoſco.
Ut dolor unius Danaos pervênit ad omnes,
Aulidaque Euboïcam complêrunt mille carinae;
Exſpectata diu, nulla aut contraria claſſi,
Flamina ſunt: duraeque jubent Agamemnona ſortes
Immeritam ſaevae natam mactare Dianae.
Denegat hoc genitor: Divisque iraſcitur ipſis:
Atque in rege tamen pater eſt. ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, faſſoque ignoſcat Atrides;
Difficilem tenui ſub iniquo judice cauſſam.
Hunc tamen utilitas populi, fratrisque, datique
Summa movet ſceptri; laudem ut cum ſanguine penſet.
Mittor & ad matrem: quae non hortanda, ſed aſtu
Decipienda fuit. quo ſi Telamonius iſſet,
Orba ſuis eſſent etiamnum lintea ventis.
Mittor & Iliacas audax orator ad arces:
Viſaque & intrata eſt altae mihi curia Trojae.
Plenaque adhuc erat illa viris. interritus egi,
Quam mihi mandârat communis Graecia, cauſſam:
Accuſoque Parin, praedamque, Helenamque repoſco:
Et moveo Priamum, Priamoque Antenora junctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuere ſub illo,
Vix tenuere manus (ſcis hoc, Menelaë) nefandas:
Primaque lux noſtri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora eſt, quae conſilioque manuque
Utiliter feci ſpatioſi tempore belli.
Poſt acies primas, urbis ſe moenibus hoſtes
Continuere diu; nec aperti copia Martis
Ulla fuit. decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nil niſi proelia noſti?
Quis tuus uſus erat? nam ſi mea facta requiris;
Hoſtibus inſidior: foſſas munimine cingo:
Conſolor ſocios; ut longi taedia belli
Mente ferant placidâ: doceo quo ſimus alendi;
Armandique modo: mittor quo poſtulat uſus.
Ecce Jovis monitu, deceptus imagine ſomni,
Rex jubet incepti curam dimittere belli.

Ille poteſt auctore ſuam defendere cauſſam.
Non ſinat hoc Ajax: delendaque Pergama poſcat:
Quodque poteſt, pugnet. cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? dat, quod vaga turba ſequatur?
Non erat hoc nimium, numquam niſi magna loquenti.
Quid, quod & ipſe fugis? vidi, puduitque videre,
Cum tu terga dares, inhoneſtaque vela parares.
Nec mora, Quid facitis? quae vos dementia, dixi,
Concitat, ô ſocii, captam dimittere Trojam?
Quidve domum fertis decimo, niſi dedecus, anno?
Talibus atque aliis, in quae dolor ipſe diſertum
Fecerat; averſos profugâ de claſſe reduxi.
Convocat Atrides ſocios terrore paventes:
Nec Telamoniades etiam nunc hiſcere quidquam
Auſit. at auſus erat reges inceſſere dictis
Therſites, etiam per me haud impune, protervis.
Erigor: & trepidos cives exhortor in hoſtem:
Amiſſamque meâ virtutem voce repoſco.
Tempore ab hoc, quodcumque poteſt feciſſe videri
Fortiter iſte, meum eſt: quem, dantem terga, retraxi.
Denique de Danaïs quis te laudatve petitve?
At ſua Tydides mecum communicat acta:
Me probat: & ſocio ſemper confidit Ulixe.
Eſt aliquid, de tot Grajorum millibus, unum
A Diomede legi. nec me ſors ire jubebat:
Sic tamen & ſpreto noctiſque hoſtiſque periclo,
Auſum eadem, quae nos, Phrygiâ de gente Dolona
Interimo: non ante tamen, quam cuncta coëgi
Prodere: & edidici quid perfida Troja pararet.
Omnia cognôram: nec, quod ſpecularer, habebam:
Et jam praemiſsâ poteram cum laude reverti.
Haud contentus eâ, petii tentoria Rheſi:
Inque ſuis ipſum caſtris comiteſque peremi.
Atque ita captivo victor, votiſque potitus,
Ingredior curru, laetos imitante triumphos.
Cujus equos, pretium pro nocte, popoſcerat hoſtis,
Arma negate mihi: fueritque benignior Ajax.
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Da-

Devaſtata meo? cum multo ſanguine fudi
Coeranon Iphitiden, & Alaſtoraque, Chromiumque,
Alcandrumque, Haliumque, Noëmonaque, Prytaninque,
Exitioque dedi cum Cherſidamante Thoona,
Et Charopen, fatiſque immitibus Ennomon actum:
Quique minus celebres noſtrâ ſub moenibus urbis
Procubuere manu. ſunt & mihi vulnera, cives,
Ipſo pulchra loco. nec vanis credite verbis.
Adſpicite en. (veſtemque manu diducit) &, Haec ſunt
Pectora ſemper, ait, veſtris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in ſocios: & habet ſine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert; ſi ſe pro claſſe Pelasgâ
Arma tuliſſe refert contra Troasque Jovemque?
Confiteorque, tulit: neque enim bene facta malignè
Detrectare meum eſt. ſed nec communia ſolus
Occupet, atque aliquem vobis quoque reddat honorem.
Reppulit Actorides, ſub imagine tutus Achillis,
Tröas ab arſuris cum defenſore carinis.
Auſum etiam Hectoreo ſolum concurrere Marti
Se putat, oblitus regisque, ducumque, meique;
Nonus in officio, & praelatus munere ſortis.
Sed tamen eventus veſtrae, fortiſſime, pugnae
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miſerum, quanto cogor meminiſſe dolore
Temporis illius; quo, Grajûm murus, Achilles
Procubuit! nec me lacrimae, luctusve, timorve
Tardârunt, quin corpus humo ſublime referrem.
His humeris, his, inquam, humeris ego corpus Achillis,
Et ſimul arma tuli: quae nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi, quae valeant in talia pondera, vires:
Eſt animus, veſtros certè ſenſurus honores.
Scilicet idcirco pro gnato caerula mater
Ambitioſa ſuo fuit, ut coeleſtia dona,
Artis opus tantae, rudis & ſine pectore miles
Indueret? neque enim clypei caelamina norit,
Oceanum, & terras, cumque alto ſidera coelo,
Pleïadasque, Hyadasque, immunemque aequoris Arcton,

Diverſasque urbes, nitidumque Orionis enſem.
Poſtulat ut capiat, quae non intelligit, arma.
Quid? quod me, duri fugientem munera belli,
Arguit incepto ſerum acceſſiſſe labori?
Nec ſe magnanimo maledicere ſentit Achilli?
Si ſimulaſſe vocat crimen; ſimulavimus ambo.
Si mora pro culpâ eſt; ego ſum maturior illo.
Me pia detinuit conjux: pia mater Achillen:
Primaque ſunt illis data tempora, cetera vobis.
Haud timeo, ſi jam nequeo defendere crimen
Cum tanto commune viro. deprenſus Ulixis
Ingenio tamen ille; at non Ajacis, Ulixes.
Neve in me ſtolidae convicia fundere linguae
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Objicit. an falſo Palameden crimine turpe
Accuſaſſe mihi, vobis damnaſſe decorum eſt?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,
Tamque patens, valuit: nec vos audîſtis in illo
Crimina; vidiſtis: pretioque objecta patebant.
Nec Poeantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
Eſſe reus merui. factum defendite veſtrum:
Conſenſiſtis enim. nec me ſuaſiſſe negabo;
Ut ſe ſubtraheret bellique viaeque labori,
Tentaretque feros requie lenire dolores.
Paruit; & vivit. non haec ſententia tantùm
Fida, ſed & felix; cum ſit ſatis, eſſe fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poſcunt;
Ne mandate mihi. melius Telamonius ibit:
Eloquioque virum morbis irâque furentem
Molliet; aut aliquâ producet callidus arte.
Ante retro Simoïs fluet, & ſine frondibus Ide
Stabit, & auxilium promittet Achaïa Trojae;
Quàm, ceſſante meo pro veſtris pectore rebus,
Ajacis ſtolidi Danaïs ſollertia proſit.
Sis licet infeſtus ſociis, regique, mihique,
Dure Philoctete; licet exſecrere, meumque
Devoveas ſine fine caput; cupiasque dolenti
Me tibi forte dari; noſtrumque haurire cruorem;

[Utque tui mihi, ſic fiat tibi copia noſtri:]
Te tamen adgrediar: [mecumque reducere nitar.]
Tamque tuis potiar (faveat Fortuna) ſagittis;
Quam ſum Dardanio, quem cepi, vate potitus:
Quam reſponſa Deûm, Trojanaque fata, retexi:
Quam rapui Phrygiae ſignum penetrale Minervae
Hoſtibus è mediis. & ſe mihi comparet Ajax?
Nempe capi Trojam prohibebant fata ſine illis.
Fortis ubi eſt Ajax? ubi ſunt ingentia magni
Verba viri? cur hîc metuis? cur audet Ulixes
Ire per excubias, & ſe committere nocti?
Perque feros enſes, non tantùm moenia Trüum,
Verum etiam ſummas arces intrare: ſuâque
Eripere aede Deam: raptamque efferre per hoſtes?
Quae niſi feciſſem; fruſtra Telamone creatus
Geſtâſſet laevâ taurorum tergora ſeptem.
Illâ nocte mihi Trojae victoria parta eſt:
Pergama tum vici, cum vinci poſſe coëgi.
Deſine Tydiden vultuque & murmure nobis
Oſtentare meum. pars eſt ſua laudis in illis.
Nec tu, cum ſociâ clypeum pro claſſe tenebas,
Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit unus.
Qui, niſi pugnacem ſciret ſapiente minorem
Eſſe, nec indomitae deberi praemia dextrae,
Ipſe quoque haec peteret: peteret moderatior Ajax,
Eurypilusque ferox, claroque Andremone natus:
Nec minus Idomeneus, patriâque creatus eâdem
Meriones: peteret majoris frater Atridae.
Quippe manu fortes (nec ſunt tibi Marte ſecundi)
Conſiliis ceſſere meis. tibi dextera bello
Utilis; ingenium eſt, quod eget moderamine noſtri.
Tu vires ſine mente geris: mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. tu tantum corpore prodes;
Nos animo. quantoque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium; quanto dux milite major;
Tanto ego te ſupero. nec non in corpore noſtro
Pectora ſunt potiora manu. vigor omnis in illis.

At vos, ô Proceres, vigili date praemia veſtro;
Proque tot annorum curâ, quos anxius egi,
Hunc titulum meritis penſandum reddite noſtris.
Jam labor in fine eſt. obſtantia fata removi:
Altaque, poſſe capi faciendo, Pergama cepi.
Per ſpes nunc ſocias, caſuraque moenia Tröum,
Perque Deos oro, quos hoſti nuper ademi;
Per, ſi quid ſupereſt, quod ſit ſapienter agendum;
Si quid adhuc audax, ex praecipitique petendum;
Si Trojae fatis aliquid reſtare putatis;
Eſte mei memores: aut ſi mihi non datis arma;
Huic date. & oſtendit ſignum fatale Minervae.
  Mota manus procerum eſt: &, quid facundia poſſet,
Re patuit; fortiſque viri tulit arma diſertus.
Hectora qui ſolus, qui ferrum, ignemque, Jovemque
Suſtinuit toties; unam non ſuſtinet iram:
Invictumque virum vincit dolor. adripit enſem:
Et, Meus hic certè eſt. an & hunc ſibi poſcet Ulixes?
Hoc; ait, utendum eſt in me mihi: quique cruore
Saepe Phrygum maduit, domini nunc caede madebit:
Ne quiſquam Ajacem poſſit ſuperare, niſi Ajax.
Dixit: & in pectus, tum denique vulnera paſſum,
Quâ patuit ferro, letalem condidit enſem:
Nec valuere manus infixum educere telum.
Expulit ipſe cruor. rubefactaque ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de ceſpite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Litera communis mediis pueroque viroque
Inſcripta eſt foliis; haec nominis, illa querelae.
  Victor ad Hypſipyles patriam, clarique Thoantis,
Et veterum terras infames caede virorum,
Vela dat; ut referat, Tirynthia tela, ſagittas.
Quae poſtquam ad Grajos, domino comitante, revexit;
Impoſita eſt ſero tandem manus ultima bello.
Troja ſimul Priamusque cadunt: Priameïa conjux
Perdidit infelix hominis poſt omnia formam;
Externaſque novo latratu terruit auras.
Longus in anguſtum quâ clauditur Helleſpontus,

Ilion ardebat; neque adhuc conſederat ignis:
Exiguumque ſenis Priami Jovis ara cruorem
Combiberat. tractata comis antiſtita Phoebi
Non profecturas tendebat ad aethera palmas.
Dardanidas matres, patriorum ſigna Deorum
Dum licet amplexas, ſuccenſaque templa tenentes
Invidioſa trahunt victores praemia Graji.
Mittitur Aſtyanax illis de turribus, unde
Pugnantem pro ſe, proavitaque regna tuentem,
Saepe videre patrem, monſtratum à matre, ſolebat.
Jamque viam ſuadet Boreas; flatuque ſecundo
Carbaſa mota ſonant: jubet uti navita ventis.
Troja, vale: rapimur, clamant: dantque oſcula terrae
Troades: & patriae fumantia tecta relinquunt.
Ultima conſcendit claſſem (miſerabile viſu)
In mediis Hecube natorum inventa ſepulcris.
Prenſantem tumulos, atque oſſibus oſcula dantem
Dulichiae traxere manus. tamen unius hauſit,
Inque ſinu cineres ſecum tulit Hectoris hauſtos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes, crinem lacrimasque relinquit.
Eſt, ubi Troja fuit, Phrygiae contraria tellus,
Biſtoniis habitata viris. Polymeſtoris illic
Regia dives erat, cui te commiſit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygiisque removit ab armis.
Conſilium ſapiens. ſceleris niſi praemia magnas
Adjeciſſet opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit Fortuna Phrygum, capit impius enſem
Rex Thracum, juguloque ſui defigit alumni:
Et, tamquam tolli cum corpore crimina poſſent,
Exanimem è ſcopulo ſubjectas miſit in undas.
Litore Threïcio claſſem religârat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior eſſet.
Hîc ſubito, quantus, cum viveret, eſſe ſolebat,
Exit humo late ruptâ; ſimiliſque minaci,
Temporis illius vultum referebat Achilles;
Quo ferus injuſto petiit Agamemnona ferro.
Immemoresque mei diſceditis, inquit, Achivi?

Obru-

Obrutaque eſt mecum virtutis gratia noſtrae?
Ne facite. utque meum non ſit ſine honore ſepulcrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit: &, immiti ſociis parentibus umbrae,
Rapta ſinu matris, quam jam prope ſola fovebat,
Fortis, & infelix, & plusquam femina, virgo
Ducitur ad tumulum, diroque fit hoſtia buſto.
Quae memor ipſa ſui, poſtquam crudelibus aris
Admota eſt; ſenſitque ſibi fera ſacra parari;
Utque Neoptolemum ſtantem, ferrumque tenentem,
Inque ſuo vidit figentem lumina vultu;
Utere jamdudum generoſo ſanguine, dixit.
Nulla mora eſt. at tu jugulo, vel pectore, telum
Conde meo: jugulumque ſimul pectusque retexit.
Scilicet aut ulli ſervire Polyxena ferrem,
Aut per tale ſacrum numen placabitur ullum.
Mors tantum vellem matrem mea fallere poſſet.
Mater obeſt; minuitque necis mihi gaudia. quamvis
Nòn mea mors illi, verùm ſua vita gemenda eſt.
Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,
Eſte procul; ſi juſta peto: tactuque viriles
Virgineo removete manus. acceptior illi,
Quisquis is eſt, quem caede meâ placare paratis,
Liber erit ſanguis. ſi quos tamen ultima noſtri
Vota movent oris; Priami vos filia regis,
Non captiva, rogat; genetrici corpus inemtum
Reddite: neve auro redimat jus triſte ſepulcri,
Sed lacrimis. tunc, cum poterat, redimebat & auro.
Dixerat. at populus lacrimas, quas illa tenebat,
Non tenet. ipſe etiam flens invitusque ſacerdos
Praebita conjecto rupit praecordia ferro.
Illa, ſuper terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata noviſſima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cum caderet, caſtique decus ſervare pudoris.
Troades excipiunt; deploratosque recenſent
Priamidas: & quid dederit domus una cruoris.
Teque gemunt, virgo; teque, ô modo regia conjux,
Regia

Regia dicta parens, Aſiae florentis imago;
Nunc etiam praedae mala ſors: quam victor Ulixes
Eſſe ſuam nollet, niſi quod tamen Hectora partu
Edideras. dominum matri vix repperit Hector.
Quae corpus complexa animae tam fortis inane,
Quas toties patriae dederat, natiſque, viroque,
Huic quoque dat lacrimas; lacrimas in vulnera fundit:
Oſculaque ore legit: conſuetaque pectora plangit:
Canitiemque ſuam concreto in ſanguine verrens,
Plura quidem, ſed & haec, laniato pectore, dixit:
Nata tuae (quid enim ſupereſt?) dolor ultime matri,
Nata, jaces: videoque tuum, mea vulnera, vulnus.
En, ne perdiderim quemquam ſine caede meorum,
Tu quoque vulnus habes. at te, quia femina, rebar
A ferro tutam: cecidiſti & femina ferro.
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
Exitium Trojae, noſtrique orbator, Achilles.
At poſtquam cecidit Paridis Phoebique ſagittis;
Nunc certè, dixi, non eſt metuendus Achilles.
Nunc quoque mî metuendus erat. cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſaevit: tumulo quoque ſenſimus hoſtem:
Aeacidae fecunda fui. jacet Ilion ingens:
Eventuque gravi finita eſt publica clades:
Si finita tamen. ſoli mihi Pergama reſtant:
In curſuque meus dolor eſt. modo maxima rerum,
Tot generis, natiſque potens, nuribuſque, viroque,
Nunc trahor exſul, inops, tumulis avulſa meorum,
Penelopae munus. quae me, data penſa trahentem,
Matribus oſtendens Ithacis, Haec Hectoris illa eſt
Clara parens: haec eſt, dicet, Priameïa conjux.
Poſtque tot amiſſos tu nunc, quae ſola levabas
Maternos luctus, hoſtilia buſta piâſti.
Inferias hoſti peperi. quo ferrea reſto?
Quidve moror? quo me ſervas, damnoſa ſenectus?
Quid, Dî crudeles, niſi quo nova funera cernam,
Vivacem differtis anum? quis poſſe putaret
Felicem Priamum, poſt diruta Pergama, dici?
Felix morte ſuâ, nec te, mea nata, peremtam

Ad-

Adſpicit: & vitam pariter regnúmque reliquit.
At (puto) funeribus dotabere, regia virgo;
Condeturque tuum monumentis corpus avitis.
Non haec eſt Fortuna domûs. tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinaeque hauſtus arenae.
Omnia perdidimus. ſupereſt, cur vivere tempus
In breve ſuſtineam, proles gratiſſima matri,
Nunc ſolus, quondam minimus de ſtirpe virili,
Has datus Iſmario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere, & ſparſos immiti ſanguine vultus?
Dixit: & ad litus paſſu proceſſit anili,
Albentes laniata comas. Date, Tröades, urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas:
Adſpicit ejectum Polydori in litore corpus,
Factaque Threïciis ingentia vulnera telis.
Tröades exclamant: obmutuit illa dolore;
Et pariter vocem, lacrimasque introrſus obortas
Devorat ipſe dolor: duroque ſimillima ſaxo
Torpet: & adversâ figit modo lumina terrâ;
Interdum torvos ſuſtollit ad aethera vultus:
Nunc poſiti ſpectat vultum, nunc vulnera, nati;
Vulnera praecipuè: ſeque armat & inſtruit irâ.
Quâ ſimul exarſit, tamquam regina maneret,
Ulciſci ſtatuit; poenaeque in imagine tota eſt.
Utque furit catulo lactente orbata leaena;
Signaque nacta pedum, ſequitur, quem non videt, hoſtem:
Sic Hecube, poſtquam cum luctu miſcuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem dirae Polymeſtora caedis:
Colloquiumque petit. nam ſe monſtrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odryſius: praedaeque adſuetus amore
In ſecreta venit. cum blando callidus ore,
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato.
Omne fore illius quod das, quod & ante dediſti,
Per Superos juro. ſpectat truculenta loquentem,
Falſaque jurantem: tumidâque exaeſtuat irâ;

At-

Atque ita correptum captivarum agmine matrum
Involat, & digitos in perfida lumina condit,
Exſpoliatque genas oculis, (facit ira valentem)
Immergitque manus: foedataque ſanguine fonti
Non lumen; neque enim ſupereſt, loca luminis haurit.
Clade ſui Thracum gens irritata tyranni
Tröada telorum lapidumque inceſſere jactu
Coepit. at haec miſſum rauco cum murmure ſaxum
Morſibus inſequitur: rictuque in verba parato
Latravit, conata loqui. locus exſtat, & ex re
Nomen habet: veterumque diu memor illa malorum,
Tum quoque Sithonios ululavit moeſta per agros.
Illius Troasque ſuos, hoſtesque Pelasgos,
Illius Fortuna Deos quoque moverat omnes:
Sic omnes, ut & ipſa Jovis conjuxque, ſororque,
Eventus Hecubam meruiſſe negaverit illos.
  Non vacat Aurorae, quamquam îsdem faverat armis,
Cladibus, & caſu Trojaeque Hecubaeque moveri.
Cura Deam propior, luctusque domeſticus angit
Memnonis amiſſi, Phrygiis quem lutea campis
Vidit Achilleâ pereuntem cuſpide mater.
Vidit; & ille color, quo matutina rubeſcunt
Tempora, palluerat: latuitque in nubibus aether.
At non impoſitos ſupremis ignibus artus
Suſtinuit ſpectare parens: ſed crine ſoluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non eſt
Dedignata Jovis, lacrimisque has addere voces:
Omnibus inferior, quas ſuſtinet aureus aether,
(Nam mihi ſunt totum rariſſima templa per orbem).
Diva tamen venio: non ut delubra, diesque
Des mihi ſacrificos, caliturasque ignibus aras.
Si tamen adſpicias, quantum tibi femina praeſtem,
Tum cum luce novâ noctis confinia ſervo,
Praemia danda putes. ſed non ea cura; neque hic eſt
Nunc ſtatus Aurorae, meritos ut poſcat honores.
Memnonis orba mei venio: qui fortia fruſtra
Pro patruo tulit arma ſuo: primisque ſub annis
Occidit à forti (ſic vos voluiſtis) Achille.

Da,

Da, precor, huic aliquem, ſolatia mortis, honorem,
Summe Deûm rector: maternaque vulnera leni.
Juppiter adnuerat; cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus: nigrique volumina fumi
Infecere diem. veluti cum flumina natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.
Atra favilla volat: glomerataque corpus in unum
Denſatur; faciemque capit: ſumitque calorem
Atque animam ex igni. levitas ſua praebuit alas.
Et primò ſimilis volucri, mox vera volucris
Inſonuit pennis. pariter ſonuere ſorores
Innumerae; quibus eſt eadem natalis origo.
Terque rogum luſtrant: & conſonus exit in auras
Ter clangor. quarto ſeducunt caſtra volatu.
Tum duo diverſâ populi de parte feroces
Bella gerunt: roſtriſque, & aduncis unguibus iras
Exercent; alaſque adverſaque pectora laſſant.
Inferiaeque cadunt cineri cognata ſepulto
Corpora: ſeque viro forti meminere creatas.
Praepetibus ſubitis nomen facit auctor; ab illo
Memnonides dictae, cum Sol duodena peregit
Signa, parentali periturae marte rebellant.
Ergo aliis latrâſſe Dymantida flebile viſum:
Luctibus eſt Aurora ſuis intenta; piaſque
Nunc quoque dat lacrimas: & toto rorat in orbe.
  Nec tamen everſam Trojae cum moenibus eſſe
Spem quoque fata ſinunt. ſacra, &, ſacra altera, patrem,
Fert humeris, venerabile onus, Cythereïus heros.
De tantis opibus praedam pius eligit illam;
Aſcaniumque ſuum: profugâque per aequora claſſe
Fertur ab Antandro: ſcelerataque limina Thracum,
Et Polydoreo manantem ſanguine terram
Linquit: & utilibus ventis, aeſtuque ſecundo
Intrat Apollineam, ſociis comitantibus, urbem.
Hunc Anius, quo rege homines, antiſtite Phoebus
Rite colebantur, temploque domoque recepit:
Urbemque oſtendit, delubraque vota, duaſque
Latonâ quondam ſtirpes pariente retentas.

Ture dato flammis, vinoque in tura profuſo,
Caeſorumque boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt: poſitique tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tum pius Anchiſes: O Phoebi lecte ſacerdos,
Fallor? an & natum, cum primùm haec moenia vidi,
Biſque duas natas, quantum reminiſcor, habebas?
Huic Anius, niveis circumdata tempora vittis
Concutiens, & triſtis, ait: Non falleris, Heros
Maxime: natorum vidiſti quinque parentem.
Quem nunc (tanta homines rerum inconſtantia verſat)
Pene vides orbum. quid enim mihi filius abſens
Auxilii? quem dicta ſuo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumque & regna tenentem.
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber
Femineae ſorti voto majora fideque
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In ſegetem, laticemque meri, baccamque Minervae
Transformabantur: diveſque erat uſus in illis.
Hoc ubi cognovit Trojae populator Atrides,
(Ne non ex aliquâ veſtram ſenſiſſe procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus uſus,
Abſtrahit invitas gremio genitoris: alantque
Imperat Argolicam coeleſti munere claſſem.
Effugiunt quo quaeque poteſt. Euboea duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita eſt.
Miles adeſt: &, ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas conſortia pectora poenae
Dedit: & ut timido poſſis ignoſcere fratri;
Non hic Aeneas, non, qui defenderet Andron,
Hector erat: per quos decimum durâſtis in annum.
Jamque parabantur captivis vincla lacertis.
Illae tollentes etiamnum libera coelo
Brachia, Bacche pater, fer opem, dixere: tulitque
Muneris auctor opem. ſi miro perdere more
Ferre vocatur opem. nec quâ ratione figuram
Perdiderint, potui ſcire, aut nunc dicere poſſim.
Summa mali nota eſt. pennas ſumſere; tuaeque

Con-

Conjugis in volucrem, niveas abiere columbas.
Talibus atque aliis poſtquam convivia dictis
Implêrunt; menſâ ſomnum petiere remotâ.
Cumque die ſurgunt: adeuntque oracula Phoebi.
Qui petere antiquam matrem, cognataque juſſit
Litora. proſequitur Rex, & dat munus ituris;
Anchiſae ſceptrum, chlamydem pharetramque nepoti,
Cratera Aeneae; quem quondam miſerat illi
Hoſpes ab Aöniis Therſes Iſmenius oris.
Miſerat hunc illi Therſes, fabricaverat Alcon
Myleus; & longo caelaverat argumento.
Urbs erat: & ſeptem poſſes oſtendere portas.
Hae pro nomine erant, &, quae foret illa, docebant.
Ante urbem exequiae, tumulique, ignesque, rogique,
Effuſaeque comas, & apertae pectora, matres
Significant luctum. Nymphae quoque flere videntur;
Siccatosque queri fontes. ſine frondibus arbos
Nuda riget: rodunt arentia ſaxa capellae.
Ecce facit mediis natas Orione Thebis,
Hanc non femineum jugulo dare pectus aperto,
Illam demiſſo per fortia vulnera telo
Pro populo cecidiſſe ſuo; pulchrisque per urbem
Funeribus ferri, celebrique in parte cremari:
Tum de virgineâ geminos exire favillâ,
Ne genus intereat, juvenes, quos fama Coronas
Nominat, & cineri materno ducere pompam.
Hactenus antiquo ſignis fulgentibus aere
Summus inaurato crater erat aſper acantho.
Nec leviora datis Trojani dona remittunt:
Dantque ſacerdoti, cuſtodem turis, acerram;
Dant pateram, claramque auro gemmisque coronam:
Inde recordati Teucros à ſanguine Teucri
Ducere principium, Creten tenuere; locique
Ferre diu nequiere Jovem. centumque relictis
Urbibus, Auſonios optant contingere portus.
Saevit hiems, jactatque viros: Strophadumque receptos
Portubus inſidis exterruit ales Aëllo.
Et jam Dulichios portus, Ithacamque, Samenque,

Neri-

Neritiasque domos, regnum fallacis Ulixei,
Praeter erant vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, verſique vident ſub imagine ſaxum
Judicis, Actiaco quae nunc ab Apolline nota eſt,
Vocalemque ſuâ terram Dodonida quercu,
Chaoniosque ſinus, ubi nati rege Moloſſo
Irrita ſubjectis fugère incendia pennis.
 Proxima Phaeacum, felicibus obſita pomis,
Rura petunt. Epiros ab his, regnataque vati
Buthrotos Phrygio, ſimulataque Troja tenentur.
Inde futurorum certi, quae cuncta fideli
Priamides Helenus monitu praedixerat, intrant
Sicaniam. tribus haec excurrit in aequora linguis.
E quibus imbriferos obverſa Pachynos ad Auſtros:
Mollibus expoſitum Zephyris Lilybaeon: at Arcton
Aequoris expertem ſpectat, Boreanque Peloros.
Hac ſubeunt Teucri: remisque aeſtuque ſecundo
Sub noctem potitur Zanclaeâ claſſis arenâ.
Scylla latus dextrum, laevum irrequieta Charybdis
Infeſtant. vorat haec raptas revomitque carinas?
Illa feris atram canibus ſuccingitur alvum;
Virginis ora gerens: & (ſi non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo.
Hanc multi petiere proci: quibus illa repulſis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratiſſima Nymphis,
Ibat: & eluſos juvenum narrabat amores.
Quam, dum pectendos praebet Galatea capillos,
Talibus adloquitur, repetens ſuſpiria, dictis:
Te tamen, ô virgo, genus haud immite virorum
Expetit: utque facis, potes his impune negare.
At mihi, cui pater eſt Nereus, quam caerula Doris
Enixa eſt; quae ſum turbâ quoque tuta ſororum,
Non, niſi per fluctus, licuit Cyclopis amorem
Effugere: & lacrimae vocem impediere loquentis.
Quas ubi marmoreo deterſit pollice virgo;
Et ſolata Deam eſt; Refer, ô cariſſima, dixit:
Neve tui cauſſam tege (ſum tibi fida) doloris.
Nereïs his contra reſecuta Crataeide natam:

Acis erat, Fauno Nymphâque Symaethide cretus,
Magna quidem patriſque ſui matriſque voluptas,
Noſtra tamen major. nam me ſibi junxerat uni
Pulcher: &, octonis iterum natalibus actis,
Signârat dubiâ teneras lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops, nullo cum fine petebat.
Nec, ſi quaeſieris, odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit praeſentior, edam.
Par utrimque fuit. prô quanta potentia regni
Eſt, Venus alma, tui! nempe ille immitis, & ipſis
Horrendus ſilvis, & viſus ab hoſpite nullo
Impune, & magni cum Dîs contemtor Olympi;
Quid ſit amor ſentit: noſtrique cupidine captus
Uritur; oblitus pecorum antrorumque ſuorum.
Jamque tibi formae, jamque eſt tibi cura placendi:
Jam rigidos pectis raſtris, Polypheme, capillos:
Jam libet hirſutam tibi falce recidere barbam:
Et ſpectare feros in aquâ, & componere, vultus.
Caedis amor, feritaſque, ſitiſque immenſa cruoris
Ceſſant: & tutae veniunt abeuntque carinae.
Telemus interea Siculam delatus ad Aetnen,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit; lumenque, quod unum
Fronte geris mediâ, rapiet tibi, dixit, Ulixes.
Riſit, &, O vatum ſtolidiſſime, falleris, inquit:
Altera jam rapuit. ſic fruſtra vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti litora paſſu
Degravat, aut feſſus ſub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum, cuneatus acumine longo,
Collis: utrumque latus circumfluit aequoris unda.
Huc ferus adſcendit Cyclops; mediuſque reſedit.
Lanigerae pecudes nullo ducente ſecutae.
Cui poſtquam pinus, baculi quae praebuit uſum,
Ante pedes poſita eſt, antennis apta ferendis;
Sumtaque arundinibus compacta eſt fiſtula centum;
Senſerunt toti paſtoria ſibila montes:
Senſerunt undae. latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio reſidens, procul auribus hauſi

Talia

Talia dicta meis, auditaque mente notavi.
Candidior nivei folio, Galatea, liguſtri;
Floridior pratis; longâ procerior alno;
Splendidior vitro; tenero laſcivior haedo;
Levior adſiduo detritis aequore conchis;
Solibus hibernis, aeſtivâ gratior umbrâ;
Nobilior pomis: platano conſpectior altâ;
Lucidior glacie; maturâ dulcior uvâ;
Mollior & cygni plumis, & lacte coacto;
Et, ſi non fugias, riguo formoſior horto.
Saevior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annosâ quercu; fallacior undis;
Lentior & ſalicis virgis; & vitibus albis;
His immobilior ſcopulis; violentior amne;
Laudato pavone ſuperbior; acrior igni;
Aſperior tribulis; foetâ truculentior urſâ;
Surdior aequoribus; calcato immitior hydro:
Et, quod praecipue vellem tibi demere poſſem,
Non tantum cervo, claris latratibus acto,
Verum etiam ventis, volucrique fugacior aurâ.
At, bene ſi nôris, pigeat fugiſſe: moraſque
Ipſa tuas damnes: & me retinere labores.
Sunt mihi, pars montis, vivo pendentia ſaxo
Antra; quibus nec Sol medio ſentitur in aeſtu,
Nec ſentitur hiems: ſunt poma gravantia ramos:
Sunt auro ſimiles longis in vitibus uvae:
Sunt & purpureae; tibi & has ſervamus, & illas.
Ipſa tuis manibus, ſilveſtri nata ſub umbrâ,
Mollia fraga leges: ipſa autumnalia corna,
Prunaque, non ſolùm nigro liventia ſucco,
Verum etiam generoſa, novaſque imitantia ceras.
Nec tibi caſtaneae, me conjuge, nec tibi deerunt
Arbutei foetus. omnis tibi ſerviet arbos.
Hoc pecus omne meum eſt. multae quoque vallibus errant:
Multas ſilva tegit: multae ſtabulantur in antris.
Nec, ſi forte roges, poſſim tibi dicere, quot ſint.
Pauperis eſt numerare pecus. de laudibus harum
Nil mihi credideris: praeſens potes ipſa videre,

Ut vix ſuſtineant diſtentum cruribus uber.
Sunt, foetura minor, tepidis in ovilibus agni:
Sunt quoque, par aetas, aliis in ovilibus haedi.
Lac mihi ſemper adeſt niveum. pars inde bibenda
Servatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciae faciles, vulgataque tantùm
Munera contingent, damae, leporesque, capraeque,
Parve columbarum, demtusve cacumine nidus:
Inveni geminos, qui tecum ludere poſſint,
Inter ſe ſimiles, vix ut dignoſcere poſſis,
Villoſae catulos in ſummis montibus urſae.
Inveni: & dixi, Dominae ſervabimus iſtos.
Jam modo coeruleo nitidum caput exſere ponto:
Jam, Galatea, veni: nec munera deſpice noſtra.
Certè ego me novi, liquidaeque in imagine vidi
Nuper aquae: placuitque mihi mea forma videnti.
Adſpice, ſim quantus. non eſt hoc corpore major
Juppiter in coelo: nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Jovem. coma plurima torvos
Prominet in vultus: humerosque, ut lucus, obumbrat.
Nec mihi quod rigidis horrent denſiſſima ſetis
Corpora, turpe puta. turpis ſine frondibus arbos:
Turpis equus, niſi colla jubae flaventia velent.
Pluma tegit volucres: ovibus ſua lana decori eſt:
Barba viros, hirtaeque decent in corpore ſetae.
Unum eſt in mediâ lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei. quid? non haec omnia magno
Sol videt è coelo? Soli tamen unicus orbis.
Adde, quod in veſtro genitor meus aequore regnat.
Hunc tibi do ſocerum. tantùm miſerere, precesque
Supplicis exaudi. tibi enim ſuccumbimus uni.
Quique Jovem, & coelum ſperno, & penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor: tua fulmine ſaevior ira eſt.
Atque ego contemtûs eſſem patientior hujus;
Si fugeres omnes. ſed cur, Cyclope repulſo,
Acin amas, praefersque meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatque ſibi, placeatque licebit,
Quod nollem, Galatea, tibi, modo copia detur,
Sen-

Sentiet eſſe mihi tanto pro corpore vires.
Viſcera viva traham: divuiſaque membra per agros,
Perque tuas ſpargam (ſic ſe tibi miſceat) undas.
Uror enim; laeſusque exaeſtuat acrius ignis:
Cumque ſuis videor tranſlatam viribus Aetnam
Pectore ferre meo: nec tu, Galatea, moveris.
Talia nequicquam queſtus (nam cuncta videbam)
Surgit: & ut taurus vaccâ furibundus ademtâ
Stare nequit, ſilvâque & notis ſaltibus errat.
Cum ferus ignaros, nec quicquam tale timentes,
Me videt atque Acin: Videoque, exclamat; & iſta
Ultima ſit, faciam, Veneri concordia veſtrae.
Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. clamore perhorruit Aetne.
Aſt ego vicino pavefacta ſub aequore mergor.
Terga fugae dederat converſa Symaethius heros:
Et, Fer opem, Galatea, precor, mihi: ferte parentes:
Dixerat: & veſtris periturum admittite regnis.
Inſequitur Cyclops: partemque è monte revulſam
Mittit; & extremus quamvis pervenit ad illum
Angulus è ſaxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri ſolùm per fata licebat,
Fecimus; ut vires adſumeret Acis avitas:
Poeniceus de mole cruor manabat: & intra
Temporis exiguum rubor evaneſcere coepit:
Fitque color primo turbati fluminis imbre:
Purgaturque morâ. tum moles jacta dehiſcit:
Vivaque per rimas, proceraque ſurgit arundo:
Osque cavum ſaxi ſonat exſultantibus undis:
Miraque res; ſubito mediâ tenus exſtitit alvo
Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis.
Qui, niſi quod major, quod toto caerulus ore eſt,
Acis erat. ſed ſic quoque erat tamen Acis in amnem
Verſus: & antiquum tenuerunt flumina nomen.
Deſierat Galatea loqui: coetuque ſoluto
Diſcedunt: placidisque natant Nereïdes undis.
Scylla redit: (neque enim medio ſe credere ponto
Audet) & aut bibulâ ſine veſtibus errat arenâ;

Aut ubi laſſata eſt, ſeductos nacta receſſus
Gurgitis, incluſâ ſua membra refrigerat undâ.
Ecce fretum findens alti novus incola ponti,
Nuper in Euboïcâ verſis Anthedone membris,
Glaucus adeſt: viſaeque cupidine virginis haeret:
Et, quaecumque putat fugientem poſſe morari,
Verba refert: fugit illa tamen: veloxque timore
Pervenit in ſummum poſiti prope litora montis.
Ante fretum eſt ingens, apicem collectus in unum,
Longa ſine arboribus convexus ad aequora vertex.
Conſtitit hîc: & tuta loco, monſtrumne, Deusne
Ille ſit, ignorans, admiraturque colorem,
Caeſariemque humeros, ſubjectaque terga, regentem,
Ultimaque excipiat quod tortilis inguina piſcis.
Sentit: & innitens, quae ſtabat proxima, moli,
Non ego prodigium, non ſum fera bellua, virgo;
Sum Deus, inquit, aquae: nec majus in aequora Proteus
Jus habet, aut Triton, Athamantiadesve Palaemon.
Ante tamen mortalis eram: ſed ſcilicet altis
Deditus aequoribus, jam tum exercebar in illis.
Nam modo ducebam ducentia retia piſces:
Nunc in mole ſedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia litora, quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis:
Quas neque cornigerae morſu laeſere juvencae:
Nec placidae carpſiſtis oves, hirtaeve capellae.
Non apis inde tulit collectos ſedula flores:
Non data ſunt capiti genialia ſerta, nec umquam
Falciferae ſecuere manus. ego primus in illo
Ceſpite conſedi, dum lina madentia ſicco.
Utque recenſerem captivos ordine piſces;
Inſuper expoſui, quos aut in retia caſus,
Aut ſua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res ſimilis fictae: (ſed quid mihi fingere prodeſt?)
Gramine contacto coepit mea praeda moveri,
Et mutare latus; terrâque, ut in aequore, niti.
Dumque moror, mirorque ſimul, fugit omnis in undas
Turba ſuas: dominumque novum, litusque relinquunt.

Ob-

Obſtupui: dubiusque diu, quae cauſſa, requiro:
Num Deus hoc aliquis, num ſuccus fecerit herbae.
Quae tamen has, inquam, vires habet herba? manuque
Pabula decerpſi, decerptaque dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura ſuccos:
Cum ſubitò trepidare intus praecordia ſenſi;
Alteriusque rapi naturae pectus amore.
Nec potui reſtare loco: Repetendaque numquam
Terra, vale, dixi: corpusque ſub aequora merſi.
Dî maris exceptum ſocio dignantur honore:
Utque mihi, quaecumque feram, mortalia demant,
Oceanum Tethynque rogant. ego luſtror ab illis:
Et purgante nefas novies mihi carmine dicto
Pectora fluminibus jubeor ſupponere centum.
Nec mora: diverſis lapſi de fontibus amnes,
Totaque vertuntur ſupra caput aequora noſtrum.
Hactenus acta tibi poſſum memoranda referre:
Hactenus & memini: nec mens mea cetera ſenſit.
Quae poſtquam rediit; alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eumdem mente, recepi.
Hanc ego tum primùm viridem ferrugine barbam,
Caeſariemque meam, quam longa per aequora verro,
Ingentesque humeros, & caerula brachia vidi,
Cruraque pinnigero curvata noviſſima piſce.
Quid tamen haec ſpecies, quid Dîs placuiſſe marinis,
Quid juvat eſſe Deum, ſi tu non tangeris iſtis?
Talia dicentem, dicturum plura, reliquit
Scylla Deum. furit ille, irritatusque repulsâ.
Prodigioſa petit Titanidos atria Circes.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XIV.

Iamque Giganteis injectam faucibus Aetnen,
Arvaque Cyclopum, quid raſtra, quid uſus aratri
Neſcia, nec quidquam junctis debentia bubus,
Liquerat Euboïcus tumidarum cultor aquarum:
Liquerat & Zanclen, adverſaque moenia Rhegî,
Navifragumque fretum; gemino quod litore preſſum
Auſoniae Siculaeque tenet confinia terrae.
Inde, manu magnâ Tyrrhena per aequora lapſus,
Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole ſatae Circes, variarum plena ferarum.
Quam ſimul adſpexit; dictâ acceptâque ſalute,
Diva, Dei miſerere, precor: nam ſola levare
Tu potes hunc, dixit, (videar modo dignus) amorem.
Quanta ſit herbarum, Titani, potentia nulli,
Quam mihi, cognitius, qui ſum mutatus ab illis.
Neve mei non nota tibi ſit cauſſa furoris;
Litore in Italico, Meſſania moenia contra,
Scylla mihi viſa eſt. pudor eſt promiſſa, preceſque,
Blanditiaſque meas, contemtaque verba referre.
At tu, ſive aliquid regni eſt in carmine; carmen
Ore move ſacro: ſive expugnacior herba eſt;
Utere tentatis operoſae viribus herbae.
Nec medeare mihi, ſaneſque haec vulnera mando:
Fineque nil opus eſt. partem ferat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius ulla
Talibus ingenium; ſeu cauſſa eſt hujus in ipſâ;
Seu Venus indicio facit hoc offenſa paterno)

Talia

Talia verba refert: Melius ſequerere volentem,
Optantemque eadem, parilique cupidine captam.
Dignus eras: ultro poteras certéque rogari:
Et, ſi ſpem dederis, mihi crede, rogaberis ultro.
Neu dubites, abſitque tuae fiducia formae:
En ego, cum Dea ſim, nitidi cum filia Solis,
Carmine cum tantum, tantum cum gramine poſſim;
Ut tua ſim, voveo. ſpernentem ſperne: ſequenti
Redde vices: unoque duos ulciſcere facto.
Talia tentanti, Prius, inquit, in aequore frondes,
Glaucus, & in ſummis naſcentur montibus algae;
Soſpite quam Scyllâ noſtri mutentur amores.
Indignata Dea eſt: & laedere quatenus ipſum
Non poterat, nec vellet amans; iraſcitur illi,
Quae ſibi praelata eſt: Venerisque offenſa repulsâ,
Protinus horrendis infamia pabula ſuccis
Conterit: & tritis Hecateïa carmina miſcet:
Caerulaque induitur velamina: perque ferarum
Agmen adulantum mediâ procedit ab aulâ:
Oppoſitumque petens contra Zancleïa ſaxa
Rhegion ingreditur, ferventes aeſtibus undas:
In quibus, ut ſolidâ, ponit veſtigia, ripâ;
Summaque decurrit pedibus ſuper aequora ſiccis.
Parvus erat gurges, curvos ſinuatus in arcus,
Grata quies Scyllae: quo ſe referebat ab aeſtu
Et maris & coeli, medio cum plurimus orbe
Sol èrat, & minimas à vertice fecerat umbras:
Hunc Dea praevitiat; portentiferisque venenis
Inquinat. hìc preſſos latices radice nocenti
Spargit: & obſcurum verborum ambage novorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit; mediâque tenus deſcenderat alvo;
Cum ſua foedari latrantibus inguina monſtris
Adſpicit: ac primò non credens corporis illas
Eſſe ſui partes, refugitque, abigitque, timetque
Ora proterva canum. ſed quos fugit, attrahit unà.
Et corpus quaerens femorum, crurumque, pedumque;
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.

Statque canum rabies: ſubjectaque terga ferarum
Inguinibus truncis, uteroque exſtante, cohaerent.
  Flevit amans Glaucus: nimiumque hoſtiliter uſae
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco manſit: cumque eſt data copia primum,
In Circes odium ſociis ſpoliavit Ulixen.
Mox eadem Teucras fuerat merſura carinas;
Ni prius in ſcopulum, qui nunc quoque ſaxeus exſtat,
Transformata foret. ſcopulum quoque navita vitat.
  Hanc ubi Trojanae remis avidamque Charybdin
Evicere rates; cum jam prope litus adeſſent
Auſonium, Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit Aenean illic animoque domoque,
Non bene diſcidium Phrygii latura mariti,
Sidonis: inque pyrâ, ſacri ſub imagine factâ,
Incubuit ferro: deceptaque decipit omnes.
Rurſus arenoſae fugiens nova moenia terrae.
Ad ſedemque Erycis, fidumque relatus Aceſten,
Sacrificat; tumulumque ſui genitoris honorat.
Quasque rates Iris Junonia pene cremârat,
Solvit: & Hippotadae regnum, terrasque calenti
Sulfure fumantes, Acheloïdumque relinquit
Sirenum ſcopulos. orbataque praeſide pinus
Inarimen, Prochytenque legit, ſterilique locatas
Colle Pithecuſas, habitantum nomine dictas.
Quippe Deûm genitor fraudem, & perjuria quondam
Cercopum exoſus, gentisque admiſſa doloſae;
In deforme viros animal mutavit: ut îdem
Diſſimiles homini poſſent, ſimilesque videri.
Membraque contraxit: naresque à fronte reſimas
Contudit, & rugis peraravit anilibus ora.
Totaque velatos flaventi corpora villo
Miſit in has ſedes. nec non prius abſtulit uſum
Verborum, & natae dira in perjuria linguae.
Poſſe queri tantùm rauco ſtridore relinquit.
  Has ubi praeteriit, & Parthenopeïa dextrâ
Moenia deſeruit; laevâ de parte canori
Aeolidae tumulum, & loca foeta paluſtribus ulvis

Litora

Litora Cumarum, vivaciſque antra Sibyllae
Intrat: &, ut manes adeat per Averna paternos,
Orat. at illa diu vultus tellure moratos,
Erexit: tandemque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cujus
Dextera per ferrum, pietas ſpectata per ignes.
Pone tamen, Trojane, metum: potiere petitis:
Elyſiasque domos, & regna noviſſima mundi
Me duce cognoſces, ſimulacraque cara parentis.
Invia virtuti nulla eſt via. dixit: & auro
Fulgentem ramum ſilvâ Junonis Avernae
Monſtravit: juſſitque ſuo devellere trunco.
Paruit Aeneas: & formidabilis Orci
Vidit opes, atavosque ſuos, umbramque ſenilem
Magnanimi Anchiſae: didicit quoque jura locorum;
Quaeque novis eſſent adeunda pericula bellis.
Inde ferens laſſos averſo tramite paſſus,
Cum duce Cumaeâ fallit ſermone laborem.
Dumque iter horrendum per opaca crepuſcula carpit;
Seu Dea tu praeſens, ſeu Dîs gratiſſima, dixit;
Numinis inſtar eris ſemper mihi: meque fatebor
Muneris eſſe tui: quae me loca mortis adire,
Quae loca me viſae voluiſti evadere mortis.
Pro quibus aërias meritis evectus ad auras
Templa tibi ſtatuam; tribuam tibi turis honorem.
Reſpicit hunc vates, & ſuſpiratibus hauſtis,
Nec Dea ſum, dixit; nec ſacri turis honore
Humanum dignare caput. neu neſcius erres;
Lux aeterna mihi, carituraque fine dabatur,
Si mea virginitas Phoebo patuiſſet amanti.
Dum tamen hanc ſperat, dum praecorrumpere donis
Me cupit: Elige, ait, virgo Cumaea, quid optes:
Optatis potiere tuis. ego pulveris hauſti
Oſtendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Excidit optarem juvenes quoque protinus annos.
Hos tamen ille mihi dabat, aeternamque juventam,
Si Venerem paterer. contemto munere Phoebi

Innuba permaneo. ſed jam felicior aetas
Terga dedit: tremuloque gradu venit aegra ſenectus;
Quae patienda diu eſt. nam jam mihi ſecula ſeptem
Acta vides: ſupereſt, numeros ut pulveris aequem,
Ter centum meſſes, ter centum muſta videre.
Tempus erit, cum me de tanto corpore parvam
Longa dies faciat: conſumptaque membra ſenectâ
Ad minimum redigantur onus. nec amata videbor,
Nec placuiſſe Deo. Phoebus quoque forſitan ipſe
Vel non agnoſcet, vel dilexiſſe negabit.
Usque adeò mutata ferar: nullique videnda;
Voce tamen noſcar. vocem mihi fata relinquent.
  Talia convexum per iter memorante Sibyllâ,
Sedibus Euboïcam Stygiis emergit in urbem
Troïus Aeneas: ſacriſque è more litatis,
Litora adit, nondum nutricis habentia nomen.
Hîc quoque ſubſtiterat poſt taedia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Ulixei.
Deſertum quondam mediis qui rupibus Aetnae
Noſcit Achaemeniden: improviſóque repertum
Vivere miratus, Qui te caſusve, Deusve,
Servat Achaemenide? cur, inquit, barbara Grajum
Prora vehit? petitur veſtrae quae terra carinae?
Talia quaerenti jam non hirſutus amictu,
Jam ſuus, & ſpinis conſerto tegmine nullis,
Fatur Achaemenides: Iterum Polyphemon, & illos
Adſpiciam fluidos humano ſanguine rictus;
Hac mihi ſi potior domus eſt Ithaceque carinâ;
Si minus Aenean veneror genitore. nec umquam
Eſſe ſatis potero, praeſtem licet omnia, gratus.
Quod loquor, & ſpiro; coelumque, & ſidera Solis
Reſpicio, (poſſimne ingratus, & immemor eſſe?)
Ille dedit. quod non anima haec Cyclopis in ora
Venit: & ut lumen jam nunc vitale relinquam;
Aut tumulo, aut certè non illâ condar in alvo.
Quid mihi tunc animi (niſi ſi timor abſtulit omnem
Senſum animumque) fuit; cum vos petere alta relictus
Aequora proſpexi? volui inclamare; ſed hoſti

Pro-

Prodere me timui: veſtrae quoque clamor Ulixis
Pene rati nocuit. vidi, cum monte revulſo
Immanem ſcopulum medias permiſit in undas.
Vidi iterum, veluti tormenti viribus acta,
Vaſta giganteo jaculantem ſaxa lacerto.
Et, ne deprimeret fluctusve lapisve carinam,
Pertimui; jam me non eſſe oblitus in illá.
Ut verò fuga vos ab acerbâ morte removit;
Ille quidem totam fremebundus obambulat Aetnam,
Praetentatque manu ſilvas; & luminis orbus
Rupibus incurſat: foedataque brachia tabo
In mare protendens, gentem exſecratur Achivam.
Atque ait: O ſi quis referat mihi caſus Ulixen,
Aut aliquem è ſociis, in quem mea ſaeviat ira,
Viſcera cujus edam, cujus viventia dextrâ
Membra meâ laniem, cujus mihi ſanguis inundet
Guttur, & eliſi trepident ſub dentibus artus;
Quàm nullum, aut leve ſit damnum mihi lucis ademtae!
Haec, & plura ferox. me luridus occupat horror,
Spectantem vultus etiamnum caede madentes,
Crudeleſque manus, & inanem luminis orbem,
Membraque, & humano concretam ſanguine barbam.
Mors erat ante oculos; minimum tamen illa malorum.
Et jam prenſurum, jam jam mea viſcera rebar
In ſua merſurum: mentique haerebat imago
Temporis illius, quo vidi bina meorum
Ter quater affligi ſociorum corpora terrae.
Quae ſuper ipſe jacens, hirſuti more leonis,
Viſceraque, & carnes, oliſisque oſſa medullis,
Semanimeſque artus avidam condebat in alvum.
Me tremor invaſit. ſtabam ſine ſanguine moeſtus:
Mandentemque videns, ejectantemque cruentas
Ore dapes, & fruſta mero glomerata vomentem,
Talia fingebam miſero mihi fata parari.
Perque dies multos latitans, omnemque tremiſcens
Ad ſtrepitum, mortemque timens, cupidusque moriri,
Glande famem pellens, & mixtâ frondibus herbâ,
Solus, inops, exſpes: leto poenaeque relictus,

Haud procul adſpexi longo poſt tempore navim:
Oravique fugam geſtu, ad litusque cucurri:
Et movi: Graiumque ratis Trojana recepit.
Tu quoque pande tuos, comitum gratiſſime, caſus,
Et ducis, & turbae, quae tecum credita ponto eſt.
Aeolon ille refert Tuſco regnare profundo;
Aeolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos:
Quos bovis incluſos tergo, memorabile munus,
Dulichium ſumſiſſe ducem: flatuque ſecundo
Lucibus iſſe novem, & terram adſpexiſſe petitam:
Proxima poſt nonam cum ſeſe Aurora moveret;
Invidiâ ſocios, praedaeque cupidine ductos,
Eſſe ratos aurum, demſiſſe ligamina ventis:
Cum quibus iſſe retro, per quas modo venerat undas,
Aeoliique ratem portus repetiſſe tyranni.
Inde Lami veterem Laeſtrygonis, inquit, in urbem
Venimus. Antiphates terrâ regnabat in illâ.
Miſſus ad hunc ego ſum, numero comitante duorum:
Vixque fugâ quaeſita ſalus comitique mihique.
Tertius è nobis Laeſtrygonis impia tinxit
Ora cruore ſuo: fugientibus inſtat, & agmen
Concitat Antiphates. coëunt, & ſaxa trabesque
Continuant: merguntque viros, merguntque carinas.
Una tamen, quae nos, ipſumque vehebat Ulixen,
Effugit. amiſsâ ſociorum parte, dolentes,
Multaque conqueſti terris adlabimur illis,
Quas procul hinc cernis. procul hinc tibi (cerne) videnda eſt
Inſula, viſa mihi. tuque, ô juſtiſſime Troum,
Nate Deâ (neque enim finito Marte vocandus
Hoſtis es, Aenea) moneo, fuge litora Circes.
Nos quoque Circaeo religatâ in litore pinu
Antiphatae memores, immanſuetique Cyclopis,
Ire negabamus; & tecta ignota ſubire.
Sorte ſumus lecti. ſors me, fidumque Polyten,
Eurylochumque ſimul, nimiique Elpenora vini,
Bisque novem ſocios Circaea ad moenia miſit.
Quae ſimul attigimus, ſtetimusque in limine tecti;
Mille lupi, mixtaeque lupis urſaeque leaeque
Occur-

Occurſu fecere metum. ſed nulla timenda,
Nullaque erat noſtro factura in corpore vulnus.
Quin etiam blandas movère per aera caudas,
Noſtraque adulantes comitant veſtigia; donec
Excipiunt famulae, perque atria marmore tecta
Ad dominam ducunt. pulchro ſedet illa receſſu,
Sollemni ſolio; pallamque induta nitentem,
Inſuper aurato circumvelatur amictu.
Nereïdes Nymphaeque ſimul, quae vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila ſequentia ducunt,
Gramina diſponunt; ſparſosque ſine ordine flores
Secernunt calathis, variasque coloribus herbas.
Ipſa, quod hae faciunt, opus exigit: ipſa quid usûs
Quoque ſit in folio, quae ſit concordia mixtis
Novit: & advertens penſas examinat herbas.
Haec ubi nos vidit, dictâ acceptâque ſalute
Diffudit vultus, & reddidit omnia votis.
Nec mora; miſceri toſti jubet hordea grani,
Mellaque, vimque meri, cum lacte, coagula paſſo.
Quique ſub hac lateant furtim dulcedine, ſuccos
Adjicit. accipimus ſacrâ data pocula dextrâ.
Quae ſimul arenti ſitientes hauſimus ore,
Et tetigit ſummos virgâ Dea dira capillos;
(Et pudet, & referam) ſetis horreſcere coepi,
Nec jam poſſe loqui; pro verbis edere raucum
Murmur, & in terram toto procumbere vultu:
Osque meum ſenſi pando occalleſcere roſtro;
Colla tumere toris: & quâ modo pocula parte
Sumta mihi fuerant, illâ veſtigia feci.
Cumque eadem paſſis (tantum medicamina poſſunt)
Claudor harâ: ſolumque ſuis caruiſſe figurâ
Vidimus Eurylochum: ſolus data pocula fugit.
Quae niſi vitaſſet, pecoris pars una maneret
Nunc quoque ſetigeri. nec tantae cladis ab illo
Certior ad Circen ultor veniſſet Ulixes.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album;
Moly vocant Superi. nigrâ radice tenetur.
Tutus eo, monitisque ſimul coeleſtibus intrat

Ille domum Circes: & ad inſidioſa vocatus
Pocula, conantem virgâ mulcere capillos
Reppulit; & ſtricto pavidam deterruit enſe.
Inde fides, dextraeque datae: thalamoque receptus
Conjugii dotem, ſociorum corpora, poſcit.
Spargimur innocuae ſuccis melioribus herbae,
Percutimurque caput converſae verbere virgae:
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
Quo magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur: ſetaeque cadunt, bifidosque relinquit
Rima pedes. redeunt humeri: ſubjecta lacertis
Brachia ſunt. flentem flentes amplectimur illum:
Haeremusque ducis collo: nec verba locuti
Ulla priora ſumus, quam nos teſtantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora: multaque praeſens
Tempore tam longo vidi: multa auribus hauſi.
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi rettulit una
Quatuor è famulis, ad talia ſacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum ſola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore ſignum
Oſtendit juvenile, gerens in vertice picum,
Aede ſacrâ poſitum, multisque inſigne coronis.
Quis foret, & quare ſacrâ coleretur in aede,
Cur hanc ferret avem, quaerenti, & ſcire volenti,
Accipe, ait, Macareu: dominaeque potentia quae ſit
Hinc quoque diſce meae. tu dictis adjice mentem.
Picus in Auſoniis, proles Saturnia, terris
Rex fuit, utilium bello ſtudioſus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat. licet ipſe decorem
Adſpicias, fictâque probes ab imagine veram.
Par animus formae. nec adhuc ſpectaſſe per annos
Quinquennem poterat Graiâ quater Elide pugnam.
Ille ſuos Dryadas, Latiis in montibus ortas,
Verterat in vultus: illum fontana petebant
Numina Naïades; quas Albula, quasque Numici,
Quasque Anienis aquae, curſuque breviſſimus Almo,
Narque tulit praeceps, & amoenae Farfarus umbrae;
Quaeque colunt Scythicae regnum nemorale Dianae,

Fini-

Finitimosque lacus. ſpretis tamen omnibus unam
Ille fovet Nymphen, quam quondam in colle Palatî
Dicitur ancipiti peperiſſe Venilia Jano.
Haec, ubi nubilibus primum maturuit annis,
Praepoſito cunctis Laurenti tradita Pico eſt:
Rara quidem facie, ſed rarior arte canendi;
Unde Canens dicta eſt. ſilvas & ſaxa movere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore ſuo, volucresque vagas retinere ſolebat.
Quae dum femineâ modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros: tergumque premebat
Acris equi; laevâque haſtilia bina ferebat,
Poeniceam fulvo chlamydem contractus ab auro.
Venerat in ſilvas & filia Solis easdem:
Utque novas legeret fecundis collibus herbas:
Nomine dicta ſuo, Circaea reliquerat arva.
Quae ſimul ac juvenem, virgultis abdita, vidit;
Obſtupuit. cecidere ſinu, quas legerat, herbae:
Flammaque per totas viſa eſt errare medullas.
Ut primum valido mentem collegit ab aeſtu;
Quid cuperet, faſſura fuit. ne poſſet adire,
Curſus equi fecit, circumfuſusque ſatelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modo me novi; ſi non evanuit omnis
Herbarum virtus; nec me mea carmina fallunt.
Dixit: & effigiem, nullo cum corpore, falſi
Finxit apri: praeterque oculos tranſcurrere regis
Juſſit, & in denſum trabibus nemus ire videri;
Plurima quâ ſilva eſt, & equo loca pervia non ſunt.
Haud mora: continuò praedae petit inſcius umbram
Picus; equique celer fumantia terga relinquit.
Spemque ſequens vanam, ſilvâ pedes errat in altâ.
Concipit illa preces; & verba venefica dicit:
Ignotosque Deos ignoto carmine adorat,
Quo ſolet & niveae vultum confundere Lunae,
Et patrio capiti bibulas ſubtexere nubes.
Tum quoque cantato denſetur carmine coelum,

Et nebulas exhalat humus; caecisque vagantur
Limitibus comites; & abeſt cuſtodia regi.
Nacta locum tempusque, per ô tua lumina, dixit,
Quae mea ceperunt, perque hanc, pulcherrime, formam,
Quae facit, ut ſupplex tibi ſim Dea, conſule noſtris
Ignibus; & ſocerum, qui pervidet omnia, Solem
Accipe: nec durus Titanida deſpice Circen.
Dixerat: ille ferox ipſamque precesque repellit:
Et, Quaecumque es, ait, non ſum tuus: altera captum
Me tenet; & teneat per longum, comprecor, aevum.
Nec Venere externâ ſocialia foedera laedam;
Dum mihi Janigenam ſervabunt fata Canentem.
Saepe retentatis precibus Titania fruſtra,
Non impune feres, neque enim reddêre Canenti:
Laeſaque quid faciat, quid amans, quid femina, diſces
Rebus, ait: ſed amans, & laeſa, & femina Circe.
Tum bis ad occaſum, bis ſe convertit ad ortum:
Ter juvenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
Ille fugit, ſeſe ſolito velocius ipſe
Currere miratus, pennas in corpore vidit:
Seque novam ſubito Latiis accedere ſilvis
Indignatus avem, duro fera robora roſtro
Figit; & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennae traxere colorem.
Fibula quod fuerat, veſtemque momorderat aurum;
Pluma fit: & fulvo cervix praecingitur auro.
Nec quidquam antiqui Pico, niſi nomina, reſtat.
  Interea comites, clamato ſaepe per agros
Nequicquam Pico, nec in ullâ parte reperto,
Inveniunt Circen, (nam jam tenuaverat auras;
Paſſaque erat nebulas ventis ac ſole reſolvi)
Criminibusque premunt veris, regemque repoſcunt,
Vimque ferunt; ſaevisque parant inceſſere telis.
Illa nocens ſpargit virus, ſuccosque veneni:
Et Noctem, Noctisque Deos Ereboque Chaoque
Convocat: & magicis Hecaten ululatibus orat.
Exſiluere loco (dictu mirabile) ſilvae:
Ingemuitque ſolum, vicinaque palluit arbos;

Spar-

Sparſaque ſanguineis maduerunt pabula guttis;
Et lapides viſi mugitus edere raucos;
Et latrare canes; & humus ſerpentibus atris
Squallere, & tenues animae volitare videntur
Attonitum monſtris vulgus pavet. illa paventum
Ora venenatâ tetigit mirantia virgâ.
Cujus ab attactu variarum monſtra ferarum
In juvenes veniunt. nulli ſua manſit imago.
  Preſſerat occiduus Tarteſſia litora Phoebus:
Et fruſtra conjux oculis animoque Canentis
Exſpectatus erat. famuli, populusque, per omnes
Diſcurrunt ſilvas, atque obvia lumina portant.
Nec ſatis eſt Nymphae flere, & lacerare capillos,
Et dare plangorem; facit haec tamen omnia, ſeſe
Proripit; ac Latios errat veſana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt, inopem ſomnique cibique,
Per juga, per valles, quâ fors ducebat, euntem.
Ultimus adſpexit feſſam luctuque viaque
Thybris, & in gelidâ ponentem corpora ripâ.
Illic cum lacrimis, ipſo modulata dolore,
Verba, ſono tenui moerens, fundebat; ut olim
Carmina jam moriens canit exſequialia cygnus.
Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
Tabuit; inque leves paullatim evanuit auras.
Fama tamen ſignata loco eſt; quem rite Canentem
Nomine de Nymphae veteres dixere Camenae.
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Viſaque ſunt. reſides, & deſuetudine tardi
Rurſus inire fretum, rurſus dare vela, jubemur.
Ancipitesque vias, & iter Titania vaſtum
Dixerat, & ſaevi reſtare pericula ponti.
Pertimui, fateor; nactusque hoc litus, adhaeſi.
  Finierat Macareus: urnâque Aeneïa nutrix
Condita marmoreâ, tumulo breve carmen habebat:
Hic me Caieten notae pietatis alumnus
Argolico ereptam, quo debuit igne, cremavit.
Solvitur herboſo religatus ab aggere funis:

Et procul inſidias, infamataeque relinquunt
Tecta Deae, lucosque petunt, ubi, nubilus umbrâ,
In mare cum flavâ prorumpit Thybris arenâ.
Faunigenaeque domo potitur, natâque Latini;
Non ſine Marte tamen. bellum cum gente feroci
Suſcipitur; pactâque furit pro conjuge Turnus.
Concurrit Latio Tyrrhenia tota: diuque
Ardua ſollicitis victoria quaeritur armis.
Auget uterque ſuas externo robore vires:
Et multi Rutulos, multi Trojana tuentur
Caſtra. neque Aeneas Evandri ad limina fruſtra,
At Venulus magnam profugi Diomedis ad urbem,
Venerat. ille quidem ſub Iäpyge maxima Dauno
Moenia condiderat: dotaliaque arva tenebat.
Sed Venulus Turni poſtquam mandata peregit,
Auxiliumque petit; vires Aetolius heros
Excuſat. nec ſe ſoceri committere pugnae
Velle ſui populos: nec, quos è gente ſuorum
Armet, habere viros. Neve haec commenta putetis;
(Admonitu quamquam luctus renovantur amaro)
Perpetiar memorare tamen. poſtquam alta cremata eſt
Ilion; & Danaas paverunt Pergama flammas;
Naryciusque heros, à virgine, virgine raptâ,
Quam meruit ſolus poenam, digeſſit in omnes;
Spargimur: & ventis inimica per aequora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram coelique mariſque
Perpetimur Danaï, cumulumque Capharea cladis.
Neve morer referens triſtes ex ordine caſus;
Graecia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferae ſervatum cura Minervae
Fluctibus eripuit. patriis ſed rurſus ab Argis
Pellor: & antiquo memores de vulnere poenas
Exigit alma Venus: tantosque per alta labores
Aequora ſuſtinui, tantos terreſtribus armis;
Ut mihi felices ſint illi ſaepe vocati,
Quos communis hiems, importuniſque Caphareus
Merſit aquis: vellemque horum pars una fuiſſem.
Ultima jam paſſi, comites, belloque fretoque,

De-

Deficiunt; finemque rogant erroris. at Acmon
Fervidus ingenio, tum verò & cladibus aſper,
Quid ſupereſt, quod jam patientia veſtrâ recuſet
Ferre, viri? dixit. quid habet Cytherea, quod ultra
(Velle puta) faciat? nam dum pejora timentur;
Eſt in vota locus: ſors autem peſſima rerum,
Sub pedibus timor eſt, ſecuraque ſumma malorum.
Audiat ipſa, licet; licet, ut facit, oderit omnes
Sub Diomede viros; odium tamen illius omnes
Spernimus, & magno ſtat magna potentia nobis.
Talibus invitam Venerem Pleuronius Acmon
Inſtimulat verbis; veteremque reſuſcitat iram.
Dicta placent paucis. numeri majoris amici
Acmona corripimus: cui reſpondere paranti
Vox pariter, vocisque via eſt tenuata: comaeque
In plumas abeunt: plumis nova colla teguntur,
Pectoraque, & tergum: majores brachia pennas
Accipiunt: cubitique leves ſinuantur in alas.
Magna pedum digitos pars occupat: oraque cornu
Indurata rigent: finemque in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas, & cum Rhetenore Nycteus.
Hunc mirantur Abas: & dum mirantur, eamdem
Accipiunt faciem; numerusque ex agmine major
Subvolat, & remos plauſis circumſonat alis.
Si volucrum quae ſit ſubitarum forma requiris;
Ut non cygnorum, ſic albis proxima cygnis.
Vix equidem has ſedes, & Iäpygis arida Dauni
Arva gener teneo, minimâ cum parte meorum.
Hactenus Oenides. Venulus Calydonia regna,
Peucetiosque ſinus, Meſſapiaque arva relinquit.
In quibus antra videt: quae multâ nubila ſilvâ,
Et levibus ſtagnis manantia, ſemicaper Pan
Nunc tenet; at quodam tenuerunt tempore Nymphae.
Appulus has illâ paſtor regione fugatas
Terruit; & primò ſubitâ formidine movit:
Mox, ubi mens rediit, & contemſere ſequentem;
Ad numerum motis pedibus duxere choreas.
Improbat has paſtor: ſaltuque imitatus agreſti
Ad-

Addidit obſcaenis convicia ruſtica dictis.
Nec prius obticuit; quam guttura condidit arbor:
Arbore enim ſucceque licet cognoſcere mores.
Quippe notam linguae baccis oleaſter amaris
Exhibet. aſperitas verborum ceſſit in illas.
  Hinc ubi legati rediere, negata ferentes
Arma Aetola ſibi, Rutuli ſine viribus illis
Bella inſtructa gerunt: multumque ab utrâque cruoris
Parte datur. fert ecce avidas in pinea Turnus
Texta faces: ignesque timent, quibus unda pepercit.
Jamque picem, & ceras, alimentaque cetera flammae
Mulciber urebat, perque altum ad carbaſa malum
Ibat: & incurvae fumabant tranſtra carinae:
Cum memor has pinus Idaeo vertice caeſas
Sancta deûm genetrix, tinnitibus aëra pulſi.
Aeris, & inflati complevit murmure buxi.
Perque leves domitis invecta leonibus auras,
Irrita ſacrilegâ jactas incendia dextrâ
Turne, ait. eripiam; nec, me patiente, cremabit
Ignis edax nemorum partes & membra meorum.
Intonuit, dicente Deâ: tonitrumque ſecuti
Cum ſaliente graves ceciderunt grandine nimbi:
Aëraque, & ſubitis tumidum concurſibus aequor
Aſtraei turbant, & eunt in proelia, fratres.
E quibus alma parens, unius viribus uſa,
Stuppea praerumpit Phrygiae retinacula claſſis:
Fertque rates pronas, imoque ſub aequore mergit.
Robore mollito, lignoque in corpora verſo,
In capitum faciem puppes mutantur aduncae.
In digitos abeunt, & crura natantia, remi:
Quodque prius fuerat, latus eſt: mediisque carina
Subdita navigiis, ſpinae mutatur in uſum.
Lina comae molles, antennae brachia fiunt.
Caerulus, ut fuerat, color eſt. quasque ante timebant,
Illas virgineis exercent luſibus undas
Naïdes aequoreae: durisque in montibus ortae
Molle fretum celebrant: nec eas ſua tangit origo.
Non tamen oblitae, quam multa pericula ſaevo

Per-

Pertulerint pelago, jactatis ſaepe carinis
Suppoſuere manus: niſi ſi qua vehebat Achivos.
Cladis adhuc Phrygiae memores, odere Pelasgos:
Neritiaeque ratis viderunt fragmina laetis
Vultibus. & laetae vidêre rigeſcere puppim
Cautibus Alcinoi; ſaxumque increſcere ligno.
Spes erat, in Nymphas animatâ claſſe marinas,
Poſſe metu monſtri Rutulum deſiſtere bello.
Perſtat, habetque Deos pars utraque: quique Deorum
Inſtar, habent animos. nec jam dotalia regna,
Nec ſceptrum ſoceri, nec te, Lavinia virgo,
Sed viciſſe petunt: deponendique pudore
Bella gerunt. tandemque Venus victricia nati
Arma videt: Turnusque cadit; cadit Ardea, Turno
Soſpite, dicta potens. quam poſtquam barbarus ignis
Abſtulit & tepidâ latuerunt tecta favillâ;
Congerie è mediâ tum primum cognita praepes
Subvolat: & cineres plauſis everberat alis.
Et ſonus, & macies, & pallor, & omnia, captam
Quae deceant urbem, nomen quoque manſit in illâ
Urbis: & ipſa ſuis deplangitur Ardea pennis.
Jamque Deos omnes, ipſamque Aeneïa virtus
Junonem veteres finire coëgerat iras:
Cum, bene fundatis opibus creſcentis Iüli,
Tempeſtivus erat coelo Cythereïus heros;
Ambieratque Venus Superos: colloque parentis
Circumfuſa ſui, Numquam mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc ſis mitiſſimus oro;
Aeneaeque meo, qui te de ſanguine noſtro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen;
Dummodo des aliquod. ſatis eſt inamabile regnum
Adſpexiſſe ſemel, Stygios ſemel iſſe per amnes.
Adſenſere Dei: nec conjux regia vultus
Immotos tenuit; placatoque adnuit ore.
Tum pater, Eſtis, ait, coeleſti munere digni,
Quaeque petis, pro quoque petis, cape, gnata, quod optas.
Fatus erat. gaudet; grateſque agit illa parenti:
Perque leves auras junctis invecta columbis

Litus adit Laurens; ubi tectus arundine ſerpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Aeneae, quaecumque obnoxia morti,
Abluere; & tacito deferre ſub aequora curſu.
Corniger exſequitur Veneris mandata: ſuisque,
Quidquid in Aenea fuerat mortale, repurgat,
Et reſpergit aquis. pars optima reſtitit illi.
Luſtratum genetrix divino corpus odore
Unxit, & ambroſiâ cum dulci nectare mixtâ
Contigit os: fecitque Deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem; temploque ariſque recepit.
Inde ſub Aſcanii ditione binominis Alba,
Resque Latina fuit: ſuccedit Silvius illi.
Quo ſatus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum ſceptro: clarum ſubit Alba Latinum:
Epitos ex illo eſt. poſt hunc Capetusque, Capysque;
Sed Capys ante fuit. regnum Tiberinus ab illis
Cepit; & in Tuſci demerſus fluminis undis
Nomina fecit aquae. de quo Remulusque, feroxque
Acrota ſunt geniti: Remulus maturior annis
Fulmineo periit, imitator fulminis, ictu.
Fratre ſuo ſceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino: qui quo regnârat, eodem
Monte jacet poſitus; tribuitque vocabula monti.
Jamque Palatinae ſummam Proca gentis habebat.
Rege ſub hoc Pomona fuit: quâ nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit ſollertius hortos,
Nec fuit arborei ſtudioſior altera foetûs:
Unde tenet nomen. non ſilvas illa, nec amnes;
Rus amat, & ramos, felicia poma ferentes.
Nec jaculo gravis eſt, ſed aduncâ dextera falce:
Quâ modo luxuriem premit, & ſpatiantia paſſim
Brachia compeſcit: fiſſâ modo cortice virgam
Inſerit: & ſuccos alieno praeſtat alumno.
Nec patitur ſentire ſitim: bibulaeque recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc ſtudium: Veneris quoque nulla cupido.
Vim tamen agreſtum metuens, pomaria claudit

Intus: & acceſſus prohibet refugitque viriles.
Quid non & Satyri, ſaltatibus apta juventus,
Fecere, & pinu praecincti cornua Panes,
Silvanusque, ſuis ſemper juvenilior annis,
Quique Deus fures, vel falce, vel inguine terret,
Ut poterentur eâ? ſed enim ſuperabat amando
Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri meſſoris ariſtas
Corbe tulit, verique fuit meſſoris imago!
Tempora ſaepe gerens foeno religata recenti,
Deſectum poterat gramen verſaſſe videri.
Saepe manu ſtimulos rigidâ portabat; ut illum
Jurares feſſos modo disjunxiſſe juvencos.
Falce datâ, frondator erat, vitisque putator.
Induerat ſcalas, lecturum poma putares.
Miles erat, gladio, piſcator, arundine ſumtâ,
Denique per multas aditum ſibi ſaepe figuras
Repperit, ut caperet ſpectatae gaudia formae.
Ille etiam pictâ redimitus tempora mitrâ,
Innitens baculo, poſitis ad tempora canis,
Adſimulavit anum: cultosque intravit in hortos;
Pomaque mirata eſt: Tantoque potentior, inquit.
Paucaque laudatae dedit oſcula; qualia numquam
Vera dediſſet anus: glebâque incurva reſedit,
Suſpiciens pandos autumni pondere ramos.
Ulmus erat contra, ſpatioſa tumentibus uvis:
Quam ſociâ poſtquam pariter cum vite probavit;
At ſi ſtaret, ait, caelebs ſine palmite truncus,
Nil praeter frondes, quare peteretur, haberet.
Haec quoque, quae junctâ vitis requieſcit in ulmo,
Si non nupta foret, terrae adclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus;
Concubitusque fugis; nec te conjungere curas.
Atque utinam velles! Helene non pluribus eſſet
Sollicitata procis: nec quae Lapitheïa movit
Proelia, nec conjux timidis audacis Ulixei.
Nunc quoque, cum fugias averſerisque petentes,
Mille proci cupiunt; & Semideique, Deique,

Et

Et quaecumque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, ſi ſapies, ſi te bene jungere, anumque
Hanc audire voles, (quae te plus omnibus illis,
Plus quam credis, amo) vulgares rejice taedas:
Vertumnumque tori ſocium tibi delige: pro quo
Me quoque pignus habe. neque enim ſibi notior ille eſt,
Quam mihi. nec toto paſſim vagus errat in orbe.
Haec loca ſola colit. nec uti pars magna procorum,
Quam modo vidit, amat. tu primus & ultimus illi
Ardor eris; ſolique ſuos tibi devovet annos.
Adde, quod eſt juvenis: quod naturale decoris
Munus habet: formasque aptè fingetur in omnes:
Et, quod erit juſſus (jubeas licet omnia) fiet.
Quid, quod amatis idem? quod, quae tibi poma coluntur,
Primus habet; laetâque tenet tua munera dextrâ?
Sed neque jam foetus deſiderat arbore demtos,
Nec, quas hortus alit, cum ſuccis mitibus herbas;
Nec quidquam, niſi te. miſerere ardentis: & ipſum,
Qui petit, ore meo praeſentem crede precari.
Ultoresque Deos, & pectora dura peroſam
Idalien, memoremque time Rhamnuſidis iram.
Quoque magis timeas, (etenim mihi multa vetuſtas
Scire dedit) referam totâ notiſſima Cypro
Facta; quibus flecti facilè & miteſcere poſſis.
  Viderat à veteris generoſam ſanguine Teucri
Iphis Anaxareten, humili de ſtirpe creatus.
Viderat: & totis perceperat oſſibus aeſtum.
Luctatusque diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non potuit, ſupplex ad limina venit.
Et modo nutrici miſerum confeſſus amorem,
Ne ſibi dura foret, per ſpes oravit alumnae.
Et modo de multis blanditus cuique miniſtris,
Sollicitâ petiit propenſum voce favorem.
Saepe ferenda dedit blandis ſua verba tabellis:
Interdum madidas lacrimarum rore coronas
Poſtibus intendit; poſuitque in limine duro
Molle latus: triſtique ſerae convicia fecit.
Surdior illa freto ſurgente, cadentibus Haedis,

Durior & ferro, quod Noricus excoquit ignis,
Et ſaxo, quod adhuc vivâ radice tenetur;
Spernit, & irridet; factiſque immitibus addit
Verba ſuperba ferox: & ſpe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis: & ante fores haec verba noviſſima dixit:
Vincis, Anaxarete: neque erunt tibi taedia tandem
Ulla ferenda mei. laetos molire triumphos,
Et Paeana voca, nitidâque incingere lauro.
Vincis enim, moriorque libens: age, ferrea, gaude.
Certè aliquid laudare mei cogêris, eritque
Quo tibi ſim gratus: meritumque fatebere noſtrum.
Non tamen ante tui curam ceſſiſſe memento,
Quàm vitam; geminâque ſimul mihi luce carendum.
Nec tibi Fama mei ventura eſt nuntia leti;
Ipſe ego, ne dubites, adero: praeſensque videbor;
Corpore ut exanimi crudelia lumina paſcas.
Si tamen, ô Superi, mortalia fata videtis;
Eſte mei memores; nihil ultra lingua precari
Suſtinet; & longo facite ut memoremur in aevo:
Et, quae demſiſtis vitae, date tempora famae.
Dixit: & ad poſtes, ornatos ſaepe coronis,
Humentes oculos & pallida brachia tendens,
Cum foribus laquei religaret vincula ſummi;
Haec tibi ſerta placent, crudelis & impia? dixit.
Inſeruitque caput, ſed tum quoque verſus ad illam:
Atque onus infelix eliſâ fauce pependit.
Icta pedum motu trepidantum, ut multa gementem
Viſa dediſſe ſonum eſt, adapertaque janua factum
Prodidit; exclamant famuli: fruſtraque levatum
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa ſinu, complexaque frigida nati
Membra ſui, poſtquam miſerarum verba parentum
Edidit; & matrum miſerarum facta peregit;
Funera ducebat mediam lacrimoſa per urbem;
Luridaque arſuro portabat membra feretro.
Forte viae vicina domus, quâ flebilis ibat
Pompa, fuit; duraeque ſonus plangoris ad aures

Venit Anaxaretes: quam jam Deus ultor agebat.
Mota tamen, Videamus, ait, miſerabile funus:
Et patulis iniit tectum ſublime feneſtris.
Vix bene compoſitum lecto proſpexerat Iphin;
Deriguere oculi: calidusque è corpore ſanguis
Inducto pallore fugit. conataque retrò
Ferre pedes, haeſit: conata avertere vultus,
Hoc quoque non potuit: paullatimque occupat artus,
Quod fuit in duro jampridem pectore, ſaxum.
Neve ea ficta putes; dominae ſub imagine ſignum
Servat adhuc Salamis: Veneris quoque nomine templum
Proſpicientis habet. quorum memor, ô mea, lentos
Pone, precor, faſtus, & amanti jungere, Nymphe.
Sic tibi nec vernum naſcentia frigus adurat
Poma; nec excutiant rapidi florentia venti.
Haec ubi nequicquam formas Deus aptus in omnes,
Edidit; in juvenem rediit, & anilia demit
Inſtrumenta ſibi. talisque adparuit illi,
Qualis ubi oppoſitas nitidiſſima Solis imago
Evicit nubes, nullâque obſtante reluxit.
Vimque parat: ſed vi non eſt opus: inque figurâ
Capta Dei Nymphe eſt: & mutua vulnera ſentit.
Proximus Auſonias injuſti miles Amuli
Rexit opes: Numitorque ſenex amiſſa nepotum
Munere regna capit: feſtisque Palilibus urbis
Moenia conduntur. Tatiusque, patresque Sabini
Bella gerunt: arcisque viâ Tarpeia recluſâ
Dignâ animam poenâ congeſtis exuit armis.
Inde ſati Curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces; & corpora victa ſopore
Invadunt: portasque petunt; quas objice firmâ
Clauſerat Iliades. unam tamen ipſa recludit,
Nec ſtrepitum verſo Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portae cecidiſſe repagula ſenſit:
Et clauſura fuit; niſi quod reſcindere numquam
Dîs licet acta Deûm. Jano loca juncta tenebant
Naïdes Auſoniae, gelido rorantia fonte:

Has rogat auxilium. nec Nymphae juſta petentem
Suſtinuere Deam: venasque & flumina fontis
Elicuere ſui. nondum tamen invia Jani
Ora patentis erant, neque iter praecluſerat unda.
Lurida ſupponunt fecundo ſulfura fonti,
Incenduntque cavas fumante bitumine venas.
Viribus his, aliisque vapor penetravit ad ima
Fontis: & Alpino modo quae certare rigori
Audebatis aquae, non ceditis ignibus ipſis.
Flammiferâ gemini fumant adſpergine poſtes:
Portaque, nequicquam rigidis permiſſa Sabinis,
Fonte fuit praeſtructa novo; dum Martius arma
Indueret miles. quae poſtquam Romulus ultro
Obtulit; & ſtrata eſt tellus Romana Sabinis
Corporibus, ſtrata eſtque ſuis; generique cruorem
Sanguine cum ſoceri permiſcuit impius enſis:
Pace tamen ſiſti bellum, nec in ultima ferro
Decertare, placet; Tatiumque accedere regno.

Occiderat Tatius, populisque aequata duobus,
Romule, jura dabas: poſitâ cum caſſide Mavors
Talibus adfatur Divûmque hominumque parentem:
Tempus adeſt, genitor, (quoniam fundamine magno
Res Romana viget, nec praeſide pendet ab uno)
Praemia, quae promiſſa mihi, dignoque nepoti,
Solvere, & ablatum terris imponere coelo.
Tu mihi concilio quondam praeſente Deorum
(Nam memoro, memorique animo pia verba notavi)
Unus erit, quem tu tolles in caerula coeli;
Dixiſti. rata ſit verborum ſumma tuorum.
Adnuit omnipotens: & nubibus aëra caecis
Occuluit, tonitruque & fulgure terruit Urbem.
Quae ſibi promiſſae ſenſit data ſigna rapinae,
Innixusque haſtae, preſſos temone cruento
Impavidus conſcendit equos Gradivus, & ictu
Verberis increpuit: pronumque per aëra lapſus
Conſtitit in ſummo nemoroſi colle Palatî:
Reddentemque ſuo jam regia jura Quiriti
Abſtulit Iliaden. corpus mortale per auras

Dilapſum tenues: ceu latâ plumbea fundâ
Miſſa ſolet medio glans intabeſcere coelo.
Pulchra ſubit facies, & pulvinaribus altis
Dignior, & qualis trabeati forma Quirini.
Flebat; ut amiſſum conjux; cum regia Juno
Irin ad Herſiliam deſcendere limite curvo
Imperat: & vacuae ſua ſic mandata referre.
O & de Latiâ, ô & de gente Sabinâ
Praecipuum matrona decus; digniſſima tanti
Ante fuiſſe viri, conjux nunc eſſe Quirini;
Siſte tuos fletus: &, ſi tibi cura videndi
Conjugis eſt, duce me lucum pete, colle Quirino
Qui viret, & templum Romani regis obumbrat.
Paret: & in terram pictos delapſa per arcus,
Herſiliam juſſis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O Dea, (namque mihi, nec quae ſis dicere promtum eſt;
Et liquet eſſe Deam) duc, ô duc, inquit: & offer
Conjugis ora mihi. quae ſi modo poſſe videre
Fata ſemel dederint; coelum adſpectaſſe fatebor.
Nec mora; Romuleos cum virgine Thaumanteâ
Ingreditur colles. ibi ſidus ab aethere lapſum
Decidit in terras: à cujus lumine flagrans
Herſiliae crinis cum ſidere ceſſit in auras.
Hanc manibus notis Romanae conditor urbis
Excipit: & priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat; Oramque vocat. quae nunc Dea juncta Quirino eſt.

P. OVI-

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XV.

Quaeritur interea, qui tantae pondera molis
Suſtineat, tantoque queat ſuccedere regi.
Deſtinat imperio clarum praenuntia veri
Fama Numam. non ille ſatis cognôſſe Sabinae
Gentis habet ritus: animo majora capaci
Concipit: & quae ſit rerum natura requirit.
Hujus amor curae, patriâ Curibusque relictis,
Fecit, ut Herculei penetraret ad hoſpitis urbem.
Graja quis Italicis auctor poſuiſſet in oris
Moenia quaerenti, ſic è ſenioribus unus
Rettulit indigenis, veteris non inſcius aevi:
Dives ab Oceano bubus Jove natus Iberis
Litora felici tenuiſſe Lacinia curſu
Fertur: &, armento teneras errante per herbas,
Ipſe domum magni, nec inhoſpita tecta, Crotonis
Intraſſe; & requie longum relevaſſe laborem;
Atque ita diſcedens, Aevo, dixiſſe, nepotum
Hic locus urbis erit; promiſſaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myſcelos, illius Dîs acceptiſſimus aevi.
Hunc ſuper incumbens preſſum gravitate ſoporis
Claviger adloquitur: Patrias, age, deſere ſedes:
I, pete diverſi lapidoſas Aeſaris undas.
Et, niſi parueris, multa ac metuenda minatur.
Poſt ea diſcedunt pariter ſomnusque Deusque.
Surgit Alemonides; tacitâque recentia mente
Viſa refert: pugnatque diu ſententia ſecum.
Numen abire jubet: prohibent diſcedere leges:

Poenaque mors poſita eſt patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
Et caput extulerat denſiſſima ſidereum nox:
Viſus adeſſe idem Deus eſt, eademque monere;
Et, niſi paruerit, plura & graviora minari.
Pertimuit: patriumque ſimul transferre parabat
In ſedes penetrale novas; fit murmur in urbe:
Spretarumque agitur legum reus. utque peracta eſt
Cauſſa prior, crimenque patet ſine teſte probatum,
Squallidus ad Superos tollens reus ora manusque,
O cui jus coeli bis ſex fecere labores,
Fer, precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquus, niveis atrisque lapillis,
His damnare reos, illis abſolvere culpae.
Nunc quoque ſic lata eſt ſententia triſtis: & omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam.
Quae ſimul effudit numerandos verſa lapillos;
Omnibus è nigro color eſt mutatus in album:
Candidaque Herculeo ſententia munere facta
Solvit Alemoniden. grates agit ille parenti
Amphitryoniadae: ventisque faventibus aequor
Navigat Iönium: Lacedaemoniumque Tarentum
Praeterit, & Sybarin, Salentinumque Neaethum,
Thurinosque ſinus, Temeſenque, & Iäpygis arva.
Vixque pererratis, quae ſpectant litora, terris,
Invenit Aeſarei fatalia fluminis ora:
Nec procul hinc tumulum, ſub quo ſacrata Crotonis
Oſſa tegebat humus. juſsâque ibi moenia terrâ
Condidit: & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia conſtabat certâ primordia famâ
Eſſe loci, poſitaeque Italis in finibus urbis.
Vir fuit hîc ortu Samius: ſed fugerat unà
Et Samon & dominos; odioque tyrannidis exſul
Sponte erat. isque, licet coeli regione remotos,
Mente Deos adiit: &, quae natura negabat
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.
Cumque animo, & vigili perſpexerat omnia curâ;
In medium diſcenda dabat; coetumque ſilentum,
Dicta-

Dictaque mirantum, magni primordia mundi,
Et rerum cauſſas, & quid natura, docebat:
Quid Deus: unde nives: quae fulminis eſſet origo:
Juppiter, an venti, diſcuſsâ nube tonarent:
Quid quateret terras; quâ ſidera lege mearent;
Et quodcumque latet. primusque animalia menſis
Arguit imponi: primus quoque talibus ora
Docta quidem ſolvit, ſed non & credita, verbis:
Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
Corpora. ſunt fruges: ſunt deducentia ramos
Pondere poma ſuo, tumidaeque in vitibus uvae:
Sunt herbae dulces: ſunt, quae miteſcere flammâ,
Mollirique queant. nec vobis lacteus humor,
Eripitur, nec mella Thymi redolentia florem.
Prodiga divitias, alimentaque mitia tellus
Suggerit: atque epulas ſine caede & ſanguine praebet.
Carne ferae ſedant jejunia: nec tamen omnes.
Quippe equus, & pecudes, armentaque gramine vivunt.
At quibus ingenium eſt immanſuetumque, ferumque,
Armeniae tigres, iracundique leones,
Cumque lupis urſi, dapibus cum ſanguine gaudent.
Heu quantum ſcelus eſt, in viſcera viſcera condi,
Congeſtoque avidum pingueſcere corpore corpus;
Alteriusque animantem animantis vivere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra parit, nil te niſi triſtia mandere ſaevo
Vulnera dente juvat, ritusque referre Cyclopum?
Nec, niſi perdideris alium, placare voracis,
Et male morati poteris jejunia ventris?
At vetus illa aetas, cui fecimus Aurea nomen,
Foetibus arboreis, &, quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.
Tunc & aves tutae movêre per aëra pennas;
Et lepus impavidus mediis erravit in agris:
Nec ſua credulitas piſcem ſuſpenderat hamo:
Cuncta ſine inſidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenaque pacis erant. poſtquam non utilis auctor
Victibus invidit, (quisquis fuit ille virorum)

Corporeasque dapes avidam demerſit in alvum;
Fecit iter ſceleri: primâque è caede ferarum
Incaluiſſe putem maculatum ſanguine ferrum:
Idque ſatis fuerat: noſtrumque petentia letum
Corpora miſſa neci, ſalvâ pietate, fatemur:
Sed quàm danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longius inde nefas abiit: & prima putatur
Hoſtia ſus meruiſſe mori; quia ſemina pando
Eruerit roſtro, ſpemque interceperit anni.
Vite caper morsâ Bacchi mactandus ad aras
Ducitur ultoris. nocuit ſua culpa duobus.
Quid meruiſtis oves, placidum pecus, inque tuendos
Natum homines, pleno quae fertis in ubere nectar?
Mollia quae nobis veſtras velamina lanas
Praebetis: vitâque magis, quam morte juvatis.
Quid meruere boves, animal ſine fraude dolisque,
Innocuum, ſimplex, natum tolerare labores?
Immemor eſt demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit curvi demto modo pondere aratri
Ruricolam mactare ſuum: qui trita labore
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat meſſes, percuſſit colla ſecuri.
Nec ſatis eſt, quod tale nefas committitur: ipſos
Inſcripſere Deos ſceleri: numenque ſupernum
Caede laboriferi credunt gaudere juvenci.
Victima labe carens, & praeſtantiſſima formâ,
(Nam placuiſſe nocet) vittis praeſignis & auro,
Siſtitur ante aras; auditque ignara precantem:
Imponique ſuae videt inter cornua fronti,
Quas coluit fruges: percuſſaque ſanguine cultros
Inficit in liquidâ praeviſos forſitan undâ.
Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inſpiciunt: mentesque Deûm ſcrutantur in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum?
Audetis veſci, genus ô mortale? quod, oro,
Ne facite: & monitis animos advertite noſtris.
Cumque boum dabitis caeſorum membra palato;
Mandere vos veſtros ſcite & ſentite colonos.

Et

Et quoniam Deus ora movet; ſequar ora moventem
Rite Deum; Delphosque meos, ipſumque recludam
Aethera; & auguſtae referabo oracula mentis.
Magna, nec ingeniis eveſtigata priorum,
Quaeque diu latuere, canam. juvat ire per alta
Aſtra: juvat, terris & inerti ſede relictis,
Nube vehi; validique humeris inſiſtere Atlantis:
Palantesque animos paſſim, ac rationis egentes
Deſpectare procul, trepidosque, obitumque timentes
Sic exhortari; ſeriemque evolvere fati.
 O genus attonitum gelidae formidine mortis!
Quid Styga, quid tenebras, quid nomina vana timetis,
Materiem vatum, falſique piacula mundi?
Corpora ſive rogus flammâ, ſeu tabe vetuſtas
Abſtulerit, mala poſſe pati non ulla putetis.
Morte carent animae: ſemperque, priore relictâ
Sede, novis habitant domibus vivuntque receptae.
Ipſe ego (nam memini) Trojani tempore belli
Panthoïdes Euphorbus eram: cui pectore quondam
Sedit in adverſo gravis haſta minoris Atridae.
Cognovi clypeum, laevae geſtamina noſtrae,
Nuper Abanteïs templo Junonis in Argis.
Omnia mutantur: nihil interit. errat, & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus: éque feris humana in corpora tranſit,
Inque feras noſter: nec tempore deperit ullo.
Utque novis fragilis ſignatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas ſervat easdem;
Sed tamen ipſa eadem eſt: animam ſic ſemper eamdem
Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuras.
Ergo, ne pietas ſit victa cupidine ventris,
Parcite (vaticinor) cognatas caede nefandâ
Exturbare animas: nec ſanguine ſanguis alatur.
Et quoniam magno feror aequore, plenaque ventis
Vela dedi; nihil eſt toto quod perſtet in orbe.
Cuncta fluunt: omnisque vagans formatur imago.
Ipſa quoque adſiduo labuntur tempora motu
Non ſecus ac flumen. neque enim conſiſtere flumen,

Nec levis hora poteſt: ſed, ut unda impellitur undâ,
Urgueturque prior venienti, urguetque priorem,
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterque ſequuntur:
Et nova ſunt ſemper. nam quod fuit ante, relictum eſt:
Fitque, quod haud fuerat: momentaque cuncta novantur.
Cernis & emeritas in lucem tendere noctes:
Et jubar hoc nitidum nigrae ſuccedere nocti.
Nec color eſt idem coelo, cum laſſa quiete
Cuncta jacent mediâ; cumque albo Lucifer exit
Clarus equo: rurſumque alius, cum praevia luci
Tradendum Phoebo Pallantias inficit orbem.
Ipſe Dei clypeus, terrâ cum tollitur imâ,
Mane rubet: terrâque, rubet, cum conditur imâ:
Candidus in ſummo eſt. melior natura quod illic
Aetheris eſt, terraeque procul contagia vitat.
Nec par aut eadem nocturnae forma Dianae
Eſſe poteſt umquam: ſemperque hodierna ſequente,
Si creſcit, minor eſt; major, ſi contrahit orbem.
Quid? non in ſpecies ſuccedere quattuor annum
Adſpicis, aetatis peragentem imitamina noſtrae?
Nam tener, & lactens, puerique ſimillimus aevo
Vere novo eſt. tunc herba nitens, & roboris expers
Turget, & inſolida eſt; & ſpe delectat agreſtem.
Omnia tum florent; florumque coloribus almus
Ridet ager: neque adhuc virtus in frondibus ulla eſt.
Tranſit in Aeſtatem, poſt Ver, robuſtior Annus:
Fitque valens juvenis. neque enim robuſtior aetas
Ulla, nec uberior: nec, quae magis aeſtuet, ulla eſt.
Excipit Autumnus, poſito fervore juventae
Maturus, mitiſque, inter juvenemque ſenemque;
Temperie medius ſparſis per tempora canis.
Inde ſenilis Hiems tremulo venit horrida paſſu;
Aut ſpoliata ſuos, aut, quos habet, alba capillos.
Noſtra quoque ipſorum ſemper, requieque ſine ullâ,
Corpora vertuntur: nec quod fuimusve, ſumusve,
Cras erimus. fuit illa dies, quâ ſemina tantum,
Speſque hominum primae, maternâ habitavimus alvo.
Artifices Natura manus admovit; & angi

Cor-

Corpora viſceribus diſtentae condita matris
Noluit; éque domo vacuas emiſit in auras.
Editus in lucem jacuit ſine viribus infans:
Mox quadrupes, rituque tulit ſua membra ferarum:
Paullatimque tremens, & nondum poplite firmo
Conſtitit, adjutis aliquo conamine nervis.
Inde valens veloxque fuit: ſpatiumque juventae
Tranſit: &, emenſis medii quoque temporis annis,
Labitur occiduae per iter declive ſenectae.
Subruit haec aevi demoliturque prioris
Robora: fletque Milon ſenior, cum ſpectat inanes
Illos, qui fuerant ſolidorum mole tororum
Herculeis ſimiles, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque, ut in ſpeculo rugas adſpexit aniles,
Tyndaris: & ſecum, cur ſit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuque invidioſa vetuſtas,
Omnia deſtruitis: vitiataque dentibus aevi
Paullatim lentâ conſumitis omnia morte.
Haec quoque non perſtant, quae nos elementa vocamus.
Quasque vices peragant, (animos adhibete,) docebo.
Quattuor aeternus genitalia corpora mundus
Continet. ex illis duo ſunt oneroſa, ſuoque
Pondere in inferius, tellus atque unda, feruntur:
Et totidem gravitate carent; nulloque premente
Alta petunt, aër, atque aëre purior ignis.
Quae quamquam ſpatio diſtant; tamen omnia fiunt
Ex ipſis; & in ipſa cadunt. reſolutaque tellus,
In liquidas roreſcit aquas: tenuatus in auras
Aëraque humor abit: demto quoque pondere rurſus
In ſuperos aër tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retro redeunt: idemque retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aëra tranſit;
Hic in aquas: tellus glomeratâ cogitur undâ.
Nec ſpecies ſua cuique manet. rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat Natura figuras.
Nec perit in tanto quidquam (mihi credite) mundo;
Sed variat, faciemque novat: naſcique vocatur,
Incipere eſſe aliud, quam quod fuit ante; morique,

Deſinere illud idem. cum ſint huc forſitan illa,
Haec tranſlata illuc; ſummâ tamen omnia conſtant.
Nil equidem durare diu ſub imagine eâdem
Crediderim. ſic ad ferrum veniſtis ab auro
Secula. ſic toties verſa es, Fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam ſolidiſſima tellus,
Eſſe fretum. vidi factas ex aequore terras:
Et procul à pelago conchae jacuere marinae:
Et vetus inventa eſt in montibus anchora ſummis.
Quodque fuit campus, vallem decurſus aquarum
Fecit: & eluvie mons eſt deductus in aequor:
Eque paludosâ ſiccis humus aret arenis:
Quaeque ſitim tulerant, ſtagnata paludibus hument.
Hîc fontes Natura novos emiſit, at illic
Clauſit: & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina proſiliunt; aut excaecata reſidunt.
Sic ubi terreno Lycus eſt epotus hiatu;
Exſiſtit procul hinc, alioque renaſcitur ore.
Sic modo combibitur, tecto modo gurgite lapſus
Redditur Argolicis ingens Eraſinus in arvis.
Et Myſum capitisque ſui, ripaeque prioris
Poenituiſſe ferunt, aliâ nunc ire, Caïcum.
Nec non Sicanias volvens Amenanus arenas
Nunc fluit; interdum ſuppreſſis fontibus aret.
Ante bibebatur; nunc quas contingere nolis
Fundit Anigros aquas: poſtquam (niſi vatibus omnis
Eripienda fides) illic lavere bimembres
Vulnera, clavigeri quae fecerat Herculis arcus.
Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, ſalibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitae fuerant Antiſſa Pharosque,
Et Phoeniſſa Tyros: quarum nunc inſula nulla eſt.
Leucada continuam veteres habuere coloni:
Nunc freta circueünt. Zancle quoque juncta fuiſſe
Dicitur Italiae: donec confinia pontus
Abſtulit; & mediâ tellurem reppulit undâ.
Si quaeras Helicen, & Burin, Achaïdas urbes;
Invenies ſub aquis: & adhuc oſtendere nautae

In-

Inclinata ſolent cum moenibus oppida merſis.
Eſt prope Pittheam tumulus Troezena, ſine ullis
Arduus arboribus, quondam planiſſima campi
Area, nunc tumulus: nam (res horrenda relatu)
Vis fera ventorum, caecis incluſa cavernis,
Exſpirare aliquà cupiens, luctataque fruſtra
Liberiore frui coelo, cum carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus eſſet;
Extentam tumefecit humum: ceu ſpiritus oris
Tendere veſicam ſolet, aut derepta bicorni
Terga capro. tumor ille loco permanſit; & alti
Collis habet ſpeciem: longoque induruit aevo.
Plurima cum ſubeant, audita aut cognita vobis,
Pauca ſuper referam. quid? non & lympha figuras
Datque capitque novas? medio tua, corniger Ammon,
Unda die gelida eſt: ortuque obituque caleſcit.
Admotis Athamanis aquis accendere lignum
Narratur; minimos cum Luna receſſit in orbes.
Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
Viſcera: quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, & hinc Sybaris, noſtris conterminus arvis,
Electro ſimiles faciunt auroque capillos.
Quodque magis mirum, ſunt, qui non corpora tantum,
Verum animos etiam valeant mutare, liquores.
Cui non audita eſt obſcaenae Salmacis undae?
Aethiopesque lacus? quos ſi quis faucibus hauſit,
Aut furit, aut mirum patitur gravitate ſoporem.
Clitorio quicumque ſitim de fonte levârit,
Vina fugit, gaudetque meris abſtemius undis.
Seu vis eſt in aquâ, calido contraria vino:
Sive, quod indigenae memorant, Amithaone natus,
Proetidas attonitas poſtquam per carmen & herbas
Eripuit furiis, purgamina mentis in illas
Miſit aquas: odiumque meri permanſit in undis.
Huic fluit effectu diſpar Lynceſtius amnis,
Quem quicumque parùm moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quam ſi mera vina bibiſſet.
Eſt locus Arcadiae (Pheneon dixere priores)

Ambiguis ſuſpectus aquis. quas nocte timeto:
Nocte nocent potae. ſine noxâ luce bibuntur.
Sic alias aliasque lacus & flumina vires
Concipiunt. tempusque fuit, quo navit in undis,
Nunc ſedet Ortygie. timuit concurſibus Argo
Undarum ſparſas Symplegadas eliſarum;
Quae nunc immotae perſtant, ventiſque reſiſtunt.
Nec, quae ſulfureis ardet fornacibus, Aetne
Ignea ſemper erit: neque enim fuit ignea ſemper.
Nam ſive eſt animal tellus, & vivit, habetque
Spiramenta, locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutare vias, quotieſque movetur,
Has finire poteſt, illas aperire cavernas:
Sive leves imis venti cohibentur in antris;
Saxaque cum ſaxis, & habentem ſemina flammae
Materiem jactant, ea concipit ictibus ignem;
Antra relinquentur ſedatis frigida ventis:
Sive bitumineae rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis areſcunt ſulfura fumis;
Nempe ubi terra cibos alimentaque pinguia flammae
Non dabit, abſumtis per longum viribus aevum,
Naturaeque ſuum nutrimen deerit edaci;
Non feret illa famem: deſertaque deſeret ignes.
Eſſe viros fama eſt in Hyperboreâ Pallene:
Qui ſoleant levibus velari corpora plumis;
Cum Tritoniacam novies ſubiere paludem.
Haud equidem credo: ſparſae quoque membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur eaſdem.
Si qua fides rebus tamen eſt addenda probatis;
Nonne vides, quaecumque morâ fluidove calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque, delectos mactatos obrue tauros;
(Cognita res uſu) de putri viſcere paſſim
Florilegae naſcuntur apes. quae more parentum
Rura colunt: operique favent; in ſpemque laborant.
Preſſus humo bellator equus crabronis origo eſt.
Concava litoreo ſi demas brachia cancro;
Cetera ſupponas terrae; de parte ſepultâ

Scor-

Scorpius exibit: caudâque minabitur uncâ.
Quaeque ſolent canis frondes intexere filis
Agreſtes tineae, (res obſervata colonis)
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas:
Et generat truncas pedibus. mox apta natando
Crura dat. utque eadem ſint longis ſaltibus apta;
Poſterior partes ſuperat menſura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit urſa recenti,
Sed male viva caro eſt. lambendo mater in artus
Fingit: & in formam, quantam capit ipſa, reducit.
Nonne vides, quos cera tegit ſexangula, foetus
Melliferarum apium ſine membris corpora naſci,
Et ferosque pedes, ferasque adſumere pennas?
Junonis volucrem, quae caudâ ſidera portat,
Armigerumque Jovis, Cythereïadasque columbas,
Et genus omne avium, mediis è partibus ovi
Ni ſciret fieri, fieri quis poſſe putaret?
Sunt qui, cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulchro,
Mutari credant humanas angue medullas.
Haec tamen ex aliis ducunt primordia rebus:
Una eſt, quae reparet, ſeque ipſa reſeminet, ales.
Aſſyrii Phoenica vocant. non fruge, neque herbis,
Sed turis lacrimis, & ſucco vivit amomi.
Haec ubi quinque ſuae complevit ſecula vitae,
Ilicis in ramis, tremulaeve cacumine palmae,
Unguibus & pando nidum ſibi conſtruit ore.
Quo ſimul ac caſias, & nardi lenis ariſtas
Quaſſaque cum fulvâ ſubſtravit cinnama myrrhâ;
Se ſuper imponit: finitque in odoribus aevum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum Phoenica renaſci.
Cum dedit huic aetas vires; onerique ferendo eſt;
[Ponderibus nidi ramos levat arboris altae:]
Fertque pius cunasque ſuas, patriumque ſepulcrum;
Perque leves auras Hyperionis urbe potitus,
Ante fores ſacras Hyperionis aede reponit.
Si tamen eſt aliquid mirae novitatis in iſtis;

Alter-

Alternare vices, & quae modo femina tergo
Paſſa marem eſt, nunc eſſe marem miremur hyaenam.
Id quoque, quod ventis animal nutritur & aurâ,
Protinus adſimulat tactu quoſcumque colores
Victa racemifero lyncas dedit India Baccho:
E quibus (ut memorant) quidquid veſica remiſit,
Vertitur in lapides; & congelat aëre tacto.
Sic & curalium, quo primum contigit auras
Tempore, dureſcit: mollis fuit herba ſub undis.
Deſeret ante dies; & in alto Phoebus anhelos
Aequore tinguet equos; quam conſequar omnia dictis
In ſpecies translata novas. ſic tempora verti
Cernimus, atque illas adſumere robora gentes;
Concidere has. ſic magna fuit cenſuque viriſque,
Perque decem potuit tantum dare ſanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro divitiis tumulos oſtendit avorum.
[Clara fuit Sparte: magnae viguére Mycenae:
Nec non Cecropiae; nec non Amphionis arces.
Vile ſolum Sparte eſt: altae cecidere Mycenae.
Oedipodioniae quid ſunt, niſi fabula, Thebae?
Quid Pandioniae reſtant niſi nomen Athenae?]
Nunc quoque Dardaniam fama eſt conſurgere Romam:
Appenninigenae quae proxima Thybridis undis
Mole ſub ingenti rerum fundamina ponit.
Haec igitur formam creſcendo mutat; & olim
Immenſi caput orbis erit. ſic dicere vates,
Faticinasque ferunt ſortes: quantumque recordor,
Priamides Helenus flenti, dubioque ſalutis,
Dixerat Aeneae, cum res Trojana labaret.
Nate Deâ, ſi nota fatis praeſagia noſtrae
Mentis habes; non tota cadet, te ſoſpite, Troja.
Flamma tibi ferrumque dabunt iter. ibis; & unà
Pergama rapta feres: donec Trojaeque tibique
Externum patrio contingat amicius arvum.
Urbem & jam cerno Phrygios debere nepotes;
Quanta nec eſt, nec erit, nec viſa prioribus annis.
Hanc alii proceres per ſecula longa potentem,

Sed

Sed dominam rerum de ſanguine natus Iüli
Efficiet. quo, cum tellus erit uſa, fruentur
Aethereae ſedes: coelumque erit exitus illi.
Haec Helenum ceciniſſe Penatigero Aeneae,
Mente memor refero: cognataque moenia laetor
Creſcere; & utiliter Phrygibus viciſſe Pelasgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longè
Exſpatiemur equis; coelum, & quodcumque ſub illo eſt,
Immutat formas, telluſque, & quidquid in illâ eſt.
Nos quoque pars mundi, (quoniam non corpora ſolum,
Verum etiam volucres animae ſumus, inque ferinas
Poſſumus ire domos, pecudumque in pectora condi)
Corpora, quae poſſint animas habuiſſe parentum,
Aut fratrum, aut aliquo junctorum foedere nobis,
Aut hominum certè, tuta eſſe & honeſta ſinamus:
Neve Thyeſteis cumulemur viſcera menſis.
Quàm male conſueſcit, quàm ſe parat ille cruori
Impius humano; vituli qui guttura cultro
Rumpit; & immotas praebet mugitibus aures!
Aut qui vagitus ſimiles puerilibus haedum
Edentem jugulare poteſt; aut alite veſci,
Cui dedit ipſe cibos! quantum eſt, quod deſit in iſtis
Ad plenum facinus! quò tranſitus inde paratur!
Bos aret; aut mortem ſenioribus imputet annis:
Horriferum contra Borean ovis arma miniſtret.
Ubera dent ſaturae manibus preſſanda capellae.
Retia cum pedicis, laqueosque artesque doloſas
Tollite: nec volucrem viſcatâ fallite virgâ:
Nec formidatis cervos includite pinnis:
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite, ſiqua nocent. verum haec quoque perdite tantum.
Ora vacent epulis: alimentaque congrua carpant.
  Talibus atque aliis inſtructo pectore dictis
In patriam remeaſſe ferunt; ultroque petitum
Accepiſſe Numam populi Latialis habenas.
Conjuge qui felix Nymphâ, ducibusque Camenis,
Sacrificos docuit ritus; gentemque, feroci
Adſuetam bello, pacis traduxit ad artes.

Quem,

Quem, poſtquam ſenior regnumque aevumque peregit,
Exſtinctum Latiaeque nurus, populusque, Patresque,
Deflevere Numam. nam conjux urbe relictâ
Vallis Aricinae denſis latet abdita ſilvis:
Sacraque Oreſteae gemitu queſtuque Dianae
Impedit. ah quoties Nymphae nemorisque lacûsque,
Ne faceret, monuere; & conſolantia verba
Dixere! ah quoties flenti Theſeïus heros,
Siſte modum, dixit: neque enim fortuna querenda
Sola tua eſt. ſimiles aliorum reſpice caſus:
Mitius iſta feres. utinamque exempla dolentem,
Non mea, te poſſent relevare! ſed & mea poſſunt.
Fando aliquem Hippolytum veſtras (puto) contigit aures,
Credulitate patris, ſceleratae fraude novercae
Occubuiſſe neci. mirabere, vixque probabo:
Sed tamen ille ego ſum. me Paſiphaeïa quondam
Tentatum fruſtra, patrium temeraſſe cubile
[Quod voluit, finxit voluiſſe: & crimine verſo,]
(Indiciine metu magis, offensâne repulſae,)
Arguit: immeritumque pater projecit ab urbe;
Hoſtilique caput prece deteſtatur euntis.
Pittheam profugo curru Troezena petebam;
Jamque Corinthiaci carpebam litora ponti;
Cum mare ſurrexit: cumulusque immanis aquarum
In montis ſpeciem curvari, & creſcere viſus;
Et dare mugitus; ſummoque cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
Pectoribusque tenus molles erectus in auras,
Naribus & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum. mihi mens interrita manſit,
Exſiliis contenta ſuis. cum colla feroces
Ad freta convertunt, adrectisque auribus horrent
Quadrupedes; monſtrique metu turbantur; & altis
Praecipitant currum ſcopulis. ego ducere vanâ
Frena manu, ſpumis albentibus oblita, luctor:
Et retro lentas tendo reſupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies ſuperaſſet equorum;
Nî rota, perpetuum quâ circumvertitur axem,
Stipi-

Stipitis occurſu fracta ac disjecta fuiſſet.
Excutior curru: loriſque tenentibus artus
Viſcera viva trahi, nervos in ſtirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprenſa relinqui,
Oſſa gravem dare fracta ſonum, feſſamque videres
Exhalari animam; nullaſque in corpore partes,
Noſcere quas poſſes: unumque erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere noſtrae,
Nympha, tuam? vidi quoque luce carentia regna:
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in undâ.
Nec, niſi Apollineae valido medicamine prolis,
Reddita vita foret. quam poſtquam fortibus herbis
Atque ope Paeoniâ, Dite indignante, recepi;
Tum mihi, ne praeſens augerem muneris hujus
Invidiam, denſas objecit Cynthia nubes:
Utque forem tutus; poſſemque impune videri;
Addidit aetatem: nec cognoſcenda reliquit
Ora mihi. Cretenque diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon. Delo Cretâque relictis
Hîc poſuit: nomenque ſimul, quod poſſit equorum
Admonuiſſe, jubet deponere: Quique fuiſti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius eſto.
Hoc nemus inde colo. de Dîsque minoribus unus
Numine ſub dominae lateo: atque accenſeor illi.
  Non tamen Egeriae luctus aliena levare
Damna valent: montiſque jacens radicibus imis
Liquitur in lacrimas: donec, pietate dolentis
Mota, ſoror Phoebi gelidum de corpore fontem
Fecit; & aeternas artus tenuavit in undas.
  At Nymphas tetigit nova res: & Amazone natus
Haud aliter ſtupuit: quam cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam mediis adſpexit in arvis,
Sponte ſuâ primum, nulloque agitante, moveri:
Sumere mox hominis, terraeque amittere formam;
Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenae dixere Tagen. qui primus Etruſcam
Edocuit gentem caſus aperire futuros.
  Utve Palatinis haerentem collibus olim,

Cum ſubito vidit frondeſcere Romulus haſtam;
Quae radice novâ, non ferro ſtabat adacto:
Et jam non telum, ſed lenti viminis arbor,
Non exſpectatas dabat admirantibus umbras.
Aut ſua flumineâ cum vidit Cipus in undâ
Cornua, (vidit enim) falſamque in imagine credens
Eſſe fidem, digitis ad frontem ſaepe relatis,
Quae vidit, tetigit. nec jam ſua lumina damnans
Reſtitit, ut victor domito remeabat ab hoſte.
Ad coelumque oculos, & eodem brachio tollens,
Quidquid, ait, Superi, monſtro portenditur iſto,
Seu laetum eſt, Patriae laetum, populoque Quirini;
Sive minax, mihi ſit. viridique è ceſpite factas
Placat odoratis herboſas ignibus aras:
Vinaque dat pateris: mactatarumque bidentum,
Quid ſibi ſignificent, trepidantia conſulit exta.
Quae ſimul inſpexit Tyrrhenae gentis haruſpex;
Magna quidem rerum molimina vidit in illis;
Non manifeſta tamen. cum verò ſuſtulit acre
A pecudis fibris ad Cipi cornua lumen;
Rex, ait, ô ſalve: tibi enim, tibi, Cipe, tuisque
Hic locus, & Latiae parebunt cornibus arces.
Tu modo rumpe moram: portasque intrare patentes
Adpropera: ſic fata jubent. namque Urbe receptus
Rex eris; & ſceptro tutus potiere perenni.
Rettulit ille pedem: torvamque à moenibus Urbis
Avertens faciem, Procul, ah procul omina, dixit,
Talia Dî pellant: multoque ego juſtius aevum
Exſul agam; quam me videant Capitolia regem.
Dixit: & extemplo populumque gravemque Senatum
Convocat. ante tamen pacali cornua lauro
Velat: & aggeribus factis à milite forti
Inſiſtit: priſcoque Deos è more precatus,
En, ait, hic unus, quem vos ni pellitis urbe,
Rex erit. is qui ſit, ſigno, non nomine, dicam.
Cornua fronte gerit. quem vobis indicat augur,
Si Romam intrârit, famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas;

Sed nos obſtitimus: quamvis conjunctior illo
Nemo mihi eſt. vos Urbe virum prohibete, Quirites;
Vel, ſi dignus erit, gravibus vincite catenis:
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia ſuccinctis, ubi trux inſibilat Eurus,
Murmura pinetis, fiunt; aut qualia fluctus
Aequorei faciunt, ſi quis procul audiat illos;
Tale ſonat populus. ſed per confuſa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille?
Et ſpectant frontes: praedictaque cornua quaerunt.
Rurſus ad hos Cipus, Quem poſcitis, inquit, habetis:
Et, demtâ capiti, populo prohibente, coronâ,
Exhibuit gemino praeſignia tempora cornu.
Demiſere oculos omnes; gemitumque dedere:
Atque illud meritis clarum (quis credere poſſit?)
Inviti vidêre caput: nec honore carere
Ulterius paſſi, feſtam impoſuere coronam.
At proceres, quoniam muros intrare vereris,
Ruris honorati tantum tibi, Cipe, dedere,
Quantum depreſſo ſubjectis bubus aratro
Complecti poſſes ad finem Solis ab ortu.
Cornuaque aeratis, miram referentia formam,
Poſtibus inſculpunt, longum manſura per aevum.
  Pandite nunc, Muſae, praeſentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit ſpatioſa vetuſtas)
Unde Coroniden circumflua Thybridis alveo
Inſula Romuleae ſacris adſciverit urbis.
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras.
Pallidaque exſangui ſqualleba̅t corpora tabo.
Funeribus feſſi poſtquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes poſſe medentum;
Auxilium coeleſte petunt: mediamque tenentes
Orbis humum Delphos adeunt, oracula Phoebi;
Utque ſalutiferâ miſeris ſuccurrere rebus
Sorte velit, tantaeque urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, &, quas habet illa, pharetrae,
Intremuere ſimul: cortinaque reddidit imo
Hanc adyto vocem; pavefactaque pectora movit:

Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petiſſes;
Et pete nunc propiore loco. nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus eſt; ſed Apolline nato.
Ite bonis avibus: prolemque arceſſite noſtram.
Juſſa Dei prudens poſtquam accepere Senatus;
Quam colat, explorant, juvenis Phoebeïus urbem:
Quique petant ventis Epidauria litora mittunt.
Quae ſimul incurvâ miſſi tetigere carinâ;
Concilium Graiosque patres adiere: darentque
Oravere Deum; qui praeſens funera gentis
Finiat Auſoniae. certas ita dicere ſortes.
Diſſidet, & variat ſententia: parsque negandum
Non putat auxilium; multi renuêre, ſuamque
Non emittere opem, nec numina tradere ſuadent.
Dum dubitant; ſeram pepulere crepuſcula lucem:
[Umbraque telluris tenebras induxerat orbi:]
Cum deus in ſomnis opifer conſiſtere viſus
Ante tuum, Romane, torum; ſed qualis in aede
Eſſe ſolet: baculumque tenens agreſte ſiniſtrâ,
Caeſariem longae dextrâ deducere barbae:
Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus: veniam; ſimulacraque noſtra relinquam.
Hunc modo ſerpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perſpice: & usque nota viſu, ut cognoſcere poſſis.
Vertar in hunc: ſed major ero; tantusque videbor,
In quantum verti coeleſtia corpora debent.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque
Somnus abit: ſomnique fugam lux alma ſecuta eſt.
Poſtera ſidereos Aurora fugaverat ignes:
Incerti quid agant proceres ad templa petiti
Conveniunt operoſa Dei: quâque ipſe morari
Sede velit, ſignis coeleſtibus indicet, orant.
Vix bene deſierant; cum criſtis aureus altis
In ſerpente Deus praenuntia ſibila miſit:
Adventuque ſuo ſignumque, arasque, foresque,
Marmoreumque ſolum, faſtigiaque aurea movit:
Pectoribusque tenus mediâ ſublimis in aede
Conſtitit: atque oculos circumtulit igne micantes.

Ter-

Territa turba pavet. cognovit numinà caſtos
Evinctus vittâ crines albente ſacerdos:
Et Deus en, Deus en; linguisque animisque favete,
Quisquis ades, dixit. ſis, ô pulcherrime, viſus
Utiliter: populosque juves tua ſacra colentes.
Quisquis adeſt, juſſum venerantur numen; & omnes
Verba ſacerdotis referunt geminata: piumque
Aeneadae praeſtant & mente & voce favorem.
Adnuit his: motisque Deus, rata pignora, criſtis,
Ter repetita dedit vibratâ ſibila linguâ.
Tum gradibus nitidis delabitur; oraque retro
Flectit: & antiquas abiturus reſpicit aras:
Adſuetasque domos, habitataque templa ſalutat.
Inde per injectis adopertam floribus ingens
Serpit humum; flectitque ſinus: mediamque per urbem
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Reſtitit hîc: agmenque ſuum, turbaeque ſequentis
Officium placido viſus dimittere vultu;
Corpus in Auſoniâ poſuit rate. numinis illa
Senſit onus: preſsâque Dei gravitate carinâ
Aeneadae gaudent: caeſoque in litore tauro
Torta coronatae ſolvunt retinacula puppis.
Impulerat levis aura ratem. Deus eminet alte:
Impoſitâque premens puppim cervice recurvam,
Caeruleas deſpectat aquas: modicisque per aequor
Iönium Zephyris ſexto Pallantidos ortu
Italiam tenuit; praeterque Lacinia templo
Nobilitata Deae, Scylaceaque litora fertur.
Linquit Iäpygiam, laevisque Amphiſſia remis
Saxa fugit: dextrâ praerupta Ceraunia parte,
Romechiumque legit, Caulonaque, Naryciamque,
Evincitque fretum, Siculique anguſta Pelori,
Hippotadaeque domos regis, Themeſesque metalla;
Leucoſiamque petit, tepidique roſaria Paeſti.
Inde legit Capreas, promontoriumque Minervae,
Et Surrentino generoſos palmite colles,
Herculeamque urbem, Stabiasque, & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumaeae templa Sibyllae.

Hinc

Hinc calidi fontes, lentiſciferumque tenentur
Linternum, multamque trahens ſub gurgite arenam
Vulturnus, niveisque frequens Sinüeſſa columbis:
Minturnaeque graves, & quam tumulavit alumnus,
Antiphataeque domus, Trachasque obſeſſa palude;
Et tellus Circaea, & ſpiſſi litoris Antium.
Huc ubi veliferam nautae advertêre carinam;
(Aſper enim jam pontus erat) Deus explicat orbes:
Perque ſinus crebros & magna volumina labens,
Templa parentis init, flavum tangentia litus.
Aequore pacato patrias Epidaurius aras
Linquit: & hoſpitio juncti ſibi numinis uſus
Litoream tractu ſquamae crepitantis arenam
Sulcat: &, innixus moderamine navis, in altâ
Puppe caput poſuit: donec Caſtrumque, ſacrasque
Lavinî ſedes, Tiberinaque ad oſtia venit.
Huc omnes populi paſſim, matrumque patrumque
Obvia turba ruit; quaeque ignes, Troïca, ſervant,
Veſta, tuos: laetoque Deum clamore ſalutant.
Quâque per adverſas navis cita ducitur undas,
Tura ſuper ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab utrâque ſonant: & odorant aëra fumis:
Ictaque conjectos incalfacit hoſtia cultros.
Jamque, caput rerum, Romanam intraverat urbem;
Erigitur ſerpens; ſummoque adclinia malo
Colla movet: ſedesque ſibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Inſula nomen habet: laterumque à parte duorum
Porrigit aequales mediâ tellure lacertos.
Huc ſe de Latiâ pinu Phoebeïus anguis
Contulit: & finem, ſpecie coeleſte reſumtâ,
Luctibus impoſuit; venitque ſalutifer Urbi.

Hic tamen acceſſit delubris advena noſtris:
Caeſar in Urbe ſuâ Deus eſt. quem Marte togâque
Praecipuum; non bella magis finita triumphis,
Resque domi geſtae, properataque gloria rerum
In ſidus vertêre novum, ſtellamque comantem;
Quam ſua progenies. neque enim de Caeſaris actis

Ullum

Ullum majus opus, quam quod pater exſtitit hujus.
Scilicet aequoreos plus eſt domuiſſe Britannos,
Perque papyriferi ſeptemflua flumina Nili
Victrices egiſſe rates: Numidasque rebelles,
Cinyphiumque Jubam, Mithridateisque tumentem
Nominibus Pontum, populo adjeciſſe Quirini;
Et multos meruiſſe, aliquos egiſſe triumphos;
Quam tantum genuiſſe virum, quo praeſide rerum
Humano generi, Superi, caviſtis abundè.
Ne foret hic igitur mortali ſemine cretus;
Ille Deus faciendus erat. quod ut aurea vidit
Aeneae genetrix; vidit quoque triſte parari
Pontifici letum; & conjurata arma moveri;
Palluit & cunctis, ut cuique erat obvia, Divis,
Adſpice, dicebat, quantâ mihi mole parentur
Inſidiae: quantâque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio ſolum mihi reſtat Iülo.
Solane ſemper ero juſtis exercita curis?
Quam modo Tydidae Calydonia vulneret haſta,
Nunc male defenſae confundant moenia Trojae.
Quae videam natum longis erroribus actum,
Jactarique freto, ſedesque intrare ſilentum;
Bellaque cum Turno gerere; aut, ſi vera fatemur,
Cum Junone magis. quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hic meminiſſe priorum
Non ſinit. in me acui ſceleratos cernitis enſes.
Quos prohibete, precor; facinusque repellite: neve
Caede ſacerdotis flammas exſtinguite Veſtae.
  Talia nequicquam toto Venus anxia coelo
Verba jacit: Superosque movet. qui rumpere quamquam
Ferrea non poſſunt veterum decreta Sororum;
Signa tamen luctûs dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribilesque tubas, auditaque cornua coelo
Praemonuiſſe nefas. Phoebi quoque triſtis imago
Lurida ſollicitis praebebat lumina terris.
Saepe faces viſae mediis ardere ſub aſtris:
Saepe inter nimbos guttae cecidere cruentae.

Caerulus & vultum ferrugine Lucifer atrâ
Sparſus erat: ſparſi Lunares ſanguine currus.
Triſtia mille locis Stygius dedit omina bubo;
Mille locis lacrimavit ebur: cantusque feruntur
Auditi, ſanctis & verba minacia lucis.
Victima nulla litat: magnoſque inſtare tumultus
Fibra monet; caeſumque caput reperitur in extis.
Inque foro; circumque domos, & templa Deorum
Nocturnos ululaſſe canes; umbraſque ſilentum
Erraviſſe ferunt; motamque tremoribus urbem.
Non tamen inſidias, venturaque vincere fata
Praemonitus potuere Deûm: ſtrictique feruntur
In templum gladii. neque enim locus ullus in Urbe
Ad facinus, diramque placet, niſi Curia, caedem.
Tum vero Cytherea manu percuſſit utrâque
Pectus: & aethereâ molitur condere nube,
Quâ prius infeſto Paris eſt ereptus Atridae;
Et Diomedeos Aeneas fugerat enſes.
Talibus hanc genitor: Sola inſuperabile fatum,
Nata, movere paras? intres licet ipſa Sororum
Tecta trium; cernes illic molimine vaſto
Ex aere, & ſolido rerum tabularia ferro:
Quae neque concurſum coeli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas, tuta atque aeterna, ruinas.
Invenies illic inciſa adamante perenni
Fata tui generis. legi ipſe; animoque notavi;
Et referam: ne ſis etiamnum ignara futuri.
Hic ſua complevit (pro quo, Cytherea, laboras)
Tempora, perfectis, quos terrae debuit, annis,
Ut Deus accedat coelo, templiſque colatur,
Tu facies, natuſque ſuus, qui nominis heres,
Impoſitum feret Urbis onus: caeſique parentis
Nos in bella ſuos fortiſſimus ultor habebit.
Illius auſpiciis obſeſſae moenia pacem
Victa petent Mutinae: Pharſalia ſentiet illum,
Aemathiâque iterum madefacti caede Philippi:
Et Magnum Siculis nomen ſuperabitur undis:
Romanique ducis conjux Aegyptia, taedae

Non

Non bene fiſa, cadet: fruſtraque erit illa minata,
Servitura ſuo Capitolia noſtra Canopo.
Quid tibi Barbariem, gentes ab utroque jacentes
Oceano numerem? quodcumque habitabile tellus
Suſtinet, hujus erit. pontus quoque ſerviet illi.
Pace datâ terris, animum ad civilia vertet
Jura ſuum, legesque feret juſtiſſimus auctor:
Exemploque ſuo mores reget: inque futuri
Temporis aetatem, venturorumque nepotum,
Proſpiciens, prolem ſanctâ de conjuge natam
Ferre ſimul nomenque ſuum, curasque jubebit.
Nec, niſi cum ſenior ſimiles aequaverit annos,
Aethereas ſedes cognataque ſidera tanget.
Hanc animam interea, caeſo de corpore raptam,
Fac jubar, ut ſemper Capitolia noſtra, Forumque
Divus ab excelsâ proſpectet Julius aede.
Vix ea fatus erat; mediâ cum ſede Senatûs
Conſtitit alma Venus, nulli cernenda: ſuique
Caeſaris eripuit membris, nec in aëra ſolvi
Paſſa recentem animam, coeleſtibus intulit aſtrls.
Dumque tulit; lumen capere, atque igneſcere ſenſit:
Emiſitque ſinu. Lunâ volat altius illa:
Flammiferumque trahens, ſpatioſo limite, crinem
Stella micat. natique videns bene facta; fatetur
Eſſe ſuis majora, & vinci gaudet ab illo.
Hic ſua praeferri quamquam vetat acta paternis;
Libera fama tamen, nullisque obnoxia juſſis,
Invitum praefert; unâque in parte repugnat.
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Aegea ſic Theſeus, ſic Pelea vincit Achilles.
Denique, ut exemplis ipſos aequantibus utar.
Sic & Saturnus minor eſt Jove. Juppiter arces
Temperat aethereas, & mundi regna triformis:
Terra ſub Auguſto. pater eſt & rector uterque.
Dî, precor, Aeneae comites, quibus enſis & ignis
Ceſſerunt, Dîque Indigetes, genitorque, Quirine,
Urbis, & invicti genitor, Gradive, Quirini,
Veſtaque Caeſareos inter ſacrata Penates;

Et cum Caeſareâ tu, Phoebe domeſtice, Veſtâ,
Quique tenes altus Tarpeias Juppiter arces,
Quosque alios vati fas adpellare piumque;
Tarda ſit illa dies, & noſtro ſerior aevo,
Quâ caput Auguſtum, quem temperat, orbe relicto
Accedat coelo: faveatque precantibus abſens.
  Jamque opus exegi: quod nec Jovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.
Cum volet illa dies, quae nil niſi corporis hujus
Jus habet, incerti ſpatium mihi finiat aevi:
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar: nomenque erit indelebile noſtrum.
Quâque patet domitis Romana potentia terris;
Ore legar populi: perque omnia ſecula famâ
(Si quid habent veri vatum praeſagia,) vivam.

METAMORPHOSEON FINIS.

FABULARUM

ET

RERUM MEMORABILIUM

COPIOSUS

INDEX.

A.

Accipiter. 238

Achaemenidis relicti in Aetna liberatio. 298

Achelous in Anguem & taurum. 188. 189

Acheloi Atrium. 177

de Achillis Armis contentio. 278

Achilles Graecorum murus. 275

Achillis Geſta. 293. Mors. 267

Acis, a Polyphemo interfectus, in fluvium. 290

Actaeon in Cervum. 63

Adonis ex Cinyrae & Myrrhae concubitu. 221. 222

Adonis in Anemonem. 228

Aeacus. 151. 152

Aeneas inter deos indigetes. 309. 310

Aeneae naves in Nymphas. 309

Aeneae congreſſus cum Sibylla Cumana. 297

Aeneae pietas. 284

Aeneae navigatio. 310

Aeſacus Priami F. Heſperiae vim afferre conatur. 249. in Mergum mutatur. 250

Aeſculapius in ſerpentem. 334

Aeſculapius Romam arceſſitur. 334. Venit. 335. Reducit Hippolytum ab inferis. 331

Aeſculapii Inſignia. 333

Aeſtas. 322
Aetates quatuor hominis. 322
Aethiopum lacus furorem inducens. 325
Aetna mons ardens. 326
Aetnae incendium. 109
Aglauros in lapidem. 56
Ajax in gladium incumbit, & ejus cruor in Hyacinthum. 278
Ajacis Telamonii pro indipiſcendis Achilleis armis oratio. 268
Ajacis fortiter geſta. 268
Alcidamantis filia parit columbam. 149
Althaea in filio fratrum mortem ulciſcitur. 175
Ambracius judex in Saxum. 287
Amenanus fluvius. 324
Anaxarete in Saxum. 312
Andromeda objecta belluae marinae. 95
Andromeda liberatori ſuo nubit. 100
Anemone. 228
Anguis ex hominis ſpina. 327
Anigros fluvius. 324
Anii filiae in columbas. 285
Annus in quatuor partes. 16
Antigone in ciconiam. 121
Antiphates Laeſtrygonum Rex. 300
Antiſſa in continentem. 324
Apes e bubulo cadavere. 326
Apes primo ſine pedibus. 327
Apollo & Neptunus Trojana moenia aedificant. 234
Apollinis adulteria. 122
Appulus paſtor in oleaſtrum. 307
Aquae frigidae in calidas. 315
Aquae in terras. 323
Arachnes cum Pallade certamen. 119
Arachne in Araneam. 122
Arcas Caliſtûs filius. 46
Ardea Avis ex urbe Turni crematâ. 309
Arethuſa in fontem. 115

Argi

Argi oculi in caudam Pavonis. 32
Ariadnae corona in ſidus. 167
Aries in agnum. 147
Arne in monedulam. 151
Aſcalaphus in bubonem. 114
Aſterie. 122
Atalanta in leaenam. 227
Atalantae velocitas. 224
Athamanis fons. 325
Athamas furens ſe occidit. 91
Atlas in montem. 95
Attis in pinum. 212
Aves ex ovi medulla. 317
Auguſtus major Caeſare. 339
Autumnus. 312

B.

Bacchantium habitus. 78
Baccharum habitus. 229
Bacchus inſuitur femori Jovis. 65
Bacchus in puerum. 73
Bacchi acclamationes & cognomina. 78
Bacchi nutrices rejuveneſcunt. 147
Bacchi adulterium. 122
Battus in ſilicem. 52
Baucis & Philaemon. 179
Bombyces in papiliones. 327
Boreas raptor Orithyiae. 137
Bos in apes. 327
Boves hoſtiae. 310
Buris urbs abſorpta a mari. 324
Byblis fratrem amat. 199
Byblis in fontem. 204
Byblidis repulſae querela. 202
Byblidis literae ad Caunum. 200

C.

Cadmus & Hermione in dracones. 93
Cadmus ſorore non inventa Thebas condit. 58
Cadmi congreſſus cum ſerpente & de eo Victoria. 60
Caeneus invulnerabilis opprimitur ſilvis. 264. mutatur in avem. 264
Caenis in virum ferro invulnerabilem. 256
Caenis a Neptuno compreſſa optat mutari in virum. 256
Caeſar in ſtellam. 339
Caeſaris mors. 339
Cajeta nutrix Aeneae. 305
Calculi nigri in candidos. 318
Caliſto in Urſam. 46
Caliſto & Arcas in ſidera. 47
Calliopes cantus. 109
Calirrhoës filii impuberes in Viros, 198
Calydonii Apri deſcriptio. 170
cum Calydonio apro pugna. 171. de eodem Victoria. 173
Cancer in Scorpium. 327
Canens uxor Pici. 303
Canis & Vulpes in Saxa. 160
Cannae vocales. 233
Caper hoſtia. 320
Carnium eſus deteſtandus. 329
Caïcus fluvius. 324
Centauri nuptias Pirithoi interturbant. 257
Cephalus ex formicis cives recipit. 156
Cephali telum inevitabile. 157
Cephenorum pugna. 101
Cepheni in Saxa. 105
Cephiſi nepos in Phocam. 149
Cerambus in avem. 148
Ceraſtae. 215
Cerberus. 90
Cerberi ſpuma in Aconitum. 150
Cercopes in ſimias. 296

Ceres advertit raptum filiae. 112
Cereris laus. 109
Cerva pro Iphigenia ſuppoſita. 252
Cervus manſuetus Cypariſſi. 212
Ceyx it conſultum Phaebum. 240
Ceyx in halcedinem. 248
Ceyx Halcyonae apparet in ſomnis. 246
Ceycis infelix navigatio. 241
Ceycis naufragium. 243
Chamaeleontis natura. 327
Chaos in Elementa. 13
Chione a Diana interfecta. 237
Chiron Saturni filius. 122
Ciconum fluvius ſaxificus. 325
Cinyrâ natae in gradus templi. 121
Cippus cornutus. 332
Circae aula & Pediſſequae. 301
Circe amat Picum. 323
Circes veneficia. 269
Clitorius fons vino infeſtus. 325
Clytie Nympha in heliotropium. 85
Coae matres cornutae. 148
Columbae. 286
Combe in avem. 149
Coralium. 97
Coralium ex molli durum. 328
Cornu copiae. 189
Coronis Phlegyae F. Phoebum amatorem fallit. 50
Coronis transfixa telo ab Apolline. 48
Coronis Coronei F. in Cornicem. 48
Corvus candidus proditor Coronidis. 49
Crabrones ex equo. 326
Crathis capillis electro facit ſimiles. 327
Crepuſculum. 88
Creuſa cum patre exuſta. 149
Crocos in florem. 85
Croton Herculis hoſpes. 317
Cyane prohibitura raptum Proſerpinae, in fontem. 112

Cycnus Rex in olorem. 44
Cycnus Hyries F. in olorem. 149
Cygni natura. 44
Cygni & Achillis certamen. 253
Cygnus invulnerabilis ab Achille ſtrangulatur. 255
Cygnus in avem. 255
Cyllarus Centaurus formoſiſſimus. 261
Cyllarus cum uxore occumbit. 262
Cypariſſus in Cupreſſum. 212

D.

Daedalion in accipitrem. 237
Daedalus volucer. 167
Danaïdes. 94
Daphne in laurum. 27
Deianirae forma. 187
Dentes ſerpentini in homines. 61
Deorum poteſtas. 179
Deorum cum Typhoeo pugna, & cum in fugam conjecti eſſent, ſecutae mutationes. 108
Dercetis in piſcem. 79
à Deucalione jacti lapides in Viros. 23
Dictyos mira mors. 260
Diluvii deſcriptio. 20
Diomedis errores. 307
Diomedis a bello reverſi ſedes. 307
Diomedis ſocii in aves Diomedeas. 307
Draco Heſperius. 143
Draco in ſaxum. 148
Dryantis Theſſali virtus. 258
Dryope in arborem. 196

E.

Echinades inſulae. 178
Echo Junonis F. in Vocem. 68. in ſilvis. 69
Egeria Numae uxor. 330

Egeria

Egeria in fontem. 331
Electrum ex lacrimis ſororum Phaëtontis. 43
Elementorum mutationes. 324
Equus in crabrones. 326
Eraſinus fluvius. 324
Eridanus. 42
Erigone ab Apolline vitiata. 122
Eriſichton Cereris lucum violat. 183
Eriſichtonis Fames. 184
Eriſichtonis filia in piſcatorem & alias deinde formas. 185
Eumelii filia in avem. 149
Euphorbus in Pythagoram. 321
Europa a Jove abducta & vitiata. 56
Eurylochus non mutatur a Circe. 301

F.

Famae domus deſcriptio. 252
Famis deſcriptio. 185
Fatorum ſeries in Adamante. 338
Filiarum Orionis exuſtarum favillae in duos juvenes. 286
Fontes & flumina orbis celeberrima. 40. 41
Formicae in Myrmidonas. 156
Fulmina Jovis ſecunda. 66
Fungi in homines. 149
Furiarum ornatus. 91

G.

Galantis in muſtelam. 195
Ganymedis raptus. 213
Geſtus ingreſſuri aquas. 87
Geſtus tollentis ſecurim. 173
Geſtus ſe elevantis e terra. 96. & 54
Geſtus & habitus currentis. 226
Geſtus expergeſcentis. 245
Gigantum ſanguis in homines. 16

Glaucus in Deum maris. 193
Gleba in puerum. 331
Graecorum expeditio contra Trojanos. 251

H.

Haemus in montem. 121
Halcyones vota pro Ceyce marito. 244
Halcyone in halcedinem. 248
Hammonis fons. 325
Hecuba Ulixi ſorte obtingit. 278
Hecuba Polydori corpus invenit. 282
Hecuba in canem. 283
Helenae forma aetate deterior. 224
Helice, Urbs abſorpta a mari. 324
Herculis & Acheloi congreſſus. 188
Herculis labores. 286
Herculis ſagittae ad Trojam vincendam neceſſariae. 193
Herculis ingentia facinora. 265
Hercules, ab uxore miſſa Neſſi veſte venenata, interimitur. 191
Herculis apotheoſis. 193
Ex Hermaphrodito & Salmace unum corpus. 88
Herſilia in Oram deam. 316
Heſperie fugit vitium illatum ab Aeſaco. 249
Hiems. 322
Hippomenes curſu cum Atalanta certat. 226
Hippomenes in leonem. 227
Hippolyti mors. 331
Hippolytus Virbius. 331
Hirundo. 136
Humani generis reparatio per lapides. 23
Hyacinthus in florem. 214
Hyacinthus. 278
Hyaena modo mas, modo femina. 328
Hypanis fluvius. 324
Hyrie in ſtagnum. 149

I.

Jaſon potitur vellere aureo. 143
Icari volatus & ſubmerſio. 168
Icarium mare, inſulae. 169
Ilithya in Vetulam. 194
Inferorum aditus & deſcriptio. 89
Ino uxor Athamantis in Leucotheam. 92
Infitio. 310
Invidiae deſcriptio. 54
Inûs comites Sidoniae in Saxa. 92
Io comprimitur a Jove. 28
Io Inachi F. in Vaccam. 29
Io in Iſidem. 32
Iolaus ſenex in juvenem 197
Jovis adulteria. 122
Jovis tres filii juſtitia maxime inſignes. 198
Iphigenia immolata. 252
Iphis nomen commune viro & feminae. 206
Iphis puella ardet in puella. 206
Iphis puella in maſculum. 207
Iphis amore Anaxaretes ſe ad ſummos ejuſdem poſtes ſuſpendit. 312
Iris. 245
Iſidis comitatus. 207
Iſſe ab Apolline vitiata. 122
Itys patri apponitur devorandus. 135
Julius Caeſar in Cometem. 339
Juno in Beroën. 65
Juppiter in Dianam. 45
Juppiter cauſsâ rapiendae Europae in taurum. 57
Juppiter in aquilam. 213
Ixion. 90

L.

Labyrinthus Daedali. 167
Lacteus Circulus. 17

Lanificii partes. 119
Lanificii tres partes. 78
Laurus Apollini ſacra. 28
Lethaea in ſaxum. 211
Leucades inſulae, olim continens. 324
Leucothea. 92
Leucothëe a Phaebo compreſſa in arborem turiferam. 84
Leucothëe defoditur viva. 83
Lotis nympha in arborem ſui nominis. 196
Lunae mutationes. 322
Lupi rabies. 238
Lupus Pelei armenta vaſtans in lapidem. 239
Luſcinia. 136
Lycaon in lupum. 19
Lychas in ſcopulum. 195
Lycii ruſtici in ranas. 129
Lycus fluvius. 324
Lynceſtus fluvius inebriat. 325
Lyncurium ex lyncum natura. 328
Lyncus, caedem parans Triptolemo, in lyncem feram. 117

M.

Manto vates. 123
Marſyae ſupplicium. 128. 129
Medaea Aeſoni reparat juventutem. 146
Medeae amor erga Jaſonem. 139
Meduſaei capitis guttae ſanguineae in ſerpentes. 94
Meduſae crines in angues. 98
Melantho a Neptuno compreſſa. 122
Meleager interimit avunculos ſuos. 174. aper ab eo conficitur. 185
Meleagri ſorores in Meleagrides. 177
Melicertes. 91
Memnonis rogi favillae in aves Memnonides. 283
Menephron in feram. 149
Mercurius in paſtorem. 31

Mer-

Mercurius vitiat Chionem. 237
Mergus. 249
à Mida tacta in aurum. 232
Midae aures in aſininas. 233
Miletus è Minois regno fugit. 199
Milo Crotoniates. 323
Mineides Thebanae in veſpertiliones, 88
Minerva in anum. 119
Minos Scyllam proditricem patris repudiat. 165
Minthe nympha in mentham herbam. 228
Moloſſi filii in aves. 287
Montes altiſſimi. 40
Montes in Valles. 324
Mopſus Theſſalus. 263
Mori alba poma in ſanguinea. 82
Mundus in ſecula ſive aetates quatuor. 15. 16
Mutationes rerum. 321
Myrmidones. 156
Myrrha deperit parentem. 217. & fruitur. 221
Myrrha in arborem. 222

N.

Naides in Echinadas inſulas. 178
Nais in piſcem. 79
Narciſſus Cephiſi F. ab Echo amatur. 68
Narciſſus, periens ſui amore, in florem mutatur. 71
Navis ab Alcinoo Ulixi data, in ſaxum. 309
Neptunus fretum è terra elicit percuſſu tridentis. 121
Neptuni adulteria. 122
Neſſi cruor in venenum. 189
Neſtoris aetas. 255
Neſtoris geſta.
Niobes jactantia. 193
Niobes VII. filiorum & VII. filiarum mortes. 125. & 126
Niobe in marmor. 126
Niſus rex in halyaeëtum. 167
Numa Deorum cultum inſtituit. 330

Nyctis

Nyctimene in noctuam. 49
Nympharum, Satyrorum, &c. lacrymae, ob Marſyam excoriatum, in flumen. 129

O.

Ocyrhoë in equam. 51
Olea Minervae. 122
Oleaſter. 308
Olenus in Saxum. 211
Olor. 149
Omina nuptiarum inauſpicata. 130
Oppidum Phrygium quoddam in ſtagnum. 181
Ora dea. 316
Orbis incendium. 39
Orgiorum deſcriptio. 72
Orithyia a Borea rapitur. 137
Orphei infauſtae nuptiae. 209
Orphei deſcenſus ad inferos. 209
Orpheus diſcerpitur a Bacchis. 229
Orphei Lyra. 211
Ortygia olim fuit natans inſula. 326
Oves hoſtiae. 320
Ovidius quando ſcripſerit Metamorphoſes. 349

P.

Pactolus Fl. fit auriger. 233
Palaemon. 92
Palamedes. 269
Pallenaei viri in aves. 326
Palingeneſia Pythagorae. 320
Pan cantu certat cum Apolline. 233
Papilio e bombycibus. 326
Παρακυπτῶ in Saxum. 211
Pegaſus è collo Meduſae. 98
Peleus Thetin procatur. 235. ea conſilio Protei fruitur. 236

Pelei

Pelei fortitudo. 260
Pelias aſtu Medeae a natabus ſuis interficitur. 147
Pelopis humerus e carneo in eburneum. 130
Pentheus Tireſiam ridet & Bacchi ſacra. 71
Pentheus a Bacchis diſcerpitur. 77
Perdix in avem. 169
Periclymenus in varias formas, & poſtremo in aquilam. 266
Perimele in inſulam. 178
Periphas in avem. 149
Perſei & Andromedae nuptiae. 98
Peſtilentiae cauſſa & deſcriptio. 153
Phaedra. 330
Phaëton praeceps in Eridanum. 42
Phaëthontis ſorores in arbores. 43
Pharos in continentem. 324
Philemonis & Baucidis domus in templum. 182
Philaemon & Baucis in arbores. 189
Philomela in luſciniam. 136
Philomelam Tereus deperit & vitiat. 130
Phineus in ſaxum. 106
Phineus in avem. 149
Phoebus in Chionem. 237
Phoenix ex ſeipſo. 327
Picae. 108. & 118
Picus Latii rex. 302
Picus à Circe mutatur in avem ſui nominis. 303. 304
Pici comites in varias formas. 304
Pierides Muſas provocant. 108
Pierides in picas. 108. 118
Pirithoi nuptae. 259
Pirithoi virtus. 261
Planities in montes. 324
Polydectes in lapidem. 106
Polymeſtor Polydorum occidit. 430
Polymeſtori eruuntur ab Hecuba oculi. 282
Polypemonis neptis in avem. 149
Polyphemus amator Galatheae. 287

Polyphemi cantilena. 288. opes 289
Polyphemus homines devorat. 299
Polyphemi excaecati querela. 299
Polyxena ſacrificium fit Achilli. 280
Pomona. 310
Procris Cephali uxor. 161
Procris a marito interfecta. 161
Prodigia ante Caeſaris mortem. 337
Proetus in ſaxum. 106
Progne in hirundinem. 136
Propoetides in ſilicem. 215
Proſerpina partim apud ſuperos, partim apud inferos. 114
Proteſilaus. 253
Proteus in varias formas. 182
Puer quidam in ſtellionem. 112
Pygmalionis ſtatua in puellam mutata. 216
Pygmaei. 121
Pyramus ſibi manus infert. 81
Pyreneus Muſarum violator. 107. ejusdem praecipitium. 108
à Pyrrha jacti lapides in mulieres. 23
Pythagorae dogmata 319
Pythagorae μετεμψύχωσις. 321
Python ſerpens occiſus ab Apolline. 24

Q.

Quirinus. 316

R.

Rana ex limo. 327
Regnorum mutationes. 328
Rhadamantus. 198
Rheſus ab Ulixe interemtus. 274
Rhodope in montem. 121
Rhoeti Centauri ſtrenuitas. 258
Roma fit è Troja. 328
Romulus in Deum Quirinum. 316

Ro-

Romuli lancea in arborem. 332
Ruſtici pauperis apparatus. 180

S.

Salmacis amat Hermaphroditum. 86
Salmacis fons effeminat. 87
Saturni adulteria. 122
Saxa ex hominibus. 106. & 107
Sciron in petram. 151
Scorpius è cancro. 326
Scylla in Minois amorem incidit. 163
Scylla in Cirim. 167
Scylla in Monſtrum. 287. 294
Scyllae ſedes. 291
Scyllae inguina in canes. 269
Scylla in ſaxum. 270
Scythides in aves. 326
Scython modo vir, modo femina. 85
Semele ex Jove gravida. 65
Semiramis in columbam. 79
Serpens in lapidem. 230
Serpens in Saxum. 252
Serrae deſcriptio. 170
Sibylla in vocem. 298
Sibyllae Cumanae aetas prorogata a Phoebo. 298
Silenus. 78. & 79
Simiae. 296
Sirenes comites Proſerpinae ex parte in aves. 114
Siſyphus. 92
Smilax in florem. 85
Sol Veneris & Martis adulterium prodit. 81
Solis aula. 34
Solis comitatus. 34
Solis quatuor equi. 38
Solis mutatio. 312
Solonis Gnome. 61. 62
Somni ejusque regiae deſcriptio. 244

Somnii filii tres. 245. & 246
Statua eburnea in puellam. 216
Stellio. 112
Stridor candentis ferri in aquis. 258
Styx Deorum timor. 65
Sus prima hoſtia. 320
Sybaris capillos ſimiles reddit electro. 325
Symplegades olim natantes. 326
Syrinx nympha in fiſtulam. 31

T.

Tantalus. 90. & 124
Tarpeia arcem Rom. Sabinis prodit, & ab iisdem necatur. 314
Tatius Romam invadit. 314
Telae laneae deſcriptio. 120
Tempeſtatis deſcriptio vere Ovidiana. 242
Tereus linguam Philomelae exſecat. 133
Tereus in upupam. 136
Terra in varias formas. 14
Terrae in aquas. 324
Terrae motus. 325
Terra animal. 326
Thebae a Cadmo conduntur. 62
Therſites. 274
Theſeus agnoſcitur patri, & tantum veneno non necatur. 150
Theſei geſta. 151
Theſei & ſociorum cum Centauris pugna. 258
Thetis in varias figuras. 235
Thiſbe ferro incumbit. 82
Thraciae mulieres in arbores. 231
Tireſias in feminam, inde denuo in virum. 66
Tityus. 90
Triopeis in varias figuras. 166
Triptolemus agriculturam docet juſſu Cereris. 117
Trojana praeda. 278
Tumultus deſcriptio. 100

Turnus Rutulus contra Aeneam. 308
Turnus Aeneae claſſem conatur exurere. 3 8
Typhoei ſupplicium. 109
Tyros inſula in continentem. 324
Tyrrheni nautae in Delphinos. 75

V.

Valles in montes. 324
Venti. 14. & 15
Venus Solis proditionem ulciſcitur. 82
Veneris cum Marte adulterium. 82
Veneris ad Jovem oratio pro Julio. 337
Ver. 322
Vertumnus in omnes formas. 324
Vertumnus in anum. 324
Veſpertilio. 89
Virgae in coralia. 97
Ulixis oratio, ut Achillis arma ipſi decernantur. 271
Ulixis ſcelerate geſta. 271
Ulixis prudentiae fructus. 271
Ulixis legatio ad Priamum. 271
Ulixis fortiter geſta. 272
Ulixi Achillis arma adjudicantur. 278
Ulixis errores. 299. & 300
Ulixis ſocii in porcos. 300
Ulixis ſocii in priſtinam formam. 301
Upupa. 136
Urſa lambendo fingit catulum. 327

Z.

Zancle inſula, olim continens. 324
Zetes & Calaïs ex parte aves. 138
Zodiacus circulus. 34. & 37
Zonae & circuli. 14

FINIS.

VA4 1504481

Digitized by Google

Digitized by Google